

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**TÜRKÇE EĞİTİMİNDE METİN TEMELLİ İŞLEVSEL
DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI**

**Hazırlayan
Sevtap ARSLAN**

**Danışman
Prof. Dr. Ali GÖÇER**

Doktora Tezi

**Ocak 2020
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**TÜRKÇE EĞİTİMİNDE METİN TEMELLİ İŞLEVSEL
DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI**

(Doktora Tezi)

**Hazırlayan
Sevtap ARSLAN**

**Danışman
Prof. Dr. Ali GÖÇER**

**Ocak 2020
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Sevtap ARSLAN

“Türkçe Eğitiminde Metin Temelli İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimi: Bir Eylem Araştırması” adlı Doktora tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Sevtap ARSLAN

Danışman

Prof. Dr. Ali GÖÇER

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD Başkanı

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN

Prof. Dr. Ali GÖÇER danışmanlığında Sevtap ARSLAN tarafından hazırlanan “Türkçe Eğitiminde Metin Temelli İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimi: Bir Eylem Araştırması” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında **Doktora** tezi olarak kabul edilmiştir.

09/ 01/2020

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. Ali GÖÇER

Üye : Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Üye : Dr.Öğr. Üyesi Erol AKSOY

Üye : Doç.Dr. Sercan DEMİRGÜNEŞ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Özgür BABAYİĞİT

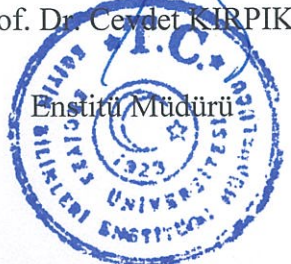
ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 04/02/2020. tarih ve ..07.-02.....sayılı kararı ile onaylanmış olup, öğrencinin mezuniyet tarihi 04/02/2020'dir

04 / 02 / 2020

Prof. Dr. Ceydet KIRPIK

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde birçok değerli insanın katkısı bulunmaktadır. Öncelikle çalışmanın planlanmasından uygulanmasına kadar her aşamada yardım ve desteğini eksik etmeyen, değerli fikirleriyle bana yol gösteren değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Ali GÖÇER'e teşekkürü bir borç bilirim.

Doktora öğrenimim için 2211-A Genel Yurt İçi Doktora Burs Programı kapsamında bana bursiyer olma imkânı sağlayarak maddi destek veren TÜBİTAK'a teşekkür ederim.

Ayrıca; çalışmalarım süresince sabır göstererek beni daima destekleyen eşim Erdem ARSLAN'a, biricik kızım Reyhan ARSLAN'a, beni bu günlere getiren değerli anne ve babama, desteklerini her zaman yanımda hissettiğim kardeşlerime en içten teşekkürlerimi sunarım.

Sevtap ARSLAN

Ocak 2020, KAYSERİ

TÜRKÇE EĞİTİMİNDE METİN TEMELLİ İŞLEVSEL DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI

Sevtap ARSLAN

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Doktora Tezi, Ocak 2020
Danışman: Prof. Dr. Ali GÖÇER

ÖZET

Türkçe eğitiminde dil bilgisi öğrenme alanı temel dil becerilerinin geliştirilmesinde araç vazifesi görmektedir. Ancak dil bilgisi öğretimi çalışmalarının amacına ve işlevine uygun olarak gerçekleştirilmesinde birtakım problemler yaşanmaktadır. Bu araştırmanın amacı; Türkçe eğitiminde dil bilgisi öğretimi çalışmalarının metinlerden hareketle işlevsel bir şekilde gerçekleştirilmesinin sağlanmasıdır. Araştırma, eylem araştırması olarak tasarlanmış ve yürütülmüştür. Araştırmanın eylem süreci, 6. sınıf düzeyinde 33 katılımcı ile 8 hafta sürmüştür ve bu süreçte araştırmacı tarafından oluşturulan 8 eylem planı kullanılmıştır. Araştırmada dokümanlar, gözlemler, görüşmeler, araştırma günlükleri ve öğrenci günlükleri veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Farklı kaynaklardan elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretime yönelik hazırlanan ders planlarının, öğrencilerin dil bilgisi konularını kavramalarını kolaylaştırdığı ve temel dil becerilerinin gelişimini desteklediği fark edilmiştir. Ayrıca metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında seçilen metnin niteliğinin, dil bilgisel konunun özelliklerinin, kullanılan yöntem ve tekniklerin sürece etki ettiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi, Dil Bilgisi, İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimi, Metin

**TEXT-BASED FUNCTIONAL GRAMMAR TEACHING IN TURKISH
LANGUAGE EDUCATION: AN ACTION RESEARCH**

Sevtap ARSLAN

**Erciyes University, Institute of Educational Sciences
PhD. Thesis, January 2020
Supervisor: Prof. Dr. Ali GÖÇER**

ABSTRACT

In Turkish language education, grammar learning area serves as a tool for developing basic language skills. However, there are some problems in performing grammar teaching studies in accordance with the purpose and function. The purpose of this research is to ensure that grammar teaching studies in Turkish education are carried out in a functional way based on texts. The research was designed and performed as an action research. The process of action of research lasted 8 weeks with 33 participants at the 6th grade level and in this process 8 action plans created by the researcher were used. In the study; documents, observations, interviews, research logs and student diaries were used as data collection tools. The data obtained from different sources were examined and interpreted by using content analysis.

As a result of the research, it was noticed that the lecture plans prepared for teaching text-based functional grammar facilitated students to understand grammar subjects and support the development of basic grammar skills. In addition, it was determined that the quality of the selected text, the characteristics of the grammatical subject, the methods and techniques used in the text-based functional grammar teaching studies affect the process.

Key Words: Turkish Education, Grammar, Functional Grammar Teaching, Text

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE EĞİTİMİNDE DİL BİLGİSİ ÖĞRENME ALANININ YERİ, İŞLEVİ VE ÖĞRETİMİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI	iii
KABUL VE ONAY	iv
ÖNSÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
GRAFİKLER LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
TABLolar LİSTESİ	xv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Araştırmanın Varsayımları	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.6. Tanımlar	6
BÖLÜM II	7
GENEL BİLGİLER	7
2.1. Dil ve Dil Bilgisi	7
2.2. Dil Bilgisi Öğretimi.....	7
2.3. Türkçe Eğitiminde Dil Bilgisi Öğrenme Alanının Yeri	8
2.4. Türkçe Eğitiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Amacı, Önemi ve İşlevleri	9

2.5. Dil Bilgisi Öğretimi ve Dil Becerileri	11
2.6. Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları	12
2.7. Dil Bilgisi Öğretiminin Temel İlkeleri	13
2.7.1. Türkçe Dersi ve Bütünlük İlkesi	14
2.8. Dil Bilgisi Öğretiminde Sezdirme Yaklaşımı	16
2.9. Dil Bilgisi Öğretiminde Yöntem Tercihleri	16
2.9.1. Tümevarım Yöntemi	17
2.10. Metin Temelli İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimi	18
2.11. İlgili Araştırmalar	20
2.11.1. Lisansüstü Çalışmalar	20
2.11.2. Akademik Makaleler	24
2.11.3. Kitap ve Kitap Bölümleri	28
BÖLÜM III	30
YÖNTEM	30
3.1. Araştırmanın Modeli	30
3.1.1. Eylem Araştırması	31
3.1.2. Eylem Araştırması Süreci	33
3.2. Ortam	45
3.3. Katılımcılar	46
3.3.1. Araştırmacı (Öğretmen)	46
3.3.2. Öğrenciler	47
3.3.3. Uzmanlar	48
3.4. Veri Toplama Araçları	50
3.4.1. Araştırmacı Günlüğü	50
3.4.2. Dokümanlar	51
3.4.3. Görüşme	51
3.4.4. Gözlem	52
3.4.5. Öğrenci Günlüğü	53
3.5. Verilerin Analizi	54

3.6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği	55
BÖLÜM IV	57
BULGULAR VE YORUM	57
4.1. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak İsimlerin İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar	57
4.2. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak Çekim Eklerinin İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar	71
4.3. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak Sıfatların İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar	82
4.4. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak İsim ve Sıfat Tamlamalarının İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	92
4.5. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak Edat ve Bağlaçların İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	108
4.6. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak Ünlemlerin İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar	120
4.7. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak Basit, Türemiş ve Birleşik Kelimelerin İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	127
4.8. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak Zamirlerin İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar	137
4.9. Katılımcılarla Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar	145
BÖLÜM V.....	155
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	155
5.1. Tartışma.....	155

5.2. Sonuç	160
5.3. Öneriler.....	165
KAYNAKÇA	168
EKLER.....	177
EK 1. KURUMSAL ONAY BELGESİ.....	177
EK 2. ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ	178
EK 3. ETKİNLİK EYLEM PLANLARI.....	179
EK 4. UZMAN GÖRÜŞLERİ DOĞRULTUSUNDA DERS PLANINA SON ŞEKLİNİ VERME ÖRNEKLERİ	243
EK 5. ÖĞRENCİ GÜNLÜĞÜ.....	245
EK 6. ÖĞRENCİ ÖN GÖRÜŞME FORMU	246
EK 7. ÖĞRENCİ SON GÖRÜŞME FORMU.....	247
EK 8. ARAŞTIRMA GÜNLÜĞÜ ÖRNEK SAYFALAR.....	248
EK 9. ÖĞRENCİ GÜNLÜĞÜ ÖRNEK SAYFALAR.....	261
EK 10. GÖZLEM FORMU ÖRNEĞİ	267
EK 11. TAMAMLAYICI GÖREV-BÜTÜNLEYİCİ ÇALIŞMA ÖRNEĞİ	270
ÖZGEÇMİŞ.....	272

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Sorulara göre cevapların dağılımı	64
Grafik 2. Sorulara göre cevapların dağılımı	66
Grafik 3. Sorulara göre cevapların dağılımı	79
Grafik 4. Sorulara göre cevapların dağılımı	88
Grafik 5. Sorulara göre cevapların dağılımı	97
Grafik 6. Sorulara göre cevapların dağılımı	103
Grafik 7. Sorulara göre cevapların dağılımı	105
Grafik 8. Sorulara göre cevapların dağılımı	109
Grafik 9. Sorulara göre cevapların dağılımı	115
Grafik 10. Sorulara göre cevapların dağılımı	117
Grafik 11. Sorulara göre cevapların dağılımı	124
Grafik 12. Sorulara göre cevapların dağılımı	131
Grafik 13. Sorulara göre cevapların dağılımı	134
Grafik 14. Sorulara göre cevapların dağılımı	135
Grafik 15. Sorulara göre cevapların dağılımı	140
Grafik 16. Sorulara göre cevapların dağılımı	142

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	Bütünlük ilkesi kapsam alanı	15
Şekil 2.	Dil bilgisi öğretiminde tümevarım yönteminin betimsel çerçevesi	18
Şekil 3.	Eylem araştırması süreci	34
Şekil 4.	Sınıfın genel görünümü	46
Şekil 5.	İsim şehir eşya oyunundan bir bölüm	59
Şekil 6.	“Çanakkale” isimli şiirde yer alan özel isim ve cins isimleri ile ilgili öğrenci cevapları	62
Şekil 7.	“Çanakkale” isimli şiirde yer alan tekil isim, çoğul isim ve topluluk isimleri ile ilgili öğrenci cevapları	62
Şekil 8.	Ö ₂₉ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı	65
Şekil 9.	Ö ₅ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı	67
Şekil 10.	Ö ₃₁ kodlu öğrencinin oluşturduğu şiir ve görselin yer aldığı çalışma yaprağı	70
Şekil 11.	Türkiye’me Sesleniş şiirinde yer alan hâl eklerine örnek yazımı	75
Şekil 12.	Ö ₁₀ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı	76
Şekil 13.	Ö ₁₀ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı	78
Şekil 14.	Öğrenciler tarafından tahtaya asılan balonlar	83
Şekil 15.	Niteleme sıfatlarına yönelik öğrenci örnekleri	85
Şekil 16.	Sayı sıfatlarına yönelik öğrenci örnekleri	85
Şekil 17.	Soru sıfatlarına yönelik öğrenci örnekleri	86
Şekil 18.	“Sıfat Küpü” oyunu örneği	87
Şekil 19.	Ö ₁₇ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı	90
Şekil 20.	Öğrencilerin “isim” ile ilgili çağrışımları	93
Şekil 21.	Öğrencilerin beyin fırtınası sonrası ortaya çıkan kelimeler arasında bağ kurması	94
Şekil 22.	Örnek metindeki belirtili isim tamlamalarına yönelik öğrenci uygulamaları	95

Şekil 23.	Örnek metinde yer alan isim tamlamalarına yönelik öğrenci uygulamaları.....	96
Şekil 24.	Ö ₃₃ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı.....	99
Şekil 25.	Öğrencilerin “sıfat” ile ilgili çağrışımları.....	100
Şekil 26.	Örnek metinde yer alan sıfat tamlamalarına yönelik öğrenci uygulamaları.....	102
Şekil 27.	Ö ₁₇ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı.....	104
Şekil 28.	Ö ₁ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı.....	106
Şekil 29.	Ö ₂₁ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı.....	110
Şekil 30.	Örnek metinde yer alan edatlara yönelik öğrenci uygulamaları.....	112
Şekil 31.	Örnek metinde yer alan bağlaçlara yönelik öğrenci uygulamaları.....	113
Şekil 32.	Ö ₁₁ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı.....	116
Şekil 33.	Ö ₃₀ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı.....	118
Şekil 34.	His simgesi örneği.....	121
Şekil 35.	Örnek metinde yer alan ünlemlere yönelik öğrenci uygulamaları.....	122
Şekil 36.	Yeniden oluşturma çalışması örneği.....	125
Şekil 37.	Örnek metinde yer alan basit kelimelere yönelik öğrenci uygulamaları....	129
Şekil 38.	Örnek metinde yer alan türemiş kelimelere yönelik öğrenci uygulamaları.....	129
Şekil 39.	Örnek metinde yer alan birleşik kelimelere yönelik öğrenci uygulamaları.....	130
Şekil 40.	Ö ₃₃ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı.....	132
Şekil 41.	Ö ₁ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı.....	138
Şekil 42.	Örnek metinde bulunan zamirlere yönelik öğrenci uygulamaları.....	139
Şekil 43.	Ö ₁₉ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı.....	141
Şekil 44.	Ö ₁₆ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı.....	143

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Temalar ve Konu Önerileri	40
Tablo 2.	Eylem Planları için Belirlenen Kazanım, Konu, Tema ve Metinler	42
Tablo 3.	Eylem Planı Uygulama Takvimi	43
Tablo 4.	Öğrencilere Ait Bilgiler	47
Tablo 5.	Uzman Görüşlerine Ait Detaylar	49
Tablo 6.	Araştırmacı Günlüğüyle İlgili Bilgiler	50
Tablo 7.	Gözlemlere İlişkin Bilgiler	53
Tablo 8.	Öğrenci Günlüğüne İlişkin Bilgiler	53
Tablo 9.	“İsimlerin Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü I	58
Tablo 10.	“İsimlerin Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü II	60
Tablo 11.	“İsimlerin Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü III	63
Tablo 12.	Çalışma Yaprağı 1’de Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları	64
Tablo 13.	Çalışma Yaprağı 2’de Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları	66
Tablo 14.	“İsimlerin Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü IV	68
Tablo 15.	“Çekim Eklerinin İşlevlerini Ayırt Eder” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü I	72
Tablo 16.	“Çekim Eklerinin İşlevlerini Ayırt Eder” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü II	73
Tablo 17.	Çalışma Yaprağı 1 ve 2’de Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları	79
Tablo 18.	“Sıfatların Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü	84
Tablo 19.	Çalışma Yaprağında Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları	87
Tablo 20.	“İsim ve Sıfat Tamlamalarının Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü I	94

Tablo 21.	Çalışma Yaprağı 1’de Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları	97
Tablo 22.	“İsim ve Sıfat Tamlamalarının Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü II.....	101
Tablo 23.	“İsim ve Sıfat Tamlamalarının Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü III	102
Tablo 24.	Çalışma Yaprağı 2’de Yer Alan Sorunun Cevaplanma Durumu	103
Tablo 25.	Çalışma Yaprağı 3’te Yer Alan Sorunun Cevaplanma Durumu	105
Tablo 26.	Çalışma Yaprağı 1’de Yer Alan Sorunun Cevaplanma Durumu	109
Tablo 27.	“Edat ve Bağlaçların Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü	111
Tablo 28.	Çalışma Yaprağı 2’de Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları	114
Tablo 29.	Çalışma Yaprağı 3’te Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları	117
Tablo 30.	“Ünlemlerin Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü	121
Tablo 31.	Çalışma Yaprağında Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları.....	123
Tablo 32.	“Basit, Türemiş ve Birleşik Kelimeleri Ayırt Eder” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü	128
Tablo 33.	Çalışma Yaprağı 2’de Yer Alan Sorunun Cevaplanma Durumu	130
Tablo 34.	Çalışma Yaprağı 3’te Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları	133
Tablo 35.	Çalışma Yaprağı 4’te Yer Alan Sorunun Cevaplanma Durumu	135
Tablo 36.	“Zamirlerin Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü	137
Tablo 37.	Çalışma Yaprağı 2’de Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları	140
Tablo 38.	Çalışma Yaprağı 3’te Yer Alan Sorunun Cevaplanma Durumu	142
Tablo 39.	“İsimler” ve “Hâl Ekleri” Konusunun İşlenme Şekli Hakkındaki Görüşler.....	145
Tablo 40.	Dil Bilgisi Konularını Metin Temelli İşleme Sürecinde Derse Katılım Konusunda Görüşler.....	146
Tablo 41.	Metinlerle İşlenen Dil Bilgisi Konularının Kavranma Durumuna Yönelik Görüşler	147

Tablo 42. Dil Bilgisi Konularının Metin Temelli İşlenmediği Derslerdeki Anlama ve Kavrama Durumuna Yönelik Görüşler.....	148
Tablo 43. Dil Bilgisi Kurallarının Öğretiminde Metinden Hareketle Konuların Kavratılması Sürecinde Derste Rahatsız Eden, Gereksiz Bulunan Durumlara Yönelik Görüşler.....	149
Tablo 44. Dil Bilgisi Konularının Öğretiminde Metinlerin Kullanılmasına Yönelik Görüşler	149
Tablo 45. Dil Bilgisi Konularının Metin Temelli Olarak İşlenmesine Yönelik Görüşler.....	150
Tablo 46. Dil Bilgisi Konularını Metin Temelli Olarak İşleme Sürecinde Derse Katılıma Yönelik Görüşler	151
Tablo 47. Metinlerle İşlenen Dil Bilgisi Konularının Kavranma Durumuna Yönelik Görüşler	151
Tablo 48. Dil Bilgisi Konularının Metin Temelli İşlenmediği Derslerdeki Anlama ve Kavrama Durumuna Yönelik Görüşler.....	152
Tablo 49. Dil Bilgisi Kurallarının Öğretiminde Metinden Hareketle Konuların Kavratılması Sürecinde Rahatsız Olunan/Gereksiz Bulunan Durumlara Yönelik Görüşler.....	153
Tablo 50. Dil Bilgisi Konularının Öğretiminde Metinlerin Kullanılmasını İsteme Durumuna Yönelik Görüşler.....	154

BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitim alanında ülkemizde uzun yıllar geleneksel eğitim anlayışıyla hareket edilmiştir. 2004 yılında yapılandırmacı eğitim anlayışı benimsenmiş ve 2005 yılından itibaren Türkçe Dersi Öğretim Programları yapılandırmacı eğitim anlayışı esas alınarak hazırlanmıştır. “Böylece okullarda yapılandırıcı yaklaşım ve yeni dil bilgisi anlayışı benimsenmiştir. Bu anlayışla dil bilgisi öğretiminin amaç, içerik, yöntem ve süreçleri yeni eğitim yaklaşımları çerçevesinde güncellenmiştir” (Güneş, 2013b, s. 172). Dil bilgisi öğretiminde yapılandırmacı yaklaşımla birlikte dil bilgisi kurallarının ezberlenmesi anlayışından vazgeçilmiş, dil bilgisi kuralları öğrencilere sezdirilerek dilin işlevsel bir şekilde kullanılması amaçlanmıştır.

Dilin etkili ve doğru kullanımını sağlayan dil bilgisi, “bir amaç değil, dil becerilerinin kazanılmasında ve etkin kullanımında işlevi sezdirilecek farkındalık kazandırılacak bir rezerv alandır” (Göçer, 2015, s. 234). Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesiyle “dil bilgisi amaç değil, öğrencilerin ifade etme ve anlama becerilerini geliştirmek için bir araç olarak ele alınmıştır. Bütün dil bilgisi terimlerini öğretmek yerine gerekli olanlar seçilmiş ve bu süreçte dil bilgisi eğitiminin etkili olması öne çıkarılmıştır” (Güneş, 2013b, s. 172). Böylece dil bilgisi öğretimi çalışmalarında dilin işlevsel kullanımının önemi ortaya çıkmıştır.

Dil bilgisi öğretimi sayesinde temel dil becerilerinin gelişimi desteklenmektedir. “Öğrenci açısından Türkçenin yapısını oluşturan ve işleyiş kurallarını tanımlayan bilgilere sahip olmak oldukça önemlidir; ancak daha da önemli olan bu kuralların konuşma, yazma, dinlemeyle ilgili dil etkinliklerinde uygulanmasıdır” (MEB, 2005, s. 7). Türkçe eğitiminde yapılandırmacı anlayışın benimsenmesiyle birlikte “dil bilgisi öğretiminde, sezdirme yöntemine yer verilmiş, bu yöntemle dil olaylarını gözleme, keşfetme, kural oluşturma, alıştırma yapma ve uygulamaya aktarma sırası izlenmiştir” (Güneş, 2013b, s. 172).

2015 yılında uygulanmaya başlayan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda dil bilgisi öğretimi ile ilgili kazanımların yapılandırılmasında sınıf seviyesine uygunluk dikkate alınmış ve 1. sınıftan 8. sınıfa kadar kademeli olarak yapılandırılmıştır. Dil bilgisi konularının sezdirilerek uygulama yoluyla kavratılmasının amaçlandığı bu yaklaşımda dil bilgisinin dinleme, konuşma, okuma ve yazma öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilmesinin ve dil bilgisi öğretimi çalışmalarının metnin bağlamından hareketle yapılmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur (MEB, 2015, s. 4).

2017 yılında hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda işlevsel dil bilgisi öğretimine dikkat çekilmiştir ve ana dilde iletişimin; bireyin kelime bilgisi, işlevsel dil bilgisi ve dilin görevleri hakkında bilgi sahibi olmasını gerektiren çeşitli durumlarda hem sözlü hem de yazılı iletişim kurma becerisine sahip olmayı içerdiği belirtilmiştir (MEB, 2017, s. 6).

2018 yılında hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ise öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak dil bilgisi kuralları ile ilgili kazanımlar artan bir yoğunluk içinde ve kademeli bir şekilde yapılandırılmıştır (MEB, 2018, s. 8).

Türkçe Dersi Öğretim Programları'nda yapılan değişikliklere rağmen “Türkçe derslerinde dil bilgisi öğrenme alanı, becerilerin geliştirilmesi sürecindeki etkinlikler içerisinde sezdirme anlayışı benimsenmemiş, ayrı bir dersmiş gibi ezbere dayalı anlatımlarla tanım/kural-örnek odaklı bir öğretim yapılagelmiştir” (Göçer, 2015, s. 235). Dil bilgisinin temel dil becerilerinin etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayan önemli bir araç vazifesi gördüğü göz ardı edilmiştir.

Dil bilgisi “bir metni okuma, anlama ve üretmenin en önemli anahtarıdır” (Güneş, 2013b, s. 172). Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında yapılandırmacı eğitim anlayışıyla hareket edilmesiyle birlikte dil bilgisi kurallarının ezberletilmesi yerine dilin kurallarının sezdirilerek temel dil becerilerinin gelişiminin desteklenmesi esas alınmıştır.

Yapılandırmacı yaklaşımla dil bilgisi öğretiminde “davranışçı yaklaşımın, dilin kurallarını ezberletmeye yönelik uygulamaları yerini, öğrencilerin merkeze alındığı, çeşitli etkinliklerle kuralların sezdirildiği ve aktif çabalarla öğrenildiği yapılandırıcı yaklaşıma bırakmıştır” (Güneş, 2013b, s. 172). Türkçe eğitiminde dil bilgisi öğretiminin

ezberci anlayıştan uzaklaşarak temel dil becerilerinin geliştirilmesine hizmet edecek şekilde daha etkili ve verimli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için “Türkçe derslerinde dil bilgisi konu ve kurallarının öğretiminde amaca hizmet edecek yöntemlere başvurularak sürece yön verilmesi büyük önem taşımaktadır” (Göçer, 2015, s. 236). Türkçe derslerinde dil bilgisi kuralları ezberletilmeye çalışılmamalı, kurallar öncelikle öğrencilere sezdirilmelidir. Ayrıca öğrenilen bilgilerin beceriye dönüşmesine yönelik etkinliklere yer verilmelidir. “Günümüzde dil bilgisi öğretiminde en büyük eksiklik yöntem eksikliğidir. Sorun da öğretmenin sorunudur. Öğretmen isterse, terimlere, kurallara takılmadan; söze söz dizimine yer vererek ideal bir dil bilgisi öğretimi gerçekleştirebilir” (Sağır ve Demir Atalay, 2016, s. 106). Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında öğretilecek dil bilgisel konunun özelliğine uygun bir yöntem seçmek işlevsel bir dil bilgisi öğretimi için önemlidir.

Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerinin gelişimi desteklenmelidir. “Öğrencilerin dört temel dil becerisini geliştirecek dil bilgisi öğretimi uygulamaya dayanmalı, cümleden veya metinden hareketle öğretilmeli, öğrencinin seviyesine uygun konular seçilmelidir” (Erdem, 2008, s. 89). Ancak bu şekilde etkili ve verimli bir dil bilgisi öğretimi gerçekleştirilebilir.

Temel dil becerilerinin geliştirilmesinde araç vazifesi gören dil bilgisi öğretimi yapılandırmacı yaklaşıma göre, “öğrencinin dili iyi anlaması, kullanması, iletişim kurması, dil ve zihinsel becerilerini geliştirmesi amacını taşımaktadır” (Güneş, 2013b, s. 172). Bu araştırmada Türkçe eğitiminde dil bilgisi öğretimi çalışmaları metinlerden hareketle işlevsel bir şekilde gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin gelişimini destekleyen dil bilgisi öğrenme alanının temel dil becerilerinin geliştirilmesinde araç vazifesi gördüğü yeterince bilinmemekte çoğu zaman dil bilgisi öğretimi çalışmalarıyla dil bilgisi kurallarını öğretmek amaçlanmaktadır. Oysa “dil bilgisi etkinliklerinin amacı, bu alandaki bilgileri, kuralları öğretmek değildir. Dil bilgisi etkinlikleriyle amaçlanan; doğru konuşmayı, doğru yazmayı, doğru anlama ve anlatmayı sağlayacak işlevsel bir öğretimi gerçekleştirmektir” (Göçer, 2015, s. 238). ”Dil bilgisel kurallar sıralanarak, ezberlettirilerek değil, her bir dil bilgisel biçim birimin işlevi sezdirilerek, anlatıma

katkısı kavratılarak, hem iyi bir dil bilgisi öğretimi gerçekleştirilir, hem de başarılı bir Türkçe öğretimi sağlanmış olur” (Sağır ve Demir Atalay, 2016, s. 8). Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında dilin kurallarının sezdirilmesi sayesinde dilin işlevsel olarak kullanımına katkı sağlanmış olur.

Dil bilgisi öğrenme alanı Türkçe eğitiminde oldukça önemli bir yere sahiptir fakat son yıllarda Türkçe eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında dil bilgisi öğrenme alanının göz ardı edildiği ve bu alana gereken ilginin gösterilmediği anlaşılmaktadır. (Öztürk ve Ömeroğlu, 2015, s. 70). Yapılan açıklamalar doğrultusunda araştırmanın problemi; “Türkçe eğitiminde dil bilgisi konularının öğretimi çalışmalarında metinlerin kullanılmasının dil bilgisi öğretiminin işlevsel olarak gerçekleştirilmesine katkı sağlama durumu nasıldır?” şeklinde ifade edilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Türkçe eğitiminde dil bilgisi konularının metinlerden hareketle işlevsel bir şekilde öğretimi ele alınmıştır. Dil bilgisi konularının metinlerden hareketle işlevsel şekilde öğretime yönelik olarak eylem planları hazırlanmıştır. Hazırlanan eylem planları 2017-2018 eğitim- öğretim yılında Kayseri merkezde yer alan bir ortaokulda uygulanmıştır. Yapılan uygulamalar sonucu

1. Dil bilgisi öğretimi çalışmalarının metinlerden hareketle işlevsel bir şekilde gerçekleştirmek,
2. Dil bilgisi konu, kavram ve kurallarının öğretimi ve kavratılması çalışmalarında hareket edilmesi gereken yaklaşım ile takip edilmesi gereken yöntem ve tekniklere dikkat çekmek,
3. Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında sürece etki eden unsurları belirlemek,
4. Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında metinlerin taşınması gereken özelliklere dikkat çekmek,
5. Metinlerden hareketle gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi çalışmalarının, öğrencilerin dil bilgisi konularını kavrama ve temel dil becerilerini geliştirme sürecine katkı sağlama durumunu belirlemek amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Dilin doğru ve etkili kullanılmasında oldukça önemli bir yere sahip olan dil bilgisi öğretimine yönelik alanyazın incelendiğinde, dil bilgisi öğrenme alanına yönelik olarak yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğunun dil bilgisi öğretiminin sorunlarını belirlemeye yönelik olduğu görülmektedir (Salman, 2018; Ömeroğlu, 2016; Kutlubay, 2015; Şenyüz, 2014; Karagöz, 2013; Önal, 2010; Büyükikiz, 2007; Daloğlu, 2005; Calp, 2001). “Ancak bu sorunların nasıl çözüleceğine, amacına uygun bir dil bilgisi öğretiminin nasıl yapılacağına dair yeterli sayıda çalışma bulunmamaktadır” (Göçer ve Arslan, 2018, s. 121). Araştırma, Türkçe eğitiminde metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimini ele alan ilk çalışmalardan olması dolayısıyla literatüre katkı açısından önem taşımaktadır. Araştırmanın, uygulamada yaşanan aksaklıklara çözüm önerileri sunarak literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda dil bilgisi öğretimi çalışmalarının amacına ve işlevine uygun olarak gerçekleştirilmesi konusunda araştırmacı ve öğretmenlere önerilerde bulunmaktadır.

Bu çalışmanın hem metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimini temele alarak dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan sorunlardan hareketle oluşturulmuş etkinliklerin yer aldığı çalışmalardan biri olması hem de bundan sonra yapılacak çalışmalara örnek teşkil etmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan öğrenciler, araştırmada yapılan gözlemler süresince doğal davranmışlardır.
2. Araştırmaya katılan öğrenciler, öğrenci günlüklerine gerçek duygu ve düşüncelerini içtenlikle yazılı olarak aktarmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma uygulamaları 2017-2018 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığının ortaokul eğitim kademesindeki Mehmet Soysaraç Ortaokulunun 6. sınıfında eğitim gören 33 öğrenciden elde edilen verilerle,
2. Araştırma 6. sınıf Türkçe dersi okuma becerisi alanı içerisinde ve söz varlığı bölümünde yer alan dil bilgisi öğrenme alanına yönelik kazanımlarla,

3. Veri toplama araçları araştırma günlüğü, öğrenci günlüğü, dokümanlar, gözlemler ve görüşmeler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Dil: “İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir” (Ergin, 2013, s. 3).

Dil bilgisi: “Bir dilin sesleri, sözcük türleri, bunların yapıları, tümce olarak dizilmeleri ve tümce içindeki görevleri, çekimleriyle ilgili kuralları inceleyen bir dil bilimi dalıdır” (Göğüş, 1978, s. 337).

Dil bilgisi öğretimi: “Dilin ses, şekil ve cümle yapılarını birtakım yöntemler kullanarak öğrencilere sezdirme ve bu yolla onların dili etkili, doğru ve düzgün kullanmalarını sağlamaya yönelik etkinlikler yapma sürecidir” (Dolunay, 2010, s. 277).

BÖLÜM II

GENEL BİLGİLER

2.1. Dil ve Dil Bilgisi

İnsanlar arasında iletişimi sağlayan en önemli unsurlardan biri olan dil, “geçmişten günümüze, insanın sürekli üzerinde durduğu ve gücünü keşfetmek için çeşitli çalışmalar yaptığı bir olgudur” (Şenyüz, 2014, s. 9). Dil “insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir” (Ergin, 2013, s. 3). İnsanların kendilerini ifade etme; duygu, düşüncelerini, dilek ve isteklerini belirtme aracı olarak kullandıkları dil, “sözlü ve yazılı olarak iletişimde kullandığımız, doğduğumuzda hazır bularak edinmeye başladığımız, doğduran doğruya insana özgü, çok güçlü, büyümlü bir düzendir; düşünme ve düşünöleni aktarma dizgesidir” (Aksan, 2006, s. 13). Hiç kuşkusuz dil, insanların kendilerini doğru ve tam olarak ifade etmelerini ve birbirleriyle iletişim kurmalarını sağlamaktadır.

Dil bilgisi, “bir dilin sesleri, sözcük türleri, bunların yapıları, tümce olarak dizilmeleri ve tümce içindeki görevleri, çekimleriyle ilgili kuralları inceleyen bir dil bilimi dalıdır” (Göğüş, 1978, s. 337). Dilin doğru ve etkili kullanımında önemli bir yere sahip olan dil bilgisi ayrıca “bir dilin dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma temel becerilerini destekleyen kurallar bütünüdür” (Sağır ve Demir Atalay, 2016, s. 64). İnsan hayatının her alanında doğru ve etkili bir iletişim için dil bilgisi kurallarını bilmek önemli ve gereklidir.

2.2. Dil Bilgisi Öğretimi

Dil bilgisi öğretimi, dilin doğru ve etkili kullanımında oldukça önemli bir yere sahiptir. Dil öğretiminin bütün yönleriyle gerçekleşmesini sağlayan dil bilgisi; “sesleri, sözcükleri, cümleleri inceler. Daha doğru, daha kusursuz düşünmememize yardımcı

olur. Doğru konuşmamızda ve yazmamızda etkili olur” (Kavcar vd., 2016, s. 104). Dil bilgisi kuralları insanların doğru düşünmesini ve kendini doğru ifade etmesini sağlar.

Dil bilgisi öğretimi temel dil becerilerinin öğretiminden ayrı olarak gerçekleştirilmez. “Dil bilgisi öğretimi, dille ilgili bilgilerin verildiği, Türkçenin anlama ve anlatma dil becerileriyle birlikte, bu alanları destekleyici, açıklayıcı ve örgütleyici öğretim etkinliklerini içerir” (Erdem, 2007, s. 18). Ayrıca dil bilgisi; “bir metni okuma, anlama ve üretmenin en önemli anahtarıdır. Bu nedenle uzun yıllar öğrencilere dil bilgisini iyi öğretmek okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi, dilin iyi kullanılması ve dille ilgili sorunların çözülmesi amaçlanmıştır” (Güneş, 2013b, s. 172). Bayram (2015), öğrencilerin dil bilgisi kazanımlarını edinebilmeleri açısından alanda çalışma yapan araştırmacıların görüşleri doğrultusunda dil bilgisi öğretiminde dikkate alınması gereken hususları özetlemiştir. Bu hususlardan özellikle; dil bilgisi öğretimi çalışmalarında konu ve kuralların öğretiminin bir amaç olarak değerlendirilmemesi gerektiğine, dil bilgisi öğretimi çalışmalarında dilin kurallarının sezdirilmesine ve dilin işlevsel olarak kullanılmasının önemine vurgu yapılmaktadır.

Dil bilgisi öğretimi çalışmaları temel dil becerilerinin gelişimi de dikkate alınarak kuralları ezberletmeden sezdirilerek ve dili işlevine uygun bir şekilde kullanmaya özen gösterilerek yapılmalıdır. Ayrıca dil bilgisi öğretimi çalışmalarında uygun yöntem ve teknikler seçilerek öğrencilerin hem derse olan katılımı artırılmalı hem de soyut olan kavramların somutlaştırılması sağlanmalıdır.

2.3. Türkçe Eğitiminde Dil Bilgisi Öğrenme Alanının Yeri

Türkçe eğitiminde önemli bir yere sahip olan dil bilgisi öğrenme alanı temel dil becerilerinin geliştirilmesinde araç vazifesi görmektedir. “Türkçe öğretiminin asıl amacı, dört temel beceriyi (okuma, yazma, dinleme, konuşma) öğrenciye kazandırabilmektir. Öğrencilerden beklenen, zamanla bu dört temel beceriyi daha da geliştirmeleridir” (Şahinci, 2011, s. 7). Dil bilgisi öğrenme alanı ise bu temel dil becerilerinin gelişimini sağlayan önemli bir alandır. “Dil bilgisi öğretimi bir amaç değil, dilin doğru ve etkili bir biçimde kullanılmasını sağlayan bir araçtır” (Erdem, 2007, s. 22).

Dil bilgisi, “her ne kadar dört temel dil becerisinin yanında yardımcı bir çalışma alanı olarak kabul edilse de bir dilin tüm yönleriyle öğrenilebilmesi için önemli bir etkidir. Çünkü bireyler, sahip oldukları dilin özelliklerini bildikleri ölçüde anlama ve anlatma becerilerini kullanırlar” (Karagöz ve Oryaşın, 2014, s. 188). Ana dili öğretimi çalışmalarında “dinleme, konuşma, okuma ve yazma öğrenme alanlarının yanında dil bilgisi yardımcı unsur olarak yer almaktadır. Bu dört temel becerinin iyi bir şekilde kullanılması ve geliştirilmesi, dil bilgisi kurallarının doğru ve eksiksiz öğrenilmesine bağlıdır” (Erdem ve Bahşı, 2019, s. 27). Dil bilgisi, Türkçe dersinin konu alanları içerisinde yer almaktadır. “Türkçe dersinin amaçlarının gerçekleşebilmesi için Türkçe dil bilgisi konu alanının amaçlarının da gerçekleştirilmesi şarttır. Bu bakımdan dil bilgisinin günlük hayatta kullanılabilir bir tarzda öğretilmesi, kavratılması gerekir” (Sağır ve Demir Atalay, 2016, s. 28).

Türkçe eğitiminin temel amaçlarından biri de temel dil becerilerinin yetkin bir şekilde kullanımının sağlanmasıdır. Karagöz ve Oryaşın’a (2014) göre “Türkçe öğretimiyle anlama ve anlatma becerilerini yetkin bir biçimde kullanabilen bireyler yetiştirmek amaçlanır. Bu nedenle dili doğru kullanmak, dilin zenginliklerini ve inceliklerini duyumsatabilmek, dil bilinci kazandırmak öğretim sürecinin ana noktalarını oluşturur” (s. 188). Dil insanların duygu, düşünce, dilek ve isteklerini ifade etme aracıdır. “Dil bilgisinden yararlanmadan istekler, düşünceler duygular doğru ve eksiksiz ifade edilememektedir. Dil bilgisi bundan dolayı eğitim sürecinin her aşamasında ana dili eğitiminin önemli bir öğrenme alanı olarak görülmüştür” (Karatay, Kartallıoğlu ve Coşkun, 2012, s. 201). Dil bilgisi öğretimi çalışmalarıyla amaçlanan sadece dili doğru kullanmak değil aynı zamanda dili işlevsel bir şekilde kullanabilmektir.

2.4. Türkçe Eğitiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Amacı, Önemi ve İşlevleri

Eğitim alanında uzun yıllar geleneksel anlayışla hareket edildikten sonra 2004 yılında yapılandırmacı eğitim anlayışı benimsenmiştir. “Ülkemizde 2005 yılında uygulamaya konulan yeni Türkçe öğretim programlarında yapılandırıcı yaklaşım temel alınmıştır. Yapılandırıcı yaklaşımla birlikte dil bilgisi öğretimi de yenilenmiştir” (Güneş, 2013b, s. 172). Yapılandırmacı yaklaşımın esas alındığı dil bilgisi öğretiminin temel amacı çeşitli kaynaklarda şu şekilde yer almaktadır:

- Dil bilgisi öğretiminin temel amacı “öğrenciye birtakım tanımlar ve kurallar belletmek de olamaz. Bu öğretimle birey; ana dilin canlılığını, anlatım gücü ve olanaklarını görerek ondan sözlü ve yazılı anlatımda yeterince yararlanabilmelidir” (Sağır ve Demir Atalay, 2016, s. 35).
- Dil bilgisinin temel amacı, “öğrencilere Türk dilinin konuşma, yazma ve okuma ile ilgili ana kurallarını sezdirip ana dilini kullanışta güven kazandırmaktır” (Calp, 2007, s. 304).
- Dil eğitiminin temel amacı, “öğrencilerin buldukları sınıf seviyesinin kazanımlarına uygun olarak okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerini kazandırmak ve etkili bir şekilde kullanmalarını sağlamaktır” (Göçer, 2015, s. 233).
- Dil bilgisi öğretiminin amacı “dil kurallarını bol tekrara yer vererek ezberletmek değil; temel öğrenme alanları olan konuşma, dinleme, okuma ve yazmanın belirlenen sınıf seviyesinin kazanımlarına uygun şekilde doğru ve etkili olarak edinilmesini sağlamaktır” (Bayram, 2015, s. 44).
- “Bu öğretimin amacı, öğrenenlerin dil gelişimini belli bir süre içerisinde ve hazırbulunuşluk düzeyine uygun şekilde sağlaması ve dili kurallarına uygun bir şekilde günlük yaşamda kullanılabilme yeterliliği geliştirebilmesidir” (Erdem ve Bahşi, 2019, s. 27).

Anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesinde etkin bir rol oynayan dil bilgisi aynı zamanda “öğrencilerin doğru düşünme ve sağlıklı karar verme becerilerini geliştirir” (Erdem, 2008, s. 88). Temelleri ailede atılan dil bilgisi öğretimi “dil öz varlığını koruma, devam ettirme görevinin yanı sıra düşünceye düzgün şekil verme ve etkili bir iletişim kurma görevini de bünyesinde barındırmaktadır. Bu yüzden gerek kişisel, gerekse toplumsal açıdan dil bilgisi eğitimi ve öğretimi önem arz etmektedir” (Kaygusuz, 2006, s. 14).

Dil bilgisi öğretiminin amacı çeşitli kaynaklarda farklı şekillerde ifade edilmiştir. Yapılan açıklamalar doğrultusunda dil bilgisi öğretiminin amacı, dilin işlevsel kullanımının sağlanarak temel dil becerilerinin gelişiminin destelenmesidir.

2.5. Dil Bilgisi Öğretimi ve Dil Becerileri

Dil bilgisi öğretimi temel dil becerilerinden ayrı düşünülemez. Çünkü dil bilgisi öğretimi, “dille ilgili bilgilerin verildiği, Türkçenin anlama ve anlatma dil becerileriyle birlikte, bu alanları destekleyici, açıklayıcı ve örgütleyici öğretim etkinliklerini içerir” (Erdem, 2007, s. 18). Dil bilgisi, temel dil becerilerinin geliştirilmesinde oldukça önemli bir role sahiptir. Dil bilgisi ayrıca “kurallarının kavranışı, öğrencilerin doğru konuşma, okuma ve yazma becerileri ve alışkanlığı kazanmalarında önemli ölçüde yardımcı olur” (Kavcar, Oğuzkan ve Hasırcı, 2016, s. 16). “Dil bilgisi öğretimi, sadece dinleme yoluyla öğrenilen ve daha sonra okuma becerileriyle geliştirilen dil olgusunun kategorize olmasını sağlar” (Erdem, 2008, s. 88). Dil becerilerinin gelişimi üzerindeki önemli etkisinin yanı sıra “anlama ve anlatma becerileriyle olan bağlantısı dolayısıyla dil bilgisi öğretimi, bireylerin diğer derslere yönelik performansları üzerinde belirleyici etkiye sahiptir” (Şenyüz, 2014, s. 19). Bu nedenle dil bilgisi, “bağımsız bir ders olarak değil okuma-anlama işi ile birlikte yürütülmelidir. Bu dersle ilgili çalışmalar, öğrencilerin anlama, konuşma, yazma becerilerini geliştirmeye yönelik olmalıdır” (Kavcar vd., 2016, s. 110).

Aslan (2017), çeşitli kaynaklara dayalı olarak dilsel becerilerin kazandırılmasında dil bilgisi öğretimine yer verilmesinin gerekçelerini şu şekilde özetlemiştir (s. 89-90):

- Öğrencilerin; dilin yapısını, kurallarını, olanaklarını, işleyiş düzenini, anlatım gücünü fark etmesini/sezmelerini sağlamak,
- Öğrencilerin dilsel gelişimlerini desteklemek; dillerini iletişim ortamlarında doğru ve etkili kullanmalarına ve ölçünlü dili öğrenmelerine yardımcı olmak,
- Öğrencilerde Türkçeyi doğru kullanma duyarlılığını ve bilincini oluşturmak,
- Öğrencilerde dilsel özsaygıyı oluşturmak, onların dili özgüvenle kullanmalarını ve böylece açık, sağlam ve daha etkili iletişim kurmasını sağlamak,
- Öğrencilerin bilinçaltı yapılarını bilinç seviyesine çıkarmak ve bunları kullanım alanına getirmek,
- Öğrencilerin düşünsel becerilerinin gelişimine katkıda bulunmak,
- Öğrencilerin başarımını (performansını) artırmaya yardımcı olmak,

- Öğrencilerin yabancı dil öğrenmelerine katkıda bulunmak,
- Dilsel ve kültürel hoşgörüyü artırmak,
- Bilimsel yöntemi ve çözümleyici düşünmeyi öğretmek,
- Dili, kötü kullananlara karşı korumak,
- Dil sorunlarını anlamaya yardımcı olmak,
- Dil hakkında genel bilgiyi derinleştirmek.

2.6. Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları

Dil bilgisi öğretimi çalışmalarıyla dilin işlevsel kullanımı ve temel dil becerilerinin geliştirilmesi sağlanmaktadır. Sahip olduğu öneme rağmen dil bilgisi öğretiminde bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Dil bilgisi öğretimi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde dil bilgisi öğretimi ile ilgili karşımıza çıkan sorunlardan bazıları şunlardır:

- “Dil bilgisi konularıyla ilgili sınavlar daha çok yazılı yoklamalar biçiminde olmakta, sorular da sayılı ve sınırlı olarak düzenlenmektedir” (Sağır ve Demir Atalay, 2016, s. 30).
- Dil bilgisi konularının öğretimi çalışmalarında kural yazdırarak bu kuralları ezberletmek neredeyse bir yöntem olarak kullanılmaktadır (Sağır, 2002, s. 77).
- “Günümüzde genel olarak, klasik ders işleme yöntemlerinin dışındaki daha birçok yönteme ve tekniğe; buldurma, tartışma, gösterip yaptırma yöntemleriyle, soru cevap, rol yapma tekniklerine çok az yer verilmektedir” (Sağır ve Demir Atalay, 2016, s. 33).

İşcan ve Kolukısa (2005, s. 301-307) ilköğretim ikinci kademe dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan sorunları aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

- Dil bilgisi kurallarının ezberletilmesi
- Dil bilgisinin bağımsız bir ders olarak okutulması
- Dil bilgisi öğretiminde kuralların veriliş amaçlarının söylenmemesi
- İmlâ kuralları verilirken anlatımın kuraldan uygulamaya yönelik olması

- Noktalama işaretleri üzerinde fazla durulmaması
- Dil bilgisi öğretiminde kuralların genellikle sözcükten, sözcük gruplarından hareketle anlatılması
- Dil bilgisi öğretiminde dil bilgisel bir yaklaşımın olmayışı
- Dil bilgisi öğretiminde kullanılan materyallerin yetersizliği
- Terim karmaşası
- Dil bilgisi öğelerinin işlevsel olarak anlatılmaması

Alan yazında karşılaşılan bu sorunları; biçimsel sorunlar, terim birliği sorunu ve yöntem teknik sorunları başlıkları altında toplayabiliriz. Dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan bu sorunların en önemli sebeplerinden biri dil bilgisi öğretiminin amacı, işlevi ve öneminin tam olarak bilinmemesidir. Türkçe eğitiminde dil bilgisi öğrenme alanı, temel dil becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir araç vazifesi görmektedir. Oysa halen dil bilgisi öğretiminin işlevi bazı kuralların ezberletilmesi olarak görülmekte ve dil bilgisi öğretimiyle elde edilen bilgilerin beceriye dönüştürülmesi konusunda sorunlar yaşanmaktadır.

2.7. Dil Bilgisi Öğretiminin Temel İlkeleri

Dil bilgisi öğretimi çalışmalarından beklenen dil bilgisi kurallarının ezberlenmesinden ziyade öğrenilen bilgilerin beceriye dönüşmesi, anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesidir. Türkçe eğitime temel dil becerilerinin geliştirilmesinde oldukça önemli bir role sahip olan dil bilgisi öğretiminin ilkeleri şu şekilde sıralanabilir:

- “Dil bilgisi öğretiminde tümevarım yöntemi uygulanmalıdır. Dil, öğrencinin de kullandığı bir dizgedir. Bu dizgeye egemen olan birçok kural vardır. Dil bilgisi öğretimi, bu dizgenin kurallarını açıklamalıdır” (Göğüş, 1978, s. 348).
- Dil bilgisi öğretimi, “bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta, yakından uzağa gibi öğretimin temel ilkelerine göre yapılmalıdır. Örnek metinler, çocukların yaşantılarından alınmalı, toplumun kültürel dokusuna uygun olmalı, aynı zamanda kültür de öğretilmelidir” (Erdem, 2007, s. 24).

- “Dil bilgisi öğretimi basitten karmaşığa, somuttan soyuta, yakından uzağa gibi öğretimin temel ilkelerine uygun biçimde yapılmalıdır” (Aslan, 2017, s. 95).

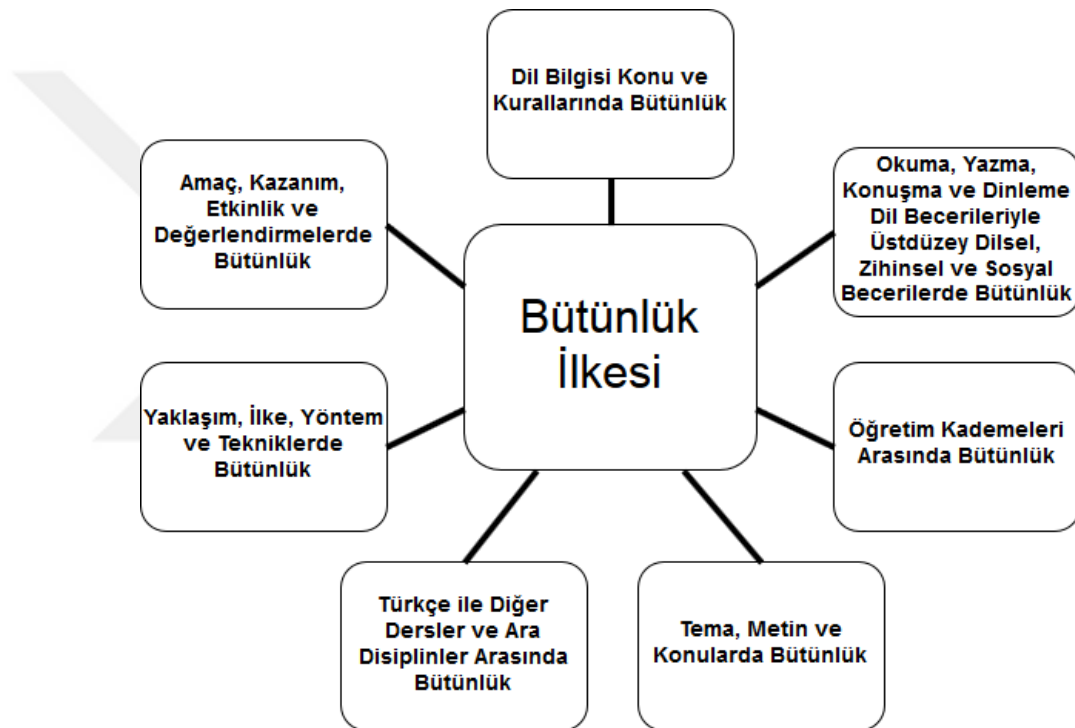
Dil bilgisi öğretiminin önemi ve amacına yönelik olarak farklı araştırmacıların görüş ve önerilerinden yola çıkılarak dil bilgisi öğretiminde dikkat edilmesi gereken bazı ilkeleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Bayram, 2015, s. 37):

- Farklı araştırmacıların görüş ve önerileri doğrultusunda denilebilir ki dil bilgisi öğretimi ezbercilikten uzak, diğer öğrenme alanları içinde sezdirilmek suretiyle, hazırlanacak zengin bir ders içeriği içerisinde gerçekleştirilebilir. Öğrencinin yaşantısıyla ilişkilendirilmiş bir dil eğitimi daha zevkli, daha kalıcı izli olacaktır.
- Dil bilgisi kavram ve kurallarının hayli soyut olduğu gerçeğinden hareketle öğrencilere sadece kurallar öğretilmemelidir. Örnekler ve tekrarların bolca kullanıldığı bir öğrenme esas alınmalıdır.
- Örnek seçiminde basitten karmaşığa doğru bir yol izlenmeli, Türk dilinin seçkin örneklerinden yapılabilecek alıntılarla uzun olmayan, açık ve anlaşılır örnekler üzerinden anlatım sağlanmalıdır. Bu bağlamda doğrudan kural vermekten kaçınılmalıdır.

2.7.1. Türkçe Dersi ve Bütünlük İlkesi

Türkçe eğitiminde temel dil becerileri kendi içinde bir bütünlük arz etmektedir. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik “etkinliklerin gerçekleştirilmesi sırasında yazım, noktalama, sözcük bilgisi, cümle bilgisi, doğru söyleyiş özellikleri vb. bilgi ve beceri alanlarıyla iç içe yürütülür ve bütünlük anlayışıyla tasarlanmış çalışmalarla desteklenir” (Göçer, 2017, s. 274). “Türkçe Dersi Öğretim Programı, ‘okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma, temel dil becerileri’ dil bilgisinden oluşmaktadır. Bu temel dil becerileri hem kendi içlerinde hem de birbirleriyle bir bütünlük içerisinde ele alınmış ve ilişkilendirilmiştir” (MEB, 2005, s. 5). “Dil bilgisi öğretimine yönelik çalışmalar muhakkak okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin etkinlikleri içerisinde birlikte, iç içe, yeri ve zamanı geldikçe bütünlük anlayışı içerisinde yürütülür” (Göçer, 2017, s. 274).

Dil bilgisi öğretimi “öğrencilerin üç temel alan olan konuşma- dinleme, okuma, yazma öğrenme alanlarında gelişimlerini sağlamak, gerekli beceri ve hedef amaç ve kazanımlara ulaşması bakımından bir bütünlük arz etmeli, başlı başına bir amaç olarak değerlendirilmemelidir” (Bayram, 2015, s. 30). Dil bilgisi öğretimi çalışmaları aracılığıyla Türkçe eğitiminde anlama ve anlatma becerilerinin gelişimini desteklediği için dil bilgisi öğrenme alanı diğer becerilerden bağımsız olarak düşünülemez. Bütünlük ilkesinin kapsadığı uygulama alanları Şekil 1’de şematize edilmiştir (Göçer, 2015, s. 237).

Şekil 1. Bütünlük ilkesi kapsam alanı

Bütünlük ilkesinin uygulama alanlarına bakıldığı zaman, bütünlük ilkesinin sürecin planlanması, amaç ve kazanımların dikkate alınıp uygun yöntem ve tekniklerle etkinliklerin gerçekleştirilmesi sürecinde yol gösterici olduğu görülmektedir. Ayrıca süreç içerisinde diğer derslerle ve ara disiplinler arasında bağ kurulması; tema, metin ve dil bilgisi konularının belirlenerek işlenmesi; temel dil becerileri ile üst düzey dilsel, zihinsel ve sosyal becerilerin kazandırılması için sürecin doğru ilerletilmesinde bütünsel yaklaşımın işlevi oldukça önemlidir (Göçer, 2015, s. 237).

2.8. Dil Bilgisi Öğretiminde Sezdirme Yaklaşımı

Eğitim sistemimizde yapılandırmacı eğitim anlayışının benimsenmesiyle birlikte dil bilgisi öğretimi çalışmalarında “yöntem olarak sezdirme yönteminin uygulanması benimsenmiş ve çeşitli etkinliklerle dil bilgisi öğretilmektedir” (Güneş, 2013b, s. 172). “Bu yaklaşımla dil bilgisi konularının ezberlenmesi yerine sezdirme ve uygulama yoluyla öğretilmesi amaçlanmıştır. Dil bilgisi, öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilerek metin bağlamı içerisinde ele alınmalıdır” (MEB, 2015, s. 4).

Dil bilgisi öğretimi “dilin ses, şekil ve cümle yapılarını birtakım yöntemler kullanarak öğrencilere sezdirme ve bu yolla onların dili etkili, doğru ve düzgün kullanmalarını sağlamaya yönelik etkinlikler yapma sürecidir” (Dolunay, 2010, s. 277). Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında kullanılan “sezdirme yöntemi, dilin soyut kurallarını ezberleme değil, öğrencinin dil ve zihinsel becerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle öğrencilerde dili sorgulama, dille ilgili düşünme ve araştırma yapma mantığını oluşturmaya çalışmaktadır” (Güneş, 2013a, s. 87).

Dil bilgisi öğretimi çalışmaları gerçekleştirilirken “dil bilgisi kavramları, öğrencilere kural ezberleterek değil, sezdirme ve uygulama yoluyla verilmelidir” (Akkaya, 2010, s. 9). Çünkü dil bilgisi öğretiminin amacı dil bilgisi kurallarını ezberletmek değil kuralları sezdirerek dil becerilerinin etkin kullanımına katkı sağlamaktır.

2.9. Dil Bilgisi Öğretiminde Yöntem Tercihi

Dil bilgisi konu, kural ve kavramların öğretimi çalışmalarında doğru yöntem tercihi oldukça önemlidir. Dil bilgisi öğretiminde doğru yöntem tercih edilirse öğrencinin sürece aktif bir şekilde katılımı sağlanmış olacaktır. Böylece “öğrenci, dil bilgisi konularını sıkıcı bulmayacak, işlevini sezerek kavradığı yapıyı hem benzer metinlerde bulabilecek hem de kendi oluşturduğu metinlerde yerli yerinde kullanabileceği bir dil bilincini de kazanmış olacaktır” (Göçer, 2015, s. 238).

Dil bilgisi öğretiminin amaçlarından biri de dilin işlevsel bir şekilde kullanımının sağlanmasıdır. Bu nedenle “dil öğretiminde dil bilgisinin işlevsel yönünü ön plana çıkaran metotların kullanılması, özellikle Türkçe dil bilgisi öğretiminde sağlıklı ve kalıcı sonuçlara ulaşmamızı sağlayacaktır” (İşcan, 2007, s. 258). Bayram (2015)

yapılandırmacı yaklaşımda öğretim sürecinin planlanmasında yöntem ve teknik seçiminin önemine vurgu yaparak amacına uygun olarak kullanılan yöntem ve tekniklerin bilgilerin doğru yapılandırılmasını sağladığını belirtmektedir (s. 43). “Dil bilgisi öğretiminde üzerinde durulması gereken en önemli nokta, dil bilgisi konu ve kurallarının kavratılmasında hangi yöntem(ler)in tercih edilmesinin uygun olacağı sorusunun açıklığa kavuşturulmasıdır” (Göçer, 2015, s. 238).

Dil bilgisi öğretimi çalışmalarının başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için öğretmenlerin dil bilgisi öğretimi konusunda yeterli bilgi ve birikime sahip olması da oldukça önemlidir. Dil bilgisi öğretiminin amacı temel dil becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olmaktır. Bu nedenle dil bilgisi öğretimi çalışmalarında bu amaç göz önünde bulundurularak yöntem tercihi bulunulmalıdır.

Dil bilgisi öğretiminde seçilen yöntem sadece dil bilgisi kurallarının öğrenilmesine yardımcı olmaz. Dil bilgisi öğretiminde kullanılan yöntemler sayesinde öğrencilerin derse aktif katılımının sağlanarak çok yönlü gelişimleri desteklenmiş olacaktır. Böylece işlevsel bir dil bilgisi öğretimi gerçekleştirilecektir.

2.9.1. Tümevarım Yöntemi

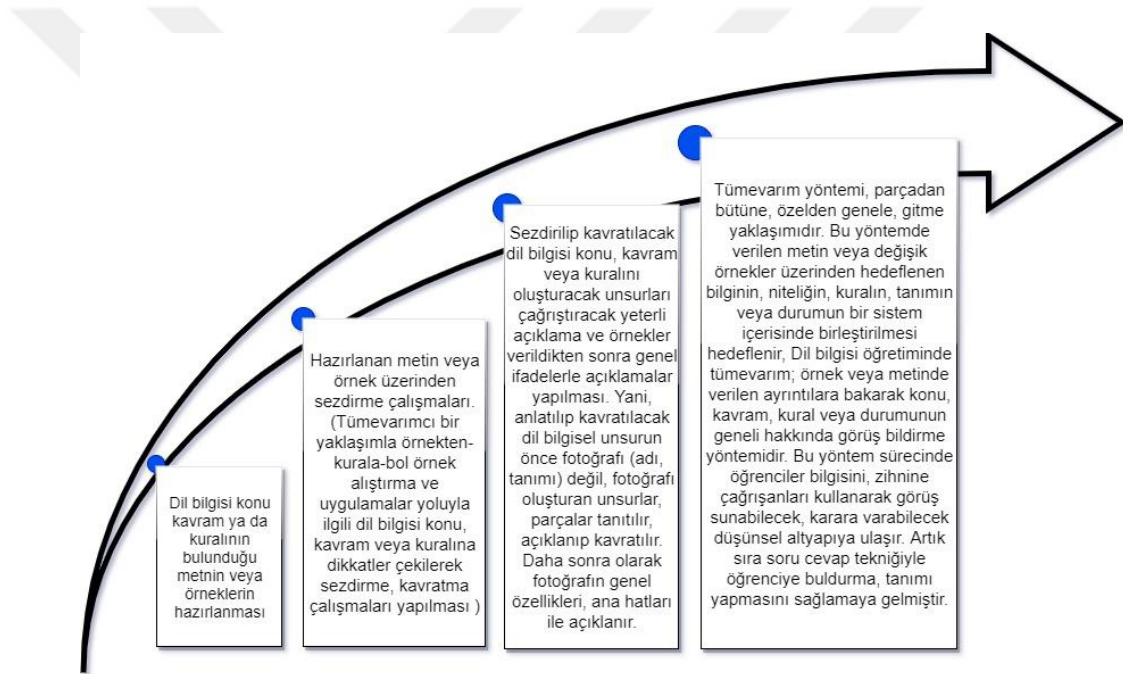
Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında konuyla ilgili açıklamaların yapılarak örnek verilen tümünden gelim yaklaşımı yerine “dilin yapı ve kurallarının işlevleri, becerilerin kazandırılması etkinlikleri içerisinde sezdirmeye; kural ve yapının metin içerisinde bulunma nedeni, metne yaptığı katkı vb. işlevsel niteliklerinin kazandırılmasının öncelendiği tümevarım yöntemine ağırlık verilmesi gerekir” (Göçer, 2015, s. 234). Tümevarım yöntemi Türkçe eğitiminde önemli bir yere sahip olan dil bilgisi öğretiminin işlevsel olarak gerçekleştirilmesinde ve temel dil becerilerinin geliştirilmesinde oldukça önemlidir. “Bu yaklaşım, dilin kullanımında önemli bir yeri olan dil bilgisi öğretiminin amaç olarak görülmesinin terk edilerek araç olduğu gerçeğiyle ele alınıp işlenmesi anlayışının da kabul görmesinin bir göstergesi olarak düşünülmelidir” (Göçer, 2015, s. 234).

Türkçe Dersi Öğretim Programları incelendiği zaman “dil bilgisinde uygulamaya dayalı öğretim, örneklerden hareketle öğretim, sezdirerek öğretim, konu sıralamasını izleme,

sınıf düzeyine uygunluk gibi ilkelerin programlarda ortak bir şekilde alındığı görülmektedir” (Ömeroğlu, 2018, s. 264-265).

Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında konular metinlerden hareketle sezdirilerek öğretilmelidir. Dil bilgisi öğretiminde önemli bir yere sahip olan tümevarım yöntemi, “gözleme, deneye ve araştırmaya dayandığı için öğrencilerde ezbercilik yerine bilimsel düşüncenin gelişmesine katkıda bulunur. Öğrencilere somut durum veya örneklerden hareketle bazı genellemeler yapma imkânı sağlar” (Aşlıoğlu, 1993; Kavcar vd., 1998. akt. Dolunay, 2012, s. 115). Dil bilgisi öğretiminde tümevarım yönteminin betimsel çerçevesi Şekil 2’de ifade edilmiştir (Göçer, 2015, s. 239):

Şekil 2. Dil bilgisi öğretiminde tümevarım yönteminin betimsel çerçevesi

2.10. Metin Temelli İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimi

Dil insanlar arasında iletişim kurma ve bireyin kendini ifade etme aracıdır. İnsanlar arasında sağlıklı bir iletişimin kurulması ve bireyin kendini doğru ifade edebilmesi için dil bilgisinden yararlanır. Nitekim Martinet (1998) dil yetisinin işlevlerinden bahsederken bir dilin araç ya da gereç olarak nitelendirilmesinin çok yerinde olduğunu belirtmekte ve dilin bir araç olarak başlıca işlevinin bildirişim oluşunu belirtmektedir (s. 16-17).

Dil bilgisi öğretimiyle amaçlanan dilin etkin kullanımına aracılık etmesidir. Schaaik (1998) doğal dillerin dil bilgisel düzenlemesine ilişkin genel bir kuram olarak tasarlanan işlevsel dil bilgisinin öncelikle dil kullanımının altında yatan dilsel yetilerle ilgilendiğini belirtmektedir (s. 9). Dik'e göre (1997) işlevsel dil bilgisi teorisinin amacı, belirli dillerin fonksiyonel gramerlerinin geliştirilebileceği araç ve ilkeleri sağlamaktır (s. 12). İşlevsel dil bilgisi öğretiminde metinler araç vazifesi görmektedir. Halliday ve Matthiessen (2014) dilin ilk etapta anlam çıkarmak için bir kaynak olduğunu belirtmekte ve metinlerin bağlamda anlam kazanma süreci olduğuna vurgu yapmaktadır (s. 3).

Türkçe eğitiminde dil bilgisi dil becerilerinin geliştirilmesinde etkin bir rol oynamaktadır. “Dil bilgisi öğretiminde metinler çok önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü yazınsal dil metinler sayesinde oluşmakta ya da metinlerden oluşmaktadır” (Bulut, 2019, s. 217). Dil bilgisi konu ve kurallarının öğretimi çalışmalarında metinler aracılığıyla dilin işlevinin sezdirilmesi önemlidir.

Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında “metinden hareketle ve dil bilgisel yapının işlevinin sezdirilmesi, içinde bulunduğu bağlam içerisinde üstlendiği görevi göstermeye dayalı işlevsel dil bilgisi öğrenimine ağırlık verilmelidir (Göçer, 2015, s. 235). Dil becerilerinin kazandırılmasında metinler bir araç vazifesi görmektedir. “Metin, dil becerilerinin kazandırılmasında ana malzeme olduğundan dil bilgisi de metnin kavranmasında dil becerilerini destekler” (Erdem, 2007, s. 20). Metin temelli dil bilgisi öğretiminde öğretmen öğrencilere rehberlik yaparak öğrencilerin bilgiyi keşfetmelerine yardımcı olur. Metin temelli dil bilgisi öğretiminde “öğretmen ipucu veren öğrenci sonuca giden konumundadır. Kavradığı dil bilgisi unsuruna yönelik olarak kurala varan öğrencinin, en son olarak tanımı da kendisinin yapmasının ipuçlarını öğretmenden almış olacaktır” (Göçer, 2015, s. 235). Bilgiyi keşfeden ve öğrendiği bilgiyi içselleştirmeyi başaran öğrenci temel dil becerilerini de etkin bir şekilde kullanabilecektir.

Eğitim sistemimizde yapılandırmacı eğitim anlayışının benimsenmesiyle “bir dilin anlamlı en küçük birimi sözcük ya da tümce olmaktan çıkmış, metne doğru ilerlemiştir. Dil birimlerinin sözcük ve tümce düzeyinde tanımlarını karşılamada yetersiz kaldığı görülmüştür” (Karagöz ve Oryaşın, 2014, s. 193). Bu nedenle dil bilgisi öğretimi çalışmalarında etkinliklerin metin üzerinden gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ancak

Karagöz ve Oryaşın (2014) Türkçe ders kitaplarında yer alan dil bilgisi etkinliklerinin işlenen metne dayalı olarak gerçekleştirilmediği etkinliklerin daha çok sözcük-sözcük grubu ve tümce düzeyinde ele alındığına dikkat çekmişlerdir (s. 193).

Göçer (2007) işlevsel bir dil bilgisi öğretimi için dil bilgisi konularının metinden hareketle ve temel dil becerileriyle birlikte öğretilmesi gerektiğine vurgu yapmakta ve dili daha etkin kullanmanın bu anlayışla mümkün olacağını belirtmektedir (s. 69). Metinlerden hareketle gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi çalışmaları sayesinde öğrenci dil bilgisi konu ve kurallarını kavrayarak dili işlevsel bir şekilde kullanabilecektir. Böylece temel dil becerilerinin etkin kullanımına zemin hazırlanmış olacaktır.

2.11. İlgili Çalışmalar

Bu bölümde dil bilgisi öğretimi ile ilgili alan yazın taranarak yurt içinde yapılmış çalışmalara yer verilmiştir. Yapılan çalışmalar, lisansüstü düzeydeki çalışmalar, akademik makaleler, kitap ve kitap bölümleri olmak üzere üç bölümde ele alınmıştır:

2.11.1. Lisansüstü Çalışmalar

Türkçe eğitiminde dil bilgisi öğrenme alanı ile ilgili farklı alanlarda yüksek lisans ve doktora çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Aşağıda yüksek lisans ve doktora çalışmalarına ait bilgilere yer verilmektedir.

Salman (2018) yüksek lisans çalışmasını Türkçe öğretim programlarında bulunan kazanımların yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak kullanılma durumlarını öğretmen görüşlerine göre değerlendirmek amacıyla gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin yapılandırmacı yaklaşımı, kalıcı ve etkili öğrenmeyi sağlaması, öğrencilerin ilgi ve isteklerine cevap vermesi ve dil bilinci oluşturması bakımından faydalı buldukları görülmüştür.

Özgül (2017) yüksek lisans çalışmasında dil bilgisi öğrenme alanının temel dil becerilerini desteklemedeki işlevine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin ve öğrencilerin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda Türkçe öğretmenlerinin, temel dil becerilerini bütün olarak ele almasına rağmen dil bilgisi öğrenme alanını sadece yazma becerisiyle ilişkilendirebildiği ve okuma, konuşma ve

dinleme becerileri ile dil bilgisi öğrenme alanını ilişkilendirmekte zorluk yaşadığı görülmüştür.

Yakışan (2017) buluş yoluyla öğretim stratejisinin ortaokullarda dil bilgisi öğretiminde öğrencinin başarısına etkisini incelemeyi amaçladığı yüksek lisans çalışmasında dil bilgisi konuları deney ve kontrol grubu oluşturularak sunuş yoluyla öğretim stratejisi ve buluş yoluyla öğretim stratejisi kullanılarak anlatılmıştır. Yapılan analizler neticesinde buluş yolu ile öğretim stratejisine göre anlatılan derslerde yer alan deney grubundaki öğrencilerin geleneksel sunuş yolu ile ders anlatılan kontrol grubundaki öğrencilere göre anlamlı bir gelişme gösterdikleri tespit edilmiştir.

Bıyık (2016) yüksek lisans çalışmasında, dil bilgisi öğretiminde Türkçe öğretmenlerinin kullandıkları öğretim yöntemleri ve Türkçe dersi kitap setlerinde dil bilgisi öğrenme alanıyla ilgili yer alan etkinlikler hakkındaki görüşlerini araştırmıştır. Araştırma sonucunda Türkçe öğretmenlerinin çeşitli nedenlerden dolayı dil bilgisi öğretim sürecinde geleneksel öğretim yöntemlerini tercih ettikleri tespit edilmiştir. Dil bilgisi öğretiminde Türkçe öğretmenlerinin en sık kullandıkları dil bilgisi öğretim yöntemlerinin sırasıyla düz anlatım, gösterip yaptırma ve soru-cevap tekniği olduğu; en az tercih edilen yöntemlerin sırasıyla proje, tartışma ve tündengelem yöntemi olduğu görülmüştür.

Kutlubay (2015) yüksek lisans çalışmasında, 1928 tarihinden günümüze kadar olan süreçte uygulanan ilkököl ve ortaoköl Türkçe öğretim programlarının dil bilgisi bölümlerini incelemiştir. Araştırma sonucunda programların tamamında dil bilgisi öğretiminin dinleme, konuşma, okuma ve yazma temel dil becerilerini destekleyecek şekilde öğretilmesinin vurgulandığı ancak dil bilgisi konularının öğretimi aşamasında uygulanacak yöntem ve teknikler, öğretim sürecinde kullanılacak materyaller hakkında yeterli bilgilerin yer almadığı tespit edilmiştir.

Polatcan (2013) kavram haritalarıyla dil bilgisi öğretiminin ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin başarılarına etkisini değerlendirmek amacıyla hazırladığı yüksek lisans çalışmasında uygulama için yapılandırmacı yaklaşıma ve dil bilgisi öğretimi ilkelere uygun kavram haritaları hazırlamıştır. Dil bilgisi konuları kontrol grubunda geleneksel öğretimle, deney grubunda ise kavram haritaları ile işlenmiştir. Araştırma sonunda,

kavram haritalarıyla dil bilgisi öğretiminin geleneksel öğretime göre başarıyı daha fazla artırdığı ve öğrencilerin yönetime karşı olumlu görüş belirttikleri sonucuna ulaşmıştır.

Özbulur (2011) 6-8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarında yer alan dil bilgisi etkinliklerinin kazanımlara uygunluğunun belirlenmeye çalışıldığı ve farklı yayınevlerinin öğrenci çalışma kitaplarının dil bilgisi etkinlikleri açısından karşılaştırıldığı yüksek lisans çalışmasında tarama modelini kullanmıştır. Yapılan bu araştırma sonucunda, öğrenci çalışma kitaplarında yer alan dil bilgisi etkinlik sayılarının yayınevlerine göre değişiklik gösterdiği belirlenmiştir.

Akkaya (2011) doktora tez çalışmasında Türkçe dersi dil bilgisi öğrenme alanında karikatür kullanılmasının akademik başarıya, derse karşı tutuma ve öğrenilenin kalıcılığına etkisi incelemiştir. 6. sınıf dil bilgisi amaçlarından “Kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama” kazanımlarına yönelik ön bilgileri hatırlatıcı karikatürler ve kavram karikatürleri hazırlanmış ve öğrencilere uygulanmıştır. Çalışmanın sonunda, karikatür destekli öğretimin dil bilgisi öğretiminde oluşabilecek kavram yanılgılarını gidermede, akademik başarıyı ve derse karşı tutumu arttırmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Önal (2010) ilköğretim ikinci kademedeki görev yapan Türkçe öğretmenlerinin dil bilgisi öğretimi hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği yüksek lisans çalışmasında; örneklem kapsamındaki öğretmenlerin sorulara verdikleri cevapların, cinsiyete, mesleki kıdeme, mezun olunan bölüme, pedagojik formasyon alma durumlarına ve lisansüstü eğitimlerine göre farklılaşp farklılaşmadığına bakılmıştır. Öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin dil bilgisi öğretiminde yeniliklere açık olduğu ve kendilerini geliştirmeye çalıştıkları görülmüştür.

Altunkaya (2010) yüksek lisans çalışmasında, 6. 7. 8. sınıf Türkçe dersi 1981 yılı ve 2006 yılı öğretim programı ve ders kitaplarında dil bilgisi konularının yöntem ve içerik yönünden karşılaştırmasını yapmıştır. Araştırma sonucuna göre 1981 yılı Türkçe ders programında ve program doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarında dil bilgisi öğretiminin tanımdan yola çıkılarak verildiği, 2006 yılı programında ve program doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarında dil bilgisi kurallarının öğrenciye sezdirilerek öğretilmesi hedeflendiği tespit edilmiştir.

Altas (2009) Türkçe dil bilgisi öğretiminin tarihsel gelişimi ve dil bilgisi öğretim yöntemlerini incelediği yüksek lisans çalışmasında dil bilgisi öğretiminin günümüze kadar gelişimi ve geçirdiği değişimler, bu değişimlerin eğitim-öğretim sürecine ne derece yansıdığını ortaya konulmaya çalışmıştır. Ayrıca dil bilgisi öğretim yöntemlerinden, görev odaklı öğretim metodu ile içerik odaklı dil bilgisi öğretiminin karşılaştırılması yapmıştır.

İtmeç (2008) yüksek lisans çalışmasında Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın, dil bilgisi öğrenme alanını altıncı sınıf Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirmiştir. Bu temel amaç doğrultusunda ayrıca ilköğretim altıncı sınıf Türkçe öğretmenlerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki dil bilgisine ait kazanımlar, etkinlikler, yöntem ve teknikler, materyaller ile ölçme ve değerlendirme teknikleri hakkındaki görüşleri de belirlenmiştir.

Erdem (2007) doktora tez çalışmasında öğretmen görüşlerinden hareketle dil bilgisi öğretiminin sorunları üzerinde durarak bu sorunlara çözüm önerileri getirmeye çalışmıştır. Öğretmen görüşlerini tespit etmek amacıyla hazırlanan anket formundan öğretmenlerin, dil bilgisi öğretiminin anlama ve anlatma becerilerini geliştirdiğine ilişkin verilen ifadeler büyük oranda katıldıkları, dil bilgisi öğretiminde en çok ders kitabını kullandıkları ve dil bilgisi öğretiminin sorunlarına ilişkin önerilen çözümlere büyük oranda katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Akbaba (2007) "Görsel Araçların İlköğretim İkinci Kademedeki Dil Bilgisi Öğretimine Katkısı Üzerinde Deneysel Bir Çalışma" adında hazırladığı yüksek lisans çalışmasında çeşitli görsellerin dil bilgisi öğretiminde nasıl kullanılacağı üzerinde durmuştur. Yapılan analizlerin sonucunda belirlenen kazanımın verilmesinde görsel materyallerin kullanıldığı yöntemle öğrenim gören öğrenciler, geleneksel öğretim yöntemiyle öğrenim gören öğrencilerden daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaygusuz (2006) dil bilgisi öğretiminin öğrenme öğretme süreci içerisinde daha verimli bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacak yöntemleri araştırdığı yüksek lisans çalışmasında bu yöntemleri kullanarak ders plânı örnekleri hazırlamıştır. Çalışmada dil bilgisinin soyut bilgi yığını olarak görüldüğü ve kalıcılıktan uzak bir şekilde öğretildiği ortaya konulmuş; dil bilgisi öğretiminin hedeflediği davranışların, uygulama boyutuna geçemediği sonucuna varılmıştır.

Ertekinoglu (2003) doktora tez çalışmasında ilköğretim okulu ikinci kademe Türkçe öğretmenlerinin dil bilgisi öğretimine bakış açılarını ve bu öğretimle ilgili uygulamalarını belirlemeyi amaçlamıştır. Yapılan araştırmada bu uygulama kapsamındaki öğretmenlerin sorulara verdikleri cevapların, cinsiyete, yaşa, kıdeme, devlet okulu veya özel okulda görev yapmalarına ve de mezun oldukları fakülteye göre farklılaşmış farklılaşmadığına bakılmıştır.

Calp (2001) doktora tez çalışmasında, Türkçe Eğitim Programı'nda yer alan dil bilgisi dersinin amaçlarının gerçekleşme düzeyini belirlemek ve elde edilen bulgular ışığında çocukların dil gelişimini sağlıklı temellere oturtmak üzere teklifler sunmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda İlköğretim Okulu Türkçe Eğitim Programı 8. sınıf dil bilgisi amaçlarının gerçekleşme düzeyinin istenen seviyeye ulaşmadığı tespit edilmiştir.

2.11.2. Akademik Makaleler

Türkçe eğitiminde dil bilgisi öğrenme alanı ile ilgili akademik makale düzeyindeki çalışmaların sayısı her geçen gün artmaktadır. Aşağıda dil bilgisi öğretimiyle ilgili farklı konularda Türkiye merkezli dergilerde yayımlanan Türkçe akademik makalelere ait bazı bilgiler sunulmaktadır.

Erdem ve Bahşi (2019) çalışmalarını 8. sınıf öğrencilerinin zorlandıkları dil bilgisi konularını belirlemek amacıyla yapmışlardır. Çalışma, nitel bir araştırmadır. Beş başlık altında öğrencilere sunulan konulardan öğrencileri en çok zorlayan konu başlıklarının sözcüğün yanlış anlamda kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğu, cümlenin yardımcı ögelerini bulma ve sözcüğün yanlış anlamda kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğu olduğu tespit edilmiştir.

Dolunay ve Savaş (2018) yapmış oldukları çalışmalarında Çoklu Zekâ Kuramı'na dayalı dil bilgisi öğretiminin nasıl gerçekleştirildiğini alan yazından yararlanarak belirlemek, bu tür bir öğretimin nasıl gerçekleştirilebileceğine dair öneriler sunmayı amaçlamışlardır. Ana dili olarak Türkçe dil bilgisi öğretimine yönelik örneklerin yer aldığı çalışma bu örneklerden de yararlanılarak bir ders planı örneği geliştirilmiştir.

Salman ve Aydın (2018) nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmalarında mevcut Türkçe öğretim programlarında yer alan uygulamaların yapılandırmacı yaklaşıma göre kullanım durumlarını öğretmen görüşlerine dayanarak değerlendirmişlerdir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin, sadece %50'sinin yapılandırmacı anlayışa göre dil bilgisi öğretimi gerçekleştirdikleri saptanmıştır.

Ömeroğlu (2018) 2004, 2005, 2015 ve 2017 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programları'nda dil bilgisi öğretiminin nasıl ele alındığını tespit etmek amacıyla öğretim programlarını ilkokul ve ortaokul düzeyinde ele almıştır. Programlar "ilke, amaç, kazanım ve konular" açısından incelenmiştir. Sonuç olarak, 2004-2017 yılları arası öğretim programlarında dil bilgisi öğretiminde ilke açısından ortak bir anlayış doğrultusunda hareket edilirken amaç, kazanım ve konuların programlar arasında bazı benzerlikler ve farklılıklar olduğu saptanmıştır.

Göçer (2015) temel dil becerilerinin geliştirilmesinde dil bilgisi öğrenme alanının yeri, işlevi ve öğretimi üzerinde durduğu çalışmasında dil bilgisi öğretimi çalışmalarında bütünlük ilkesi ve tümevarım yöntemine vurgu yaparak bu yöntemlerin Türkçe eğitiminde öğrenci kazanımları ve dil eğitimindeki işlevlerine dikkat çekmiştir.

Öztürk ve Ömeroğlu (2015) dil bilgisi öğretiminde kavram haritalarının kullanımından bahsetmişlerdir. Çalışmada ayrıca kavram haritalarının öğrencilerin öğrenmeleri ve öğrendiklerini tekrar etme fırsatı vermesi yönlerine de değinilmektedir.

Akın (2015) çalışmasında ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe çalışma kitaplarındaki dil bilgisi etkinliklerinin farklı açılardan değerlendirmesini yapmıştır. Dil bilgisi etkinliklerinin temadaki metinlerden hareketle hazırlanıp hazırlanmadığı, etkinliklerde görsel öğelerinin kullanılıp kullanılmadığı belirlenerek dil bilgisi etkinlikleri değerlendirilmiştir.

Ekinci Çelikpazu (2015) araştırmasında ortaokul dil bilgisi öğretimini öğretmen görüşlerinden hareketle değerlendirmiştir. Dil bilgisi öğretiminin yapılandırmacı yaklaşımla örtüşmeyen yönlerine dikkat çektiği çalışmasında Türkçe öğretmenlerinin çoğunun dil bilgisi öğretimini gerekli gördüğü sonucuna ulaşmıştır.

Anılan (2014) çalışmasında ilköğretim birinci kademedeki bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi gereken Türkçe dil bilgisi öğretiminin nasıl yapıldığının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine ve deneyimlerine göre değerlendirmiştir.

Karagöz ve Oryaşın (2014) araştırmasında 2005 yılı İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda belirtilen dil bilgisi konularının dağılım oranından yola çıkarak 6. sınıf dil bilgisi etkinlikleri incelemiş ve bu etkinliklerin metinlerle ilişkileri değerlendirmiştir. Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında etkinliklerin metin temelli olması gerekirken işlenen metin üzerinde gerçekleştirilen ve bağlam içerisinde ele alınan bir dil bilgisi etkinliğinin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Solak Sağlam (2013) oyunun çocuğun hayatındaki öneminden bahsettiği çalışmasında öğrencilerin soyut kavramları oyunla öğrenmesinin öğrenmeyi kalıcılaştırdığına dikkat çekmektedir. Bu nedenle ilköğretim ikinci kademe ders kitaplarında bulunan bulmaca ve drama etkinliklerinin artırılmasını ve farklı oyun etkinliklerinin kitaplara dâhil edilmesini istemektedir. Ayrıca bu tür etkinliklerin çoğaltılmasının öğretim süreçlerine olumlu yönde yarar sağlayacağını belirtmektedir.

Karatay, Kartallıoğlu ve Coşkun (2012) ilköğretim öğrencilerinin dil bilgisi kazanımlarını öğrenme düzeylerini incelemiş ve bu çalışmanın sonunda öğrencilerin bazı dil bilgisi konularında ilerleme sağlayamadıkları gözlemlenmiştir. Bunun yetersiz öğretim aracı ve öğrenci seviyesine uygun olmayan konulardan kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Kılıç ve Akçay (2011) dil bilgisi eğitimi alanı ile ilgili Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine başvurmuştur. Araştırmada Türkçe öğretmen adaylarının dil bilgisi alanında Türkçe öğretmenliği ders programları, dil bilgisi derslerinde izlenen yöntemler ve öğretim üyeleri ile karşılaştıkları sorunlara değinilmiştir.

Dolunay (2010) çalışmasında dil bilgisi öğretiminin, anlama ve anlatma becerilerinin öğrencilere etkili bir şekilde kazandırılmasındaki önemine dikkat çekerek dil bilgisi öğretiminin amacının birtakım kuralları ezberletmek değil kuralları kavratarak anlama ve anlatma becerilerinde kullanılabilmek olduğuna vurgu yapmaktadır.

Karahan (2009) araştırmasında dil bilgisi öğretimi çalışmalarında bütünden parçaya anlayışıyla hareket edilmesinin önemine değinerek dil bilgisi öğretiminden bütünden parçaya hareket edilmesinin gerekliliğine vurgu yapmıştır.

Erdem (2008) dil bilgisinin, anlama ve anlatma becerilerinin kazandırılmasında önemli bir işleve sahip olduğuna vurgu yaptığı araştırmasında, dil bilgisi öğretimi sürecinde öğrencilerin hangi konuda ne oranda zorlandıklarını ve öğretmenlerin dil bilgisi konularını öğretirken hangi konuda ne oranda problem yaşadıklarını belirlemeye çalışmıştır.

Göçer (2008) dil bilgisi öğretimi çalışmalarında tercih edilen önemli yöntemlerden biri olan çözümlene yöntemi üzerinde durduğu çalışmasında çözümlene yönteminin dil bilgisi öğretiminde sıklıkla kullanılan tümevarım yönteminin bir tamamlayıcısı olduğundan bahsetmektedir. Ayrıca dil bilgisi öğretiminde tümevarım ve çözümlene yöntemini bütünsel bir anlayışla uygulamanın işlevsel dil bilgisi öğretimine önemli katkı sağlayacağını dile getirmektedir.

İşcan (2007) Türkçe dil bilgisinin işlevsel yönleri üzerinde durduğu çalışmasında, konuyla ilgili örnekler vererek değerlendirmelerde bulunmuştur. Dil bilgisinin amacına dikkat çekerek etkinliklerin, somutlaştırılarak sunulması gerektiğini ve etkinliklerin öğrencilerin zihinsel ve psiko-sosyal gelişim düzeylerine uygun olarak kavratılması gerektiğini vurgulamıştır.

İşcan ve Kolukısa (2005) araştırmasında Türkçe dil bilgisinin ilköğretim ikinci kademedeki durumu, sorunları ve bu sorunlara çözüm yollarını belirlemeye çalışmıştır.

Arıcı (2005) çalışmasında ilköğretim okullarında dil bilgisi öğretimi üzerine öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla Türkçe öğretmenlerine dil bilgisi etkinlikleri ile ilgili anket uygulamıştır. Bu amaçla Erzurum ilinde görev yapan otuz Türkçe öğretmenin konuyla ilgili görüş ve önerileri olarak değerlendirmiştir.

Aydın (1999) çalışmasında dil bilgisinin Türkçe derslerindeki yeri, dil bilgisinin öğretiminde yapılma nedenleri ve öğretmenlerin dil bilgisi öğretimi konusundaki görüşlerini değerlendirmiştir.

Schaaik (1998) çalışmasında Eylül 1996'dan beri Boğaziçi Üniversitesi'nde öğretilen bir dilbilim kuramı olan işlevsel dil bilgisi kuramının Türk okurlara tanıtılmasını amaçlamıştır. Yazar aynı zamanda işlevsel dil bilgisi kuramının Türkçe için son derece geçerli olduğunu göstermeye çalışmıştır.

2.11.3. Kitap ve Kitap Bölümleri

Bu bölümde dil bilgisi öğrenme alanı ile ilgili yazılan kitap ve kitap bölümlerine yer verilmiştir.

Ak Başoğul (2019) tarafından kaleme alınan “Dil Bilgisi ve Sınıf İçi Uygulama Örnekleri” başlıklı bir bölüm “Türkçe Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları” adlı kitapta bulunmaktadır. Yazar bu bölümde dil bilgisinin tanımı ve kapsamı, dil bilgisi öğretimi ve amacı, dil bilgisi öğretiminde kullanılacak yaklaşım, yöntem ve teknikler ile uygulanışı, Türkiye’de dil bilgisi öğretimi ve çözüm önerilerine değinmiştir.

Göçer (2017) tarafından kaleme alınan “Öğrenci Merkezli -Etkileşimli- Metin İşleme ve Çözümleme Süreçli Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri” isimli 11 bölümden oluşan kitabın bölümlerinden biri de “Dil Bilgisi Öğretimi”dir. Eser, başta ortaokulda Türkçe öğretimi görevini yürüten Türkçe öğretmenleri ve ileride yürütecek olan Türkçe öğretmen adayları için hazırlanmış kaynak kitap niteliğindedir.

Sağır ve Demir Atalay (2016) tarafından yazılan “Yeni Programa Uygun Etkinliklerle Dil Bilgisi Öğretimi” adlı eserde ana dil, dil bilgisi ve dil bilgisi öğretimi konularında kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca dil bilgisi öğretimine daha fazla önem verilmesi gerektiği; Türkçe öğretimi içinde ancak önemine yakışır ağırlıkta, düzeyde, özen ve dikkat sarf edilerek gerçekleştirilmesinin gerektiği dile getirilerek Türkçe öğretmenlerinin dil bilgisel yeterliliklerinin taşıdığı önem somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

Halliday ve Matthiessen (2014) tarafından kaleme alınan ve dördüncü baskısı yayınlanan “Introduction to Functional Grammar” adlı kitap sistemik işlevsel dilbilim ile ilgili kaynak niteliği taşımaktadır. Dil bilgisi, anlam ve söylem arasındaki ilişkiyle ilgilenen öğrenciler ve akademisyenler için önemli bir eserdir.

Aytan ve Güney (2012) tarafından kaleme alınan “Aktif Öğrenme Teknikleriyle Dil Bilgisi Öğretimi” adlı kitapta ilköğretim ikinci kademe müfredatında yer alan isim, sıfat, fiil, zarf, isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil konuları aktif öğrenme yöntemiyle ele alınmıştır. Önerilen yöntemin bütün dil bilgisi konularının öğretiminde uygulanabilir bir yöntem olduğuna dikkat çekilmiştir.

Martinet (1998) tarafından yazılan “İşlevsel Genel Dilbilim” kitabı B. Vardar tarafından Türkçeye çevrilmiş olup yapının özgün adı *Eléments de Linguistique Générale*’dir. Eser, içerdiği kuramın büyük bir yaygınlık kazanmasıyla Saussure sonrası dilbilimin temel yapıtları arasına girmiştir. Kitap özellikle işlevsel dilbilim ile ilgili önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Türkçe eğitiminde dil bilgisi öğrenme alanı ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında zaman 2011 yılından itibaren dil bilgisi öğretimi ile ilgili yapılan çalışmalarda artış olduğu görülmektedir. Çalışmaların ders kitaplarının incelenmesi, dil bilgisi öğretimi ile ilgili terim farklılıkları irdelenmesi, dil bilgisi öğretiminin sorunlarının tespiti gibi farklı konularda ve çeşitli araştırmacılar tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde eylem araştırması deseniyle gerçekleştirilmiştir. Eylem araştırmasının amacı, bir uygulama sürecine ilişkin sorunların ortaya çıkarılarak sorunlara ilişkin birtakım iyileştirmelerde bulunmak ya da var olan bir sorunu çözmektir. Araştırmanın eylem araştırması deseniyle gerçekleştirilmesinde:

1. Eylem araştırmasının problem çözmeye yönelik ve süreklilik gösteren bir süreç olması (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 297),
2. Eylem araştırmasının genel olarak eğitim alanında kullanımı yaygınlaşan ve öğretmenlerin, danışmanların, yöneticilerin tercih ettiği bir araştırma biçimi olması (Derince ve Özgen, 2017, s. 146),
3. Uygulama içinde yer alan bireylerin kendi doğal ortamları içinde uygulama sürecini doğrudan gözleyebilmesi ve sürece uygun veri toplama araçlarını belirleyebilmesi (bireysel görüşme, grup görüşmeleri, doküman analizi vb.), (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 295),
4. Eylem araştırmasının, eylemlerin ve öğretimin niteliğini anlamak ve iyileştirmek için gerçek sınıf veya okul durumunu çalışma süreci olması (Hensen, 1996; McTaggart, 1997; Schmuck, 1997; akt. Johnson, 2015, s. 19),
5. Öğretmenlerin uygulamalarını, gözlemlerini, problem çözümlerini daha sistematik olarak gerçekleştirmelerini, yansıtma yapmalarını ve sonuçlarıyla birlikte süreçte yaşadıklarını meslektaşlarıyla paylaşma fırsatı vermesi (Akkaş Baysal ve Ocak, 2018, s. 285) etkili olmuştur.

3.1.1. Eylem Araştırması

Eylem araştırması, “bir sosyal bağlamın dinamiklerini sistematik olarak inceleme ve bu sosyal bağlamı daha iyiye taşımak için yapılması gerekenleri eleştirel yansıtımlar ve sorgulamalar yoluyla değerlendirme çabası ya da müdahale etme süreci olarak tanımlanmaktadır” (Kemmis, 1993; Bogdan ve Biklen, 2003; Greenwood ve Lewin, 2007; Somekh, 2006; Costello, 2007; akt. Tezcan, Ada ve Baysal, 2016, s. 133). Beyhan’a (2013) göre “eğitim alanında çalışanların (öğretmen, yönetici, uzman vb.) kendi durumlarına özgü sorunlara çözüm bulmak veya gelişimlerini sağlamak için kullanabilecekleri araştırma yöntemlerinden biri de eylem araştırmasıdır” (s. 66).

Nitel araştırma yöntemleri arasında yer alan eylem araştırması “son zamanlarda eğitim alanında sıkça kullanılan bir yöntem haline gelmiştir. Derinlemesine sağladığı bilgiler ile hem eğitim niteliğini hem de öğretmenlerin profesyonel gelişiminin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır (Akkaş Baysal ve Ocak, 2018, s. 284). Kuzu’ya (2009) göre eylem araştırması akademisyenler ve süreç içerisinde araştırmacı rolü üstlenen öğretmenler tarafından kullanılmakta ve eğitimin çeşitli konularında sistematik ve bilimsel olarak bilgi elde etme ve uygulamaları geliştirme amacıyla yararlanılmaktadır (s. 427).

Eylem araştırmaları, “günlük yaşamda karşılaşılan sorunların çözümüne odaklanması, küçük gruplar üzerinde uygulanabilmesi ve sorunu yaşayanın araştırmacı olabilmesi gibi nedenlerden dolayı başta öğretmenler olmak üzere birçok eğitim çalışanınin kullanabileceği özel bir araştırma yöntemidir” (Beyhan, 2013, s. 66). “Eylem araştırmaları eğitim çalışanlarının kendi okullarını, sınıflarını, eğitimsel çalışmaların ve girişimlerin geliştirilmesini, uygulamasını, bu uygulamaların etkililiğın değerlendirilmesini eleştirel olarak ele almaktadır” (Akkaş Baysal ve Ocak, 2018, s. 284). Bu sayede eğitim ile ilgili sorunlara farklı bakış açısıyla yaklaşılmasını sağlamaktadır.

Eylem araştırması; “öğretmen, yönetici vb. uygulayıcıların kendi durumlarını veya yaşadıkları sorunları tanımlama, değiştirme ve geliştirme amacıyla bilimsel araştırma süreçleri kapsamında diğer uygulayıcılarla iş birliğinde bulunarak yaptıkları araştırmalardır” (Beyhan, 2013, s. 68). “Eylem araştırmasının eğitim alanındaki en

önemli amacı ise, eğitim dünyasında ortaya çıkan gerçekleri sistematik olarak anlamak ve değiştirerek geliştirmeye çalışmaktır” (Kuzu, 2009, s. 427).

Kemmis’e göre (1998) eylem araştırması “sosyal durumlardaki (eğitimsel dahil) katılımcıların (a) kendilerinin sosyal ve eğitimsel uygulamaları (b) bu uygulamaların anlaşılması ve (c) bu uygulamaların yürütüldüğü durumların rasyonelliğinin ve doğruluğunun artırılması amaçlarıyla yürütülen kendini yansıtıcı araştırma şeklidir” (s. 42, akt. Köklü, 1993, s. 357). Eylem araştırması eğitim uygulamalarında karşılaşılan sorunların çözümünde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. “Eğitim eylem araştırması, eğitim uygulamalarını anlamak, değerlendirmek ve daha sonra değiştirmek, iyileştirmek için yapılan araştırmalardır” (Köklü, 2001, s. 39). Eylem araştırmasını, bir öğretme-öğrenme ortamında araştırmacı olarak öğretmenler, yöneticiler, okul danışmanları, ya da diğer ilgililer tarafından öğrencilerinin nasıl daha iyi öğrenebilecekleri, nasıl öğretim yaptıkları ve okullarının nasıl işlediği konusunda bilgi edinmek amacıyla yapılan sistematik olarak bir araştırma süreci olarak tanımlayan Mills (2003), eylem araştırmasının özelliklerini şu şekilde açıklamıştır (s. 4): Eylem araştırması,

- Öğretmenler ve yöneticiler tarafından kendi gözetimindeki öğrenciler üzerinde, (Kim?)
- Okullarda ve sınıflarda, (Nerede?)
- “Ne olduğunu” tanımlamak ve yapılan eğitsel girişimlerin (uygulamaların) etkilerini anlamak için nitel yöntemlerin kullandığı, (Nasıl?)
- Araştırma yapılan okul ortamında pozitif eğitsel değişimi etkilemek amacıyla gerçekleştirilen bir süreçtir. (Niçin?) (akt. Kuzu, 2009, s. 426);

Aşağıdaki on anahtar özellik bu tür araştırmanın daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir (Johnson, 2015, s. 20-22):

- Eylem araştırması sistematiktir.
- Bir yanıtla başlamazsınız.
- Eylem araştırmasının kesin veya etkili olması için karmaşık veya ayrıntılı olması gerekmez.
- Veri toplamaya başlamadan önce araştırma yeterince planlanmalıdır.

- Eylem araştırması projeleri çeşitli uzunluktadır.
- Gözlemler düzenli olmalı fakat uzun olmak zorunda değildir.
- Eylem araştırma projeleri basit ve resmi olmayandan, ayrıntılı ve resmi olana kadar bir aralıkta yer alır.
- Eylem araştırması bazen bir kurama gömüktür.
- Eylem araştırması nicel araştırma değildir.
- Sayısal eylem araştırması projelerinin bulguları sınırlıdır.

Bu araştırma Hendricks'in (2006) yapmış olduğu sınıflamaya göre eylem araştırması türleri içerisinde yer alan katılımcı eylem araştırmasıdır. "Katılımcı eylem araştırması toplumsal ve dayanışmacı bir süreçtir. Bu araştırmanın amacı eğitimin de içinde bulunduğu daha büyük toplumsal bağlam içinde herhangi bir konu hakkındaki hakikati kolektif olarak araştırmaktır" (akt. Derince ve Özgen, 2017, s. 150-151). Uygulayıcının aynı zamanda araştırmacı olduğu bu çalışmada Türkçe eğitiminde dil bilgisi öğrenme alanının yeri, işlevi ve önemine dikkat çekilerek dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan sorunlar belirlenmeye ve bu sorunlara çözüm yolları bulunmaya çalışılmıştır.

3.1.2. Eylem Araştırması Süreci

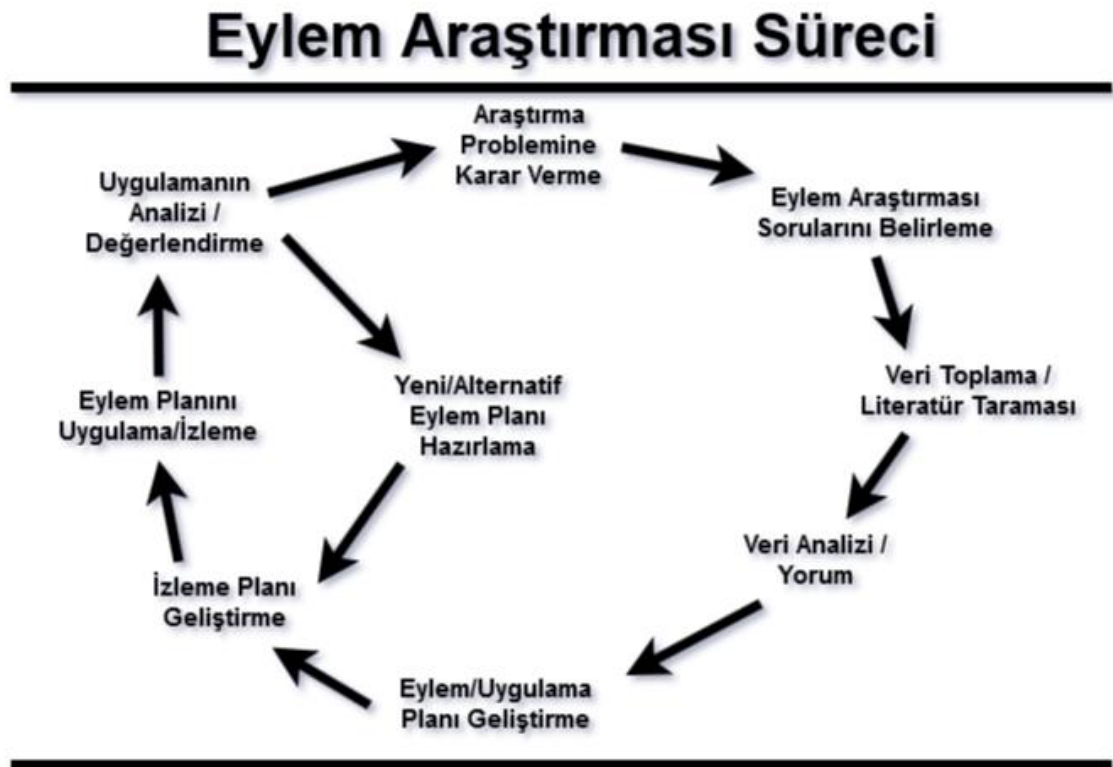
Eylem araştırması "problem çözmeye yönelik ve süreklilik gösteren bir süreçtir" (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 297). "Alanyazın incelendiğinde eylem araştırmasının uygulama süreci ile ilgili birden çok farklı yaklaşıma rastlanmaktadır" (Cresswell, 2005; Hendricks, 2006; Johnson, 2002; Mills, 2003; Sagor, 2000; Wallen ve Fraenkel, 2003, akt. Kuzu, 2009, s. 427). "Eylem araştırması süreci, problem belirleme, veri toplama, veri analizi, eylem plânı belirleme, eylemi gerçekleştirme ve alternatif ya da yeni bir eyleme karar verme aşamalarından oluşmaktadır" (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 295). Eylem araştırmasının basamakları farklı araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde oluşturulmuştur. Yapılan çalışmalarda belirlenen eylem araştırması basamaklarının ortak noktası olarak "eylem araştırmasının eylemi planlama, planı eyleme geçirme, veri toplama ve çözümlenme ile yansıtma süreci şeklinde gerçekleşen döngüsel bir uygulama biçimi olduğu sonucuna ulaşılabilir" (Mills, 2003, s. 19; akt. Kuzu 2009, s. 427). Mills'e (2003) göre eylem araştırmasının bu aşamaları doğrusal bir yapıya sahip değildir; gerektiği takdirde bazı aşamaları çıkarılabilir, yeri değiştirilebilir veya gerekli

durumlarda bazı aşamaları tekrarlanabilir” (s. 19, akt. Kuzu 2009, s. 427). Bu çalışmada Yıldırım ve Şimşek’in (2011) eylem araştırması basamakları takip edilmiştir. Eylem araştırmasının basamakları şu şekilde sıralanmaktadır:

- 1a. Araştırma problemine karar verme
- 1b. Eylem araştırması sorularını belirleme
- 2a. Veri toplama
- 2b. Alanyazın taraması
- 3. Veri analizi ve yorum
- 4a. Eylem/Uygulama planı geliştirme
- 4b. İzleme planı geliştirme
- 5a. Eylem planının uygulanması
- 5b. Uygulamanın izlenmesi
- 6a. Uygulamanın analizi ve değerlendirme
- 6b. Yeni eylem planı hazırlama (s. 298-305)

Eylem araştırması süreci Şekil 3’te sunulmaktadır.

Şekil 3. Eylem araştırması süreci (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 298)

1a. Araştırma Problemine Karar Verme

Eylem araştırması “bir problem alanında sistematik olarak çalışmak amacıyla kullanılabilen bir araçtır. Eylem araştırması problemin ve olası nedenlerinin anlaşılmasına yardımcı olabildiği gibi çeşitli çözümlerin ortaya çıkmasına da yardımcı olabilir” (Johnson, 2015, s. 46). “Eylem araştırmasında ilk aşama, problemin tespit edilmesi ve tespit edilen problem üzerinde etraflıca düşünülmesidir. Bireyin ya da grubun durumu dikkatli bir biçimde inceleyip problemi belirlemesi gerekmektedir” (Derince ve Özgen, 2017, s. 152). Eylem araştırması farklı alanlarda değişik amaçlar için gerçekleştirilebilir. “Öğretmenler ya da eğitim alanında çalışan kişiler eylem araştırmasını, bir öğretim etkinliğinin daha iyi işleyebilmesini sağlamak, uygulamayı geliştirmek, sorunlu bir durumun üstesinden gelmek veya işlemeyen bir etkinliği düzetmek amacıyla yaparlar” (Derince ve Özgen, 2017, s. 152).

Araştırmacı 2008-2009 eğitim öğretim yılından beri Milli Eğitim Bakanlığında Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Bu süre içerisinde dil bilgisi öğretimi konusunda bazı sorunların yaşandığını, dil bilgisi konularının kavratılması aşamasında uygulamada öğretmenler arasında bir birlikteliğin olmadığını, dil bilgisi öğretiminde müfredatta belirlenen kazanımlarla ortaya çıkan sonuçların birbirinden farklı olduğunu gözlemlemiştir.

Göçer ve Arslan (2018) tarafından yaşanan bu sorunlara yönelik literatür araştırması yapılmış ve bu araştırma sonucunda 2011-2017 yılları arasında dil bilgisi öğretimi alanında yapılan tez sayısında bir artış görülse de ülkemiz için bu alanda yapılmış çalışmaların yeterli olmadığı dil bilgisi öğretimi alanındaki birçok problemin hâlâ çok sayıda araştırmaya ihtiyaç duyduğu fark edilmiştir. Temel dil becerilerinin kazandırılmasında bir rezerv alan olan dil bilgisi öğretiminin etkisi ve öneminden sürekli bahsedilse de bu alandaki çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür.

Göçer ve Arslan (2019) ayrıca gerek öğretmenlik mesleğinde edinilen tecrübeler ve yapılan gözlemler neticesinde gerekse de literatür araştırması sonucunda elde edilen bulgulardan hareketle ortaokulda gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi durumunun öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesine yönelik bir çalışma yapmış ve bu çalışmada Yenilenmiş Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan dil bilgisi öğretiminin içeriği konusunda birtakım değişiklikler yapıldığı, yapılan bu

değişikliklerin olumlu olduğu ancak yeterli olmadığı yönünde görüşler ağır bastığı belirlenmiştir.

Yenilenmiş Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan dil bilgisi kazanımlarının sadeleştirilerek seviyeye uygun hale getirildiği ancak kazanımların sınıf seviyesine göre dağılımında bazı eksiklikler yaşandığı, dil bilgisi konularının öğretiminde öğretim programı ile eğitim materyali uyumundan ve öğretim yönteminden kaynaklı birtakım sorunlar mevcut olduğu fark edilmiştir (Göçer ve Arslan 2019).

Araştırmacı mesleki tecrübeleri, yaptığı literatür araştırması (Göçer ve Arslan 2018) ve ortaokulda gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi durumunun öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesine yönelik çalışmasının (Göçer ve Arslan 2019) sonucunda “Türkçe Eğitiminde Metin Temelli İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimi: Bir Eylem Araştırması” isimli araştırmayı yaparak dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan sorunların temelinden yola çıkarak sorunlara çözüm üretmeyi amaçlamıştır.

1b. Eylem Araştırması Sorularını Belirleme

Eylem araştırması sorularının belirlendiği bu aşamada “eylem araştırması problemi soru ya da sorular biçiminde ifade edilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 299). Eylem araştırması sorularının belirlenme amacı “sorular yoluyla araştırma probleminin daha belirgin ve araştırmaya yön verecek hale getirilmesidir. İyi ifade edilmiş araştırma soruları, toplanacak veriler ve bu verilerin analizi aşamalarında araştırmacının araştırma problemine odaklanmasına yardımcı olur” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 299).

Araştırma problemini daha belirgin hale getirmek için araştırma problemi sorular yoluyla ifade edilmeye çalışılmıştır. Araştırma soruları belirlenirken ilgili alanyazın dikkate alınarak alanyazın taraması yapılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre araştırma soruları belirlenirken araştırmacının ilgili alan yazını dikkate alması gerekmektedir. Alanyazın taraması araştırmacıya, sorularda yer alacak boyutların ya da değişkenlerin belirlenmesinde ve araştırmanın alan yazın ile ilişkilendirilmesinde yardımcı olur. Araştırmacı tüm bunlardan hareketle Türkçe eğitiminde işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmaları ile ilgili karşılaşılan sorunlara çözüm üretmek ve üretilen çözümleri nasıl uygulayacağına karar vermek amacıyla kendisine aşağıdaki soruları sormuştur:

- Türkçe eğitiminde dil bilgisi öğrenme alanının yeri ve işlevi nedir?
- Dil bilgisi konu, kavram ve kurallarının öğretiminde hangi yaklaşımla hareket edilmelidir?
- Dil bilgisi konu, kavram ve kurallarının öğretimi ve kavratılması çalışmalarında takip edilmesi gereken yöntem ve teknikler nelerdir?
- Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında sürece etki eden unsurlar nelerdir?
- Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında metinlerin taşınması gereken özellikler nelerdir?
- Metinlerden hareketle gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi çalışmalarının, öğrencilerin dil bilgisi konularını kavrama ve temel dil becerilerini geliştirme sürecine katkı sağlama durumu nasıldır?
- Dil bilgisi konu kural ve kavramlarının öğretimine yönelik yapılan etkinliklere öğrencilerin katılım düzeyi ne durumdadır?

2a. Veri Toplama

“Belirlenen araştırma soruları dikkate alınarak, eylem araştırmacısı problemi daha ayrıntılı tanımlamak ve problemin çözümüne yönelik öneriler elde etmek amacıyla ilgili alanda veri toplar” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 300). “Eylem araştırmasında toplanan veriler çeşitli olmalıdır ve süreç içerisinde çeşitli yollarla toplanmalıdır. Toplanabilen çok çeşitli veri vardır. Ancak iki veya dört tanesini seçmek eylem araştırmamızı odaklanmış kılar” (Johnson, 2015, s. 106). Araştırmacı verileri gözlem, görüşme ve dokümanlar yoluyla toplamaya karar vermiştir. Araştırmacı verileri “isim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar, çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder, isim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar; edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar; basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder, zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımlarına yönelik olarak hazırlanan eylem planları uygularken elde etmeyi tasarlamaktadır. Çünkü bu kazanımlar Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan ve 6. sınıf öğrencilerine kazandırılması hedeflenen kazanımlardır. Bu kazanımlardan hareketle eylem planları hazırlanmış ve bu

eylem planlarının uygulanma aşamalarında gözlem ve görüşmeler yapılmış, öğrencilerden çeşitli dokümanlar toplanmıştır.

2b. Alan Yazın Taraması

“Alan yazın taraması, eylem araştırması konunuzla ilgili akademik makalelerin, ERIC belgelerinin, kitapların ve diğer kaynakların incelenmesidir” (Johnson, 2015, s. 59). “Alan yazın taraması, diğer çalışmaların sonuçlarını paylaşmanıza yardım eder, çalışmanızı alanyazında daha geniş bir çerçeveye bağlar, araştırmanızın önemini ortaya koyar ve diğer bulgularla sonuçları karşılaştırmak için bir değerlendirme imkânı sağlar (Creswell, 2017, s. 65). “Alan yazın taramasının amacı kuramsal bir bağlam içinde konunuzun belirlenerek araştırma, kuram ve sınıf uygulamalarınız arasında bağlantıların kurulmasıdır” (Johnson, 2015, s. 59). “Araştırmaya kavramsal çerçeve oluşturma, araştırma sorularını netleştirme ve veri toplama araçlarının hazırlanmasında önemli bir rolü olan alan yazın taramasının, toplanan verilerin analizinde ve anlamlandırılmasında da önemli bir katkısı vardır” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 303). Bu çalışmada alan yazın taraması için birçok kaynaktan yararlanılmıştır. Kullanılan kaynaklar arasında Milli Eğitim Bakanlığı Türkçe Dersi Öğretim Programı, kitaplar, dergiler, internet siteleri gibi çeşitli kaynaklar yer almaktadır. Bu araştırmanın kuramsal çerçevesi ve alanyazını “Türkçe Eğitimi” ve “Dil Bilgisi Öğrenme Alanı”na dayanmaktadır.

3. Veri Analizi ve Yorum

“Veri analizi, verilerin düzenlenmesi, araştırma soruları çerçevesinde betimlenmesi ve yorumlanması aşamalarından oluşur” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 303). Bu çalışmada görüşme, gözlem, araştırmacı günlüğü, öğrenci günlükleri ve dokümanlar yoluyla toplanan verilerin analizi ve yorumu yapılmıştır. “Eylem araştırmalarında, veriler analiz edilir ve kategorilere ayrılır, böylece, okuyucu sunmaya çalıştığımız gerçeği anlamaya başlayabilir” (Johnson, 2015, s. 109). Bu nedenle görüşme, gözlem, araştırmacı günlüğü, öğrenci günlükleri ve dokümanlar yoluyla elde edilen veriler analiz edilerek kategorilere ayrılmıştır. Elde edilen verilerin yorumlanması aşamasında oluşturulan bu kategorilere dikkat edilmiştir.

4a. Eylem/Uygulama Planı Geliştirme

“Bu aşama toplanan verilerin analizi ve yorumu çerçevesinde araştırmacının ilgili uygulama ya da sürece ilişkin bir çözüm plânı ya da alternatif bir uygulama

geliştirmesine ilişkindir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 303). “Eylem araştırması çalışmasının amacına ulaşması için bulgulara dayalı değişimleri gerçekleştirmede uygulamaya yönelik bir plan oluşturmak gerekmektedir” (Fraenkel ve Wallen, 2003, s. 575-576; akt. Derince ve Özgen, 2017, s. 154). Araştırmacı mevcut durumu geliştirmek veya değiştirmek için dil bilgisi konularının öğretiminde metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi yaklaşımıyla hareket etmiştir. Bu amaçla öncelikle çalışma yapacağı sınıf seviyesini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmacı yapmış olduğu araştırmalar, meslek hayatında edinmiş olduğu tecrübeler, literatür değerlendirmesi ve uzman görüşleri doğrultusunda 6. sınıf seviyesinde çalışma yapmaya karar vermiştir. 6. sınıf seviyesinde çok fazla dil bilgisi kazanımının yer alması ve bu kazanımların öğrencilerin bilişsel gelişim özelliklerine uygun olmaması gibi nedenler çalışmanın 6. sınıf seviyesinde yapılmasında etkili olmuştur. Çalışma yapılacak sınıf düzeyinin belirlenmesinin ardından Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan 6. sınıf düzeyindeki dil bilgisi kazanımları ve konuları incelenmiştir. Öğretim Programı’nda yer alan 6. sınıf düzeyindeki dil bilgisi kazanımlarının okuma becerisi alanı içerisinde ve söz varlığı bölümünde yer aldığı görülmüştür. Bu kazanımlar şunlardır:

- Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.
İsim çekim ekleri (çoğul eki, hâl ekleri, iyelik ekleri ve soru eki) üzerinde durulur.
- İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.
- İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.
- Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.
- Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.
- Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar (MEB, 2018, s. 41).

Araştırmacı kazanımları belirledikten sonra 6. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan temaları inceleyerek çalışmasında kullanacağı temaları belirlemiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda “Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın uygulanması sürecinde her sınıf düzeyinde 8 tema işlenmesi öngörülmüştür. Bu temalardan; ‘Erdemler’, ‘Millî Kültürümüz’, ‘Millî Mücadele ve Atatürk’ temalarının her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunludur. Zorunlu temalar dışında verilen diğer temalar seçmeli

olup kitap yazarlarınca belirlenecektir. Öğrenme öğretme sürecinde işlenmesi ve öğretim materyallerinde yer verilmesi öngörülen temalar ve bu temalarla ilgili konu önerileri” Tablo 1’de yer almaktadır (MEB, 2018, s. 16):

Tablo 1. *Temalar ve Konu Önerileri*

<p>ERDEMLER ahlak, alçak gönüllülük, azim, cömertlik, dayanışma, dostluk, dürüstlük, güven, iyilikseverlik, kardeşlik, merhamet, paylaşma, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sılayırahim, vefa, vicdanlı olmak, yardımlaşma vb.</p>
<p>MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb.</p>
<p>MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK 15 Temmuz, Atatürk, Çanakkale, cesaret, Cumhuriyet, fedakârlık, gazilik, İstiklâl Marşı, kahramanlık, Kut’ül Amare, millî egemenlik, millî irade, millî kimlik, millî mücadele, Sarıkamış Harekâtı, şehitlik, vatanseverlik vb.</p>
<p>BİREY VE TOPLUM ana dili, adalet, barış, bireysel farklılıklar, çok dillilik, çok kültürlülük, dayanışma, devlet, dezavantajlı gruplar, empati, eşitlik, farklılıklara saygı, gurbet, haram, hayat becerileri, helal, hukuk, hükümet, iktidar, kardeşlik, kent kültürü, komşuluk ilişkileri, kul hakkı, kültürel farklılıklar, küreselleşme, medeniyet, meslekler, misafirperverlik, selamlaşma, siyaset, sosyal içerme, sosyokültürel farkındalık, toplumsal kurallar, vatandaşlık, zaman yönetimi vb.</p>
<p>OKUMA KÜLTÜRÜ bilgi okuryazarlığı, çoklu okuryazarlık, dijital okuryazarlık, dil sevgisi, edebî şahsiyetler, e-kitap, eleştirel okuryazarlık, kitabevi, kitaplar, kütüphaneler, metinler arasılık, okuma alışkanlığı, okuma serüveni, okuma sevgisi, okur kimliği, sözlük kültürü, süreli yayınlar, teknoloji okuryazarlığı, yaratıcı okuma, yazılı kültür, z-kitap, z-kütüphane vb.</p>
<p>İLETİŞİM aile iletişimi, bilgi iletişimi, diğer canlılarla iletişim, etkili iletişim, iletişim becerileri, insanlarla iletişim, kitle iletişim araçları, komşuluk, kültürel iletişim, kültürler arası iletişim, medya okuryazarlığı, öğrenci hareketliliği, öğrenci öğretmen iletişimi vb.</p>
<p>HAK VE ÖZGÜRLÜKLER bireysel haklar, birinci kuşak haklar, çocuk hakları, demokrasi, din ve vicdan özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, eğitim hakkı, engelli hakları, eşitlik, haberleşme özgürlüğü, hakkını savunma, hasta hakları, hayvan hakları, ifade özgürlüğü, ikinci kuşak haklar, inanç hakkı, insan hakları, kişi dokunulmazlığı, merhamet, özel hayatın gizliliği, özgürlükler, seyahat özgürlüğü, temel hak ve özgürlükler, toplumsal cinsiyet adaleti, toplumsal cinsiyet eşitliği, yaşama hakkı vb.</p>
<p>KİŞİSEL GELİŞİM başarı, beceri, çalışkanlık, çatışma yönetimi, empati, girişimcilik, karar verme, kendini tanıma, kişilik tipleri, meslek seçimi, motivasyon, öğrenmeyi öğrenme, olumlu düşünme, öz denetim, öz eleştiri, öz güven, öz saygı, sorumluluk, sosyal gelişim, yetenek, yeterlilik, zaman yönetimi vb.</p>

Tablo 1. Temalar ve Konu Önerileri devamı

<p>BİLİM VE TEKNOLOJİ bilim insanları, bilim okuryazarlığı, bilişim okuryazarlığı, etik, girişimcilik, haberleşme, hayal gücü, iletişim, keşif ve icatlar, matematik okuryazarlığı, merak duygusu, olay, olgu, patent, sosyal medya, tasarım, teknoloji, telif, ulaşım, yenilikçilik vb.</p>
<p>SAĞLIK VE SPOR adil oyun, beden eğitimi, beden sağlığı, beslenme, centilmenlik, dengeli beslenme, hareketlilik, hastalıklardan korunma, ilaç kullanımı, ilk yardım, öz bakım, ruh sağlığı, sağlıklı beslenme, sağlıklı yaşam, spor kültürü, sportmenlik, temizlik, uyku vb.</p>
<p>ZAMAN VE MEKÂN çevremiz, evimiz, geçmiş şimdi gelecek, gezginler, odamız, okulumuz, şehirler, sınıfımız, ülkeler vb.</p>
<p>DUYGULAR bağışlama, beğenme, duygu yönetimi, heyecan, kaygı, kıskançlık, korku, mutluluk, özlem, sevgi, sitem, takdir etme, umut, üzüntü, veda, yalnızlık vb.</p>
<p>DOĞA VE EVREN bitkiler, canlılar, çevre, çevrenin korunması, doğa, doğa olayları, doğal afetler, dünya, evren, gece, gezegenler, gündüz, hayvanlar, iklim, kar, manzaralar, mevsimler, renkler, uzay, yağmur, yeryüzü, yıldızlar, zaman bilinci vb.</p>
<p>SANAT afiş, bale, cilt, söz sanatları, ebru, edebiyat, estetik, estetik duyarlılık, festival, fotoğraf, gala, geleneksel sanatlar, gölge oyunu, grafik, grafiti, heykel, mimari, minyatür, müzik, opera, özgünlük, pandomim, peyzaj, resim, seramik, sinema, tezhip, tiyatro, yenilikçi düşünme vb.</p>
<p>VATANDAŞLIK adalet, alın teri, çalışma, emek, eşitlik, göç, göçmenlik, görev bilinci, hukukun üstünlüğü, iş birliği, mültecilik, özgürlük, paylaşma, sorumluluk, üretme, vergi bilinci vb.</p>
<p>ÇOCUK DÜNYASI çocuk kültürü, çocuk müzesi, dijital oyunlar, eğlence, geleneksel çocuk oyunları, hayal, hobiler, keşif, lunapark, merak, mizah, okul, oyun, oyuncak, rüya, sokak oyunları vb.</p>

Tablo 1’de yer alan tema ve konulardan hareketle 8 tema ve bu temalara uygun konular belirlenmiştir. Bu temalardan; “Erdemler, Millî Kültürümüz, Millî Mücadele ve Atatürk” temalarının her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunlu olduğu için belirlenen temalardan üçünü bu temalar oluşturmuştur.

Eylem planı geliştirme sürecinde kazanımlar, temalar ve konuların belirlenmesinin ardından metin seçimi yapılmıştır. Metin seçimi yapılırken Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan açıklamalar dikkate alınmıştır (MEB, 2018, s. 19).

Tüm bu bilgilerden hareketle araştırmacı 8 haftalık eylem planının; kazanım, dil bilgisel konu, tema, konu ve metinleri oluşturmuştur. Ortaokullarda 6. sınıf Türkçe dersi haftada 6 saat olarak işlenmektedir. Araştırmacı dil bilgisel konuların öğretimini planlarken

Türkçe dersinin haftalık ders saatini göz önünde bulundurmuştur. Eylem planları için belirlenen kazanım, konu, tema ve metinler Tablo 2’de sunulmaktadır:

Tablo 2. Eylem Planları için Belirlenen Kazanım, Konu, Tema ve Metinler

Kazanım	Dil Bilgisel Konu	Tema	Konu	Metin	Süre
İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.	İsimler	Millî Mücadele ve Atatürk	Çanakkale	Çanakkale	3 Ders Saati
Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder. İsim çekim ekleri (çoğul eki, hâl ekleri, iyelik ekleri ve soru eki) üzerinde durulur.	Hâl Ekleri	Millî Kültürümüz	Yurdumuz	Türkiye’me Sesleniş	3 Ders Saati
İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.	Sıfatlar	Çocuk Dünyası	Oyuncak	Kırmızı Balon	4 Ders Saati
İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.	İsim ve Sıfat Tamlamaları	Doğa ve Evren	Doğa	Ormanlar	4 Ders Saati
Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	Edat ve Bağlaçlar	Erdemler	Sabır, Cesaret	Püf Noktası, Deneme Cesareti	3 Ders Saati
Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	Ünlemler	Duygular	Heyecan, kaygı, beğenme, korku, mutluluk, üzüntü, sevgi...	Karagöz ile Hacivat	3 Ders Saati
Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.	Basit, Türemiş ve Birleşik Kelimeler	Sağlık ve Spor	Güreş	Cazgır	3 Ders Saati
Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	Zamirler	Okuma Kültürü	Okuma Sevgisi	Kitaba Hürmet	3 Ders Saati

4b. İzleme Planı Geliştirme

Yıldırım ve Şimşek’e (2011) göre yeni eylem planını uygulamaya koyarken bu uygulamayı izleyecek ve beraberinde veri toplayacak bir mekanizmayı da sürece dahil etmek gerekmektedir. Böylece yeni uygulamanın ne derece etkili olduğu bu süreç içinde toplanacak veriler yoluyla belirlenebilir. Araştırmacı izleme planı geliştirme sürecinde araştırmacı günlüğü, öğrenci günlüğü ve öğrenci ürünleri, çalışma yaprakları gibi dokümanlardan yararlanmıştır.

Araştırmacı günlükler ve dokümanlar vasıtasıyla uygulanan eylem planlarının etkililiği ve verimliliğini kontrol etme fırsatı yakalamış ve uzman görüşleri doğrultusunda uygulama sürecine yön vermiştir.

5a. Eylem Planının Uygulanması

Araştırma sürecinde izleme planının geliştirilmesinin ardından eylem planının uygulanması aşamasına geçilmiştir. “Geliştirilen plân çerçevesinde yeni plan işe koşulur. Uygulama sürecinde plâna sadık kalınmalı ancak uygulamada görülen problemlerin çözümüne veya yeni ortaya çıkabilecek durumların özelliklerine yönelik gerekli olan değişiklikler de yapılmalıdır. Bu tür değişiklikler eylem plânına yansıtılmalıdır” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 304). Araştırmacının bu bağlamda metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik olarak hazırlamış olduğu 8 haftalık eylem planının uygulama takvimi Tablo 3’te yer almaktadır:

Tablo 3. Eylem Planı Uygulama Takvimi

Tarih	Uygulamalar	Açıklamalar
08.02.2018	Uzman görüşünün alınması	1. eylem planına yönelik hazırlanan ders planı ve çalışma yapraklarının uzman görüşüne sunulması
12.02.2018	1. eylem planı	“İsimlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımına yönelik olarak hazırlanan 1. eylem planının uygulanması
12.02.2018	Araştırma günlüğü	Uygulanan eylem planına yönelik görüşlerin araştırmacı günlüğüne kaydedilmesi
15.02.2018	Uzman görüşü	Uygulanan 1. eylem planı verilerinin ve hazırlanan 2. eylem planının uzman görüşüne sunulması
15.02.2018	Görüşme formu	Öğrenci ön görüşme formunun hazırlanması
19.02.2018	2. eylem planı	“Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder” kazanımına yönelik olarak hazırlanan eylem planının uygulanması
19.02.2018	Araştırma günlüğü	Uygulanan eylem planına yönelik görüşlerin araştırmacı günlüğüne kaydedilmesi
22.02.2018	Uzman görüşü	Uygulanan 2. eylem planı verilerinin ve hazırlanan 3. eylem planının uzman görüşüne sunulması
20.02.2018 23.02.2018	Ön görüşme	Öğrencilerle görüşme yapma
26.02.2018 27.02.2018	3. eylem planı	“Sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımı doğrultusunda hazırlanan eylem planının uygulanması
26.02.2018 27.02.2018	Araştırma günlüğü	Uygulanan eylem planına yönelik görüşlerin araştırmacı günlüğüne kaydedilmesi
01.03.2018	Uzman görüşü	Uygulanan 3. eylem planı verilerinin ve hazırlanan 4. eylem planının uzman görüşüne sunulması
05.03.2018 06.03.2018	4. eylem planı	“İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımı doğrultusunda hazırlanan eylem planının uygulanması
05.03.2018 06.03.2018	Araştırmacı günlüğü	Uygulanan eylem planına yönelik görüşlerin araştırmacı günlüğüne kaydedilmesi

Tablo 3. *Eylem Planı Uygulama Takvimi* devamı

Tarih	Uygulamalar	Açıklamalar
08.03.2018	Uzman görüşü	Uygulanan 4. eylem planı verilerinin ve hazırlanan 5. eylem planının uzman görüşüne sunulması
12.03.2018	5. eylem planı	“Edat ve bağlaçların metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımı doğrultusunda hazırlanan eylem planının uygulanması
12.03.2018	Araştırma günlüğü	Uygulanan eylem planına yönelik görüşlerin araştırmacı günlüğüne kaydedilmesi
15.03.2018	Uzman görüşü	Uygulanan 5. eylem planı verilerinin ve hazırlanan 6. eylem planının uzman görüşüne sunulması
19.03.2018	6. eylem planı	“Ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımı doğrultusunda hazırlanan eylem planının uygulanması
19.03.2018	Araştırma günlüğü	Uygulanan eylem planına yönelik görüşlerin araştırmacı günlüğüne kaydedilmesi
22.03.2018	Uzman görüşü	Uygulanan 6. eylem planı verilerinin ve hazırlanan 7. eylem planının uzman görüşüne sunulması
26.03.2018	7. eylem planı	“Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder” kazanımı doğrultusunda hazırlanan eylem planının uygulanması
26.03.2018	Araştırma günlüğü	Uygulanan eylem planına yönelik görüşlerin araştırmacı günlüğüne kaydedilmesi
29.03.2018	Uzman görüşü	Uygulanan 7. eylem planı verilerinin ve hazırlanan 8. eylem planının uzman görüşüne sunulması
29.03.2018	Son görüşme formu	Öğrencilerle görüşme yapma
02.04.2018	8. eylem planı	“Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımı doğrultusunda hazırlanan eylem planının uygulanması
02.04.2018	Araştırma günlüğü	Uygulanan eylem planına yönelik görüşlerin araştırmacı günlüğüne kaydedilmesi
05.04.2018	Uzman görüşü	Uygulanan 8. eylem planı verilerinin uzman görüşüne sunulması
05.04.2018	Son görüşme	Öğrencilerle görüşme yapma
09.04.2018	Görüşme verilerinin analizi	Görüşme verilerinin analiz edilmesi
12.04.2018	Görüşme verilerinin analizi	Görüşme verilerinin analiz edilmesi
15.04.2018	Yorum ve raporlaştırma	Verilerin analizi ve yorumu yapılarak raporlaştırılması
17.04.2018	Yorum ve raporlaştırma	Verilerin analizi ve yorumu yapılarak raporlaştırılması
02.05.2018	Yorum ve raporlaştırma	Verilerin analizi ve yorumu yapılarak raporlaştırılması

5b. Uygulamanın İzlenmesi

İzleme planının geliştirilmesinin ardından gerçekleştirilen uygulamalar izlenir ve bu şekilde veriler elde edilir. Uygulamanın izlenmesi araştırmacı tarafından gerçekleştirilmektedir. Bunun yanında “uygulama sürecine dâhil olan bireylerin, konuya tanışık olan, şu veya bu şekilde uygulamayı izleme şansı olan örneğin uygulayıcının veya araştırmacının meslektaşlarının veya kurum yöneticilerinin görüş ve düşüncelerine de ek bir veri kaynağı olarak başvurulabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 304-305). Bu araştırmada, uygulama sürecine araştırmacı dışında bir alan uzmanı dâhil olmuştur.

6a. Uygulamanın Analizi ve Değerlendirme

Eylem araştırmasının bu basamağında uygulama sonuçlarının analiz edilerek problemin çözümünün ne derece gerçekleştirildiğini belirlemeye yönelik değerlendirme yapılır. “Bu değerlendirmede uygulamada ortaya çıkan sorunlar, bu sorunların kaynakları, plânın etkililiği, benzer problemler için çıkarımlar ve aynı probleme yönelik olarak atılabilecek yeni adımlar ele alınır” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 305).

Bu araştırmada uygulanan her eylem planının ardından elde edilen verilerin analizi yapılmıştır. Uygulamaların analizi ve değerlendirmesi neticesinde ve uzman görüşleri doğrultusunda ders planına son şekli verilmiştir.

6b. Yeni Eylem Planı Hazırlama

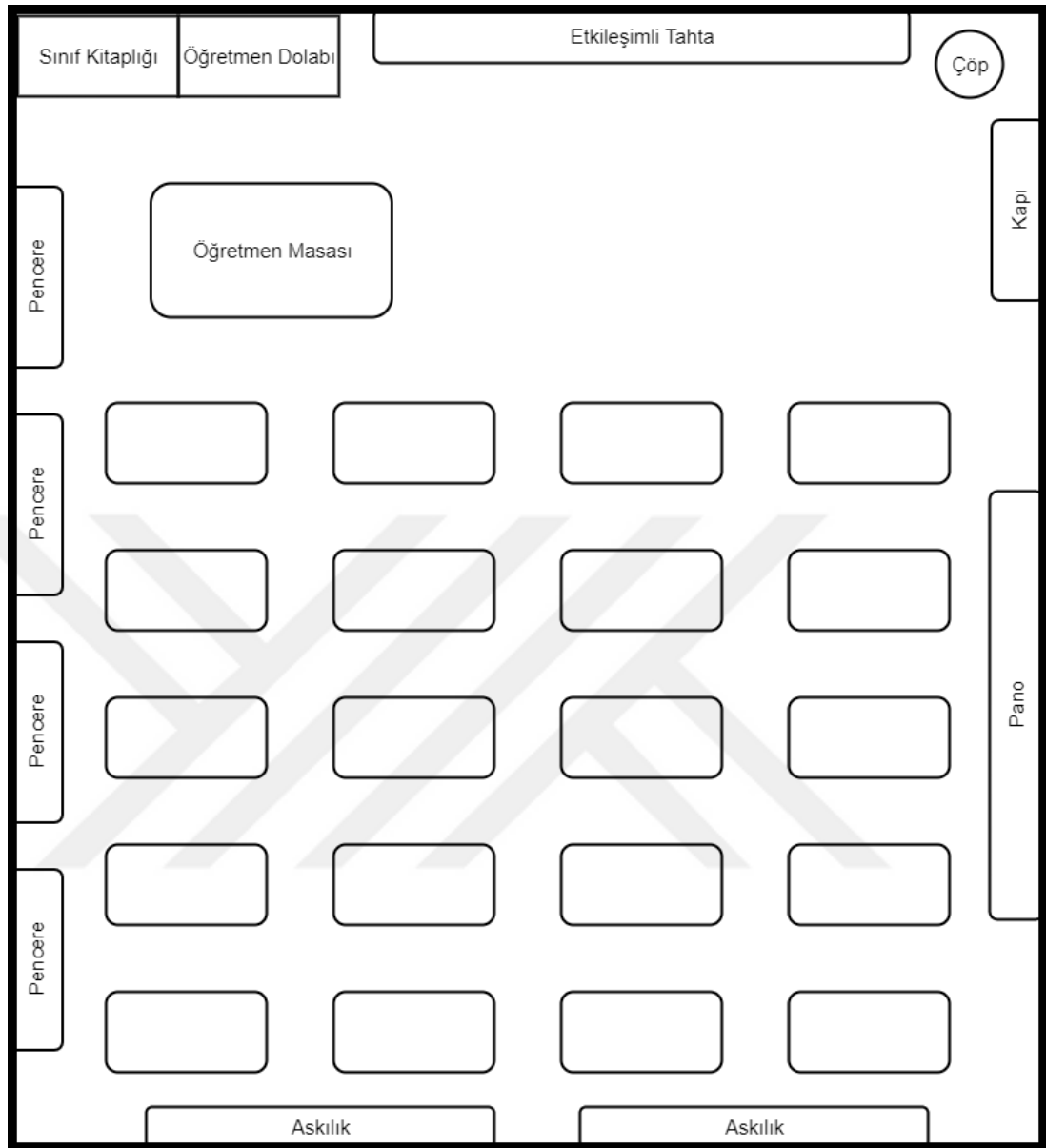
“Uygulama sonuçlarına göre problemin çözümüne yönelik yeni bir eylem plânı ortaya konulabilir ya da uygulamayı geliştirmek amacıyla bir sonraki aşama plânlanır” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 305). Araştırmacı araştırma sürecini sürekli olarak tutarlık, etkililik ve yeterlik yönlerinden sorgulamış ve araştırma amacı doğrultusunda gerekli değişikliklere gidebilmiştir.

Uygulama sonuçlarından elde edilen veriler ve uzman görüşleri doğrultusunda yeni bir eylem planı ortaya konulmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.

3.2. Ortam

Bu araştırma, Kayseri il merkezinde bulunan Mehmet Soysaraç Ortaokulunda 3. katta bulunan 6-I sınıfta gerçekleştirilmiştir. Okul A ve B blok olmak üzere iki bloktan oluşmaktadır. Uygulamanın yapıldığı A blok içerisinde zemin kat hariç olmak üzere 3 kat yer almaktadır. Bünyesinde 59 öğretmen ve 1 memur görev yapmaktadır. 1 müdür ve 3 müdür yardımcısı idareci olarak çalışmaktadır.

Sınıfta 20 adet öğrenci masası, 20 adet öğrenci sırası, 1 adet öğretmen masası, 1 adet öğretmen sandalyesi, 1 adet sınıf dolabı, 1 adet etkileşimli tahta, 2 adet sınıf panosu mevcuttur. Öğrenciler bu araştırma sürecinde her zaman oturdukları yerlerde ve şekilde oturmuştur. Öğrenciler 6. sınıfa başladıklarından beri aynı sınıfta ders almaktadır. Bu nedenle ortamdaki kaynaklanan herhangi bir olumsuz durumun yaşanmadığı düşünülmektedir. Sınıfın genel görünümü Şekil 4’te sunulmaktadır:

Şekil 4. Sınıfın genel görünümü

3.3. Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcıları, araştırmacı (öğretmen), öğrenciler ve uzmanlardır. Katılımcılara ait bilgiler aşağıda yer almaktadır.

3.3.1. Araştırmacı (Öğretmen)

Bu çalışmada araştırmacı ve öğretmen olmak üzere iki temel görev üstlenen araştırmacı, Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği lisans ve Türkçe Eğitimi Bölümü yüksek lisans mezunudur. 2009 yılından beri Milli Eğitim Bakanlığında Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Araştırma açısından asgari 4 yıllık bir deneyime

sahiptir. Bu süreçte Türkçe eğitiminde dil bilgisi öğrenme alanına yönelik çeşitli araştırmalar yapmıştır. Ayrıca araştırmacı bu alanda yapmış olduğu çalışmalarını (Göçer ve Arslan 2018, Göçer ve Arslan 2019) yayınlamıştır. Araştırmacı eylem planlarını uygulama ve veri toplama sürecini de kendisi gerçekleştirmiş ve araştırmanın bütün aşamalarında etkin şekilde rol almıştır.

3.3.2. Öğrenciler

Araştırmaya Kayseri ili Mehmet Soysaraç Ortaokulunda eğitimlerine devam eden 6-I sınıfı öğrencileri katılmıştır. Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmış ve öğrenciler araştırma hakkında bilgilendirilmiştir. İzin belgesi Ek 1’de sunulmuştur. Öğrenciler eylem planlarının uygulandığı ders saatlerinde araştırmacı tarafından verilen çalışma yaprağı, öğrenci günlüğü gibi dokümanları doldurarak derse aktif bir şekilde katılmıştır. Bu dokümanlardan elde edilen veriler kodlanarak kaydedilmiş ve araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Öğrencilere ait değişkenler Tablo 4’te gösterilmektedir:

Tablo 4. Öğrencilere Ait Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Yaş	Sınıf Düzeyi
Ö ₁	Kız	11	6
Ö ₂	Kız	12	6
Ö ₃	Erkek	13	6
Ö ₄	Erkek	12	6
Ö ₅	Erkek	12	6
Ö ₆	Erkek	12	6
Ö ₇	Kız	12	6
Ö ₈	Erkek	13	6
Ö ₉	Kız	12	6
Ö ₁₀	Kız	12	6
Ö ₁₁	Erkek	12	6
Ö ₁₂	Erkek	12	6
Ö ₁₃	Erkek	12	6
Ö ₁₄	Erkek	12	6
Ö ₁₅	Erkek	12	6

Tablo 4. Öğrencilere Ait Bilgiler devamı

Kod	Cinsiyet	Yaş	Sınıf Düzeyi
Ö ₁₆	Erkek	12	6
Ö ₁₇	Erkek	12	6
Ö ₁₈	Erkek	12	6
Ö ₁₉	Kız	12	6
Ö ₂₀	Kız	12	6
Ö ₂₁	Kız	12	6
Ö ₂₂	Kız	12	6
Ö ₂₃	Kız	12	6
Ö ₂₄	Erkek	12	6
Ö ₂₅	Kız	12	6
Ö ₂₆	Kız	12	6
Ö ₂₇	Erkek	12	6
Ö ₂₈	Erkek	12	6
Ö ₂₉	Erkek	12	6
Ö ₃₀	Kız	12	6
Ö ₃₁	Kız	12	6
Ö ₃₂	Kız	11	6
Ö ₃₃	Kız	12	6

Tablo 4'e bakıldığı zaman 16 kız, 17 erkek öğrenci olmak üzere toplam 33 öğrencinin bulunduğu görülmektedir. Ancak 15.03.2018 tarihinde Ö₃ kodlu öğrencinin başka bir okula nakli yapıldığı için 6. eylem planının gerçekleştirildiği 19.03.2018 tarihinden itibaren sınıf mevcudu 32'ye düşmüştür. Öğrenciler 6. sınıf düzeyindedir ve öğrencilerin yaşı 11-13 arasında değişmekle birlikte öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun yaşı 12'dir.

3.3.3. Uzmanlar

“Eylem araştırmalarına araştırmacı yanlılığının karışması olasılığı çok yüksektir. Bu nedenle araştırmanın planlanması, yürütülmesi, verilerin toplanması, çalışma grubunun belirlenmesi, varsa deneysel işlemlerin yürütülmesi, verilerin çözümlenmesi vb. tüm aşamalarda uzmanlardan görüş almak araştırmanın tutarlı ve amacına uygun olarak yürütülmesine katkı sağlayacaktır” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün vd. 2015, s. 265).

Araştırmada iki uzman yer almıştır. Araştırmacı süreç boyunca düzenli aralıklarla belirlenen tarihlerde uzman görüşleri doğrultusunda ders planına son şeklini vermek için toplantılara katılmış bu sayede süreç boyunca uzmanlara ulaşma konusunda sorun yaşamamıştır.

Uzman A, Türkçe eğitimi alanında profesör doktordur. Uzun yıllardır Türkçe eğitimi alanında araştırmalar yapmaktadır ve aynı zamanda Türkçe öğretmenliği deneyimi bulunmaktadır. Türkçe eğitimi alanında çok sayıda makale, bildiri, kitap ve kitap bölümleri olan, alana katkı sağlayan üretken bir akademisyendir. Ayrıca Türkçe eğitiminde dil bilgisi öğretimine yönelik çeşitli akademik çalışmaları bulunmaktadır. Araştırmacıya, araştırma sürecinin her aşamasında rehberlik etmiştir.

Uzman B, Türkçe eğitimi alanında doktora çalışmasına devam eden bir öğretmendir. Ayrıca Türkçe eğitimi alanında makale ve bildirileri bulunmaktadır. Araştırma öncesi, araştırma sürecinde ve sonunda toplantılar yapılmış, araştırmacı hazırlamış olduğu ders planlarını sunmuş ve bu toplantılarda alınan kararlar doğrultusunda ders planlarına son şeklini vermiştir. Uzmanlarla gerçekleştirilen görüşmelere ait bilgiler Tablo 5’te yer almaktadır:

Tablo 5. Uzman Görüşlerine Ait Detaylar

Tarih	Konu	Görüşler
08.02.2018	1. Eylem Planı	Ölçme değerlendirme amacıyla kullanılacak çalışma yaprakları belirlenirken uygulamanın süresi dikkate alınmalıdır.
15.02.2018	2. Eylem Planı	Eylem planında oyunun yer alması öğrencinin motivasyon ve anlama kapasitesini arttıracak önemli bir etkinlik olarak görülmektedir. Karikatür kartlarında yer alan noktalama işaretleri yeniden kontrol edilerek var olan yanlışlıklar düzeltilmelidir.
22.02.2018	3. Eylem Planı	Örnek metin “Kırmızı Balon”da yer alan sıfatlar metinden çıkarılarak öğrencilere metnin bir de bu şekilde dağıtılmasının öğrencilerin sıfatların görevlerini sezmeleri açısından daha faydalı olacaktır.
01.03.2018	4. Eylem Planı	Çalışma Yaprağı 3’te yer alan resmin daha iyi görülebilmesi ve doğru tasvir edilebilmesi için resmin renkli olması gerekir.
08.03.2018	5. Eylem Planı	Hazırlanan 5. Eylem Planı üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan planın uygulanması uygun bulunmuştur.
15.03.2018	6. Eylem Planı	Çalışma yaprağında yer alan eşleştirme çalışmasında eşleştirilecek unsurların birbirine eşit olmaması gerekir. Hem ölçme değerlendirme amacıyla hem de öğrenilenlerin kalıcılığını sağlama ve pekiştirme amacıyla yeniden oluşturma çalışması yaptırılmalıdır.
22.03.2018	7. Eylem Planı	Eylem planının basamakları sıralanırken konuyu kavratmaya yönelik dersin başında kullanılmak üzere bir çalışma yaprağı hazırlanmalıdır. Çalışma Yaprağı 1, Çalışma Yaprağı 3 olarak; Çalışma Yaprağı 3 de Çalışma Yaprağı 4 olarak değiştirilmelidir.
29.03.2018	8. Eylem Planı	Hazırlanan 8. Eylem Planı üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan planın uygulanması uygun bulunmuştur.
05.04.2018	Genel Değerlendirme	Hazırlanan eylem planları başarılı bir şekilde uygulanmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

“Eylem araştırmasında toplanan veriler çeşitli olmalıdır ve süreç içerisinde çeşitli yollarla toplanmalıdır (Johnson, 2015, s. 106). “Veri toplama yöntemlerine karar vermeden önce çeşitli yöntemleri güçlü ve zayıf yönleri ve kullanılabilirlikleri bakımından değerlendirmek gerekir. Buna göre araştırmacı ‘veri çeşitleme’ stratejisini kullanmaya karar verebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 301). Eylem araştırmasının en önemli aşamalarından biri olan veri toplama işlemi bu araştırmada çeşitli veri toplama araçları kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Böylece araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği de artırılmıştır. Bu araştırmada kullanılan veri toplama araçları aşağıda açıklanmaktadır.

3.4.1. Araştırmacı Günlüğü

“Araştırma günlüğü araştırmanızın tüm bölümleriyle ilişkili gözlemlerinizi ve düşüncelerinizi kayıt etmek için kullandığımız bir defterdir. Araştırmanızın kronolojik olarak parçalarını bir araya getirmeye çalıştığınızda çok önemli bir kaynaktır” (Johnson, 2015, s. 81). Araştırmacı, araştırma sürecinin başından itibaren dikkatini çeken olay ve durumları “Araştırmacı Günlüğü”ne yazmıştır. Bu günlük sayesinde araştırmacı; süreci bütünüyle değerlendirme ve sürece farklı açılardan bakma fırsatı yakalamıştır. Araştırmacı aynı zamanda araştırma günlüğü sayesinde süreci şekillendireceği ve uygulamaları değerlendireceği önemli bir veri kaynağı elde etmiştir. Araştırmacı günlüğü ile ilgili bilgiler Tablo 6’da sunulmaktadır:

Tablo 6. *Araştırmacı Günlüğüyle İlgili Bilgiler*

Tarih	Dil Bilgisel Konu	Sayfa Sayısı
12.02.2018	İsimler	6
19.02.2018	Hâl Ekleri	5
26.02.2018	Sıfatlar	4
27.02.2018		
05.03.2018	İsim Tamlamaları	4
06.03.2018	Sıfat Tamlamaları	4
12.03.2018	Edat ve Bağlaçlar	5
19.03.2018	Ünlemler	3
26.03.2018	Basit, Türemiş ve Birleşik Kelimeler	3
02.04.2018	Zamirler	3

3.4.2. Dokümanlar

“Eylem araştırmalarında farklı türdeki dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 302). “Öğrencilerin çalışma örnekleri (ürün) veri kaynağı olarak kullanılabilir” (Johnson, 2015, s. 97). Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan dokümanlar; eylem planları için geliştirilen çalışma yaprakları, derslerde kullanılan örnek metinler ve tamamlayıcı görev/bütünleyici çalışma olarak öğrencilere verilen yeniden oluşturma çalışmalarıdır.

Araştırmada kullanılan dokümanlar araştırmanın bulguları açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Dokümanlardan elde edilen veriler araştırmacının süreç hakkında önemli bilgiler edinmesine ve eylem planlarının şekillendirilmesine katkı sağlamıştır.

3.4.3. Görüşme

Bu araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından biri de görüşmedir. “Görüşme nitel araştırmada en sık kullanılan veri toplama aracı olarak karşımıza çıkmaktadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 119). Öğrencilerin metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik bakış açılarını belirlemek amacıyla öğrencilerle eylem planının uygulanmaya başlandığı 2. eylem planının hemen sonrasında ve son eylem planı olan 8. eylem planının uygulanmasının ardından görüşme gerçekleştirilmiştir. “Görüşmeler yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış ya da yapılandırılmamış olmak üzere üç çeşide ayrılır” (Willis, 2007, akt. Ersin ve Bayyurt, 2017, s. 202). Yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

“Yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcılara yönelik hazır sorular vardır ancak araştırmacıya bu sorulara ek olarak katılımcıların verdiği yanıtları derinlemesine sorgulaması için esneklik verilir” (Ersin ve Bayyurt, 2017, s. 202). Görüşme soruları sayesinde öğrencilerden önemli bilgiler edinilmiştir. “Açık uçlu sorularla yapılan görüşmeler, nitel araştırmalarda önemli bir veri toplama yöntemidir. Bireylerden önemli, ayrıntılı bilgi sağlar” (Creswell, 2017, s. 136). Ayrıca öğrencilerden daha fazla bilgi elde etmek amacıyla öğrencilere görüşme esnasında gerekli yerlerde sondalar verilmiştir. “Sondalar katılımcılardan daha fazla bilgi elde etmeye yönelik olarak soru sormak ve fikirlerinin açıklamalarını istemek için araştırmacıya iki çeşit hatırlatıcıdır” (Creswell, 2017, s. 131). Görüşme formu hazırlanırken Uzman A'nın görüşüne

başvurulmuş ve Uzman A'nın dönütleri/geribildirimleri doğrultusunda görüşme formlarına son şekli verilmiştir. Görüşme formları Ek 6 ve Ek 7'de yer almaktadır.

Görüşme formları ile elde edilen verilerin analizinde aşağıdaki kodlama ve tanımlama tekniği kullanılmıştır:

A1, A2, A3...: Araştırmacının sorularını,

Ö₁, Ö₂, Ö₃...: Görüşüne başvuru alan öğrencileri,

[¹], [²], [³]...: Öğrencilerin verdikleri cevaplardan kayda değer bulunup tabloya alınanları göstermektedir.

3.4.4. Gözlem

“Gözlemler veri toplamanın önemli bir nitel kaynağıdır. Bireyler görüşme yapmak için erişilmez ya da isteksiz olduklarında ve temel olguyla ilgili ayrıntılı bilgi toplanması gerektiğinde özellikle faydalıdır” (Creswell, 2017, s. 124). Bu araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından biri gözlemdir. “Gözlem, herhangi bir ortamda ya da kurumda oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 169). Bu araştırmada, uygulanan eylem planlarının sınıf ortamında öğrenci davranışlarında meydana gelen değişiklikler gözlemler yoluyla belirlenmeye çalışılmıştır. “Gözleme dayalı araştırmaya özgü önemli bir farklılık, birden fazla yaklaşıma sahip olmasıdır” (Sart, 2017, s. 220).

Bu araştırmada araştırmacı katılımcı gözlemci rolünü üstlenmiştir. “Katılımcı gözlem, gözlem çeşitlerinden biri olarak araştırmacının da gözlemin içinde var olduğu bir yöntem bilim olarak addedilebilmektedir” (Sart, 2017, s. 220). Araştırmada gözlemler eylem planlarının uygulandığı derslerde gerçekleştirilmiştir. Gözlemler sırasında kayda değer görülen önemli olaylar araştırmacı tarafından not alınmıştır. Gözlem formu örneği Ek 10'da görülmektedir. Gözlemlere ilişkin bilgiler Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. Gözlemlere İlişkin Bilgiler

Gözlem Tarihi	Gözlem Saati	Gözlem Süresi	Dil Bilgisel Konu
12.02.2018	09.20-11.50	120 Dakika	İsimler
19.02.2018	09.20-11.50	120 Dakika	Hâl Ekleri
26.02.2018	09.20-11.00	80 Dakika	Sıfatlar
27.02.2018	09.20-11.00	80 Dakika	Sıfatlar
05.03.2018	09.20-11.00	80 Dakika	İsim Tamlamaları
06.03.2018	09.20-11.00	80 Dakika	Sıfat Tamlamaları
12.03.2018	09.20-11.50	120 Dakika	Edat ve Bağlaçlar
19.03.2018	09.20-11.50	120 Dakika	Ünlemler
26.03.2018	09.20-11.50	120 Dakika	Basit, Türemiş ve Birleşik Kelimeler
02.04.2018	09.20-11.50	120 Dakika	Zamirler

3.4.5. Öğrenci Günlüğü

Bu araştırmada kullanılan bir diğer veri toplama aracı öğrenci günlükleridir. “Günlükler bireysel gözlemlere, duygulara, tepkilere, yorumlara ve açıklamalara ulaşmada yararlı olabilirler” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 301). Öğrenci günlüklerine ait hazırlanan form her uygulamanın sonunda öğrencilere dağıtılmış ve öğrencilerden eylem planlarının uygulandığı derslere yönelik duygu ve düşüncelerini yazmaları istenmiştir. Öğrenci günlüğü formu EK 5'te sunulmuştur.

Günlüklerden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Öğrenci günlükleri sayesinde sürecin şekillendirilmesinde ve uygulamaların değerlendirilmesinde önemli bir veri kaynağı elde edilmiştir. Tablo 8’de öğrenci günlüğüne ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Tablo 8. Öğrenci Günlüğüne İlişkin Bilgiler

Tarih	Dil Bilgisel Konu	Günlük Sayısı
12.02.2018	İsimler	29
19.02.2018	Hâl Ekleri	28
26.02.2018	Sıfatlar	29
27.02.2018	Sıfatlar	30
05.03.2018	İsim Tamlamaları	33
06.03.2018	Sıfat Tamlamaları	30
12.03.2018	Edat ve Bağlaçlar	27
19.03.2018	Ünlemler	32
26.03.2018	Basit, Türemiş ve Birleşik Kelimeler	29
02.04.2018	Zamirler	29

3.5. Verilerin Analizi

“Eylem araştırmalarında analiz genellikle süreklilik gösterir; yani veri toplama ile eş zamanlı yürütölür ve toplanacak ek verilerin türü ve niteliğine ışık tutar. Toplanan verilerin analizi araştırmaya konu olan uygulamanın ya da sürecin anlaşılmasını sağlar” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 303). Bu araştırmada elde edilen verilerin analizine ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Metin Temelli İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimine Yönelik Hazırlanan Eylem Planları Aracılığıyla Toplanan Verilerin Analizi: Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik sekiz adet eylem planı hazırlanmış ve sekiz hafta boyunca uygulanmıştır. Eylem planlarının uygulanma sürecinde elde edilen veriler incelenerek bulgular bölümünde sunulmuştur.

Öğrencilerle Yapılan Yarı-Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Verilerin Analizi: Öğrencilerin metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik bakış açılarını belirlemek amacıyla öğrencilerle eylem planının uygulanmaya başlandığı 2. eylem planının hemen sonrasında ve son eylem planı olan 8. eylem planının uygulanmasının ardından mevcut durumu belirlemek amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler içerik analizine tabi tutulmuş, kodlar ve temalar oluşturulmuştur. Elde edilen veriler bulgular bölümünde sunulmuştur.

Araştırma Günlüğünden Elde Edilen Verilerin Analizi: Araştırmacı tarafından eylem araştırması uygulama süreci boyunca tutulan günlüklerde yer alan ifadeler incelenmiştir. Uygulama sürecine yönelik önemli görölen bölümler ilgili yerlerde alıntı yapılarak bulgulara yansıtılmıştır.

Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen Verilerin Analizi: Öğrenci günlüklerine ait hazırlanan form her uygulamanın sonunda öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrenci günlükleri incelenmiş ve öğrenci günlüklerine yansıyan dikkat çekici ifadeler alıntı yapılarak bulgulara yansıtılmıştır.

Dokümanlardan Elde Edilen Verilerin Analizi: Eylem planları için geliştirilen çalışma yaprakları ve tamamlayıcı görev/bütünleyici çalışma olarak öğrencilere verilen yeniden oluşturma çalışmaları ders sürecinde ve dersten sonra incelenmiştir. İncelenen

dokümanlardan elde edilen veriler bulgular bölümünde grafik ve tablolarla ifade edilmiştir. Ayrıca bu dokümanlardan bir kısmına bulgular bölümünde yer verilmiştir.

Gözlemlerden Elde Edilen Verilerin Analizi: Araştırmada gözlemler eylem planlarının uygulandığı derslerde gerçekleştirilmiştir. Gözlemler sırasında metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik kayda değer görülen önemli olaylar araştırmacı tarafından not alınmış ve bu bilgilerden önemli görülenler içerik analizine tabi tutularak kod ve temalar oluşturulmuştur. Gözlemler sonucunda elde edilen verilere bulgular kısmında yer verilmiştir.

3.6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliliği

“Sonuçların inandırıcılığı, bilimsel araştırmanın en önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edilir. ‘Geçerlik’ ve ‘güvenirlilik’ bu açıdan araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan iki ölçüttür” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 255). “Herhangi bir araştırma projesinde doğruluk ve güvenirliliğin oluşturulmasındaki üç esas bileşen; geçerlilik, güvenirlilik ve çeşitlemedir” (Johnson, 2015, s. 110). Geçerlik ve güvenirlilik çalışmaları kapsamında alan yazın incelenmiş ve bu çalışmanın inandırıcılığını sağlamak için uzun süreli etkileşim, çeşitleme, uzman incelemesi, ayrıntılı betimleme ve raporlaştırma çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Uzun Süreli Etkileşim: Bu araştırmada, eylem araştırması uygulama süreci kapsamında 8 haftalık eylem planı 26 ders saatinde gerçekleştirilmiştir. “Araştırmacı veri kaynakları (katılımcılar, gözlenen ortamlar, dokümanlar, vb.) ile uzun süreli etkileşim içinde olmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 265). Araştırmacı 8 hafta boyunca her hafta öğrencilerle bir araya gelmiştir. Araştırmacı ders saatlerinde öğrencilerle sürekli iletişim içerisinde olmuştur.

Çeşitleme: “Çeşitleme bir durumun tüm yönlerini görüyor olmanızı sağlar. Aynı zamanda, daha fazla derinlik ve çok boyutluluk sağlar, böylece doğruluğunuz ve güvenirliliğiniz artmış olur” (Johnson, 2015, s. 111). Bu çalışmada araştırma günlüğü, dokümanlar, görüşme, gözlem, öğrenci günlüklerinden veri toplanmıştır. Böylece, çeşitlemeyi sağlamak için farklı veri kaynakları kullanılarak veri çeşitlemesi yapılmıştır.

Uzman İncelemesi: Bu çalışmada araştırmanın tüm aşamalarında uzman görüşüne başvurulmuştur. Verilerin analizinde nesnel olmaya zen gösterilmiştir. Hazırlanan eylem planları ve görüşme soruları uzman görüşüne sunulmuştur. Eylem planları ve görüşmeler uzman görüşü doğrultusunda yeniden düzenlenerek uygulanmıştır. Ayrıca gözlem ve görüşme verilerinin analizi sırasında yapılan kodlamalarda güvenirliği sağlamak amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur.

Ayrıntılı Betimleme ve Raporlaştırma: “Toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ltleri arasında yer almaktadır” (Yıldırım ve şimşek, 2011, s. 257). Bu araştırmada verilerin toplanması ve analizi sonucunda elde edilen bulgular ayrıntılı bir şekilde betimlenerek raporlaştırılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma sürecinde elde edilen verilerden hareketle ulaşılan bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Dil bilgisi öğrenme alanının yeri, işlevi ve öğretimine yönelik hazırlanan ve uygulanan eylem planları, gözlem, görüşme, araştırmacı günlüğü, öğrenci günlükleri, çalışma yaprakları aracılığıyla elde edilen bulgular bu bölümde ayrı ayrı sunulmuştur.

4.1. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak İsimlerin İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Dil bilgisi unsur olarak isimlerin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili 6. sınıf Türkçe dersi öğretim programında yer alan “İsimlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımına yönelik hazırlanan 1. eylem planı 29 öğrenci ile uygulanmış ve bu eylem planı dâhilinde metne dayalı işlevsel dil bilgisi öğretimi ile ilgili çeşitli bulgulara ulaşılmıştır.

Dersin başında öğrencilerin dikkatini derse çekmek ve hazırbulunuşluklarını ölçmek amacıyla öğrencilere daha önce hiç “isim, şehir, eşya oyunu”nu oynayıp oynamadıkları sorulmuştur. Öğrencilerin tamamı bu oyunu daha önce oynadıklarını belirtmiş ve bunun üzerine oyunun nasıl oynandığı öğrencilere sorulmuştur. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun parmak kaldırarak oyunun kurallarını anlatmak istediği görülmüştür. Soruya verilen cevaplardan bazıları şu şekildedir:

Ö₄: “Kâğıdı isim, şehir, hayvan, bitki, eşya ve puan diye bölümlere ayırıyoruz. Rakiplerden biri içinden alfabeyi saymaya başlıyor. Karşısındaki kişi dur diyor. Hangi harfte durursa o harf ile ilgili birbirine bakmadan isim, şehir, hayvan, bitki ve eşya yazıyorlar. Herkes yazdıktan sonra yazdıklarını karşılaştırıyorlar.

İki veya daha fazla kişi aynı şeyi yazmışsa 5 puan farklı şeyleri yazmışlarsa 10 puan olarak puanlandırıyorlar.”

Ö₂₂: “Bazen artist gibi eklemeler de yapılıyor bölümlere.”

Ö₁₄: “Boş kalırsa 0 puan alıyorlar.”

Öğrencilerden gelen dönütlerden sonra bu oyunun özellikleri ile ilgili bilgi verilmiştir. Öğrencilerin derse hazırbulunuşluğunu arttırmak amacıyla tahtaya iki öğrenci çıkarılarak bu oyunu oynamaları istenmiştir. Bu oyuna yönelik olarak gözlem formu Tablo 9’da sunulmaktadır.

Tablo 9. *“İsimlerin Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü I*

Tarih: 12.02.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: 09.35- 09.40	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Ö ₁ ve Ö ₂₂ tahtaya çıktı [¹]. Ö ₁₈ içinden harfleri saydı ve oyuna hangi harfle başlanacağı belirlenmeye çalışıldı [²]. Ö ₁₃ kodlu öğrencinin dur dediği harf “ğ” idi [³]. Bu durum öğrencilerin gülmesine yol açtı [⁴]. Bunun üzerine Ö ₁₈ : <i>“Bu oyunda birbirine yakın harflerden biri seçilebilir. Mesela ğ yerine g, ı yerine i, c yerine ç. harfi olabilir.”</i> açıklamasında bulundu ve g harfi ile oyuna başlandı [⁵].	Öğrenci aktivasyonu Oyun	Derse hazırbulunuşluk

Tablo 9 incelendiğinde, tahtadaki öğrencilerin kendilerine verilen süre içinde oyunu tamamlamaya çalıştıkları, sınıftaki diğer öğrencilerin ise dikkatli bir şekilde tahtaya baktıkları görülmüştür. Öğrencilere verilen sürenin tamamlanmasının ardından puanlamaya geçilmiştir. Ö₁ “g” harfi ile eşya ismi yazamazken Ö₂₂ yazabilmiştir. Bunun üzerine öğrenciler oyunla ilgili yeni bir kural hatırlatılmıştır:

Ö₁₄: “Hocam eğer bir kişi yazamaz ya da yanlış yazarsa 0 puan alır bu durumda rakibi doğru yazarsa puanı 20 olur.”

Oynanan bu oyunla öğrencilerin derse hazırbulunmuşluğunun sağlandığından emin olunmuş ve öğrencilere oynamış oldukları oyunlarda yer alan isimlerin ne gibi özelliklere sahip olduğu sorulmuştur:

Ö₁₄: “Kişilerin isimleri özel.”

Ö₁: “Gül bir bitki türüyken Gamze insana ait bir isim.”

Öğrencilerden gelen olumlu dönütlerin ardından “Çanakkale” isimli şiir sınıfa dağıtılmıştır. Öğrencilerin derse karşı ilgili oldukları, motivasyonlarının yüksek olduğu görülmüştür. Bunda dersin başında hazırbulunmuşluk seviyesini arttırmak için oynanan isim, şehir oyununun etkisi olmuştur. Araştırmacı günlüğüne bu durum şu şekilde yansımıştır:

“Öğrenciler bu oyunu oynama konusunda gayet istekliydim. Derse motive etmek için gerçekleştirilen bu etkinliğin ardından öğrencilere tahtada oynadıkları oyunla ilgili yazmış oldukları isimlerin ne gibi özelliklere sahip olduğunu sordum. Öğrenciler bu kelimelerin insan veya yer ismi olduğunu bazısının ise bir bitkiye, eşyaya ve hayvana ait isimler olduğunu belirttiler.”
(Araştırmacı Günlüğü, 12.02.2018)

Öğrencilerle oynanan isim, şehir, eşya oyunundan örnek bir bölüm Şekil 5’te sunulmaktadır.

İSİM	ŞEHİR	HAYVAN	BITKİ	EŞYA/ARABİ	HAKK
Gamze (İ)	Gelibolu (Ş)	Gergelen (H)	Gül (B)	Gandı (E)	40 (H)

Şekil 5. İsim şehir eşya oyunundan bir bölüm

Öğrencilerden biraz önce oynadıkları oyundan hareketle Çanakkale şiirinde bir varlık ya da kavrama isim olmuş sözcükleri bulmaları istenmiştir. Öğrencilerin,

Ö₁₄: “Öğretmenim özel isimleri mi bulacağız?”

Ö₄: “Bir kavramdan iki kere geçerse yine de altını çizelim mi?”

Ö₅: “Millet kelimesi isim olur mu?” gibi sorular yönelttiği görülmüştür.

Öğrencilerin şiirde yer alan isimleri bulurken bazı kelimeleri yanlış buldukları görülmüştür. Bunun nedeni ise sıfat, zamirler ve fiiller konularının henüz işlenmemiş olmasıdır. Öğrenciler tarafından “tüysüz” kelimesi isimlere örnek olarak verilmesi üzerine “tüysüz” kelimesinin “yiğit” kelimesinin özelliğini belirttiğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca “sen” kelimesinin insan ismi yerine kullanıldığı, “çağlamak” ve “dövüşmek” kelimelerinin bir eylem olduğu ve “kızıl” kelimesinin “akşam” kelimesini nitelediği sezdirilmeye çalışılmıştır.

Öğrencilerin “Mustafa Kemal” kelimesinin de isim olduğunu belirtmelerinin ardından şairin adına dikkat çekilmiş ve öğrencilerin şairin ismini fark etmesi sağlanmıştır. Böylece özel isimlere dikkat çekmek için gerekli alt yapı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Örnek metinde yer alan “Çanakkale” ve ”bayrak” kelimeleri tahtaya yazılarak öğrencilere bu iki kelime arasında ne gibi bir farklılık olduğu sorulmuştur:

Ö₃₃: “Çanakkale yer ismi bayraktan çok var bir de Çanakkale kelimesi birleşik kelime.”

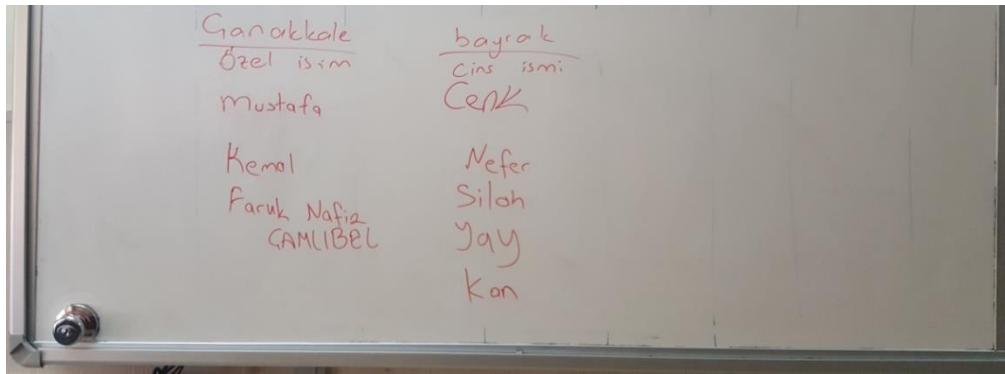
Öğrencilerden yeteri kadar dönüt alınamayınca birtakım açıklamalarda bulunarak “Çanakkale” kelimesinin özel isim olduğu sezdirilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla öğrencilere “isim, şehir, eşya” oyunundaki örnekler de hatırlatılmıştır. “Çanakkale” kelimesinin özel isim “bayrak” kelimesinin cins isim olduğu öğrencilere belirtilmiştir. Tahtaya konuyla ilgili birkaç örnek yazılarak örnek metinde altını çizmiş oldukları isimlerden hangilerinin özel isim, hangilerinin cins isim olduğu sorulmuştur. Tahtaya çıkan öğrenciler özel isim ve cins isme metinden örnekler yazmışlardır. Öğrencilere öncelikle “Çanakkale” kelimesi ile aynı özelliğe sahip olan başka isim var mı diye sorulmuştur. Öğrencilerden gelen yanıtlar şu şekildedir:

Ö₁₇: “Cenk olabilir mi?” diye tereddüt eder.

Ö₃₂: “Mustafa Kemal, Faruk Nafiz Çamlıbel”

Ö₂₉: “Alev”

Ö₁₇ ve Ö₂₉ “cenk” ve “alev” kelimelerinin özel isim olabileceğini söylemesinin nedeni bu kelimelerin insan ismi olarak da kullanılabilmesidir. Yapılan açıklamaların ardından öğrencilerin konuyu kavradığı görülmüştür. Ayrıca öğrenciler tarafından cins isim ile ilgili örnekler de zorlanmadan verilmiştir. “Çanakkale” isimli şiirde yer alan özel isim ve cins isimleri ile ilgili öğrenci cevapları Şekil 6’da görülmektedir.

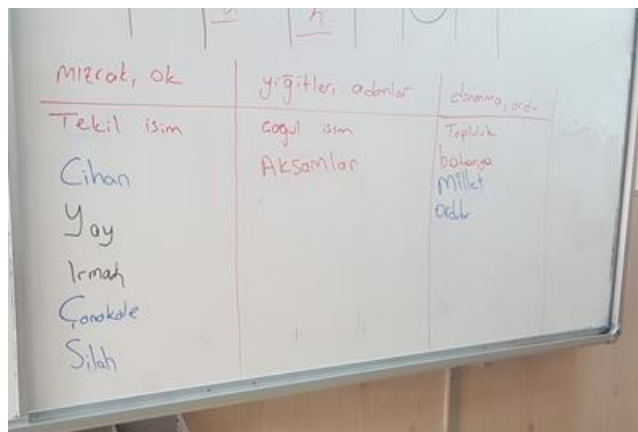

Şekil 6. “Çanakkale” isimli şiirde yer alan özel isim ve cins isimleri ile ilgili öğrenci cevapları

Tahtaya “mızrak, ok, yiğitler, adamlar, donanma, ordu” kelimeleri yazılarak öğrencilerin bu kelimeleri sayı bakımından karşılaştırmaları istenmiştir. Öğrencilerin metin içinde bu kelimelerin geçtiği yerlere bakarak varlıkların sayı bakımından nasıl ifade edildiğini belirlemeye çalıştıkları ve konuyu kavramakta zorluk yaşamadıkları fark edilmiştir. Bu durum araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır.

“Konuyu kavramakta zorluk çekmeden hemen kelimelerin sayı bakımından tek bir varlık ve kavram, birden çok varlık ve kavram, bir arada bulunan varlık ve kavramlar olduğunu söyleyerek kelimeleri karşılaştırdılar. Bunun üzerine ben de varlık ve kavramları sayı bakımından belirleyen isimlerin tekil isim, çoğul isim ve topluluk ismi olduğunu belirttim. Öğrencilerden metinden bu kelimelere örnek vermelerini istedim. Öğrenciler gayet istekli bir şekilde tahtaya çıkmak için birbiriyle yarıştı.” (Araştırmacı Günlüğü, 12.02.2018)

“Çanakkale” isimli şiirde yer alan tekil isim, çoğul isim ve topluluk isimleri ile ilgili öğrenci cevapları Şekil 7’de görülmektedir.

Şekil 7. “Çanakkale” isimli şiirde yer alan tekil isim, çoğul isim ve topluluk isimleri ile ilgili öğrenci cevapları

Öğrencilerden “top, ev” ve “inanç, hâl” kelimelerini metnin bağlamından hareketle duyu organları yolu ile algılanmaları bakımından karşılaştırması istenmiştir. Öğrencilerin “top” ve “ev” kelimelerinin duyu organları aracılığıyla algılanabileceğini ancak “inanç” ve “hâl” kelimelerinin duyu organları aracılığıyla algılanamayacağını belirtmesi üzerine somut ve soyut kelimeler ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Öğrenciler bunun üzerine şiirde geçen somut ve soyut kelimeleri bulmuşlardır. Bu durum araştırmacı günlüğünde şu şekilde yer almıştır:

“Öğrenciler somut isimlere bol miktarda örnek bulmasına rağmen örnek metinde yer alan soyut kelimelerin azlığından dolayı soyut kelimelere örnek bulmakta zorlandılar. Ben de bunun üzerine metinde yer almayan soyut kelimelerden örnekler vererek konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamaya çalıştım.” (Araştırmacı Günlüğü,12.02.2018)

“İsimlerin metnin anlamına olan katkısını açıkla” kazanımına yönelik gözlem bölümü III Tablo 11’de sunulmaktadır.

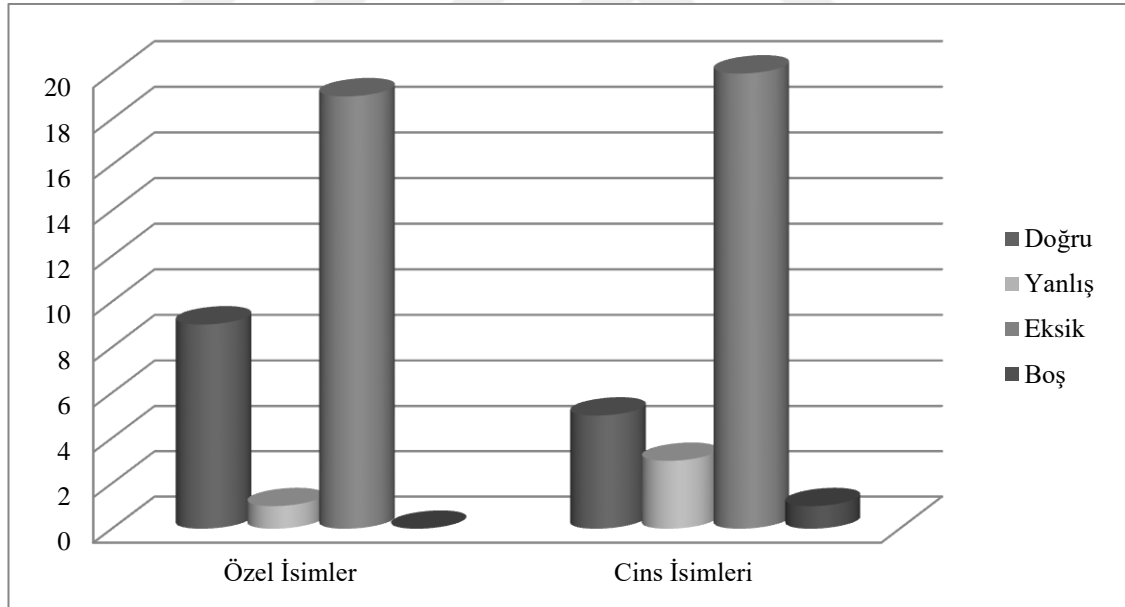
Tablo 11. *“İsimlerin Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü III*

Tarih: 12.02.2018 Saat: 10.33-10.42	Kodlayarak Temalandırma	
	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Öğrencilerin bu konuyla ilgili bilgi sahibi olduğu görüldü. Konuyla ilgili bilgi verilirken öğrenciler hemen somut, soyut dediler [1]. Bunun üzerine şiirde geçen kelimelere örnek istendi [2]. Öğrenciler somut isimleri kolay bir şekilde bulurken soyut isimleri bulmakta biraz zorlandı [3]. Verilen örneklerin hep somut olması üzerine soyut isim bulalım denildi [4]. Ö5: “Sevgi” dedi [5]. “Şiirde bulunan hangi kelime soyut?” diye soruldu [6]. Yer ve ses kelimelerinin soyut olabileceği söylendi [7]. Övünmek kelimesinin soyut olabileceğinin söylenmesi üzerine bu kelimenin fiil olduğu sezdirilmeye çalışıldı. [8]. Ö22 “Akşam olur mu? Akşamı görürüz ama hissedemeyiz” dedi [9]. Bunun üzerine konuyla ilgili gerekli açıklamalarda bulunuldu [10].	Ön bilgiler	
	Örnek verme	
	Soru sorma	Dil bilgisi öğretiminde sezdirme yaklaşımı
	Sezdirme	
	Açıklama	

Ölçme ve değerlendirme amacıyla Çalışma Yaprağı 1 öğrencilere dağıtılarak öğrencilerin etkinliği yapmasına fırsat verilmiştir. Öğrencilerin çalışma yaprağındaki sorulara verdikleri yanıtlar Tablo 12’de ve Grafik 1’de yer almaktadır.

Tablo 12. Çalışma Yaprağı 1’de Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları

Sorular	Doğru	Yanlış	Eksik	Boş
Çukurova adlı metinde geçen özel isimleri yazınız.	Ö ₁ , Ö ₄ , Ö ₁₁ , Ö ₁₄ , Ö ₂₂ , Ö ₂₅ , Ö ₂₈ , Ö ₃₂ , Ö ₃₃	Ö ₁₅	Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₀ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈ , Ö ₂₀ , Ö ₂₃ , Ö ₂₄ , Ö ₂₇ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁	
Çukurova adlı metinde geçen cins isimlerini yazınız.	Ö ₁ , Ö ₁₄ , Ö ₂₀ , Ö ₃₂ , Ö ₃₃	Ö ₁₃ , Ö ₁₈ , Ö ₃₀	Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₀ , Ö ₁₂ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₄ , Ö ₂₅ , Ö ₂₇ , Ö ₂₈ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁	Ö ₆

Grafik 1. Sorulara göre cevapların dağılımı

Grafik 1’e bakıldığında özel isimleri doğru bulan öğrenci sayısının cins ismini doğru bulan öğrenci sayısından fazla olduğu görülmektedir. Özel isimleri yanlış bulan öğrenci sayısı yalnızca 1 olup cins ismini yanlış bulan öğrenci sayısı 3’tür. Bu durumun özel isimlerin metinde daha belirgin bir halde bulunmaları ve cümle içinde büyük harfle yazılmalarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Çalışma Yaprağı 1’de yer alan tüm soruların öğrenciler tarafından cevaplandığı görülmüştür. Sadece 1 öğrenci cins ismine

cevap veremeyerek boş bırakmıştır. Ancak öğrencilerin büyük çoğunluğunun vermiş olduğu yanıtlar eksiktir. Bu da öğrencilerin konuyu tam olarak kavramakta zorlandıklarını ve yapılan dil bilgisi öğretimi çalışmalarının yetersiz olduğunu göstermektedir. Ö₂₉ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı Şekil 8’de sunulmaktadır.

ÇALIŞMA YAPRAĞI 1

Aşağıdaki metinde varlık adlarını bildiren sözcüklerin altını çiziniz.

ÇUKUROVA

Toros eteklerinden bakınca ovaya, bir deniz görürsün; mavi. Dalgaları gibi olur. Ak bulutlar salınır yücesinde. Bir yanı İhsaniye, Pazarcık Ovası, bir yanı Dört Yol, İskenderun, bir yanı Pozantı, Kadirli, Kozan, bir yanı da Silifke’nin dağları, İçel’in yaylası... Bu ovaya yeşil bir halı sermişler. İşte bu ova, Çukurova’dır. Ne derler: Çok eskiden bir adam elindeki değneği toprağa sokunca değnek yeşerivermiş, dallanmış. Çukurova toprağı, dünyanın en bereketli topraklarından biridir. Sonra Seyhan, Ceyhan, Berdan, Göksu, Sumbas Çayı, daha bir sürü irili ufaklı su. Bu sular, yılın on iki ayında boz bulanık akarlar. Bereket taşırlar.

Çukurova adlı metinde geçen **özel isimleri** yazınız.

Toros	Kadirli	Berdan
İhsan	Silifke	Göksu
İskender	Çukurova	
Pozantı	Seyhan	
Kozan	Ceyhan	

Çukurova adlı metinde geçen **cins isimlerini** yazınız.

Deniz	Yeşil
Mavi	Halı
Bulut	Toprak
Pazar	Boz
Dağ	

Şekil 8. Ö₂₉ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı

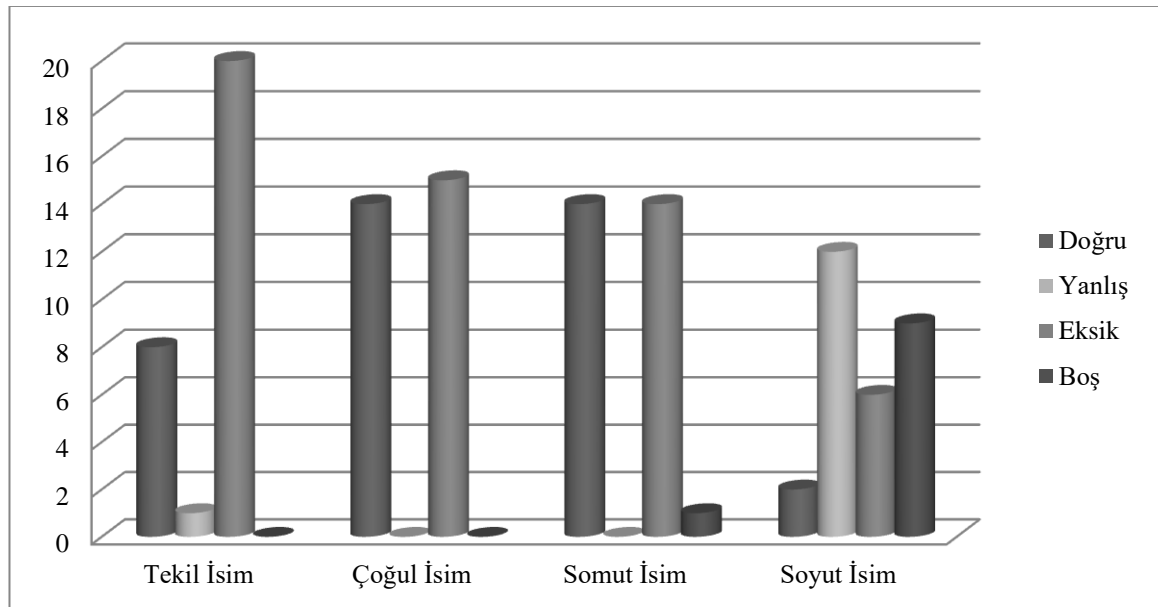
Çalışma Yaprağı 2’de yer alan soruların cevaplanma durumları Tablo 13’te sunulmaktadır.

Tablo 13. Çalışma Yaprağı 2’de Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları

Sorular	Doğru	Yanlış	Eksik	Boş
“Cins İsmi Konuşuyor” şiirinde geçen tekil isimleri yazınız.	Ö ₁ , Ö ₄ , Ö ₁₄ , Ö ₁₆ , Ö ₂₃ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ , Ö ₃₃	Ö ₂₈	Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈ , Ö ₂₀ , Ö ₂₂ , Ö ₂₄ , Ö ₂₅ , Ö ₂₇ , Ö ₂₉ , Ö ₃₂	
“Cins İsmi Konuşuyor” şiirinde geçen çoğul isimleri yazınız.	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₅ , Ö ₁₁ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₅ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ , Ö ₃₂ , Ö ₃₃		Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₀ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈ , Ö ₂₀ , Ö ₂₄ , Ö ₂₇ , Ö ₂₈	
“Özel Ad Konuşuyor” şiirinde geçen somut isimleri yazınız.	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₁₁ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈ , Ö ₂₃ , Ö ₂₅ , Ö ₃₁ , Ö ₃₂ , Ö ₃₃		Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₀ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₆ , Ö ₂₀ , Ö ₂₂ , Ö ₂₄ , Ö ₂₇ , Ö ₂₈ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀	Ö ₅
“Özel Ad Konuşuyor” şiirinde geçen soyut isimleri yazınız.	Ö ₂ , Ö ₂₅	Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₆ , Ö ₂₀ , Ö ₂₃ , Ö ₂₈ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ ,	Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₁₁ , Ö ₁₄ , Ö ₁₈ , Ö ₂₂	Ö ₁ , Ö ₅ , Ö ₁₀ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₂₄ , Ö ₂₇ , Ö ₃₂ , Ö ₃₃

Sorulara göre cevapların dağılımı Grafik 2’de sunulmaktadır.

Grafik 2. Sorulara göre cevapların dağılımı

“Çalışma Yaprağı 2”de yer alan soruların cevaplanma durumuna bakıldığı zaman “çoğul” ve “somut” isimleri doğru cevaplayan öğrenci sayısının “tekil” ve “soyut” isimleri doğru cevaplayan öğrenci sayısından fazla olduğu görülmektedir. Öğrenciler

şiiirde yer alan çoğul isimleri genel manada zorlanmadan bulmuşlardır çünkü çoğul isimlere gelen “-lar\ -ler” eki öğrencilere çoğul isimleri bulmalarında önemli bir ipucu sağlamıştır.

Grafik 2’de göze çarpan en önemli nokta soyut isimleri yanlış bulan ve boş bırakan öğrenci sayısının fazlalığıdır. Şiiirde yer alan soyut kelimeleri yalnızca iki öğrenci doğru olarak cevaplayabilmiştir. Bu durumun metinde yer alan soyut kelimelerin öğrencilerin kolay bir şekilde algılayabilecekleri kelimeler olmamasından ve öğrencilerin henüz soyut işlemler dönemine geçmediği için soyut kelimeleri kavramakta zorluk çekmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü konunun kavratılması esnasında öğrencilerden alınan dönütlere bakıldığı zaman öğrencilerin örnek metinde yer alan soyut kelimeleri de bulmakta zorlandıkları fark edilmiştir. Ö5 kodlu öğrencinin çalışma yaprağı Şekil 9’da görülmektedir.

ÇALIŞMA YAPRAĞI 2

CİNS İSMİ KONUŞUYOR	ÖZEL AD KONUŞUYOR
<p>Kitaplarda yazıyım ben. Topraklarda kazıyım ben. Türkülerin sazıyım ben. Benden vardır her bir yerde...</p> <p>Birçok varlık adıyım ben. Tanımazsanız eğer beni, Hepinize küserim ben.</p> <p>Tahtadaki bütün bilgi, Defterlere girivermiş. Onları dinleyen silgi, İsimleri silivermiş.</p>	<p>Büyük harfle başlarım. Köye kente koşarım. Gezegelelere el sallar, Ülkeleri aşarım.</p> <p>İnsanlara ad olurum. Yükseklerde dağ olurum. Denizlerden sorulurum. Nehirlerde, ırmaklarda, Ovalarda, yaylalarda, Kıtalarda bulunurum.</p> <p>Kurumlarda kurum kurum Ay ne güzel kurulum, Sokaklarda caddelerde, Geze geze yorulurum.</p> <p>Gazete, dergi, kitaplarda, Çok yakışıklı dururum. Gerisini siz söyleyin, Başka nelere ad olurum?</p>
<p>Yukarıdaki şiiirde geçen tekil isimleri yazınız.</p> <p>Bilgi Defter Silgi Söz Kazı</p>	<p>Yukarıdaki şiiirde geçen somut isimleri yazınız.</p> <p>Doğru, ırmak, ay kita, ovalar deniz, yayla gazete, dergi Nehir, kitar</p>
<p>Yukarıdaki şiiirde geçen çoğul isimleri yazınız.</p> <p>Kitaplarda topraklarda Türküler</p>	<p>Yukarıdaki şiiirde geçen soyut isimleri yazınız.</p> <p>Yakışıklı,</p>

Şekil 9. Ö5 kodlu öğrencinin çalışma yaprağı

Çalışma yapraklarında yer alan etkinliklerin tamamlanmasının ardından “Kim Olduğunu Bil” etkinliğine geçilmiş ve öğrencilere gerekli açıklamalar yapılmıştır. Tahtaya çıkmak üzere dokuz gönüllü öğrenci çağırılarak hazırlanan yaka kartları öğrencilere, yakalarına takmak üzere dağıtılmıştır. Kartlarda yer alan metinler isimlerle ilgili doğru ve yanlış bilgiler içermektedir. Daha sonra geriye kalan yirmi bir öğrenci yedişerli üç gruba ayrılmıştır. Gruplar sırayla hangi arkadaşının yaka kartında yanlış bilgi olduğunu bulmaya çalışmış ve yanlış olan kartlar öğrenci tarafından not edilmiştir. Çözümleme işlemi bitince herkes yerine oturmuş, etkinlik sonunda tüm yaka kartları değerlendirilerek doğru ve yanlış cümleler nedenleriyle ortaya konulup konuşulmuştur. Yanlış yazılan kartları en çok bulan gruba ödül verilmesi öğrencileri çok mutlu etmiştir. Oyunla ilgili öğrenci izlenimleri araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

“Sıra öğrencilerin sabırsızlıkla beklediği Kim Olduğunu Bil oyununa gelmişti. Öğrenciler oyun oynayacakları için oldukça sabırsızdı.” (Araştırmacı Günlüğü, 12.02.2018)

Öğrencilerin özellikle de oyun sonunda bir ödül olduğunu duymaları oyuna katılımı arttırmıştır. Oyun esnasında biraz zaman kaybı yaşanmıştır. Bunda derslerde daha önceden oyun oynanmaması ve öğrencilerin organize olmayı bilmemesi etkili olmuştur. “İsimlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımına yönelik gözlem bölümü IV Tablo 14’te sunulmaktadır.

Tablo 14. *“İsimlerin Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü IV*

Tarih: 12.02.2018 Saat:11.10-11.30	Kodlayarak Temalandırma	
	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Öğrenciler bir oyun oynanacaklarını ve oyunun sonunda ödül olduğunu duyunca çok heyecanlandılar [1]. Ö ₁₅ “Ödül ne olacak?” diye sordu [2]. Ö ₁₄ “Önemli olan hediye almak değil, bir şeyler öğrenmek.” diye yanıt verdi [3]. Zaman kaybetmeme konusunda öğrenciler uyarılarak oyunun nasıl oynandığı hatırlatıldı [4]. Oyun esnasında biraz zaman kaybı yaşandı [5]. Yaşanan aksaklıklara rağmen öğrenciler oyunu başarılı şekilde tamamladı [6].	Oyun	Motivasyon
	Ödül	

Derse hazırlık aşamasında ve ölçme değerlendirme amacıyla oynanan oyunların öğrencilerin derse aktif katılımını sağladığı ve öğrencileri motive ettiği görülmüştür. Bu durum öğrenci günlüklerine şu şekilde yansımıştır:

“Dersin sonlarına doğru bir yarışma yaptık. Yaptığımız yarışmada tahtaya dokuz kişi çıktı. Yakalarına kart taktık. Orada yazan cümle ile ilgili doğru mu yanlış mı onu yazdık. A,B,C olarak gruplara ayrıldık. Hepimiz berabere kaldık. Bugünkü ders çok eğlenceli geçti. Ben dersi çok iyi anladım.” (Ö₁, Öğrenci Günlüğü, 12.02.2018)

“Ben bu derste daha çok eğlendim ve öğrendim. Soyut, somut, özel isim, cins isim, tekil isim, topluluk isimlerini öğrendik. Hem oyun oynadık hem de eğlenerek öğrendik bu ders öbür derslerden daha eğlenceli ve daha iyi ve güzel geçti. Hem de sınıfça derse katıldık. Bu sayede tüm sınıfla hem ders işledik hem de eğlendik.” (Ö₃₃, Öğrenci Günlüğü, 12.02.2018)

“Ben bugün dersi çok sevdim hem oyun oynadık hem ders yaptık bence böyle konular daha da iyi anlaşılıyor. Bence artık derslerimizi böyle işlemeliyiz. Çünkü böyle herkes daha gayret gösteriyor ve bence birileriyle yarışarak bir şeyler öğrenmek daha iyi ve güzel.” (Ö₄, Öğrenci Günlüğü, 12.02.2018)

“Bence ders çok eğlenceli ve heyecanlı geçti. Konuyu çok iyi anladım.” (Ö₂₅, Öğrenci Günlüğü, 12.02.2018)

“Bugün çok sevmiştim Türkçe dersini oyunlar, etkinlikler çok eğlenceli geçerek ders konusunda ne sorarsanız bilirdim. Her etkinlikten sonra başka bir etkinliğe geçerken çok heyecanlanıyordum. Oyunlar derse, dersler ise oyuna karıştı. Bugün benim için çok eğlenceli geçmişti.” (Ö₁₈, Öğrenci Günlüğü, 12.02.2018)

“Bugün Türkçe dersi tüm Türkçe derslerinden farklı geçti. Çünkü bugünkü derste hoca bize oyun oynattı ve etkinlikler yaptık. Derste iki etkinlik vardı. İlk olarak isim, şehir oyununu tanıttık, kurallarını konuştuk ve biraz oynadık.” (Ö₁₄, Öğrenci Günlüğü, 12.02.2018)

Hazırlanacak diğer eylem planlarında da oyunun; öğrenciyi derse motive etmek, süreci şekillendirmek ve ölçme değerlendirme amacıyla kullanılabileceği görülmüştür. Bu durum araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

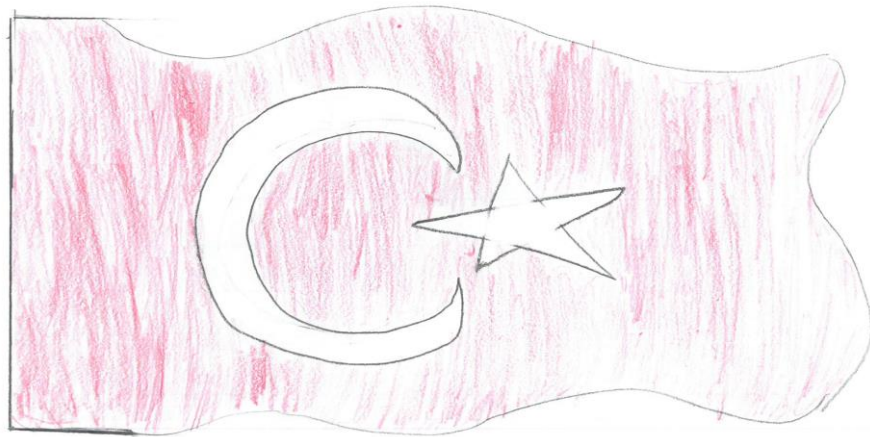
“Öğrenciler derse hazırlık aşamasında ve ölçme değerlendirme amacıyla oynanan oyunları çok sevdi. Öğrencilerin derse olan ilgileri arttı. Bu oyunların onları bu kadar çok motive edeceğini düşünmemiştim.” (Araştırmacı Günlüğü, 12.02.2018)

Öğrencilere örnek metinde belirledikleri isimleri kullanarak “vatan sevgisi”ni anlatan şiir ya da öykü türünde bir metin yazmaları için tamamlayıcı görev verilmiştir. Bir sonraki derste bu metinler toplanmış ancak verilen tamamlayıcı görevin öğrencilerden alınan geri bildirimler neticesinde yeterince anlaşılamadığı görülmüştür. Öğrencilere verilen tamamlayıcı görevin yeterince anlaşılmasının öğretmenin verdiği yönergenin açık olmamasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bundan sonraki tamamlayıcı görevlerde öğrencilere daha açık ve anlaşılır yönergeler verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ö₃₁ kodlu öğrencinin oluşturduğu şiir ve görselin yer aldığı çalışma yaprağı Şekil 10’da görülmektedir.

VATAN SEVGİSİ

Vatan Sevgisi bir baskadır.
Canımız gibi koruruz vatanımızı
Canımız kanımız vatanımız
Şehitler ölmez vatan bölünmez

Türktür bizim kanımız
Bayrağımız ay yıldızlı
Gökte de dalgalı
Şehitler ölmez vatan bölünmez

Şekil 10. Ö₃₁ kodlu öğrencinin oluşturduğu şiir ve görselin yer aldığı çalışma yaprağı

4.2. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak Çekim Eklerinin İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Önceki uygulanan eylem planından elde edilen bulgu ve sonuçlar dikkate alınarak “Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder” kazanımına yönelik eylem planı gözden geçirilmiş ve yeniden düzenlenmiştir. Özellikle bir önceki eylem planında yer alan oyunların, öğrencileri motive ederek öğrencilerin derse aktif katılımını sağladığı gözlemlendiği için 2. eylem planına ölçme değerlendirme amacıyla bir oyun eklenmiştir. Hazırlanan 2. eylem planında “Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder. İsim çekim ekleri (çoğul eki, hâl ekleri, iyelik ekleri ve soru eki) üzerinde durulur.” kazanımı doğrultusunda hâl ekleri ile ilgili bilgi ve kuralları kavrama/uygulama çalışması yapılmıştır. 3 ders saati süren bu çalışma 28 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.

Dersin başında öğrencileri derse motive etmek amacıyla dağıtılan “Evin Hâlleri” adlı şiiri okuma konusunda öğrencilerin oldukça istekli oldukları görülmüştür. Ö₁ şiirdeki hâl eklerini hemen fark etmiştir. Şiiri tahtada kimlerin okumak istediği sorulduğunda sınıfın neredeyse tamamı tahtaya çıkmak için parmak kaldırmıştır. Bu durum öğrencilerin derse hazırbulunmuşluğunun olduğunun önemli göstergelerinden biridir. Ö₂, Ö₁₄, Ö₁₇, Ö₃₀, Ö₃₂ tahtaya çıkarak sırasıyla şiirin birer kıtasını okudular. Öğrencilere arkadaşlarının okudukları kıtalarda geçen ortak kelimenin ne olduğu sorulunca öğrenciler hızlı bir şekilde “ev” ve “hâl” kelimelerinin bütün kıtalarda geçtiğini belirtmiştir. Öğrencilerin hızlı bir şekilde doğru yanıtı vermelerinde şiirin başlığına dikkat çekilerek öğrencilere ipucu verilmesi de etkili olmuştur. Öğrencilerden şiirin her kıtasında geçen “ev” kelimesini bulmaları istenmiştir. Bu kelimenin şiirde “ev, evi, eve, evde ve evden” şeklinde yer aldığına dikkat çekilerek bu kelimeler tahtaya yazılmıştır. Bir önceki derste işlenen isimler konusu hatırlatılarak “ev” kelimesinin isim olduğu ve isimlerin birtakım ekler alarak çeşitli durumlar içinde bulunabileceğine dikkat çekilmiştir. İsimler konusunun bir önceki derste işlenmiş olmasının konunun anlaşılmasını kolaylaştırdığı görülmüştür. “Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder” kazanımına yönelik gözlem bölümü I Tablo 15’te sunulmaktadır.

Tablo 15. “Çekim Eklerinin İşlevlerini Ayırt Eder” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü I

Tarih: 19.02.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: 09.42-09.50	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
İsmin yalın hâlinin geçtiği ilk kıta Ö ₃₀ tarafından tekrar okundu [¹]. İsmin yalın hâli ile ilgili açıklama yapıldı şiirde geçen “ev” kelimesi örneklerle desteklenerek Ö ₉ ’dan konuyla ilgili örnek vermesi istendi ancak Ö ₉ konuyu yeterince kavrayamadığı için cevap veremedi [²]. Bunun üzerine konuyla ilgili birkaç örnek daha verildikten sonra Ö ₉ ismin yalın hâliyle ilgili örnek verebildi [³].	Okuma Örnek verme Kavrama	Tümevarım yöntemi

Öğrenciler tarafından şiirde geçen yalın hâli ile ilgili perde, cüce ve dev kelimeleri örnek verilmiştir. Ö₂₇ “camlarında” kelimesi olur mu diye sorunca öğrenciye bu kelimenin kökü buldurulmuştur. Öğrencinin “camlarında” kelimesinin ek aldığını fark etmesi sağlanmıştır. Kelimenin sonundaki “-da” ekine dikkat çekilerek ismin “-de” hâli sezdirilmeye çalışılmıştır. Ö₁₄ kodlu öğrencinin örnek olarak “bomboş” kelimesini söylemesi üzerine bu kelimenin ismin bir özelliğini belirttiğine dikkat çekilmiş ve diğer derslerde bu konuyla ilgili gerekli açıklamaların yapılacağı belirtilmiştir.

Verilen örneklerden ve öğrencilerin derse katılımından konunun genel manada kavrandığı düşünülerek yalın hâli ile ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır. İsmin belirtme hâlinin geçtiği 2. kıta öğrenciler tarafından yeniden okunurken “evi” kelimesinde “-i” ekine dikkat çekilerek bu ekin -ı,-i,-u,-ü şeklinde de olabileceği örneklerle açıklanmıştır.

Öğrencilerin konuyla ilgili zorlanmadan örnek verdikleri görülmüştür. İsmin yönelme hâlinin geçtiği 3. kıta öğrenciler tarafından okunarak şiirde geçen “eve” kelimesinin “-e” eki aldığını dikkat çekilmiş öğrencilere yönelme hâliyle ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Yönelme hâliyle ilgili örnekler verilip öğrencilerin de konuyla ilgili örnekler vermeleri istendiğinde Ö₁₄ “deve” kelimesindeki “e” sesinin yönelme hâli eki

olduğunu söylemiştir. Bunun üzerine ek ve kök kavramlarından kısaca bahsedilmesinin gerekliliği fark edilmiştir. Yapılan hatırlatmanın ardından “deve” kelimesindeki “e” sesinin kelimenin köküne ait olduğu açıklanmıştır.

Ayrıca öğrencinin bu cevabının ardından konunun anlaşılmasında bazı eksiklikler olduğu görülmüş ve yönelme hâlinin işlevine dikkat çekilerek öğrencilere bu ekin işlevi sezdirilmeye çalışılmıştır. İsmi bulunma hâlinin geçtiği 4. kıta öğrencilere yeniden okutulmuş ve bu kıtada geçen “evde” kelimesinin “-de” eki aldığına dikkat çekerek öğrencilere bulunma hâliyle ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Bulunma hâliyle ilgili örnekler verilip öğrencilerin de konuyla ilgili örnekler vermeleri istenmeden Ö₄ hemen “alevde” kelimesini örnek olarak vermiştir. Sınıfın neredeyse tamamının parmak kaldırarak derse katılma konusunda istekli olduğu görülmüştür. İsmi ayrılma hâlinin bulunduğu 5. kıta öğrenciler tarafından okunmuş ve şiirin bu kıtasında geçen “uzaksınız” kelimesine dikkat çekilmiştir ve “-den” ekinin uzaklaşma, ayrılma anlamı vurgulanmaya çalışılmıştır. Bu sayede öğrencilerin konuyu kavradığı ve konuyla ilgili örnek verdikleri belirlenmiştir. “Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder” kazanımına yönelik gözlem bölümü II Tablo 16’da sunulmaktadır.

Tablo 16. “Çekim Eklerinin İşlevlerini Ayırt Eder” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü II

Tarih: 19.02.2018 Saat: 10.35-10.40	Kodlayarak Temalandırma	
	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Şiirde geçen “ev” kelimesinin aldığı ekler sonucu yapısında bir değişiklik olup olmadığı yani kelimenin başka bir kavrama dönüşüp dönüşmediği soruldu [1]. Öğrenciler soruyu doğru bir şekilde cevapladı. [2]. Gelen cevaplardan sonra hâl eklerinin ismi anlamında herhangi bir değişiklik meydana getirmediği bu nedenle de çekim ekleri içinde yer aldığı ifade edildi [3]. Hâl eklerinin kelime anlamında bir değişiklik meydana getirmediğine dikkat çekilerek konu tekrar edildi [4]. Öğrencilerden gelen dönütlerden konunun anlaşıldığı düşünüldü [5].	Soru sorma	
	Dikkat çekme	Dil bilgisi öğretiminde sezdirme yaklaşımı
	Açıklama yapma	
	Dönüt verme	

Derse öğrencilerin dikkatini çekip konuya giriş yapıldıktan sonra “Türkiye’me Sesleniş” adlı şiir öğrencilere dağıtılmış ve öğrencilerden bu şiirde yer alan hâl eklerinin altını çizmeleri istenmiştir. Öğrenciler şiirde geçen hâl eklerini bulurken bazı sorular yönelmiştir:

Ö₁₄: “-d/-t olur mu? Yürekte olur değil mi?”

Ö₅: “Hocam sadece isimlere mi gelir?”

Ö₂₉: “Şehir ismi olur mu?”

Bu sorunun üzerine diğer derste oynadığımız “isim, şehir, eşya oyunu” hatırlatılarak şehirlerin isim olduğu ve özel isimlere gelen eklerin kesme işaretiyle ayrıldığı belirtilmiştir. Yapılan açıklamaların öğrencilerin şiirde geçen hâl eklerini bulmalarını kolaylaştırdığı görülmüştür. Öğrencilerin tahtaya çıkarak şiirde bulunan hâl eklerine birer örnek yazmaları sağlanmıştır. Öğrencilerin tahtaya çıkmak için istekli olduğu görülmüştür. Bu durum araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır.

“Öğrencileri sırasıyla tahtaya kaldırarak şiirde bulunan hâl eklerine birer örnek yazmalarını sağladım. Birkaç öğrencim dışında yanlış cevap veren olmadı. Öğrenciler tahtaya doğru örnekler yazdılar. Sadece özel isimlere gelen ve kesme işaretiyle ayrılan hâl eklerinin de yazılıp yazılmayacağını sordular. Bir öğrencim de “-i” ekinin yerine “-ü” gelir mi, diye sordu. Ben de bir örnek vererek gelebileceğini söyledim. Bu etkinliğin ardından ölçme değerlendirme çalışması yapmak amacıyla Çalışma Yaprağı 1’i öğrencilere dağıttım.”
(Araştırmacı Günlüğü, 19.02.2018)

Ö₂, “Mevlana’ya” kelimesini örnek verirken “y” sesinin işlevi hakkında açıklamada bulunulmuştur. Öğrencilerin bu konu hakkında bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Öğrenciler tahtada genellikle yalın hâline, yönelme ve bulunma hâline örnek yazmışlardır. Öğrencilere belirtme ve ayrılma hâline örnek verilmediğinin hatırlatılması üzerine Ö₁₇ “Sivas’tan” kelimesini örnek vermiştir. Öğrencilerin belirtme ve ayrılma hâline başlangıçta örnek yazmamalarının nedeni örnek metinde bu hâl eklerinin sayısının diğer hâl eklerine göre az olmasıdır. Türkiye’me Sesleniş şiirinde yer alan hâl eklerine örnek yazımı Şekil 11’de sunulmaktadır.

HÂL EKLERİ				
Jain hâli	Belirtme hâli	Söylene hâli	Belirleme hâli	Ayrıma hâli
Yazlık SAZLIK AĞRI ATEŞ	Bahar	Tolüne Külüne Mevlana'ya Söhne Söylene balan	Aydın'da Izmit'te Bonsarda Anamunda Tela'de Antep'te Uludağ'da Mersin'de Gonuk'ta Gat'ta Aydın'da Troyunda	Sivas'ta

Şekil 11. Türkiye’me Sesleniş şiirinde yer alan hâl eklerine örnek yazımı

Örnek metinde yer alan hâl ekleri bulunarak konuyla ilgili gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra ölçme değerlendirme amacıyla “Çalışma Yaprağı 1” öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden “Kar Yolları Kaplamıştı” isimli öyküde boş bırakılan yerlere uygun olan hâl eklerini getirerek hikâyeyi tamamlamaları istenmiştir. Etkinlik sonrası öğrencilerin yanıtları kontrol edilerek geri bildirimde bulunulmuştur. Öğrencilerin bu etkinliği yaparken fazla zorlanmadıkları fark edilmiştir.

Öğrencilerin yanıtları kontrol edilirken “Üç kardeşlik. Sıcacık sobalı oday..... koştüğümüz..... lâpa lâpa yağın karın köşe başların..... sanki kardan duvarlar örmek..... olduğun..... gördük.” paragrafında “örmek.....” ve “olduğun.....” kelimelerinin öğrenciler tarafından tamamlanırken zorlanıldığı görülmüştür. Mesela Ö₂ ve Ö₁₀ metnin kalan bölümlerini eksiksiz olarak tamamlamalarına rağmen bu paragraftaki bahsedilen kelimeleri boş bırakarak eksik olan yerleri tamamlayamadıkları görülmüştür. Bunun nedeni bir önceki derste öğrencilerin sorması üzerine -d/-t ve -ı/-i/-u/-ü ses değişimlerinin olabileceğinin anlatılmış ve örnek verilmiş olmasına rağmen bunun öğrenciler tarafından yeteri kadar kavranamaması olarak görülebilir. Oysaki Türkiye’me Sesleniş isimli şiirde yer alan hâl eklerini bulma çalışması yapılırken Ö₁₄ şiirde yer alan “yürekte” kelimesindeki “te” ekinin ismin de hâli olup olamayacağını sorması üzerine konuyla ilgili açıklama yapılarak örnek verilmiştir.

“Çalışma Yaprağı 1” kontrol edilirken ayrıca öğrenciler tarafından yapılamayan ya da yanlış yapılan kelimelerin “Köşey..... geldiğin..... bakkal dükkânın.....

bekleşen birkaç erkek ile pencere..... durum..... gören komşular sokağ..... fırlayıp arabay..... itelemey..... başladılar. Çocuk gözlerim..... yaşlar dolmuştu.” paragrafında olduğu görülmüştür. Paragrafta yer alan cümlelerin uzun olması nedeniyle öğrencilerin kelimeleri tamamlamakta zorlanmış olduğu düşünülmüştür. Ö₁₀ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı Şekil 12’de görülmektedir.

ÇALIŞMA YAPRAĞI 1

Aşağıdaki hikâyede boş bırakılan yerlere uygun olan hâl eklerini getirerek hikâyeyi tamamlayınız.

KAR YOLLARI KAPLAMIŞTI

Bundan yirmi-yirmi beş yıl önceydi... Ben okul çağındaydım. Bir sabah uyandıığımızda... annem:

“Bu sabah okul... gidemezsiniz, çünkü kar bütün yollar... kapamış...” diye odamız... girdi.

Üç kardeşlik. Sıcacık sobalı oday... koştüğümüz... lâpa lâpa yağan karın köşe başların... sanki kardan duvarlar örmek... olduğun... gördük.

Annem:

“Pek ummuyorum ama, pencere... kolların da, ekmek arabası gelirse, ekmek alalım” dedi. Camın önün... uzun zaman bekledim. Sokaklar bomboştu. Neden sonra, semtimizin fırınının çinko kaplı arabası görüldü. İyice yaklaştığın... gözlerim... inanamadım. Çünkü arabanın önün... at yoktu. Arabacı atın yerin... kendi geçmiş, soğuktan morarmış yüzü ile arabay... çekerek geliyordu. Her zamanki ekmekçimizin atı ya hasta idi, yahut o hava... hayvan... kıyamamıştı. Fakat içindeki sorumluluk duygusu ile bütün bir mahalley... ekmeksiz bırakmamak için, Allah bilir, çektiği yük... belki de umursamıyordu.

Köşey... geldiğin... bakkal dükkânının... bekleşen birkaç erkek ile pencere... durum... gören komşular sokağ... fırlayıp arabay... itelemey... başladılar. Çocuk gözlerim... yaşlar dolmuştu.

Ara... bunca yıl geçti. Öyle büyük bir insan... bir daha rastlamadım. Bu ekmekçiy... hiçbir zaman unutamam.

Şekil 12. Ö₁₀ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı

Çalışma Yaprığı 1’de yer alan etkinliğin tamamlanmasının ardından öğrencilere Çalışma Yaprığı 2 dağıtılmış ve öğrencilerden “Mısır Mucizesi” isimli parçada geçen hâl eklerini bularak tablodaki yerlerine yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin bu etkinliği yaparken biraz zorlandıkları görülmüştür. Bu durum araştırmacı günlüğünde şu şekilde yer almıştır:

“Öğrencilerden ‘Mısır Mucizesi’ isimli parçada geçen hâl eklerini bularak tablodaki yerlerine yazmalarını istedim. Öğrencilerin yanıtlarını kontrol ettim. Yalnız öğrencilerin Çalışma Yaprığı 1’deki etkinliği yapmada daha başarılı olduğunu fark ettim. Çalışma Yaprığı 2’deki metinde geçen hâl eklerini bulmakta öğrenciler zorlandılar. Bazı öğrencilerin hâl eklerinin isimlere geldiğini unutarak fiil örneklerini yazmış olduklarını gördüm. Gerekli hatırlatmaları yaparak yanlışları hakkında bilgi verdim.” (Araştırmacı Günlüğü, 19.02.2018)

Çalışma Yaprığı 2 incelendiği zaman öğrencilerin geçmiş zaman eki olan “-dı/-di” ile ismin “-de” hâlini karıştırdıkları bu nedenle de bazı öğrencilerin geçmiş zaman eki almış fiilleri de bulunma hâline örnek verdikleri görülmüştür. Ö₇ ve Ö₁₀’un bazı kelimelerin anlamına bakmadan kelime sonlarında “i” harfi bulunan “söylemişti” ve “idareli” kelimelerini belirtme hâline örnek olarak yazdıkları görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin tamamının yalın hâli ile ilgili örnekleri zorlanmadan buldukları görülmüştür. Öğrenciler hâl eklerini bulurken fiilleri de kullanmıştır. Hâl eklerinin isimlere geldiğini unutmuş ya da yeterince kavrayamamıştır. Bu nedenle çalışma yapraklarında yer alan etkinlikler yapılırken öğrencilere yeterince ipucu verilerek hatırlatmaların daha sık yapılması gerektiği anlaşılmıştır. Ö₁₀ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı Şekil 13’te görülmektedir.

ÇALIŞMA YAPRAĞI 2

Aşağıdaki parçada geçen hâl eklerini bularak tablodaki yerlerine yazınız.

MISIR MUCİZESİ

Mısır seferine gidilirken ordunun korkunç Sina Çölü'nden geçmesi gerekiyordu. Kum fırtınalarının etrafı kasıp kavurduğu, gündüzleri dayanılmaz sıcaklara sahne olurken geceleri dondurucu soğukları davet eden bu çölü dünyada hiç bir ordu geçememişti. Yavuz Sultan Selim ordusuna moral verici sözler söyledikten sonra atını çöle sürdü. Herkes yanındaki suyu idareli kullanıyor, namazlar teyemmüm yapılarak kılınıyor. Yolculuk böyle sürüp giderken Yavuz Sultan Selim'in bir ara atından indiği ve saygılı bir halde yaya olarak yürüdüğü görüldü. Herkes şaşırılmıştı ama kimse sebebini soramıyordu. Padişahın hiç yanından ayırmadığı Hasan Can durumu öğrenmekte gecikmedi. Padişah O'na şunları söylemişti: "İki cihan sultanı Peygamber Efendimiz önümüzde yaya olarak yürürlerken biz nasıl at üstünde olabiliriz Hasan Can?"

Yalın Hâli	Belirtme Hâli	Yönelme Hâli	Bulunma Hâli	Ayrılma Hâli
Yavuz Sultan Hasan Selim Can Mısır Yaya Cihan	Gecememişti verici idareli Şunları Söylemişti gecikmedi	Seferine Sıcaklara	yanından söyledikten	yürürlerken altından

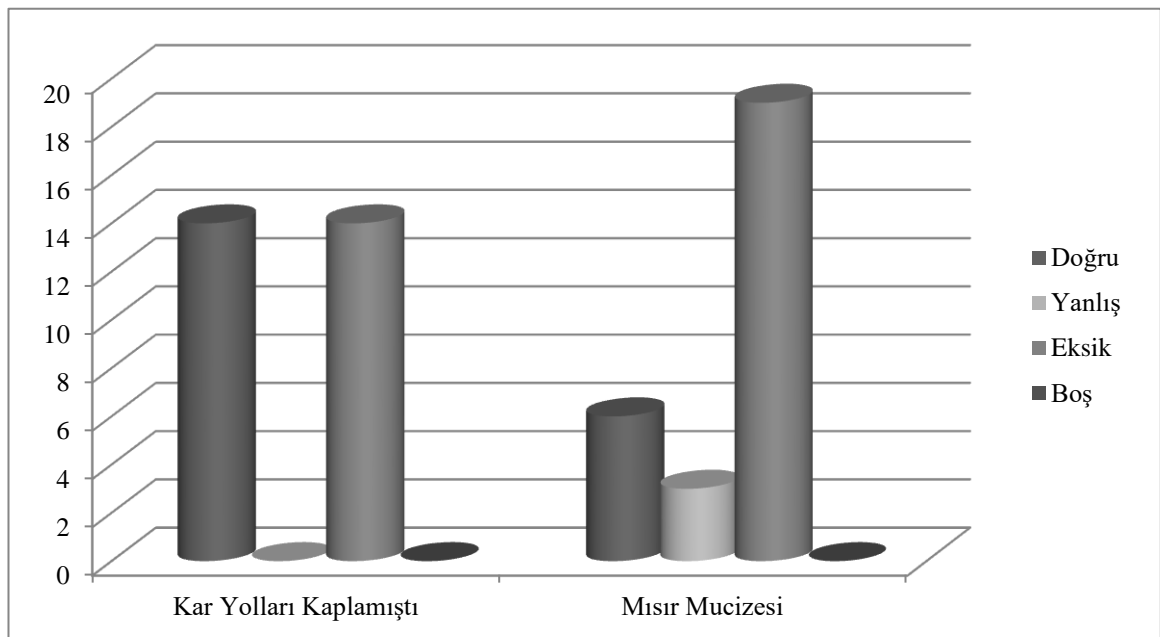
Şekil 13. Ö₁₀ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı

Çalışma Yaprağı 1 ve 2’de yer alan soruların cevaplanma durumları Tablo 17’de sunulmaktadır.

Tablo 17. Çalışma Yaprağı 1 ve 2’de Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları

Sorular	Doğru	Yanlış	Eksik	Boş
“Kar Yolları Kapamıştı” isimli hikâyede boş bırakılan yerlere uygun olan hâl eklerini getirerek hikâyeyi tamamlayınız.	Ö ₁ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₉ , Ö ₁₁ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₆ , Ö ₂₉ , Ö ₃₁		Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₀ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₆ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₅ , Ö ₂₇ , Ö ₃₂	
“Mısır Mucizesi” isimli parçada geçen hâl eklerini bularak tablodaki yerlerine yazınız.	Ö ₅ , Ö ₉ , Ö ₁₁ , Ö ₁₄ , Ö ₁₇ , Ö ₂₂ ,	Ö ₆ , Ö ₈ , Ö ₁₃	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₇ , Ö ₁₀ , Ö ₁₂ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₈ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₃ , Ö ₂₅ , Ö ₂₆ , Ö ₂₇ , Ö ₂₉ , Ö ₃₁ , Ö ₃₂	

Sorulara göre cevapların dağılımı Grafik 3’te sunulmaktadır.

Grafik 3. Sorulara göre cevapların dağılımı

Grafik 3'e bakıldığı zaman öğrencilerin “Kar Yolları Kaplamıştı” metninde “Mısır Mucizesi” metnine göre daha başarılı oldukları görülmektedir. “Kar Yolları Kaplamıştı” isimli hikâyede boş bırakılan yerlere uygun olan hâl eklerini getirerek hikâyeyi doğru tamamlayan 14 öğrenci bulunurken 14 öğrencinin de cevaplarında eksiklik olduğu görülmüştür. Bunun yanında Çalışma Yaprağı 1’de yer alan etkinliği boş bırakan ya da yanlış cevaplayan öğrenci bulunmamaktadır.

Çalışma Yaprağı 2’de yer alan “Mısır Mucizesi” isimli parçada geçen hâl eklerini doğru bularak tablodaki yerlerine yazan öğrenci sayısı sadece 6’dır. 3 öğrenci soruyu yanlış cevaplarırken 19 öğrencinin cevabında eksiklik olduğu görülmüştür. Öğrencilerin “Kar Yolları Kaplamıştı” metninde “Mısır Mucizesi” metnine göre daha başarılı olmasının en önemli nedeninin metin seçimi olduğu düşünülmektedir. “Kar Yolları Kaplamıştı” isimli öykü öğrenciler tarafından anlaşılması daha kolay bir metinken “Mısır Mucizesi” isimli parça “Kar Yolları Kaplamıştı” isimli öyküye göre anlaşılması daha zor bir metindi. Bu çalışmada metin seçiminin öğrenci başarısını etkilediği görülmüştür ve bundan sonraki çalışmalarda bu durum göz önünde bulundurulmuştur. Ölçme değerlendirme amacıyla kullanılan çalışma yapraklarından Çalışma Yaprağı 2’de yer alan etkinlik öğrenciler tarafından yeterli düzeyde cevaplanamamıştır. Bunun en önemli sebebi etkinlik için seçilen metnin öğrenci seviyesi için uygun olmamasıdır.

Çalışma Yaprağı 2’de yer alan etkinliğin tamamlanmasının ardından “Karikatür Kartları Oyunu”na geçilmiştir. Öğrencilere “Karikatür Kartları Oyunu”nu oynayacakları söylendiği zaman öğrencilerin çok heyecanlandıkları ve oyunun kuralları anlatılırken dikkatli bir şekilde dinledikleri görülmüştür. Bu etkinlikte karşılıklı diyalogların olduğu karikatür kartları bulunmaktaydı ve diyaloglar içerisinde geçen kırmızı kelimenin hangi hâl ekini aldığı her bir kartın arkasına yazılmıştı. Bu etkinlik gruplar hâlinde oynandığı için gruplar oluşturularak gruplara başkan seçimi yapılmıştır. Öğrenciler kolay bir şekilde organize olarak gruplara ayrılmış ve grup başkanlarını seçmişlerdir. 1. eylem planında yer alan oyun oynanırken zaman kaybı yaşanmasına rağmen bu etkinlikte öğrencilerin duruma kolayca adapte olarak sorunsuz bir şekilde oyunu oynadıkları görülmüştür. Grup başkanı grup üyelerine sırayla kartlar göstererek diyalogda geçen kırmızı kelimenin hangi hâl ekini aldığını sormuştur. Doğru bilen grup üyelerine kart vermiş ve tüm kartlar bittiğinde en çok kart toplayan öğrenci en yüksek puanı almıştır.

Dört grupta da birinci olan öğrenciler arkadaşları tarafından alkışlanmış ve ayrıca küçük ödüller verilmiştir. Öğrencilerin bu durumdan çok mutlu oldukları görülmüştür. Ayrıca arkadaşlarının başarısının ödüllendirildiğinin görülmesinin diğer öğrencilerin derse olan motivasyonunu arttırdığı düşünülmektedir.

Öğrenci günlüklerine bakıldığı zaman öğrencilerin neredeyse tamamının derste “hâl ekleri”ni öğrendiklerinden bahsettikleri görülmüştür. Bir önceki uygulamada yazılan günlüklerde öğrenciler “isim, şehir, eşya oyunu” oynadıklarından bahsetmiş; yazmış oldukları günlüklerde dersin başında oynanan oyuna değinmişlerdir. Ayrıca öğrenciler günlüklerinde “Evin Hâlleri” adlı şiiri okuduklarından ve “ev” kelimesinden sıklıkla söz etmişlerdir. Bu durumun dil bilgisi öğretiminde doğru metin seçiminin derse hazırbulunuşluğu sağlama ve dersin kavranmasına olan katkısını ortaya çıkarması açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Derse hazırlık aşamasında ve ölçme değerlendirme amacıyla oynanan oyunların öğrencilerin derse aktif katılımını sağladığı ve öğrencileri motive ettiği görülmüştür. Bu durum araştırmacı günlüğü ve öğrenci günlüklerine şu şekilde yansımıştır:

“Öğrenciler oyun oynamayı çok sevdikleri için bugünkü dersimin başında bana hemen oyun oynayacak mıyız, diye sormuşlardı. Benden olumlu yanıt alan öğrenciler çok sevinmişti.” (Araştırmacı Günlüğü, 19.02.2018)

“Bugün derste çok eğlendim. Öğretmen bir şiir verdi ve bunu okuduk. Şiirin adı da Evin Hâlleri idi. Hâl eklerinden bahsediyordu. Bu ders çok eğlenceli geçti. Her pazartesi günü bu şekilde yapmak, öğrencileri Türkçe dersine ısıtır bence. Bugün en sevdiğim günlerden biri oldu. Dersi çok iyi anladım. Artık hâl eklerini karıştırmıyorum.” (Ö₁, Öğrenci Günlüğü, 19.02.2018)

“Bugün her pazartesi olduğu gibi okulda oyunlarla ve öğretici şeylerle ismin hâl eklerini işledik.” (Ö₅, Öğrenci Günlüğü, 19.02.2018)

“Pazartesi günü Türkçe dersi çok eğlenceli geçti. Hâl eklerini biraz karıştırdım ama oyun oynadığımız için artık çok fazla karıştırmıyorum ve çok mutluyum.” (Ö₁₀, Öğrenci Günlüğü, 19.02.2018)

“Bu pazartesi öğretmenim ve arkadaşlarımla hâl eklerini öğrendik. Hâl eklerine şunlar örnektir: Ev, evi, eve, evde, evden. Arkadaşlarım ve ben bunu etkinlik ve oyunla daha iyi anladım.” (Ö₁₁, Öğrenci Günlüğü, 19.02.2018)

“Bugün Türkçe dersinde geçen haftaki gibi etkinlikler yaptık ve oyun oynadık. Bugünkü derste ismin hâl eklerini gördük. Şiir okuduk ve bu şiirin içindeki ismin –i hâli, –e hâli, –de hâli ve –den hâlini bulup işaretledik. Bugünkü ders de çok güzel geçti ve böyle geçerse Türkçeye bakış açım değişebilir.” (Ö₁₄, Öğrenci Günlüğü, 19.02.2018)

“Ders çok güzeldi. Hocamız etkinlikler verdi ve biz onları yaptık yaparken de çok eğlendik. Bugün oyun oynadık. Ders nasıl geçti anlamadık ve ben dersi yani bu konuyu anladım.” (Ö₂₀, Öğrenci Günlüğü, 19.02.2018)

4.3. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak Sıfatların İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar

3. eylem planında “İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.” kazanımı doğrultusunda sıfatlarla ilgili bilgi ve kuralları kavrama/uygulama amacı çerçevesinde eylem planı hazırlanmış ve bu plan 29 öğrenci ile uygulanmıştır. Bu eylem planı 3 ders saati olarak planlanmış ancak planda yapılan değişikliklerle uygulama 4 ders saatinde gerçekleştirilmiştir.

Öğrencilerin derse hazırbulunuşluklarını sağlamak ve derse olan ilgisini arttırmak amacıyla sınıfa çeşitli renk ve şekillerde getirilen balonların öğrencileri derse karşı oldukça motive ettiği görülmüştür. Öğrencilere ellerindeki balonların özellikleri sorulduğu zaman “renkli balon, pembe balon, küçük balon, yirmi dokuz balon, şişmeyen balon” gibi yanıtlar alınmıştır. Öğrenciler kendilerine dağıtılan balonları şişirerek tahtaya asmış ve böylece öğrencilerin derse katılımları sağlanmıştır. Öğrenciler tarafından tahtaya asılan balonlar Şekil 14’te görülmektedir.

Şekil 14. Öğrenciler tarafından tahtaya asılan balonlar

“Kırmızı Balon” isimli örnek metin öğrencilere dağıtıldığında metni okumadan önce balonlar ile ilgili etkinlik yapıldığı için metnin öğrencilerin dikkatini çektiği görülmüştür.

“Kırmızı Balon” isimli metindeki sıfatların çıkartıldığı metin öğrencilere dağıtarak öğrencilerin metni bir kez de böyle okumaları istenmiştir. Öğrencilere metnin anlamında ne gibi değişiklikler olduğunu sorulduğunda “mesela balon denilmiş ama rengi söylenmemiş, sayısı belirtilmemiş” gibi yanıtlar alınmıştır. Ayrıca anlatılan şeyin özellikleri ile ilgili eksik bilgilerin verildiği ve bunun da metnin anlamını etkilediği öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Öğrencilerin bu cevaplarının ardından metinde sıfatlarla ilgili “kırmızı balon, bir çocuk, kocaman papatya” gibi örnekler yazılarak öğrencilere buradaki isimlerle ilgili hangi bilgilerin verildiği sorulduğunda öğrencilerden doğru cevaplar alınmıştır. Bu durum araştırmacı günlüğünde şu şekilde yer almıştır:

“Tahtaya metinden birkaç örnek daha yazdım: Kocaman papatya, şu balonlar, dev akide şekerleri... Öğrencilere bu kelime gruplarında bulunan isimleri sordum. Öğrenciler papatya, balon ve şeker cevabını verdiler. Ben de şeker peki akide şekeri mi diye sordum. Akide şekeri demenin daha doğru olduğuna karar verdiler.” (Araştırmacı Günlüğü, 26.02.2018)

Metinde yer alan sıfatlarla ilgili birkaç örnek tahtaya yazılarak öğrencilere sıfatların işlevi sezdirilmeye çalışılmıştır. Sıfatın diğer isminin “ön ad” olmasına dikkat çekilerek sıfatların işlevleri ile ilgili farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır. “Sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımına yönelik gözlem bölümü Tablo 18’de sunulmaktadır.

Tablo 18. “Sıfatların Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü

Tarih: 26.02.2018 Saat: 10.05-10.15	Kodlayarak Temalandırma	
	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Öğrencilere sıfata neden ön ad denmiş olabileceğini sordum [1]. Öğrenciler “isimlerin önüne geldiği için ön ad denilmiş olabilir” şeklinde yanıt verdiler [2]. Öğrencilerin sıfatlarla ilgili metinden örnek vermesi istenildiği zaman sınıfın büyük bir çoğunluğu parmak kaldırdı [3]. Öğrencilerin derse katılım konusunda oldukça istekli oldukları görüldü [4].	Soru sorma	Aktif öğrenme
	Merak uyandırma	
	Keşfetme	
	İstekli olma	

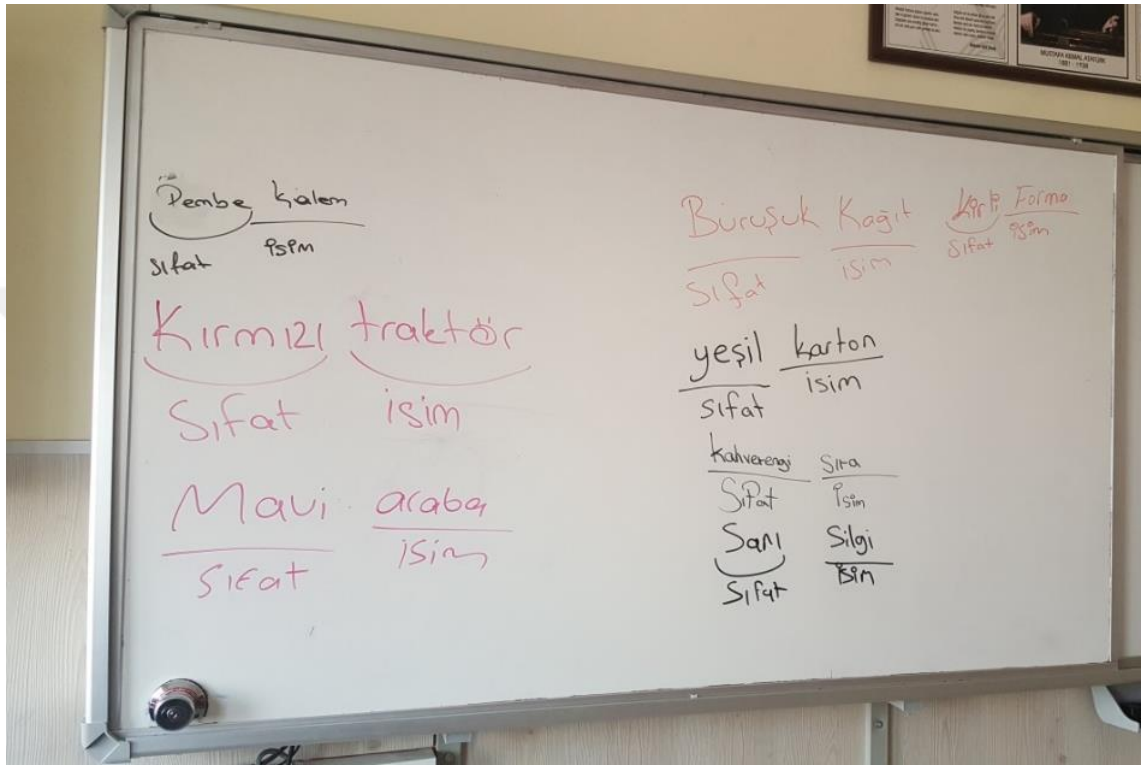
Bu durum araştırmacı günlüğünde şu şekilde yer almıştır:

“Sıfatın diğer isminin önad olduğuna dikkat çekerek, neden önad denildiğini sordum. Öğrenciler isimlerin önüne geldiği için bu ismin verilmiş olacağını söyleyerek soruya doğru yanıt verdiler.” (Araştırmacı Günlüğü, 26.02.2018)

Tahtaya niteleme sıfatı örneklerinin bulunduğu cümleler yazılarak öğrencilere sıfat görevindeki sözcükler sezdirildikten sonra öğrencilere metinden örnek verilmiştir. Öğrencilerin metinde geçen ve kendi buldukları başka örnekleri tahtaya yazmaları istenmiş ve öğrenciler tahtaya örnekler yazmışlardır. Tahtaya çıkıp örnek yazmanın öğrencileri mutlu ettiği görülmüştür. Bu durum araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

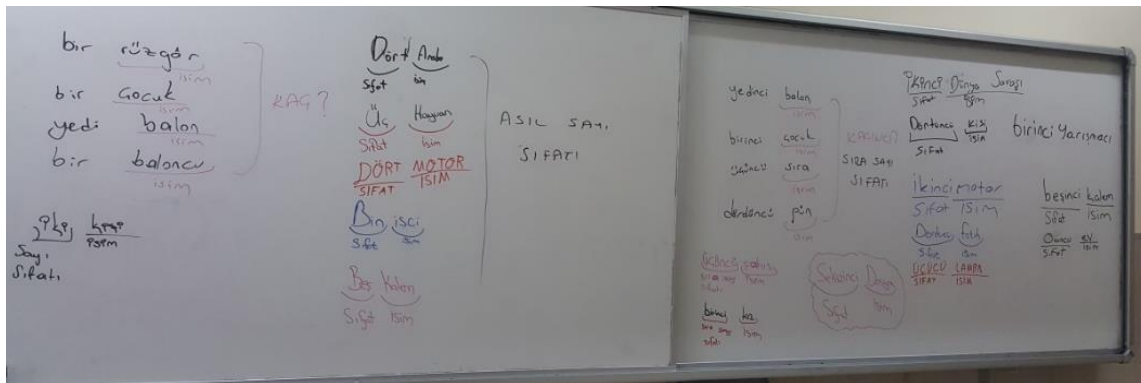
“Öğrencilerden metinden geçen veya geçmeyen başka örnekler vermelerini istedim. Öğrenciler tahtaya örneklerini yazdılar. Tahtaya çıkıp örnek yazmak öğrencileri çok mutlu etti.” (Araştırmacı Günlüğü, 26.02.2018)

Niteleme sıfatlarına yönelik öğrenci örnekleri Şekil 15’te görülmektedir.

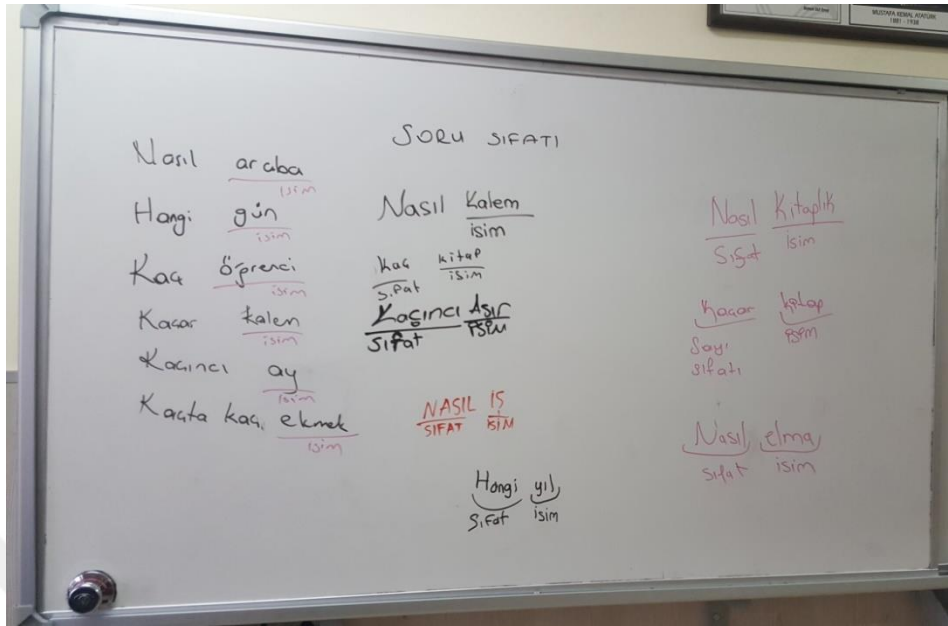
Şekil 15. Niteleme sıfatlarına yönelik öğrenci örnekleri

Niteleme sıfatlarında olduğu gibi sırasıyla diğer sıfat türlerini de kavratmak amacıyla önce örnek cümleler yazılıp bu cümlelerdeki sıfatların görevini sezdirilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin de konuyla ilgili farklı örnekler vermelerini sağlanmıştır. Sayı sıfatlarına yönelik öğrenci örnekleri Şekil 16’da görülmektedir.

Şekil 16. Sayı sıfatlarına yönelik öğrenci örnekleri

Soru sıfatlarına yönelik öğrenci örnekleri Şekil 17’de görülmektedir.

Şekil 17. Soru sıfatlarına yönelik öğrenci örnekleri

Sıfatlarla ilgili konu anlatımı 2 ders saatinde tamamlanmıştır. Planlama 3 ders saati olarak yapılmış ancak 3 ders saatinin bu eylem planı için yeterli olmadığı görülmüştür. Bunun üzerine ders saati 4’e çıkarılmıştır. İlk günkü uygulama 2 ders saati ve ertesi günkü uygulama da 2 ders saati olmak üzere toplam 4 ders saati uygulama yapmaya karar verilmiştir. Bu durum araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

“Sıfatlar konu anlatımı bittiğinde iki ders saati dolmuştu. Planlamayı üç ders saati olarak yapmıştım. Ancak üç ders saati bu eylem planı için yeterli değildi. Bunun üzerine ders saatini dörde çıkardım ve bugünkü uygulamayı iki saat yapmaya, yarın da iki ders uygulama yapmaya karar verdim.” (Araştırmacı Günlüğü, 26.02.2018)

27.02.2018 tarihinde 2 ders saati daha 3. eylem planına devam edilmiştir. Dersin başında öğrencilere “Sıfat Küpü” oyunu oynatılmıştır. Bu oyunda öğrencilere, birinde resimlerin diğerinde sıfatları bulmaya yönelik soruların yer aldığı iki adet küp verilmiştir. Öğrenciler sırasıyla bu küpleri atarak üste gelen resimlere ve sorulara uygun cevaplar vermeye çalışmıştır. Böylece öğrencilerin hem eğlenmeleri hem de öğrenmeleri sağlanmıştır. Oyun sırasında öğrencilerin sıfatlarla ilgili güzel örnekler verdiği görülmüştür. Bazı öğrenciler sıfatları bulurken zorlansa da sorulara yanlış cevap veren öğrenci olmamıştır. “Sıfat Küpü” oyunu örneği Şekil 18’de görülmektedir.

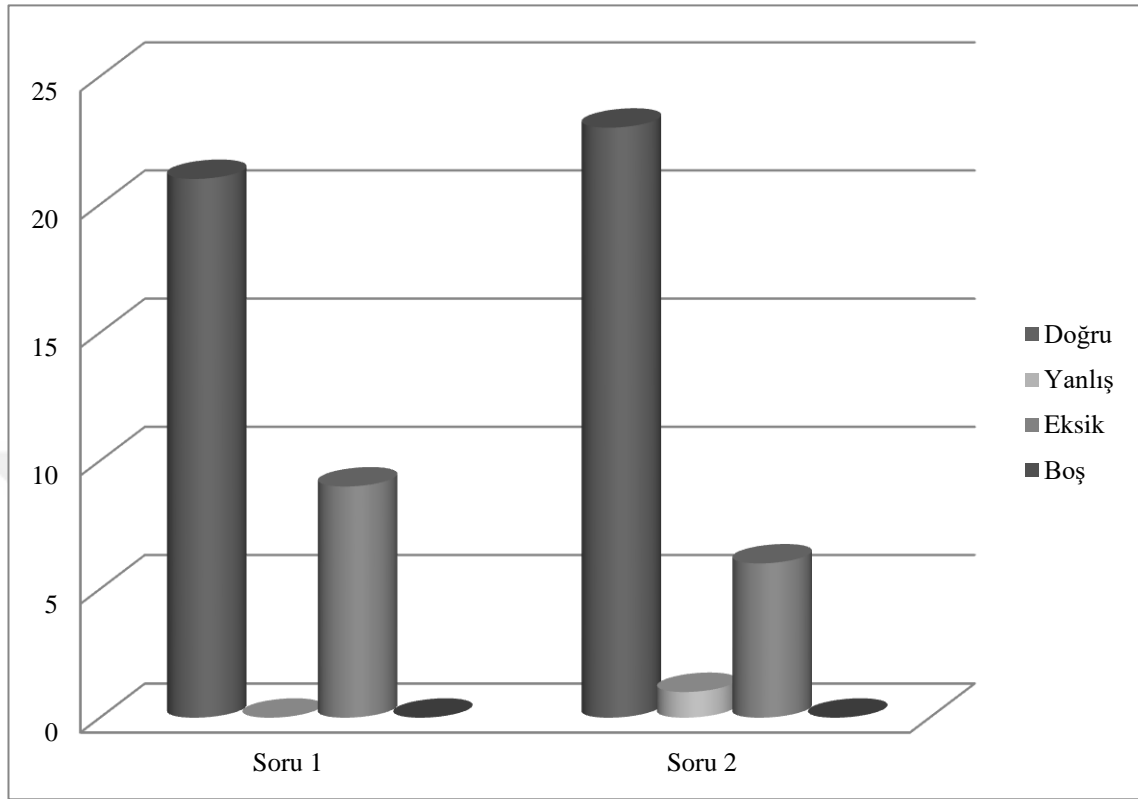
Şekil 18. "Sıfat Küpü" oyunu örneği

Öğrencilerin konuyu kavradığından emin olunduktan sonra Çalışma Yaprağı öğrencilere dağıtılarak öğrencilerin 1. sorudaki parçada yer alan sıfatları bulmaları ve ardından 2. soruda yer alan boşlukları uygun sıfatlarla tamamlamaları istenmiştir. Çalışma yaprağında yer alan soruların cevaplanma durumları Tablo 19'da sunulmaktadır.

Tablo 19. Çalışma Yaprağında Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları

Sorular	Doğru	Yanlış	Eksik	Boş
S.1. Aşağıdaki okuma parçasında geçen sıfatları yazınız.	Ö ₁ , Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₃ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₂ , Ö ₂₆ , Ö ₂₈ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₂		Ö ₂ , Ö ₆ , Ö ₁₂ , Ö ₁₅ , Ö ₂₃ , Ö ₂₄ , Ö ₂₅ , Ö ₂₇ , Ö ₃₁	
S.2. Yazıdaki boşlukları, uygun sıfatlarla tamamlayınız.	Ö ₁ , Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈ , Ö ₁₉ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₄ , Ö ₂₅ , Ö ₂₆ , Ö ₂₇ , Ö ₂₈ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ , Ö ₃₂	Ö ₆	Ö ₂ , Ö ₅ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁	

Sorulara göre cevapların dağılımı Grafik 4’te sunulmaktadır.

Grafik 4. Sorulara göre cevapların dağılımı

Grafik 4’e bakıldığında öğrencilerin 1. soruda okuma parçasında yer alan sıfatları bulma konusunda başarılı oldukları görülmektedir. Öğrenciler parçada en az 7 adet sıfat bulmuşlardır. 21 öğrenci soruyu doğru yanıtlarken 9 öğrenci soruyu eksik yanıtlamıştır. Soruyu yanlış yapan ve boş bırakan öğrenci bulunmamaktadır.

Öğrencilerin 2. soruda boşluklara uygun sıfatları getirme konusunda da başarılı oldukları görülmüştür. 23 öğrenci soruyu doğru yanıtlarken 6 öğrenci soruya eksik cevap vermiştir. 1 öğrenci soruya yanlış cevap verirken soruyu boş bırakan öğrenci bulunmamaktadır.

Öğrenciler “Öt... kuş öt.” cümlesinde “kuş” kelimesini daha çok “nazlı, güzel, küçük, kırmızı, şirin” gibi sıfatlarla kullanırken en çok “güzel” sıfatını kullanmışlardır. “... gökyüzünde uç” cümlesinde “gökyüzü” kelimesi için neredeyse bütün öğrenciler tarafından “mavi ve masmavi” sıfatları kullanılmıştır.

“ ... ağaçlara kon.” cümlesinde “yeşil, güzel ve büyük sıfatları ağaç kelimesi için en çok kullanılan sıfatlardır. Ayrıca Ö_{12,13,20,21} “sarı kuş ağaçlara kon... sarı kuş dağları aş” yazdığı görülmüştür. Bu durum öğrencilerin boşlukları tamamlarken cümle bazında hareket ettiği paragrafın bütününe göz önünde bulundurmadığını göstermektedir.

“... yurdumu baştan başa dolaş.” cümlesinde yurt kelimesi için “güzel, büyük ve eşsiz sıfatları; “Yanına... arkadaş daha al.” cümlesinde arkadaş kelimesi için “bir, birkaç, iki” sıfatları en çok kullanılan sıfatlardandır.

“... dağları aş” cümlesinde dağ kelimesi için daha çok “dumanlı, yüce, kahverengi, büyük, güzel, yüksek, beyaz, kocaman” sıfatları kullanılmıştır. Ayrıca Ö₅ kodlu öğrencinin “ ... dağları aş... denizlerin üzerinden geç” cümlesinde ikinci boşluğa “güzel kuş” kelime grubunu getirdiği görülmektedir. Sıfat doğru yerde kullanılmamış ancak cümle kendi içinde anlamlıdır. Bu durum metinde anlam çeşitliliğine yol açmayacak cümlelerin kullanımına dikkat edilmesi gerektiğini göstermektedir.

“ ... denizlerin üzerinden geç.” cümlesinde “deniz” kelimesi için “mavi, masmavi, dalgalı” sıfatları daha çok kullanılmıştır. “Bana... renk çiçekler getir.” cümlesinde Ö_{25,26} “renk renk çiçek” diyerek ikileme yaptığı görülmüştür. Ayrıca “çiçek” kelimesi için en çok “kırmızı” sıfatı kullanılmıştır. “Bulutlara selam söyle; onlardan... yağmur istiyorum.” cümlesinde yağmur kelimesi için “bol, karla karışık, bereketli” ve “... günler yakın mı?” cümlesinde “gün” kelimesi için genellikle “sıcak ve o” sıfatları kullanılmıştır.

“Senden sım... ekmekler istiyorum.” cümlesinde ise öğrencilerin tamamı “ekmek” kelimesi için “sımsıcak” sıfatını kullandığı görülmüştür. Bunda kelimenin başında pekiştirme eki yer alması etkili olmuştur. Ö₁₇ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı Şekil 19’da görülmektedir.

ÇALIŞMA YAPRAĞI

S.1. Aşağıdaki okuma parçasında geçen sıfatları yazınız.

".... Dışarısını seyrediyorum. Yaşlı kadın, elindeki eski şemsiyeyi yere vura vura yürümeye çalışıyor. Yaramaz çocuklar kedi yavrularını kovalıyorlar. Sarı bir taksi geçiyor son hızla. Az ötedeki masmavi denizden gelen beyaz martıların boğuk seslerini duyuyorum. Küçük çocuk elindeki gazeteleri satmaya çalışıyor. Çiroz Hüsnü dükkânını açıyor. Tertemiz bir hava var dışarıda. Çevremi kuşatan yeşil bahçelere uzun uzun bakıyorum. Kırmızı güllerin harika kokusu içimi bayıltıyor. Yaşlı kadın yaramaz çocuklara bağırtıyor. Sıcak bir çay istiyor canım. Mutfığa doğru giderken yalnızca kendimin duyabileceği bir sesle mırıldanıyorum: Yaşamak çok güzel... Hele insanlar, hepsinden güzel..."

Metinde geçen sıfatlar :

Yaşlı kadın - Eski şemsiye - yaramaz çocuklar - sarı bir taksi - son hızla - masmavi denizden gelen beyaz martıların boğuk sesleri - tertemiz bir hava - yeşil bahçelere - uzun uzun bakıyorum - kırmızı güllerin harika kokusu - yaşlı kadın yaramaz çocuklara bağırtıyor - sıcak bir çay istiyor canım - mırıldanıyorum - yaşamak çok güzel... Hele insanlar, hepsinden güzel...

S.2. Yazıdaki boşlukları, uygun sıfatlarla tamamlayınız.

"Öt güzel..... kuş öt masmavi..... gökyüzünde uç. büyük..... ağaçlara kon. Eski..... yurdumu baştan başa dolaş. Yanına iki..... arkadaş daha al. Kos.kocama..... dağları aş. Sonsuz..... denizlerin üzerinden geç. Bana kırmızı..... renk çiçekler getir. Bulutlara selam söyle; onlardan kalın kalın yağmur istiyorum. Güneşe de uğra. "...Sıcak..... günler yakın mı?" diye sor. Fırıncı kardeşlerimi görmeden gelme sakın. Senden sim. tahta..... ekmekler istiyorum."

Şekil 19. Ö₁₇ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı

3 ders saati olarak planlanan ancak 4 ders saatinde gerçekleştirilen 3. eylem planında öğrencilerin konuyu kavradığı görülmüştür. Yapılan etkinlikler sırasında derse katılımın ve çalışma yapraklarından elde edilen sonuçların iyi olduğu belirlenmiştir. Bu durum araştırmacı günlüğünde şu şekilde yer almıştır:

“Öğrenciler bugünkü derse aktif bir şekilde katıldı. Konuyu anlamakta herhangi bir zorluk yaşamadı.” (Araştırmacı Günlüğü, 26.02.2018)

Hâl ekleri konusu sıfatlar konusuna göre daha kısa bir konu olmasına rağmen sıfatlar konusu öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılmıştır. Bunda derse yönelik metin seçiminin ve derse hazırlık amacıyla yapılan çalışmanın öğrencilerin dikkatini daha çok çekmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca örnek metin ve balonların birbiriyle çok uyumlu olması öğrencilerin konuya adapte olmalarını kolaylaştırmıştır. Öğrencilerin tahtaya çıkarak örnek yazmalarının hoşlarına gittiği gözlemlenmiştir. 3. eylem planı ile ilgili öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Sevgili öğrenci günlüğü bugün biz yeniden Türkçe dersinde etkinlik yaptık. Ama çok güzel bir konu ile ilgiliydi. Hocamız sınıfa girdi. Bizde bugün acaba nasıl etkinlik yapacağımızı merak ediyorduk. Hocamızda sınıf defterini doldurdu ve poşetinden balonlar çıkardı. Herkese renk renk balonlar verdi. Sanki özel bir gün var da onu kutluyoruz gibi oldu.” (Ö₇, Öğrenci Günlüğü, 26.02.2018)

“Bugün hoca bize rengârenk balonlar dağıttı. Biz de onları şişirip tahtaya astık ve onların her birinin özelliğini belirttik. Kırmızı balon, benekli balon, ay yıldızlı balon, şekilli balon diye ayırt ettik.” (Ö₁₀, Öğrenci Günlüğü, 26.02.2018)

“Bu pazartesi konumuz sıfatlardı. Soru sıfatı, niteleme sıfatı, kesir sıfatı ve benzeri sıfatları işledik. Tekrar ettik. Örnek çözdük. Bu pazartesi çok güzel geçti. Ben ve arkadaşlarım bu konuyu çok iyi anladık.” (Ö₁₁, Öğrenci Günlüğü, 26.02.2018)

“Sevgili günlük. Bugün çok güzel bir konuya değindik. Konumuz sıfatlar idi. İki çeşit sıfat öğrendik. Bununla ilgili bir şey yaptık. Balonlar şişirip tahtaya astık. Bu balonların özelliğini söyledik. Sonra bir metin verdi öğretmenimiz. Metnin adı Kırmızı Balon idi. Metni okuyup içindeki sıfatları tahtaya yazdık. Ders çok eğlenceli geçti.” (Ö₁₇, Öğrenci Günlüğü, 26.02.2018)

“Sevgili günlük. Bugün etkinlik yaptık. Oyun oynadık. Ders gördük. Çok eğlendik ve gördüğümüz konu eğlenceliydi. Konuyu anladım. Güzel bir konu idi.

Güzel bir gündü. Vaktin nasıl geçtiğini anlamadık. Hem konuyu anladım hem de konu ile birlikte oyunlar oynadık.” (Ö₂₀, Öğrenci Günlüğü, 26.02.2018)

“Sevgili Günlük dün Türkçe dersimiz çok eğlenceli geçti. Sıfatlar ile ilgili etkinlikler, örnekler yaptık. Niteleme sıfatı, işaret sıfatı, belgisiz sıfat gibi şeyler öğrendik. Mesela bir şeyin sıfat olabilmesi için isimden önce gelmesi gerektiğini öğrendik.” (Ö₃₂, Öğrenci Günlüğü, 26.02.2018)

“Dünkü kırmızı balonlarla yaptığımız etkinlikler çok hoşumuza gitti. Hem eğlenip hem de yeni şeyler öğrendim. Okuduğumuz kırmızı balon metnini çok sevdim. Tahtaya astığımız balonların bir özelliğini söylediğimizde çok eğlendim. Türkçe dersini seviyordum. Şimdi daha çok seviyorum. İyi ki öğretmenimiz böyle bir etkinlik düşünmüş. Çok eğlendim.” (Ö₂₆, Öğrenci Günlüğü, 27.02.2018)

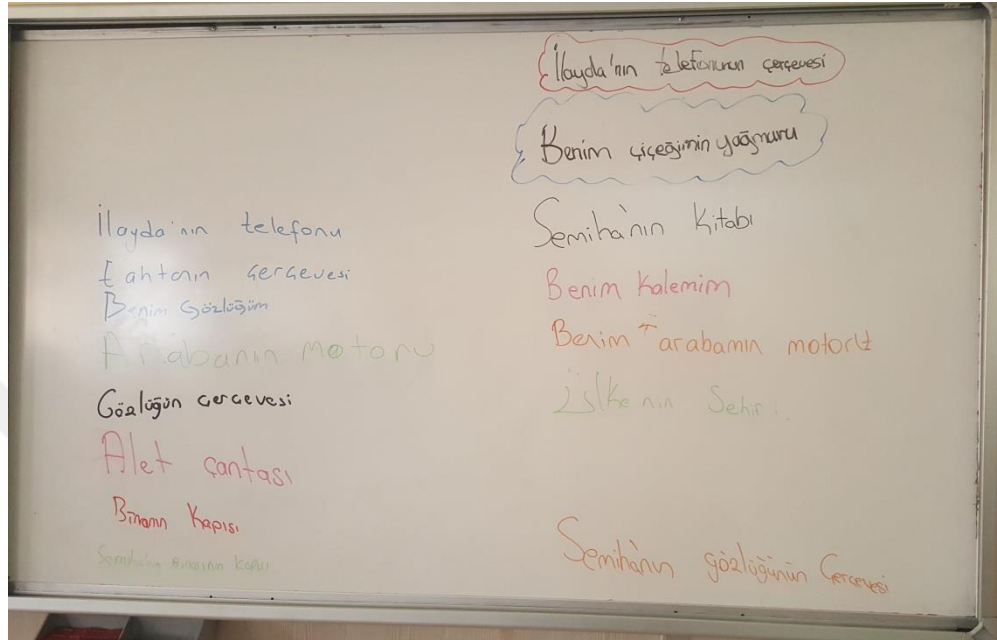
3. eylem planı 3 ders saati olarak belirlenmiş ancak 4 ders saatinde tamamlanmıştır. Bunun en önemli sebeplerinden biri öğrencilerin katılımının yüksek olmasıdır. Öğrencinin derse hazırbulunuşluğunu sağlamak, süreç içinde konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve süreç sonunda ölçme değerlendirme amaçlarından herhangi biri için kullanılan oyunun öğrencileri oldukça motive ettiği gözlemlenmiştir. Ders esnasında ve ders sonunda alınan geri bildirimler neticesinde öğrencilerin konuyu kavradığı görülmüştür. Öğrencilerin sıfatlar konusunu bir önceki konuya göre daha iyi kavradığı tespit edilmiştir. Bunda derse yönelik metin seçimi ve derse hazırlık amacıyla yapılan çalışmaların öğrencilerin dikkatini daha çok çekmesi önemli bir etkidir. Ayrıca öğrencilerin tahtaya çıkarak örnek yazmaları derse katılımı ve motivasyonu arttırdığı gözlemlenmiştir.

4.4. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak İsim ve Sıfat Tamlamalarının İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Önceki uygulanan eylem planından elde edilen bulgu ve sonuçlar dikkate alınarak “İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıkla” kazanımına yönelik eylem planı gözden geçirilerek yeniden düzenlenmiştir. Bir önceki eylem planında özellikle öğrencilerin derse aktif katılımına yönelik görev verildiği zaman

görülmüştür. Öğrenciler vermiş oldukları örnekleri tahtaya çıkararak yazmışlardır. Öğrencilerin beyin fırtınası sonrası ortaya çıkan kelimeler arasında bağ kurması Şekil 21’de görülmektedir.

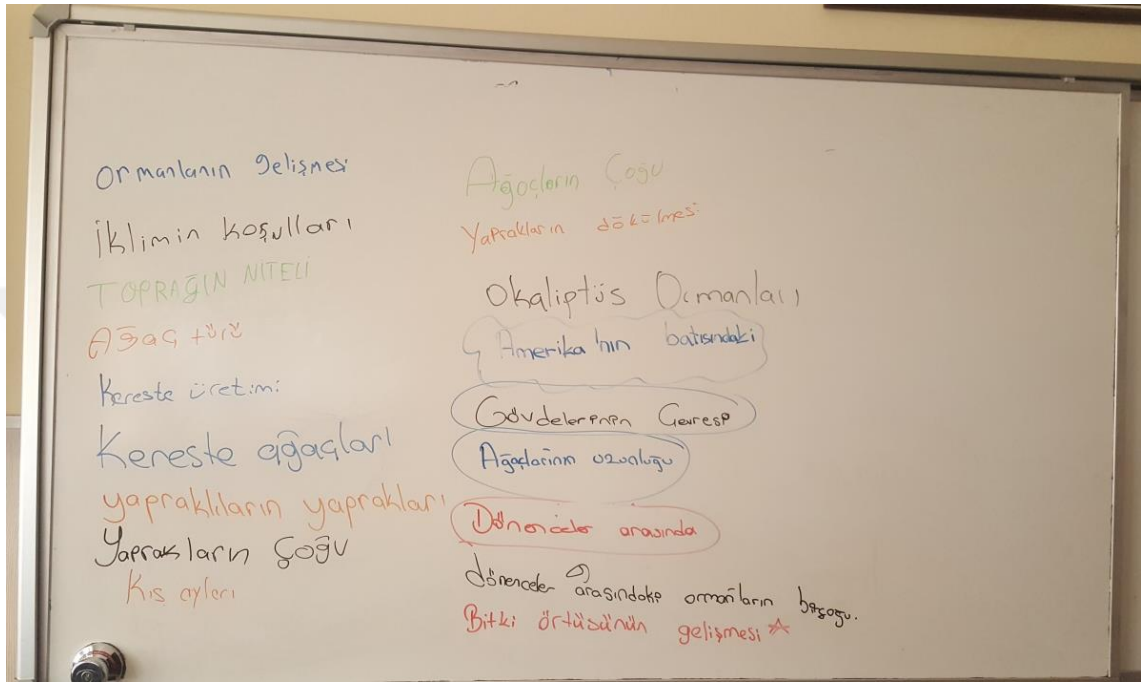
Şekil 21. Öğrencilerin beyin fırtınası sonrası ortaya çıkan kelimeler arasında bağ kurması

Öğrencilerin derse hazır olduklarından emin olunduktan sonra “Ormanlar” isimli örnek metin öğrencilere dağıtılmıştır. “İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımına yönelik gözlem bölümü I Tablo 20’de sunulmaktadır.

Tablo 20. “İsim ve Sıfat Tamlamalarının Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü I

Tarih: 05.03.2018 Saat: 09.40-09.50	Kodlayarak Temalandırma	
	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Örnek metin öğrencilere dağıtılarak metni önce sessiz okumaları istendi [¹]. Ardından metin bir kez de sesli okutuldu [²]. Öğrencilere bu metinde birbiriyle bağlantılı kelimeler olup olmadığı soruldu [³]. Öğrencilerden metni tekrar okuyarak birbiriyle bağlantılı isimlerin altlarını çizmeleri istendi [⁴]. Öğrencilerin derse katılım konusunda oldukça istekli oldukları görüldü [⁵].	Sesli okuma	Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi
	Sessiz okuma	
	Kelimeler arası anlam ilişkisi	
	Derse katılım	

Öncelikle metinden bir örnek tahtaya yazılarak öğrencilerin bulmuş oldukları örnekleri tahtaya yazmaları sağlanmıştır. Öğrencilerin konuyu çabuk kavradığı ve metinde isim tamlaması ile ilgili örnekleri kolay bir şekilde buldukları görülmüştür. Örnek metindeki belirtili isim tamlamalarına yönelik öğrenci uygulamaları Şekil 22’de görülmektedir.

Şekil 22. Örnek metindeki belirtili isim tamlamalarına yönelik öğrenci uygulamaları

Öğrencilerin tahtaya yazmış oldukları örneklerden belirtili, belirtisiz ve zincirleme isim tamlamasına örnek olacak şekilde kelimeler seçilerek öğrencilere bu kelime grupları arasında ne gibi farklar olduğu sorulmuştur. Öğrencilerin öncelikle zincirleme isim tamlaması örneğinin diğer kelime gruplarındaki kelimelerden daha fazla sözcüğe sahip olduğunu belirttikleri görülmüştür. Belirtili ve belirtisiz isim tamlaması örneklerini inceleyen öğrenciler, belirtili isim tamlamasının tamlayan kısmında fazladan ek bulunduğunu fark etmişlerdir.

Öğrencilerin konuyla ilgili farkındalıklarının olduğu görüldüğü için öğrencilere isim tamlamasının tanımı yapılmıştır. Tahtaya belirtili isim tamlaması örneği yazılarak öğrencilerin bu tamamlamadaki kelimelerin birbirine nasıl bağlandığını ve hangi ekleri aldıklarını sezmeleri için gerekli ipuçları verilmiştir. Öğrencilerin de konuyla ilgili örnek vermeleri sağlanmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları örneklerden sonra belirtili isim tamlaması ile ilgili açıklama yapılmıştır. Aynı şekilde tahtaya metinden belirtisiz isim tamlaması örneği yazılmış, bu tamlamadaki kelimelerin birbirine nasıl bağlandığını

ve hangi ekleri aldıklarını sezdirmek amacıyla öğrencilere bazı ipuçları verilmiştir. Öğrencilerin de metinden belirtisiz isim tamlaması örnekleri vermeleri istenmiş ve ardından belirtisiz isim tamlamasının tanımı yapılarak konuyla ilgili gerekli açıklamalarda bulunulmuştur. Belirtisiz isim tamlaması ile ilgili gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra tahtaya metinden zincirleme isim tamlaması ile ilgili örnek yazılmıştır. Bu tamlamadaki kelimelerin birbirine nasıl bağlandığı ve hangi ekleri aldığı sezdirilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerden zincirleme isim tamlaması ile ilgili örnekler yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin zincirleme isim tamlamasını çabuk kavradığı görülmüştür. Öğrencilere belirtili ve belirtisiz isim tamlaması ile zincirleme isim tamlaması arasındaki fark sorulmuş ve gelen olumlu yanıtların ardından zincirleme isim tamlamasının tanımı yapılarak konuyla ilgili gerekli açıklamalarda bulunulmuştur. Örnek metinde yer alan isim tamlamalarına yönelik öğrenci uygulamaları Şekil 23'te görülmektedir.

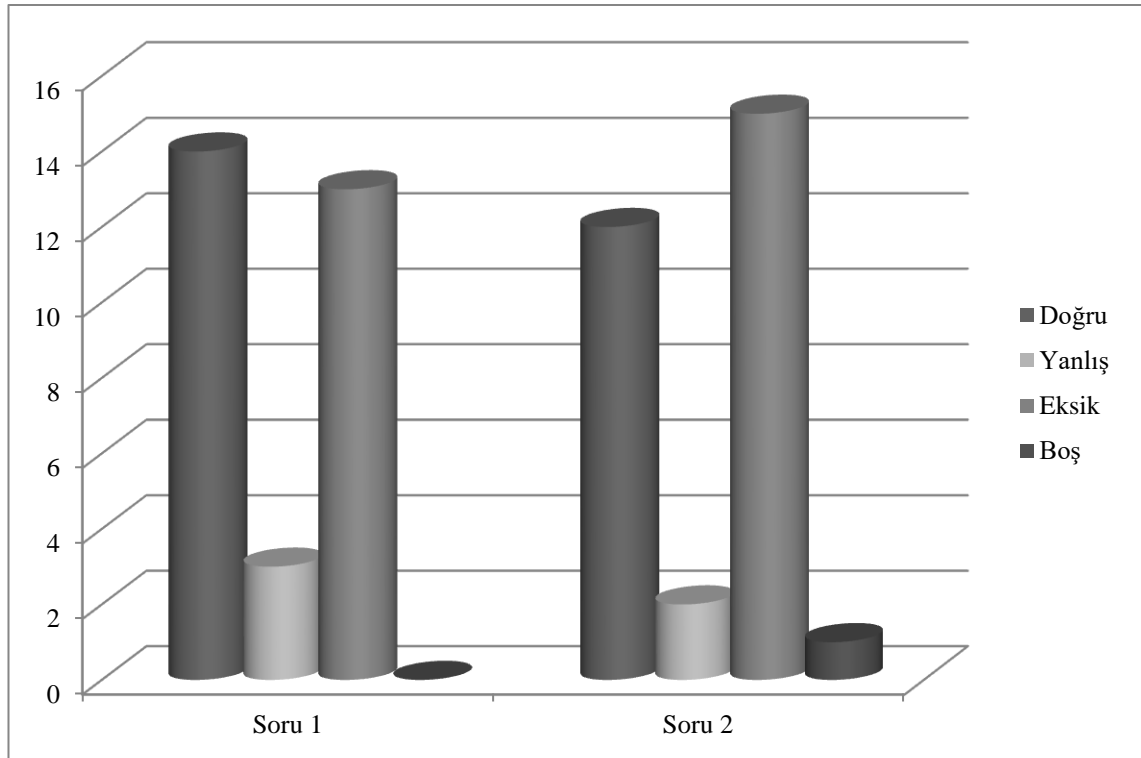
BELİRTİLİ İSİM TAMLAMASI	BELİRTİSİZ İSİM TAMLAMASI	ZİNCİRLEME İSİM TAMLAMASI
Ormanların gelişmesi	iklim koşulları	bitki örtüsünün gelişmesi
yaprakların yaprakları	kereste üretimi	dönenceler arasında ormanın büyümesi
yaprakların dökülmesi	oğaç türü	
gövdelere göre	elis ağaçları	
ağaçların gövde	okaliptüs ağaçları	
ağaçlarının uzunluğu	kereste ağaçları	
Amerika'nın batısı	dönenceler arasında	
toprağın niteliği		
yaprakların gövde		

Şekil 23. Örnek metinde yer alan isim tamlamalarına yönelik öğrenci uygulamaları

Öğrencilerin isim tamlamaları ile ilgili kavrama düzeylerini belirlemek süreci ve sonuçları ilgili genel bir değerlendirme yapmak amacıyla hazırlanan Çalışma Yaprağı 1 öğrencilere dağıtılmıştır. Çalışma Yaprağı 1 ile ilgili bilgiler Tablo 21'de ve Grafik 5'te sunulmaktadır.

Tablo 21. Çalışma Yaprağı 1’de Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları

Sorular	Doğru	Yanlış	Eksik	Boş
S.1. “Minik Tay” isimli metinde geçen isim tamlamalarını bulunuz. Bunları çeşitlerine göre gruplandırarak belirtilen yerlere yazınız.	Ö ₁ , Ö ₄ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₂₃ , Ö ₂₇ , Ö ₂₈ , Ö ₂₉ , Ö ₃₁	Ö ₁₃ , Ö ₁₆ , Ö ₂₅	Ö ₂ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₈ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₂ , Ö ₂₆ , Ö ₃₀ , Ö ₃₂ , Ö ₃₃	
S.2. Aşağıdaki sözcük çiftleriyle isim tamlamaları yapınız. Bu isim tamlamalarını kullanarak aşağıya kısa bir metin yazınız.	Ö ₁ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₉ , Ö ₁₁ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₂₂ , Ö ₃₃	Ö ₁₃ , Ö ₂₆	Ö ₂ , Ö ₁₀ , Ö ₁₂ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₈ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₃ , Ö ₂₇ , Ö ₂₈ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ , Ö ₃₂	Ö ₂₅

Grafik 5. Sorulara göre cevapların dağılımı

Grafik 5'e bakıldığı zaman; "Minik Tay" isimli metinde geçen isim tamlamalarının bulunarak bunların çeşitlerine göre gruplandırılmasının ve belirtilen yerlere yazılmasının istendiği 1. soruda 14 öğrencinin soruyu doğru cevapladığı, 3 öğrencinin soruyu yanlış cevapladığı, 13 öğrencinin ise soruyu eksik cevapladığı görülmüştür. Soruyu boş bırakan öğrenci ise bulunmamaktadır. Soruya eksik cevap veren öğrencilerin genellikle belirtisiz isim tamlamalarını bulurken sorun yaşamadıkları ancak belirtili isim tamlamalarını bulamadıkları görülmüştür. Örneğin "Ama onların ne yemekte gözü vardı ne de sofrada." cümlesinde yer alan belirtili isim tamlaması öğrencilerin büyük bir çoğunluğu tarafından bulunamamıştır. "At sahipleri, binici çocukları çayırın çevresinde yarım saat dolaştırıyordu." cümlesinde yer alan "çayırın çevresinde" belirtili isim tamlaması ise neredeyse sınıfın tamamı tarafından bulunmuştur. Bunun temel nedenlerinden biri belirtili isim tamlamalarında tamlayan ve tamlanan arasında kelimelerin yer alması olarak söylenebilir. Ayrıca aynı cümlede yer alan "binici çocukları" ise öğrenciler tarafından belirtisiz isim tamlaması olarak düşünülmüştür. "Çocuklar, yeşillikler arasında kelebekler gibi uçuşuyorlardı." cümlesinde yer alan "yeşillikler arasında kelebekler" zincirleme isim tamlaması olarak düşünülmüştür. Ö₂₅ "onların, çayırın, atların" gibi tamlayan eklerinin metinde altını çizmesine rağmen tamlamaları bulamamıştır.

Öğrencilerden sözcük çiftleriyle isim tamlamaları yapıp bu isim tamlamalarını kullanarak kısa bir metin yazmalarının istendiği 2. soruda 12 öğrencinin soruyu doğru cevapladığı, 2 öğrencinin soruyu yanlış cevapladığı, 15 öğrencinin soruyu eksik cevapladığı ve 1 öğrencinin de soruyu boş bıraktığı görülmektedir. Öğrencilerin en çok "insan-söz" ve "ışık-parıltı" sözcük çiftleriyle isim tamlaması oluşturmakta zorlandıkları görülmüştür. Çalışma Yaprağı 1 ile ilgili araştırmacı günlüğüne şunlar yansımıştır:

"Öğrenciler öncelikle 1. soruda metinde yer alan isim tamlamalarını buldular. Öğrenciler bu etkinliği yaparken genel olarak zorlanmadılar. Ardından 2. soruda verilen kelime grupları ile ilgili bir paragraf yazmalarını istedim. Öğrenciler bu etkinliği yaparken biraz düşündüler." (Araştırmacı Günlüğü, 05.03.2018)

Ö₃₃ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı Şekil 24'te görülmektedir.

“İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımına yönelik gözlem bölümü II Tablo 22’de sunulmaktadır.

Tablo 22. “İsim ve Sıfat Tamlamalarının Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü II

Tarih: 06.03.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: 09.35-09.45	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Öğrenciler sırayla tahtaya çıkararak sıfat denince akıllarına geleni yazdılar [1]. Öğrenciler genellikle sıfatlarla ilgili renkleri kullandılar [2]. Ayrıca bazı öğrenciler sayı sıfatı ve işaret sıfatı örnekleri yazdılar [3]. Öğrenciler bu sayede yeni öğrenecekleri sıfat tamlaması konusuna zihinsel olarak hazırlanmış oldular [4].	Çağrışım Beyin fırtınası tekniği	Zihinsel hazırlık süreci

Öğrencilerin yazmış oldukları örneklerde sıfatların mutlaka ismin önüne geldiğine dikkat çekilerek sıfatların diğer isminin “ön ad” olduğu öğrencilere hatırlatılmıştır. Öğrencilerin konuyla ilgili yazmış olduğu örneklerin dışında sıfatlarla ilgili birkaç örnek daha verilmiştir. Bu durum araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

“Öğrencilerin yazmış oldukları örneklerde sıfatların mutlaka ismin önüne geldiğine dikkat çekerek sıfatların diğer adının ön ad olduğunu hatırlattım. Öğrencilerin yazmış oldukları örneklerin dışında ben de sıfatlarla ilgili birkaç örnek verdim. Yine sıfatların mutlaka bir ismin önüne gelmesi gerektiğine dikkat çektim.” (Araştırmacı Günlüğü, 06.03.2018)

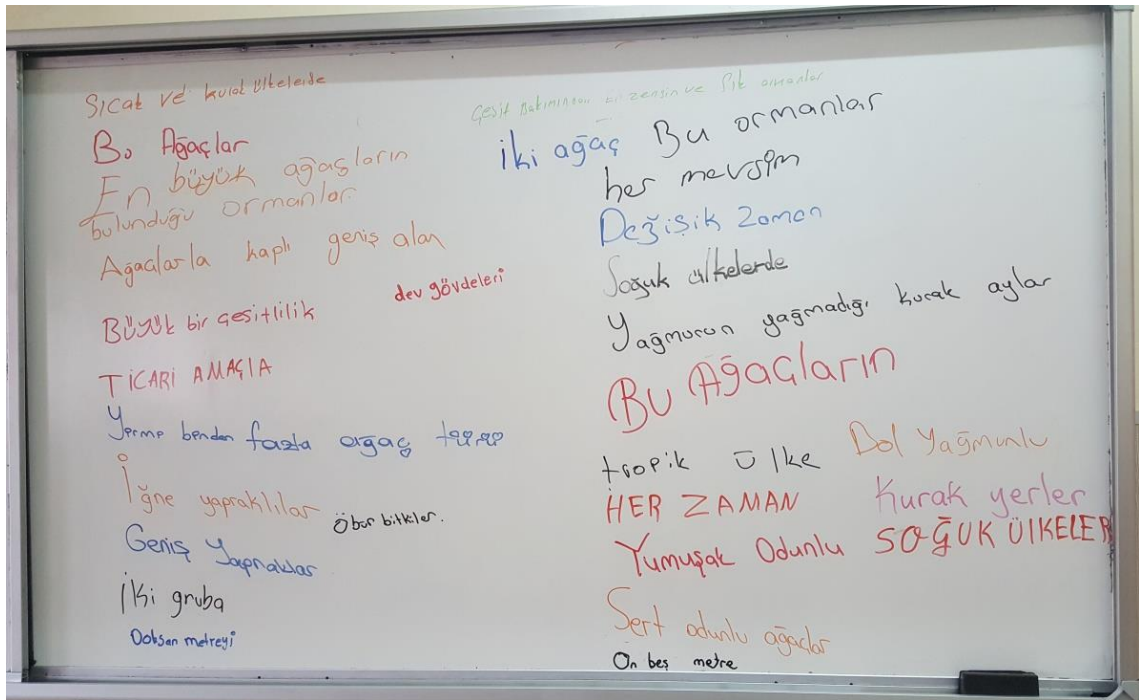
Öğrencilerden “Ormanlar” adlı metni çıkarmaları istenmiştir. Bu metinde geçen sıfatlara birkaç örnek verildikten sonra öğrencilerin de konuyla ilgili örnek vermeleri sağlanmıştır. Ardından sıfatların, isimlerin önüne gelerek onlarla oluşturdukları söz öbeklerine sıfat tamlaması denildiği söylenmiştir. Öğrencilerden “Ormanlar” adlı metni okuyarak bu metinde yer alan sıfat tamlamalarını bulmaları istenmiştir. Sıfatların tek başına değil de yanında bir isimle kullanıldığına dikkat çekilerek bu sıfatın aynı

zamanda bir sıfat tamlaması oluşturduğu öğrencilere hatırlatılmıştır. “İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıkla” kazanımına yönelik gözlem bölümü III Tablo 23’te sunulmaktadır.

Tablo 23. “İsim ve Sıfat Tamlamalarının Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıkla” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü III

Tarih: 06.03.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: 10.20-10.25	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Öğrenciler metinde buldukları sıfat tamlamalarını tahtaya yazdılar [¹]. Öğrenciler sıfat tamlamalarını bulurken hiç zorlanmadılar [²]. Önceki derslerde sıfatlar konusunu iyi anladıkları için metinde geçen sıfat tamlamalarını kolay bir şekilde buldular [³].	Ön öğrenmeler	Kalıcı öğrenme

Öğrencilerin metinden vermiş oldukları örneklerin ardından sıfat tamlamaları ile ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır. Örnek metinde yer alan sıfat tamlamalarına yönelik öğrenci uygulamaları Şekil 26’da görülmektedir.

Şekil 26. Örnek metinde yer alan sıfat tamlamalarına yönelik öğrenci uygulamaları

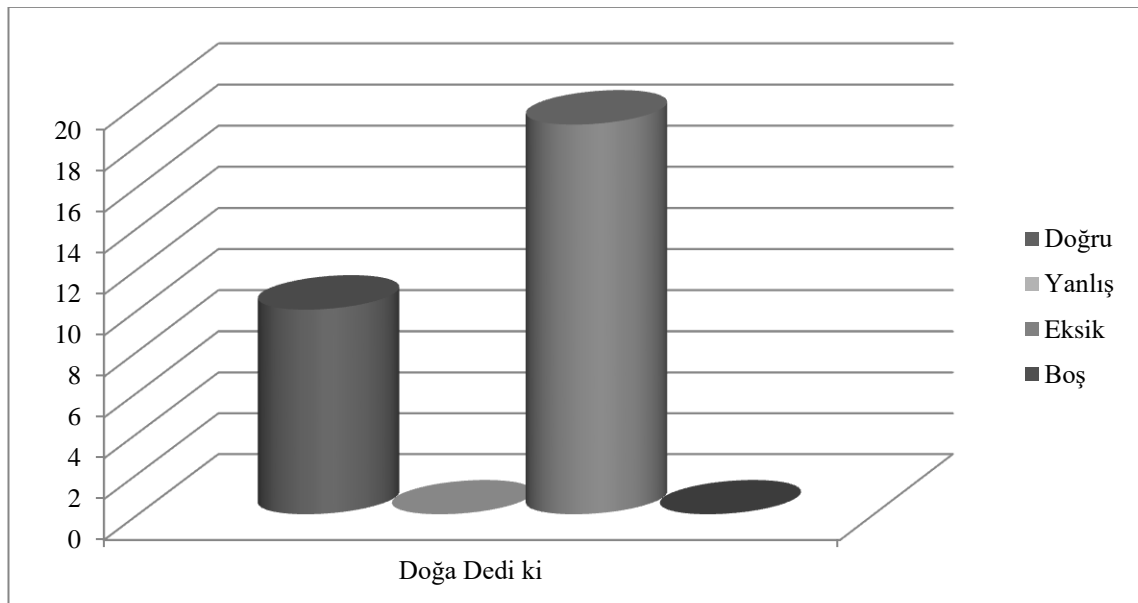
Öğrencilerin konuyu ne kadar öğrendiklerini anlamak amacıyla Çalışma Yaprağı 2 öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerin çalışma yaprağında yer alan resmi çok beğendikleri ve resmin öğrencilerin dikkatini çektiği görülmüştür. Bu durum araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

“Öğrencilerin konuyu ne kadar öğrendiklerini anlamak amacıyla Çalışma Yaprağı 2’yi öğrencilere dağıttım. Öğrenciler çalışma yaprağında yer alan resmi çok beğendiler. Resim öğrencilerin dikkatini çekti.” (Araştırmacı Günlüğü, 06.03.2018)

Çalışma yaprağında öğrencilere bir şiir verilerek onlardan bu şiirde geçen sıfat tamlamalarını bulmaları ve sıfat tamlamalarının altlarına çizmeleri istenmiştir. Öğrencilerin genel olarak şiirde geçen sıfat tamlamalarını buldukları ve sıfat tamlamaları ile ilgili etkinliği isim tamlamaları etkinliğine oranla daha hızlı bir şekilde tamamladıkları görülmüştür. Çalışma Yaprağı 2’de yer alan sorunun cevaplanma durumuna ait bilgiler Tablo 24’te ve Grafik 6’da yer almaktadır.

Tablo 24. Çalışma Yaprağı 2’de Yer Alan Sorunun Cevaplanma Durumu

Soru	Doğru	Yanlış	Eksik	Boş
“Doğa Dedi ki” isimli şiirde geçen sıfat tamlamalarını bularak sıfat tamlamalarının altını çiziniz.	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₇ , Ö ₉ , Ö ₁₁ , Ö ₁₅ , Ö ₁₈ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ , Ö ₃₃		Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₆ , Ö ₈ , Ö ₁₀ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₄ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₅ , Ö ₂₆ , Ö ₂₇ , Ö ₂₉ , Ö ₃₂	

Grafik 6. Sorulara göre cevapların dağılımı

Grafik 6'ya bakıldığı zaman Çalışma Yaprağı 2'de yer alan sorunun 10 öğrenci tarafından doğru cevaplandığı, 20 öğrenci tarafından da eksik cevaplandığı görülmektedir. Soruyu boş bırakan ya da yanlış cevaplayan öğrenci bulunmamaktadır. Soruyu eksik cevaplayan öğrencilerin genellikle ilk kıtada yer alan "Ova bayır, sizin için, böyle gelin." dizesinde yer alan "gel-" fiilini isim olarak algılamaları nedeniyle "böyle gelin" kelime grubunu sıfat tamlaması olarak düşündükleri görülmüştür. Ayrıca "Bu açıklık, bu arılık, bu gerçeklilik" dizesinde yer alan "bu" sıfatının üç yerde yer alması öğrencilerin dikkatinden kaçmış öğrencilerin genellikle iki yerde "bu" sıfatının yer aldığı tamlamanın altını çizdiği görülmüştür. Ö₁₇ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı Şekil 27'de sunulmuştur.

ÇALIŞMA YAPRAĞI 2

Aşağıdaki şiirde geçen sıfat tamlamalarını bularak sıfat tamlamalarının altını ciziniz.

DOĞA DEDİ Kİ

Uyandı doğa sabah sabah dedi ki
Sizin için varım, varım sizin için
Karanlığına çekilmiş dün geceki
Ova bayır, sizin için, böyle gelin.

Işık verdim uçan kusun kanadına
Bakın, yeryüzüne aydınlık getirdim.
Kışığı bu cümbüş senin adına
Tanyeri ağırırken atılan her adım.

Yönü yöreyi kuşatan bu mavilik
Bu açıklık kara topraktan fışkıran
Bu açıklık, bu arılık, bu gerçeklilik
Atları haramın, dolu dizgin koşan.

Bir yazı yazdım ak kağıt üstüne
Sevdiklerimizin adına okunur.
Böğürtlen mi, yusufluk mu türkü mü ne?
Belki tarlalara boşanan yağmurdur.

Gelin siz de bir şey ekleyin bu işe
Öçülmüş hiçilmis düzene doğaca.
Zorlayıverin usunuzu yokusa
Bir tağla koyun bu yapıya insanca.

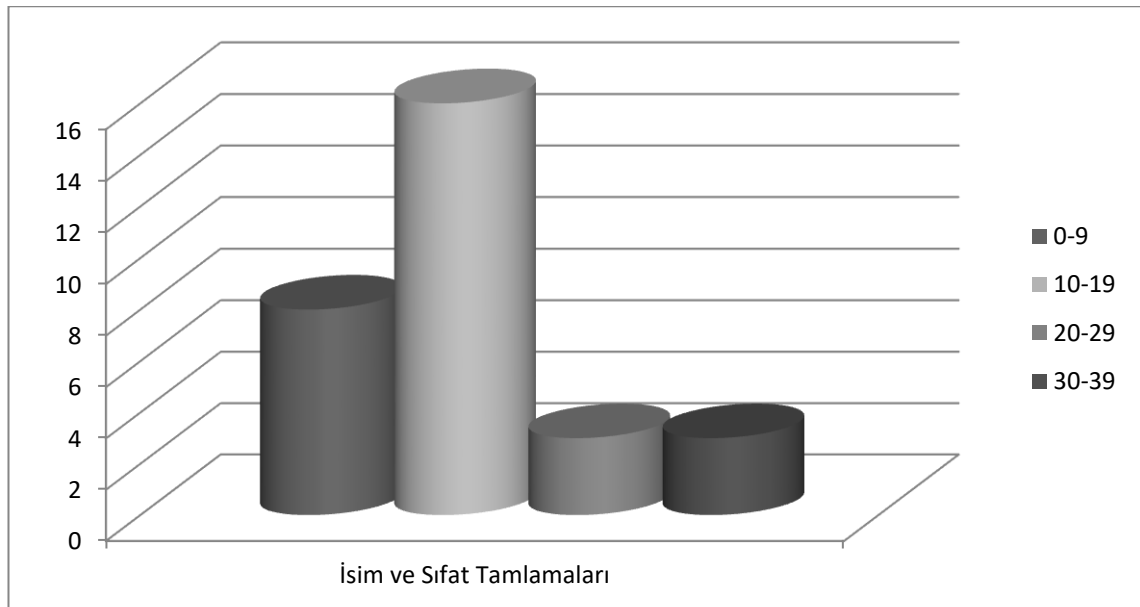
Sabahattin Kudret AKSAL

Şekil 27. Ö₁₇ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı

Öğrencilerin hem isim tamlaması hem de sıfat tamlaması ile ilgili bilgilerini kullanmalarını sağlayarak yazma becerilerini de geliştirecek olan Çalışma Yaprağı 3 öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden bu çalışma yaprağında yer alan resmi tasvir eden bir metin oluşturmaları ve oluşturdukları metinde geçen isim ve sıfat tamlamalarının altını farklı renkte kalemlerle çizmeleri istenmiştir. Yazılan metinlerde isim ve sıfat tamlamalarını en çok kullanan öğrenci ödüllendirilmiştir. Çalışma Yaprağı 3'e ait bilgiler Tablo 25'te ve Grafik 7'de yer almaktadır.

Tablo 25. Çalışma Yaprağı 3'te Yer Alan Sorunun Cevaplanma Durumu

Soru	0-9	10-19	20-29	30-39
Yukarıdaki resmi tasvir eden bir metin oluşturunuz. Oluşturduğunuz metinde geçen isim tamlamaları ve sıfat tamlamalarının altını farklı renkte kalemlerle çiziniz.	Ö ₃ , Ö ₆ , Ö ₈ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₂₁ , Ö ₂₅ , Ö ₂₆ ,	Ö ₂ , Ö ₇ , Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₈ , Ö ₂₀ , Ö ₂₃ , Ö ₂₇ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ , Ö ₃₂	Ö ₁ , Ö ₄ , Ö ₁₉	Ö ₁₇ , Ö ₂₂ , Ö ₃₃

Grafik 7. Sorulara göre cevapların dağılımı

Grafik 7'den de görüleceği üzere öğrencilerin kendi oluşturdukları metinde 8 öğrenci 0-9 arasında, 16 öğrenci 10-19 arasında, 3 öğrenci 20-29 arasında ve yine 3 öğrenci de 30-39 arasında isim ve sıfat tamlaması kullanmıştır. Öğrenciler yazmış oldukları metinlerde

sıfat tamlamalarını isim tamlamalarına oranla daha fazla kullanmışlardır. Ayrıca bazı öğrenciler tamlama kullandıklarının ya farkına varmamış ya da tamlamaların altını çizmeyi unutmuştur. Bu durum araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

“Öğrencilerin yazmış oldukları metinlerde bol miktarda sıfat tamlaması kullanmış olduğunu gördüm. İsim tamlamaları sıfat tamlamalarına oranla daha az kullanılmıştı ve bazı öğrenciler kullanmış oldukları isim ve sıfat tamlamalarının altını çizmemişti. Bazıları bunların tamlama olduğunu fark etmemiş bazıları ise tamlamanın altını çizmeyi unutmuştu. Ancak öğrencilerin yazmış oldukları metinlerde tamlamaları kullanma konusunda genel anlamda başarılı olduğunu söyleyebilirim.” (Araştırmacı Günlüğü, 06.03.2018)

Ö₁ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı Şekil 28’de görülmektedir.

ÇALIŞMA YAPRAĞI 3

Yukarıdaki resmi tasvir eden bir metin oluşturunuz. Oluşturduğunuz metinde geçen isim tamlamaları ve sıfat tamlamalarının altını farklı renklerde kalemle çiziniz.

KIRILAN DÜNYA
 .....

Şekil 28. Ö₁ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı

Öğrencilere son olarak dersin işleniş süreci hakkında öğrencilerin görüşlerini öğrenmek, varsa yaşanan aksaklıkları belirlemek ve öğrencilerin derste genel manada neler öğrendiklerini belirlemek amacıyla öğrenci günlüğü yazdırılmıştır. Öğrenciler bu günlüklerde iki gün boyunca işlenen derslerin güzel geçtiğini, derste eğlendiklerini ve konuyu anladıklarını belirtmiştir. Birkaç öğrenci bu haftaki konunun diğer konulara göre biraz daha zor olduğunu ancak yine de dersi anladığını ve derste güzel vakit geçirdiğini dile getirmiştir.

İkişer ders saati olmak üzere toplam 4 ders saati olarak hazırlanan 4. eylem planı zamanında ve sorunsuz bir şekilde tamamlanmıştır. Öğrencilerin süreç içerisinde vermiş oldukları dönütlerden ve ölçme değerlendirme amacıyla uygulanan çalışma yapraklarından tamlamalar konusunun anlaşıldığı sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirerek derse hazırbulunuşluğunu sağlamak amacıyla beyin fırtınası tekniğinin kullanılmasının öğrencilerin derse motive olmasını ve aktif katılımını sağladığı gözlemlenmiştir. Öğrencilerin sıfat tamlaması konusunu isim tamlamasına göre daha kolay kavradığı görülmüştür. Bunda bir önceki derste sıfatlar konusunun işlenmiş olması önemli etkenlerden biridir. Çalışma yapraklarında yer alan görsellerin öğrencilerin ilgisini çektiği görülmüş ayrıca Çalışma Yaprağı 3'teki resmin renkli olmasının öğrencilerin resmi tasvir etmelerini ve tamlamalarla ilgili yazı yazmalarını kolaylaştırdığı gözlemlenmiştir. Bu durum öğrenci günlüklerine şu şekilde yansımıştır:

“Çok güzel bir gündü. Konuyu çok iyi anladım.” (Ö₁, 05.03.2018)

“Bu pazartesi de yine her pazartesi gibi eğlenceli ve mutlu geçti. Konumuz isim tamlamalarıydı. İsim tamlamaları üçe ayrılır. Belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması ve zincirleme isim tamlaması. İlk önce ağacın dallarını oluşturduk. Sonra da oradaki isimlerle belirtili isim tamlaması yaptık. Sonra belirtisiz isim tamlaması yaptık.” (Ö₁₁, 05.03.2018)

“İsim tamlamaları ile ilgili etkinlik yaptık çok güzel geçti. Ormanlar metni çok güzeldi. Ama metindeki isimleri ve sıfatları bulurken biraz zorlandım. Tahtaya çıkıp isim yazdık. Çok güzel oldu. Çok eğlendim. İsim tamlamalarını çok iyi öğrendim. Çalışma Yaprağı 2 ve 3 çok güzeldi. Çok kolay yaptık. Ders çok güzel geçti.” (Ö₂₆, 05.03.2018)

“Sevgili günlük bugünkü dersimizde çok eğlendik. Yani isimlerin tekrarını yaptık. İlk önce hocamız tahtaya isim diye yazdı. Biz sırayla isim ile ilgili aklımıza ne geliyorsa onu yazdık. Hepimiz yazdıktan sonra hoca ile birlikte belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması ve zincirleme isim tamlaması oluşturduk. Hoca bir tane örnek verdi. Bizde tahtaya kalkıp örnekler yazdık. Sonra hoca bize Ormanlar adlı şiiri dağıttı. Biz o şiirde isim tamlamalarını aradık. İlk önce kendimiz aradık ve sonra hocayla birlikte aramaya başladık. İşte bugünkü dersimiz böyle geçti. Dersimiz çok güzeldi.” (Ö₃₂, 05.03.2018)

“Hoca tahtanın ortasına “sıfat” yazdı. ‘Sıfat denince aklımıza ne geliyor?’ sorusunu sordu. Oklar çıkararak yazdık. Sonra onunla ilgili örnekler verdik. Ormanlar adlı metinden sıfatların altını çizdik. Daha sonra şiir verdi. Onu da aynı şekilde çizdik. Ders çok güzel geçti. Çok beğendim.” (Ö₂₅, 05.03.2018)

“Bugün Türkçe dersinde etkinlik yaptık. İlk etkinlikte hoca metin verdi o metinden isim tamlamalarını bulduk ve sınıfça konuştuk. Ders eğlenceli geçti.” (Ö₁₄, 05.03.2018)

“Ders yine çok güzel geçti. Çok iyi anladım konuyu.” (Ö₁, 06.03.2018)

“Sıfatlar gerçekten de çok kolaydı. Konuyu anladım, bir de benim en çok beğendiğim yeri dünya ile ilgili metin yazma yeriydi. Ben sıkılınca hep bir şeyler yazarım ve gerçekten yazmayı çok severim. Böyle şeylerin olmasını çok seviyorum. Gerçekten çok harika. Böyle etkinliklerle hem konuyu tekrar ediyoruz hem de eğleniyoruz.” (Ö₃₃, 06.03.2018).

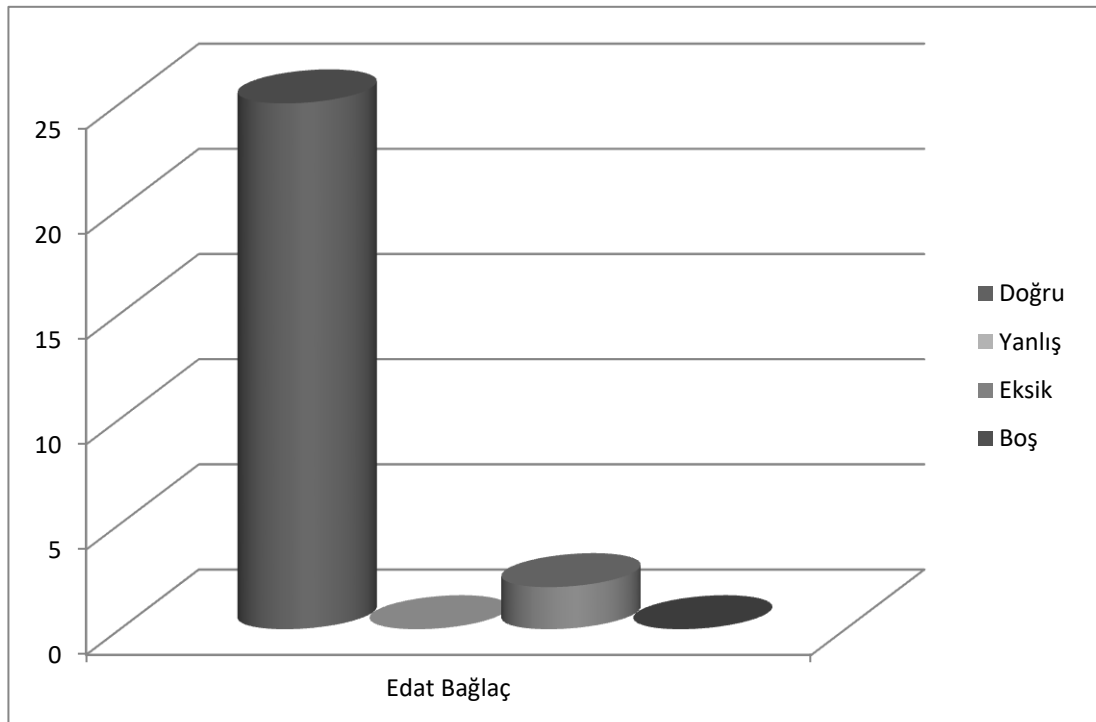
4.5. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak Edat ve Bağlaçların İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu eylem planında 6. sınıf öğrencileri ile “Edat bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.” kazanımı doğrultusunda edat ve bağlaçlarla ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama çalışması yapılmıştır. 3 ders saati süren bu çalışma 27 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir.

Dersin başında öğrencilerin hazırbulunuşluklarını ortaya çıkarmak ve yeni öğrenecekleri bilgilere öğrencileri zihinsel olarak hazırlamak amacıyla Çalışma Yaprağı 1 öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden çalışma yaprağında yer alan kelimeleri cümlede boş bırakılan yerlere getirmeleri istenmiş, öğrencilerin kolay bir şekilde kelimeleri cümlede boş bırakılan yerlere getirdikleri görülmüştür. Tablo 26’da ve Grafik 8’de Çalışma Yaprağı 1 ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 26. Çalışma Yaprağı 1’de Yer Alan Sorunun Cevaplanma Durumu

Soru	Doğru	Yanlış	Eksik	Boş
Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun olan edat ve bağlaçları getiriniz.	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₄ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₃ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₅ , Ö ₂₆ , Ö ₂₇ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ , Ö ₃₂ Ö ₃₃		Ö ₈ , Ö ₂₁	

Grafik 8. Sorulara göre cevapların dağılımı

Grafik 8'e bakıldığı zaman 25 öğrencinin çalışma yaprağında boş bırakılan yerlere uygun edat ve bağlaçları getirdiği görülmektedir. Soruyu yanlış ya da eksik cevaplayan öğrenci bulunmazken 2 öğrencinin soruyu eksik cevapladığı görülmektedir. Ö₈'in 3. ve 5. cümleleri Ö₂₁'in ise 2. ve 3. cümleleri yanlış edat ve bağlaçlarla eşleştirdiği görülmektedir. Ö₂₁ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı Şekil 29'da sunulmaktadır.

ÇALIŞMA YAPRAĞI I

<p>Annesi onun bir gün geleceğine o kadar eminmiş ..... her kapı çalışında "Tahsindir!" diye yerinden fırlamış.</p>	<p>KADAR</p>
<p>Tanıdıklarımın arasında merakını bu soruların cevabını bizzat kendisinden istemeye ..gibi... vardırıanlar olmuştu.</p>	<p>GİBİ</p>
<p>Ay, pencereden bir ışık şelalesi bu mütevazı karanlık odaya akıyordu.</p>	<p>FAKAT</p>
<p>Cemil, onun yanında olduğunu biliyor ..... yüzüne bir türlü bakamıyordu.</p>	<p>GÖRE</p>
<p>Boyuma ..... kaç kilo olmalıyım?</p>	<p>Kİ</p>

Şekil 29. Ö₂₁ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı

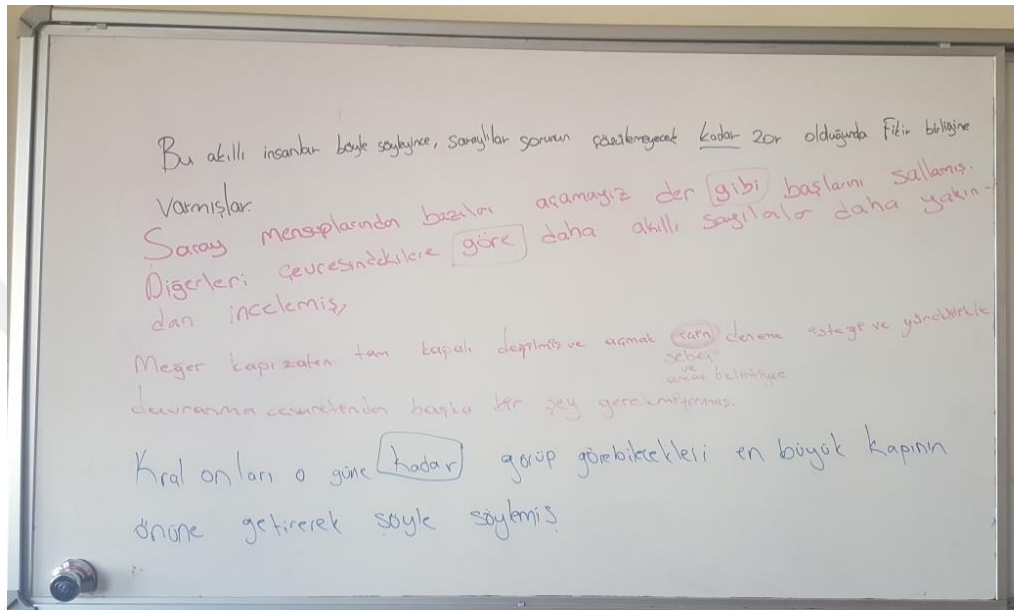
Öğrencilere öncelikle boş bırakılan yerlere hangi kelimeleri getirdikleri ardından ise boşluklara getirilen bu kelimelerin cümleye ne gibi bir katkısının olduğu sorulmuştur. Öğrencilere edat ve bağlaçların cümledeki görevi sezdirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca öğrencilere bu kelimelerin tek başına kullanılıp kullanılmadığı sorularak edat ve bağlaçların tek başına bir anlamı olmadığı cümle içinde bir anlam kazandığı konusunda farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır. Öğrencilerden alınan olumlu dönütlerin ardından edatlarla ilgili bilgi ve kuralları kavratmak/uygulatmak amacıyla örnek metin “Deneme Cesareti” öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrenciler metni sessiz bir şekilde okuduktan sonra metin sınıfta bir kez de sesli şekilde okunmuştur. “Edat ve bağlaçların metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımına yönelik gözlem bölümü Tablo 27’de sunulmaktadır.

Tablo 27. “Edat ve Bağlaçların Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü

Tarih: 12.03.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: 09.35-09.45	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Öğrencilere metinde bulunan edatlarla ilgili birkaç örnek verilerek örneklerdeki kelimelerin görevleri soruldu [1]. Böylece edatların işlevleri sezdirilmeye çalışıldı [2]. Çalışma Yaprağı 1’den de edat örnekleri söylenerek bu kelimelerin tek başına kullanılıp kullanılmadığı soruldu [3]. Böylece öğrencilere edatların tek başına bir anlam taşımadığı ancak cümle içinde bir anlam kazandığı fark ettirildi [4].	Örnek verme Soru sorma Fark etme	Dil bilgisi öğretiminde sezdirme yaklaşımı

Öğrencilerden örnek metinde geçen tek başına kullanılmayan ve cümle içinde anlam kazanan kelimeleri bulmaları istenmiştir. Öğrencilerin örnek metinde geçen edatları bularak tahtaya yazma konusunda sorun yaşamadıkları görülmüştür. Öğrencilere bu kelimelerin cümlede ne gibi bir işleve sahip olduğu sorulmuş, öğrencilerden alınan

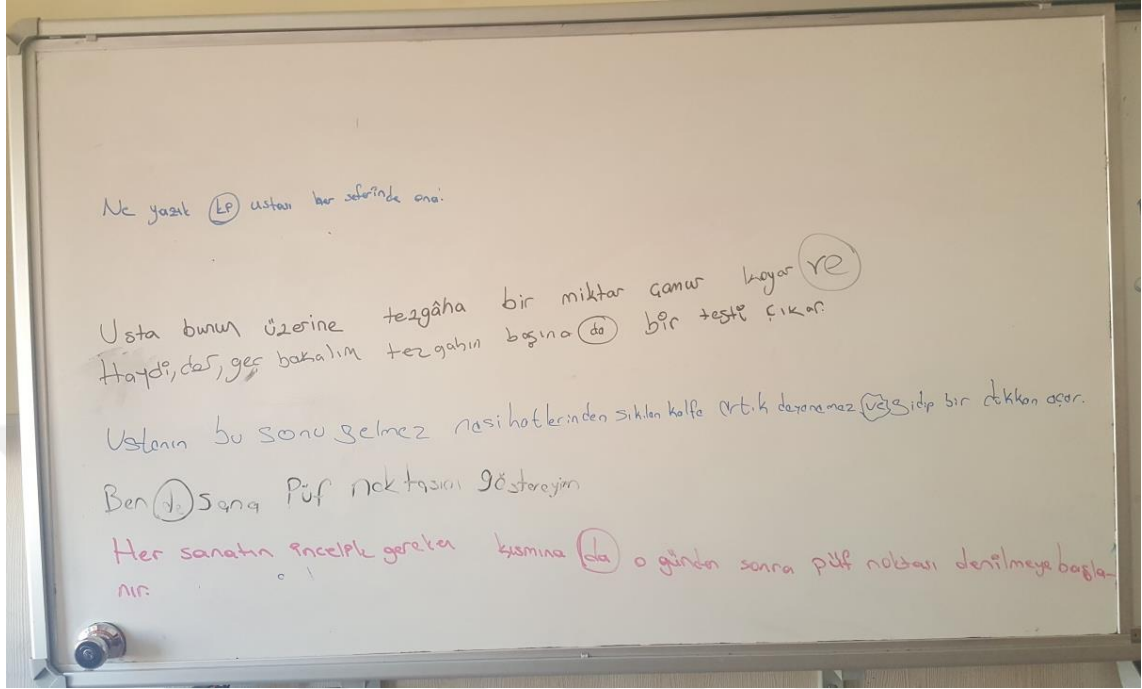
doğru cevapların ardından edatın tanımı yapılmıştır. Öğrencilerden gelen dönütler neticesinde öğrencilerin konuyu kavradığından emin olunmuş ve edatlarla ilgili genel bir tekrar yapılarak bağlaçlar konusuna geçilmiştir. Örnek metinde yer alan edatlara yönelik öğrenci uygulamaları Şekil 30’da sunulmaktadır.

Şekil 30. Örnek metinde yer alan edatlara yönelik öğrenci uygulamaları

Öğrencilere öncelikle Çalışma Yaprağı 1’de yer alan bağlaç örnekleri hatırlatılarak bu kelimelerin cümledeki görevleri sorulmuştur. Öğrencilere bağlaçların eş görevli sözcükleri söz gruplarını, cümleleri birbirine bağlayan ya da çeşitli anlam ilgileri kuran sözcük veya sözcük grupları olduğu sezdirilmeye çalışılmıştır. Daha sonra öğrencilere bağlaçlarla ilgili bilgi ve kuralları kavratmak/uygulatmak amacıyla örnek metin “Püf Noktası” dağıtılmıştır. Okunan örnek metinde geçen bağlaçlarla ilgili birkaç örnek verilerek bunların cümledeki işlevine dikkat çekilmiştir. Öğrencilere bu kelimelerin tek başına kullanılıp kullanılmayacağı sorulmuştur. Öğrencilerden gelen doğru yanıtların ardından öğrencilere bağlaçların; eş görevli sözcükleri, sözcük gruplarını, cümleleri birbirine bağlayan ya da çeşitli anlam ilgileri kuran sözcük veya sözcük grupları olduğu sezdirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bağlaçların tek başına bir anlam taşımadığı ancak cümle içinde bir anlam kazandığı fark ettirilmiştir. Öğrencilerden örnek metinde geçen eş görevli sözcükleri, söz gruplarını, cümleleri birbirine bağlayan ya da çeşitli anlam ilgileri kuran sözcük veya söz öbeklerini bulmaları istenmiştir. Öğrencilerin örnek metinde geçen bağlaçları bulma konusunda zorlanmadığı ve tahtaya çıkma konusunda

istekli oldukları görülmüştür. Örnek metinde yer alan bağlaçlara yönelik öğrenci uygulamaları Şekil 31’de görülmektedir.

Şekil 31. Örnek metinde yer alan bağlaçlara yönelik öğrenci uygulamaları

Tahtaya yazılan örneklerin cümlede ne gibi bir görevde kullanıldığı sorulmuş ve öğrencilerden doğru yanıtlar alınmıştır. Bağlacın tanımı yapılarak konuyla ilgili gerekli açıklamalarda bulunulmuş ve ölçme ve değerlendirme amacıyla hazırlanan Çalışma Yapağı 2 öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden çalışma yapağında yer alan metinde boş bırakılan yerlere uygun edatları getirmeleri istenmiştir. Öğrencilerin kolay bir şekilde boşluklara uygun edatları getirdikleri, birkaç öğrenci dışında öğrencilerin bu etkinliği yaparken zorlanmadıkları görülmüştür.

Öğrencilerden daha sonra çalışma yapağında yer alan diğer soruda edatların cümleye kattıkları anlamların karışık olarak verildiği belirtilerek bu anlamlarla cümleleri eşleştirmeleri istenmiştir. Öğrencilerin genel olarak cümleleri doğru eşleştirmelerine rağmen bazı cümleleri eşleştirmede zorlandıkları gözlemlenmiştir. Bu durum araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

“Ölçme ve değerlendirme amacıyla hazırlanmış olduğum Çalışma Yapağı 2’yi öğrencilere dağıttım. Öğrencilerden çalışma yapağında yer alan metinde boş bırakılan yerlere uygun edatları getirmelerini istedim. Öğrenciler kolay bir

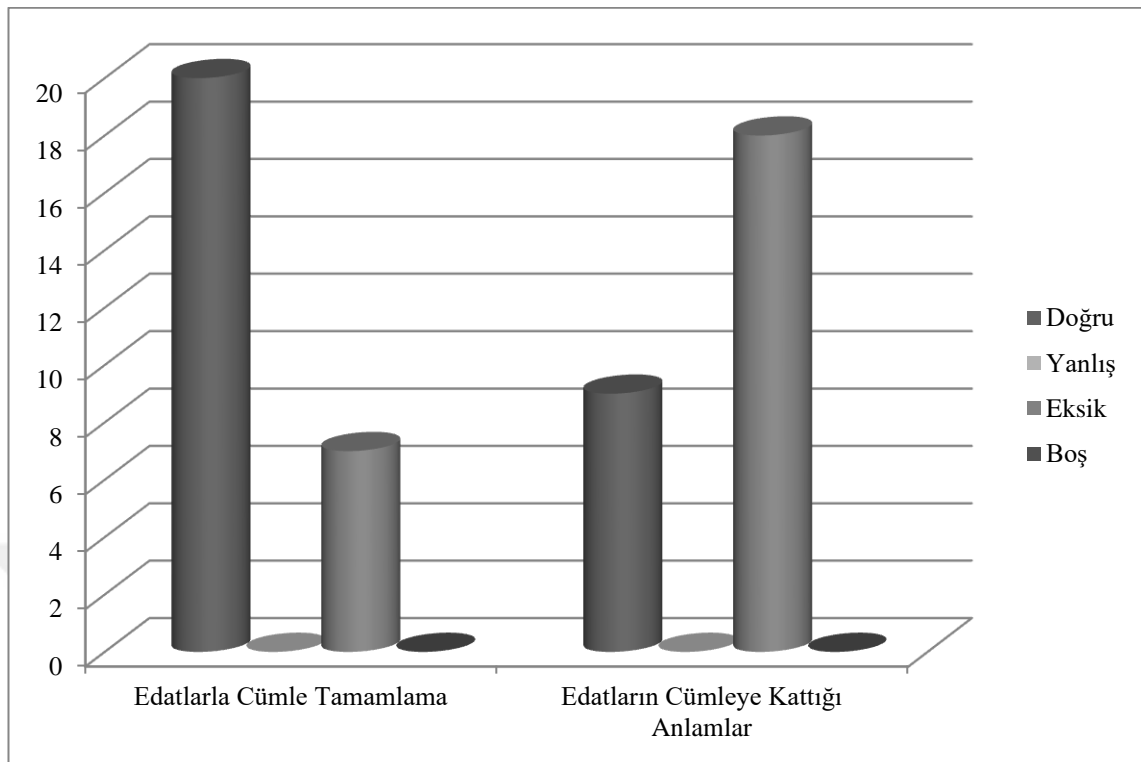

şekilde boşluklara uygun edatları getirdiler. Birkaç öğrenci dışında bu etkinliği yaparken zorlanmadı öğrenciler. Daha sonra öğrencilerden çalışma yaprağında yer alan diğer soruda edatların cümleye kattıkları anlamların karışık olarak verildiğini ve bu anlamlarla cümleleri eşleştirmelerini istediğimi söyledim. Öğrenciler genel olarak cümleleri doğru eşleştirmelerine rağmen bazı cümleleri eşleştirmede zorlanmışlardı.” (Araştırmacı Günlüğü, 12.03.2018)

Çalışma Yaprağı 2 ile ilgili bilgiler Tablo 28’de ve Grafik 9’da sunulmaktadır.

Tablo 28. Çalışma Yaprağı 2’de Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları

Sorular	Doğru	Yanlış	Eksik	Boş
Aşağıdaki paragrafı uygun edatlarla tamamlayınız.	Ö ₁ , Ö ₄ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₄ , Ö ₁₈ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₂ , Ö ₂₅ , Ö ₂₆ , Ö ₂₇ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ , Ö ₃₂ Ö ₃₃		Ö ₂ , Ö ₆ , Ö ₁₁ , Ö ₁₃ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₂₃ ,	
Aşağıdaki cümlelerde yer alan edatların cümleye kattıkları anlamlar karışık olarak verilmiştir. Bu anlamlarla cümleleri eşleştiriniz.	Ö ₁ , Ö ₄ , Ö ₁₁ , Ö ₂₁ , Ö ₂₃ , Ö ₂₅ , Ö ₃₀ , Ö ₃₂ , Ö ₃₃		Ö ₂ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₃ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀ , Ö ₂₂ , Ö ₂₆ , Ö ₂₇ , Ö ₂₉ , Ö ₃₁	

Grafik 9. Sorulara göre cevapların dağılımı

Grafik 9'a bakıldığı zaman Çalışma Yaprağı 2'de çalışma yaprağında yer alan metinde boş bırakılan yerlere uygun edatları getirmeleri istendiği soruyu 20 öğrencinin doğru, 7 öğrencinin de soruyu eksik cevapladığı görülmektedir. Ayrıca soruyu yanlış cevaplayan ya da boş bırakan öğrenci bulunmamaktadır. "Kısa hayatında insanın edindiği tecrübeler ne ___ azdır!" cümlesinde boş bırakılan yeri bazı öğrencilerin "ne yazık ki ___ azdır" şeklinde tamamladığı görülmüştür. Öğrencilerden beklenen "de" bağlacını yazmaları olmasına rağmen öğrenciler boş bırakılan yere "yazık ki" yazarak cümlede anlam bütünlüğünü oluşturmayı başarmıştır. Bunun yanı sıra bazı öğrencilerin de "Onlar zenginleşir, onlar ___ eksikliklerimizi gideririz." cümlesinde yer alan boşluklara "de" bağlacını getirdikleri görülmüştür. Öğrencilerden çalışma yaprağında yer alan diğer soruda edatların cümleye kattıkları anlamlar karışık olarak verilmiş öğrencilerin bu anlamlarla cümleleri eşleştirmeleri istenmiştir. 9 öğrencinin soruyu doğru 18 öğrencinin ise soruyu eksik cevapladığı görülmüştür. Soruyu yanlış cevaplayan ya da boş bırakan öğrenci bulunmamaktadır. Soruyu eksik cevaplayan öğrencilerin genellikle sebep ve amaç cümlelerini birbirine karıştırdıkları görülmüştür. Ö₁₁ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı Şekil 32'de görülmektedir.

ÇALIŞMA YAPRAĞI 2

Aşağıdaki paragrafı uygun edatlarla tamamlayınız.

Kitap, bizi avuttuğu gibi yükseltir de. Kısa hayatında insanın edindiği tecrübeler ne azdır! Oysaki şiirler ve romanlar, yaratıcılarının türlü iç tecrübeleri la kaynaşır. Onlar la zenginleşir, onlar la eksikliklerimizi gideririz. Bir şeyler öğrenmek la roman veya şiir okuduğunu sanmıyorum. Sanatçı bir şeyler öğretmek, bazı doğruları göstermek amacıyla la yazmıştır ki okuyucu öğrenmek la okusun! Fikir eseri la sanat eserinin ayrıldığı nokta işte burada!

Aşağıdaki cümlelerde yer alan edatların cümleye kattıkları anlamlar karışık olarak verilmiştir. Bu anlamlarla cümleleri eşleştiriniz.

benzerlik	yaklaşıklık	araç	sebebe	uğrunda
amaç	uygunluk	dışında	sadece	birlikte

- Ahmet karınca gibi çalışkandır. (benzerlik)
- Eve minibüs ile dönmüş. (Araç)
- Senin için her şeyi yaparım. (Uğrunda)
- Ayağına göre bir ayakkabı bulmuştu sonunda. (Uygunluk)
- Kitap okumak için sessiz bir yer arıyor. (Amaç)
- Senden başka böyle düşünen yok. (Dışında)
- Bu caddede on kadar mağaza var. (Yaklaşıklık)
- Bana ancak siz yardım edebilirsiniz. (Sadece)
- Sınavı kazandığı için bilgisayar alınmış. (Sebep)
- Oraya kardeşim ile gideceğim. (Birlikte)

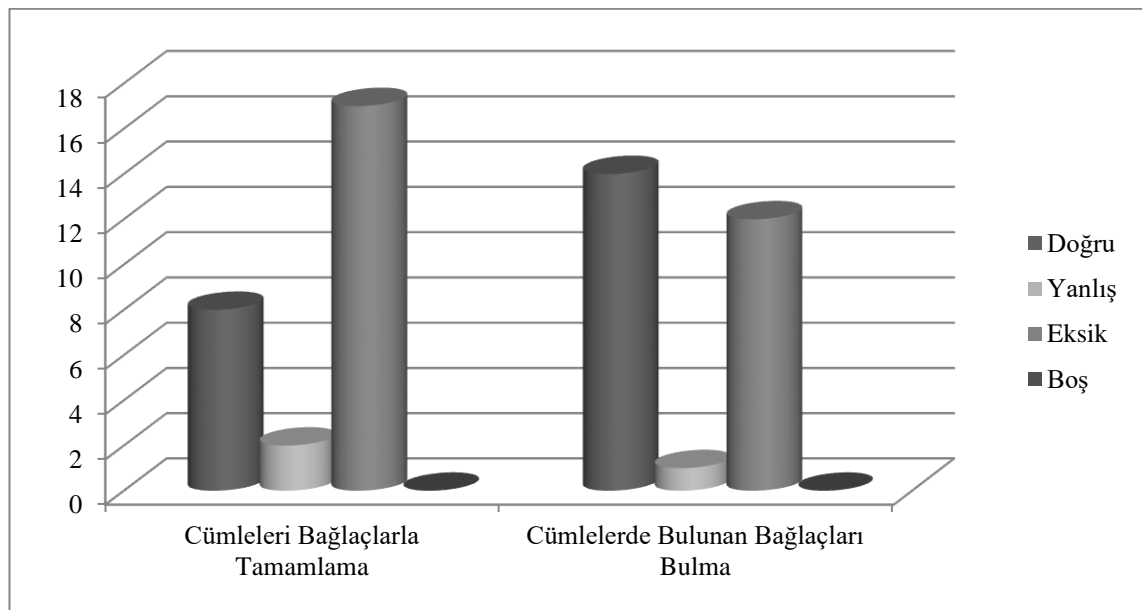
Şekil 32. Ö₁₁ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı

Öğrencilerin bağlaçlarla ilgili konuyu ne ölçüde kavradıklarını belirlemek amacıyla Çalışma Yaprağı 3 öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden öncelikle çalışma yaprağında yer alan metinde boş bırakılan yerlere uygun bağlaçları getirmeleri istenmiştir. Öğrenciler bu etkinliği yaparken biraz zorlanmışlardır. Öğrencilerin bir önceki çalışma yaprağında yer alan edatları daha kolay şekilde buldukları görülmüştür.

Bu etkinliğin ardından öğrencilerden çalışma yaprağında yer alan diğer sorudaki cümleleri okuyarak bu cümlelerdeki bağlaçların altını çizmeleri istenmiştir. Öğrenciler bu soruyu ilk soruya göre daha kolay şekilde yanıtlamıştır. Çalışma yaprağında yer alan bağlaç konusunda seçilen metin öğrencilere biraz zor gelmiştir. Çalışma Yaprağı 3'e ait bilgiler Tablo 29 ve Grafik 10'da sunulmaktadır.

Tablo 29. Çalışma Yaprağı 3'te Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları

Sorular	Doğru	Yanlış	Eksik	Boş
Aşağıdaki cümleleri uygun bağlaçlarla tamamlayınız.	Ö ₁ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₈ , Ö ₁₉ , Ö ₂₆ , Ö ₃₂ , Ö ₃₃	Ö ₆ , Ö ₂₇	Ö ₂ , Ö ₄ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₉ , Ö ₁₃ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₅ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁	
Aşağıdaki cümlelerde bulunan bağlaçların altını çizelim.	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₄ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₄ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈ , Ö ₂₂ , Ö ₂₆ , Ö ₂₉ , Ö ₃₁ , Ö ₃₂ , Ö ₃₃	Ö ₆	Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₉ , Ö ₁₃ , Ö ₁₅ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₃ , Ö ₂₅ , Ö ₂₇ , Ö ₃₀	

Grafik 10. Sorulara göre cevapların dağılımı

Grafik 10'a bakıldığı zaman öğrencilerden çalışma yaprağında yer alan metinde boş bırakılan yerlere uygun bağlaçları getirmelerinin istendiği soruyu 8 öğrencinin doğru, 2

öğrencinin yanlış, 17 öğrencinin ise eksik cevapladığı görülmektedir. Öğrenciler genellikle “de, ki ve ama” bağlaçlarını doğru kullanmıştır. Ayrıca öğrencilerin boş bırakılan yerlere bağlaç getirdiği ancak metin bütünlüğünü değil de cümle bütünlüğünü göz önünde bulundurdukları için yanlış cevaplar verdikleri görülmektedir. Öğrencilerden cümleleri okuyarak bu cümlelerdeki bağlaçların altını çizmelerinin istendiği çalışma yaprağında yer alan diğer soruyu 14 öğrencinin doğru, 1 öğrencinin yanlış, 12 öğrencinin ise eksik cevapladığı görülmüştür. Soruyu yanlış cevaplayan öğrenci ise bulunmamaktadır. Soruyu eksik cevaplayan öğrencilerin genellikle “çok” kelimesini ve bulunma hâli eki olan “-de” ekini bağlaç zannettikleri görülmüştür. Ö₃₀ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı Şekil 33’te görülmektedir.

ÇALIŞMA YAPRAĞI 3

Aşağıdaki cümleleri uygun bağlaçlarla tamamlayınız.

ya bizimle geleceksin ya da evde kalacaksın. Bu son söz de onun hoşuna gitmemişti. bu emri vakiden hiç hoşlanmazdı... İkisini de yapmayacaktı

ke başka çaresi de yoktu. Sözünü de söylemeden ağlamaya başladı.

_____ bir dokun bin ah işit kıvamındaymış. _____ annesi böyle istedi, onlarla gidecekti; _____ yüzünü hab asmaya devam edecekti. Evde kalıp kitap okumak istiyordu, _____ gideceği yeni komşunun çocuklarıyla tanışmak istemiyordu _____.

_____ kitaplarında bir sürü arkadaşı vardı onun... Yoksa annesi bilmiyor muydu onun kitaplarındaki dostlarını. Bilse de bu kadar ısrarcı olmazdı. _____ o annesini hiç kırmak istemezdi, _____ onun şu otoriter tavırları yok muydu?

Aşağıdaki cümlelerde bulunan bağlaçların altını çizelim.

- Sen de bizimle gelmek ister misin?
- Yarın Oya ile Hande bize gelecek.
- Onu affederim ama benden özür dilemeli.
- Gelirim ancak fazla kalamam.
- O günden beri ne aradı ne de sordu.
- Boş zamanlarında hem müzik dinler hem de resim yapar.
- O kadar çok ağlamış ki gözleri şişmiş.
- Tiyatro ve sinemaya zaman ayırmalıyız.
- Çok kızgındı yalnız belli etmiyordu.

Şekil 33. Ö₃₀ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı

Öğrencilerin dersin işleniş süreci hakkında görüşlerini öğrenmek varsa yaşanan aksaklıkları belirlemek ve öğrencilerin derste genel manada neler öğrendiklerini belirlemek amacıyla öğrenci günlüğü yazdırılmıştır. Öğrencilerin günlüğe genel manada konuyu anladıklarını, derste eğlendiklerini, dersin güzel geçtiğini yazdıkları görülmüştür. Ayrıca günlüklerde bir öğrenci dersi yeterince dinlemediği için anlamadığından bir öğrenci de bağlaçların biraz zor olduğundan bahsetmiştir. 5. eylem planı ile ilgili genel değerlendirme araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

“3 ders saati olarak planlanan bu dersi belirlenen sürede tamamladım ve ders esnasında herhangi bir problemle karşılaşmadım. Öğrenciler konuyu genel olarak iyi anladılar. Derse katılımları çok iyiydi.” (Araştırmacı Günlüğü, 12.03.2018)

Eylem planı 3 ders saati olarak belirlenmiş ve belirlenen sürede tamamlanmıştır. Öğrencilerin derse aktif katılımının sağlandığı gözlemlenmiştir. Ders esnasında ve ders sonunda alınan geri bildirimler neticesinde öğrencilerin konuyu kavradığı görülmüştür. Çalışma Yaprağı 2'nin, Çalışma Yaprağı 3'e göre daha hızlı ve kolay şekilde cevaplandığı görülmüştür. Bunda çalışma yapraklarında yer alan edatlar ile ilgili metnin bağlaçlar ile ilgili metne göre daha açık ve sade olması önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Öğrencilerin 5. eylem planı ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Bugün edat ve bağlaçları öğrendik. Çalışmalar yaptık. Metinler okuduk. Çok iyiydi. Diğer arkadaşlarımı bilmem ama ben çok eğlendim.” (Ö₁, 12.03.2018)

“Her pazartesi günleri öğretmenimiz tüm sınıfa metin veya şiir vererek bize ders anlatıyor. Biz bu dersten çok eğleniyoruz. Her pazartesi böyle ve biz çok memnunuz.” (Ö₂, 12.03.2018)

“Bu derste de çok eğlendim. Birçok arkadaş derse çok istekli idi. Sınıfın yarısından fazlası parmak kaldırıp tahtaya çıktı. Bence de bu uygulamamız çok güzel oldu. Ben çok eğlendim ve dersi çok iyi anladım.” (Ö₁₁, 12.03.2018)

“Eğlenceli bir dersti yine ama bugün diğerlerinden farklı geçti. Çünkü bugün oyun oynamadık.” (Ö₁₄, 12.03.2018)

“Bugün yine her dersimizde olduğu gibi çok eğlendim ve eminim arkadaşlarım da eğlenmiştir. Bu hafta oyun oynamadık fakat oyun oynamasak da olur.” (Ö₁₇, 12.03.2018)

“Konumuz bağlaçtı. Çok güzel bir konuydu. Bugün çok eğlendik. Tahtaya kalkıp konumuzla ilgili örnekler yazdık. Püf Noktası ve Deneme Cesareti adlı metinler çok güzeldi. Çalışma Yaprağı 1, 2 ve 3’te zorlanmadım. Çok eğlendik. Vaktin nasıl geçtiğini anlayamadık.” (Ö₂₀, 12.03.2018)

“Ders bence çok güzel geçti. Çok beğendim.” (Ö₂₅,12.03.2018)

Öğrenci günlüklerine bakıldığı zaman öğrencilerin genel olarak ders işleniş şekline duydukları memnuniyeti dile getirdikleri görülmektedir. Özellikle dil bilgisi konularının öğretiminde kullanılan metinlerin öğrenciler tarafından oldukça beğenildiği dile getirilmiştir. Ö_{14,17} kodlu öğrenciler dersin iyi geçtiğini, konuyu çok iyi anladıklarını ancak derste oyun oynamadıklarını belirtmişlerdir.

4.6. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak Ünlemlerin İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Hazırlanan 6. eylem planında “Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.” kazanımı doğrultusunda ünlemlerle ilgili bilgi ve kuralları kavrama/uygulama çalışması yaptırılmıştır. Sınıf mevcudunun tam olduğu görülmüş ve 32 öğrenciyle uygulama yapılmıştır. Dersin başında öğrencilerin derse hazırbulunuşluklarını sağlamak amacıyla öğrencilere his simgeleri dağıtılmıştır. Öğrencilere bu kartlardaki yüz ifadelerine dikkatle bakmaları söylenmiştir. Daha sonra yüz ifadelerinin ne ifade ettiği öğrencilere sorulmuş ve öğrencilerin cevaplarının ardından öğrencilerden bu yüz ifadelerinin taşıdığı duygularla ilgili cümle kurmaları istenmiştir. Öğrencilerin bu yüz ifadelerinin taşıdığı anlamlarla ilgili cümle kurma konusunda oldukça başarılı oldukları görülmüştür. His simgesi örneği Şekil 34’de görülmektedir.

Şekil 34. His simgesi örneği

Bu etkinliğin ardından öğrencilerden gönüllü olarak tahtaya çıkmak isteyen öğrenci olup olmadığı sorulmuştur. “Ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımına yönelik gözlem bölümü Tablo 30’da sunulmaktadır.

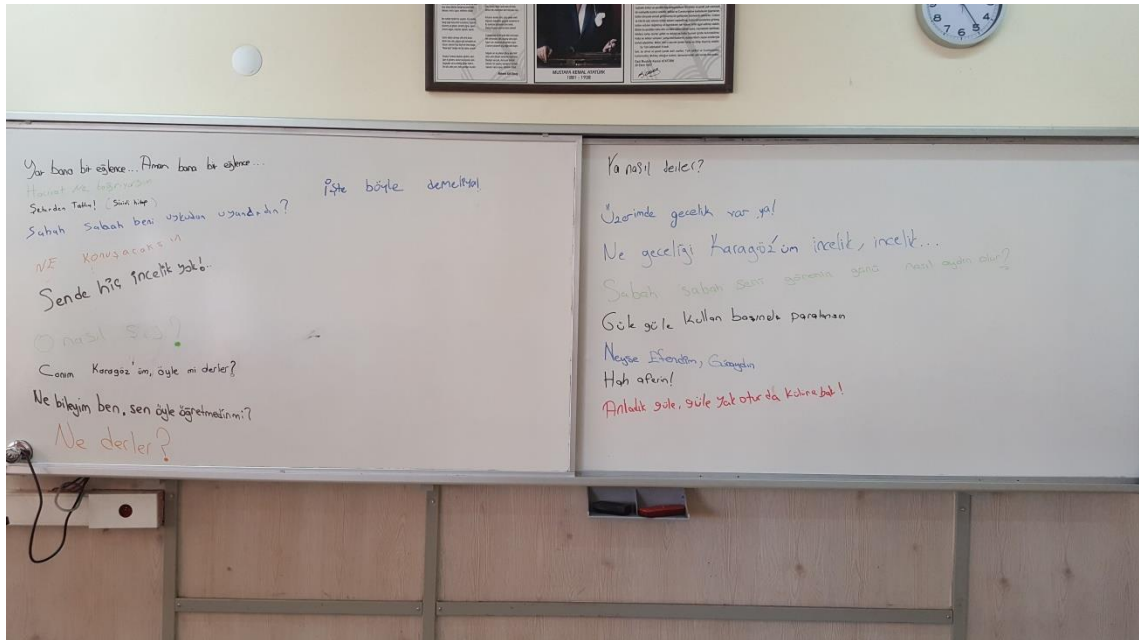
Tablo 30. “Ünlemlerin Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü

Tarih: 19.03.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: 09.25-09.35	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Sınıfın büyük bir çoğunluğu tahtaya çıkma konusunda gönüllü oldu [1]. Bu nedenle öğrenciler tahtaya çıkınca üç gruba ayrıldı [2]. Tahtaya çıkan öğrencilere his simgeleri olan maskeler verildi ve öğrencilerin bu simgeleri ifade ettiği duyguları yansıtacak şekilde küçük bir oyun sergilemeleri istendi [3]. Öğrencilere ayrıca duygularını ifade ederken beden dilinden de yararlanabilecekleri hatırlatıldı [4]. Öğrenciler tahtada doğaçlama olarak oyunlarını başarıyla sergiledi ve sınıftaki arkadaşları da tahtadaki öğrencilerin oyunlarını beğenerek onları alkışladı [5].	İsteklilik Oyun Duygu Doğaçlama	Hazırbulunuşluk sağlama

Öğrencileri zihinsel olarak anlatılacak konuya hazırlayan bu etkinlikten sonra örnek metin “Hacivat ile Karagöz” öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden metni bir kez içinden okumaları istenmiş ve metni okuduktan sonra tahtada canlandıracakları öğrencilere belirtilmiştir. Öğrencilerin metni tahtada canlandırma konusunda istekli oldukları görülmüştür. Bu nedenle daha fazla öğrencinin tahtaya kalkmasını sağlamak için metin ikiye bölünmüştür. Böylece daha fazla öğrencinin tahtada metni canlandırması sağlanmıştır.

Öğrencilere canlandırma yapmadan önce metindeki duygulara uygun olarak seslerini ve beden dillerini ayarlaması gerektiği belirtilmiştir. Metin öğrenciler tarafından istekle ve başarılı bir şekilde canlandırıldıktan sonra metinde yer alan duygulara örnek verilmiş ve öğrencilerden de duygu ifade eden kelimeleri söylemeleri istenmiştir. Öğrenciler konuyla ilgili örnekler verdikten sonra ünlemin tanımı yapılarak konuyla ilgili örnekler verilmiştir. Öğrencilerin de vermiş oldukları cevapların ardından öğrencilerin konuyu daha iyi anlamalarını sağlamak amacıyla konuyla ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır. Örnek metinde yer alan ünlemlere yönelik öğrenci uygulamaları Şekil 35’te görülmektedir.

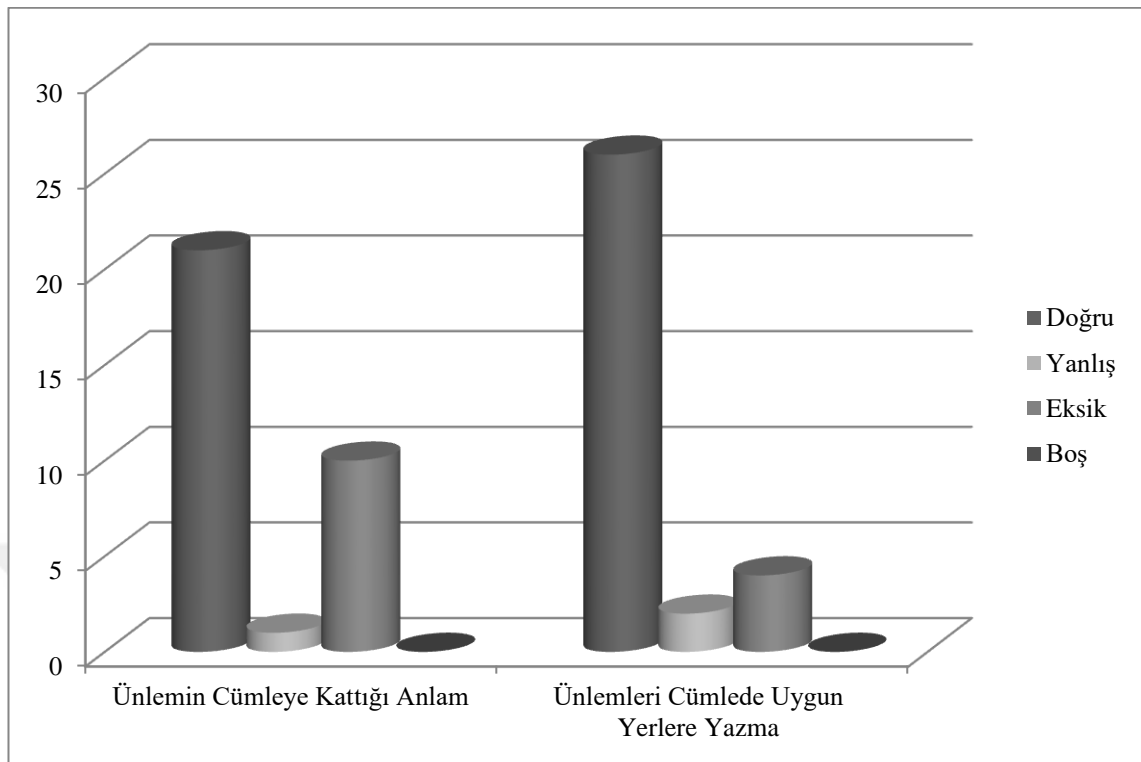
Şekil 35. Örnek metinde yer alan ünlemlere yönelik öğrenci uygulamaları

Öğrencilerin öğrendiklerini pekiştirmek ve bilgilerini ölçmek amacıyla çalışma yaprağı öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilere çalışma yaprağında yer alan sorularla ilgili gerekli

açıklamalar yapılmış öğrencilerin anlamakta zorluk çekecekleri düşünülen “yakınmak” kelimesinin anlamı açıklanarak bu kelimeye örnek verilmiştir. Öğrenciler çalışma yaprağında yer alan soruları cevapladıktan sonra öğrenci cevapları kontrol edilmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun çalışma yaprağındaki soruları doğru şekilde cevaplandığı görülmüştür. Çalışma yaprağında yer alan soruların cevaplanma durumlarına ait bilgiler Tablo 31’de, sorulara göre cevapların dağılımı Grafik 11’de sunulmaktadır.

Tablo 31. *Çalışma Yaprağında Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları*

Sorular	Doğru	Yanlış	Eksik	Boş
Ünlemlerin cümlelere hangi anlamı kattığını belirleyiniz ve bunları eşleştiriniz.	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₅ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉ , Ö ₂₂ , Ö ₂₄ , Ö ₂₅ , Ö ₂₆ , Ö ₂₇ , Ö ₂₈ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ , Ö ₃₃	Ö ₂₁	Ö ₄ , Ö ₆ , Ö ₁₃ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₈ , Ö ₂₀ , Ö ₂₃ , Ö ₃₂	
Aşağıdaki ünlemleri, cümlelerdeki uygun yerlere yazınız. Yerleştirdiğiniz ünlemlerin yay araç içindeki duyguyu yansımasına özen gösteriniz.	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₇ , Ö ₉ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₄ , Ö ₂₅ , Ö ₂₆ , Ö ₂₇ , Ö ₂₈ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ , Ö ₃₂ , Ö ₃₃	Ö ₁₈ , Ö ₂₁	Ö ₆ , Ö ₈ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁	

Grafik 11. Sorulara göre cevapların dağılımı

Grafik 11'e bakıldığı zaman ünlemlerin cümlelere hangi anlamı kattığının belirlenerek bunların eşleştirilmesinin istendiği ilk soruyu 21 öğrencinin doğru, 10 öğrencinin eksik, 1 öğrencinin yanlış cevapladığı görülmektedir. Öğrencilerden ünlemleri, cümlelerdeki uygun yerlere yazmalarının istendiği 2. soruyu; 26 öğrenci doğru, 4 öğrenci eksik, 2 öğrenci yanlış cevaplamıştır. Soruyu boş bırakan öğrenci bulunmamaktadır. Grafik 11'den de görüleceği üzere öğrencilerin büyük bir çoğunluğu soruyu doğru yanıtlamıştır. Bu durum araştırmacı günlüğünde şu şekilde yer almaktadır:

“Öğrenciler çalışma yaprağında yer alan soruları cevapladıktan sonra öğrenci cevaplarını kontrol ettim. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun çalışma yaprağındaki soruları doğru şekilde cevaplandığını gördüm.”

Çalışma yaprağı ile ilgili etkinliğin tamamlanmasının ardından hem ölçme değerlendirme hem de öğrenilenlerin kalıcılığını sağlamak ve pekiştirme amacıyla yeniden oluşturma çalışması yaptırılmıştır. Sınıftaki öğrenciler beş gruba ayrılarak her bir gruba farklı bir konuda yeniden oluşturma çalışması yaptırılmıştır. 1. gruptan “görmüş oldukları bir kaza” ile ilgili, 2. gruptan “tanışma” konulu, 3. gruptan “tartışma” konulu, 4. gruptan “hasta ziyareti” ile ilgili ve 5. gruptan da “alışveriş” konulu bir

diyalog metni oluşturması istenmiştir. Bu alışma tamamlayıcı görev/bütünleyici çalışma olarak öğrencilere verilmiştir. Yeniden oluşturma çalışması rneği Şekil 36'da görülmektedir.

KAZA

Ahmet Uo ⇒ ff ya! Gok sikildim. Hadi dışarı arabam

Rayda Abur ⇒ Eeeet! Gok rye bir arab

Nisa ⇒ Eeee! Nereye gideyoruz?

Emirhan ⇒ Ayyy! Gok aciktım ya! Kenardaki dnerciye gidelim.

Melisa ⇒ Evet ben de gok acikmıştım. Haydi!

Ahmet Yo ⇒ Ne duruyoruz Hadi, yürüyün!

(Dnerciye geldikleri)

Emirhan ⇒ İşte geldik! Haydi, leceğim!

Melisa ⇒ Ben ışmarlayacağım, sakın ıştara almaya!

Nisa ⇒ Ayyy! Baydı vallahi, haydi!

Melisa ⇒ Tamam

(Ses geldi)

Emirhan ⇒ Eyyy! O neydi beee!

Ahmet Uo ⇒ Ben bu sesi cok rye tanırım. Fren sesi bu!

Nisa ⇒ Kaza mı oldu acaba?

Şekil 36. Yeniden oluşturma çalışması rneği

Öğrencilerin dersin işleniş süreci hakkında görüşlerini öğrenmek varsa yaşanan aksaklıkları belirlemek ve öğrencilerin derse genel manada neler öğrendiklerini belirlemek amacıyla öğrenci günlüğü yazdırılmıştır. Öğrenciler yazmış oldukları günlüklerde dersin özellikle başlangıç aşamasının oldukça eğlenceli geçtiğini konuyu çok güzel anladıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler ayrıca tamamlayıcı görev/bütünleyici çalışmalarını başarıyla tamamlayıp birinci olmak istediklerini ve bu görev için çok heyecanlı olduklarını belirtmişlerdir.

“Ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.” kazanımına yönelik olarak hazırlanan 6. eylem planı 3 ders saati olarak belirlenmiş ve belirlenen sürede tamamlanmıştır. Öğrencilerin derse aktif katılımının sağlandığı gözlemlenmiştir. Ders esnasında ve ders sonunda alınan geri bildirimler neticesinde öğrencilerin konuyu kavradığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin derse hazırbulunmuşluklarını sağlamak amacıyla kullanılan his kartları öğrencilerin ilgisini çekmiştir. Tamamlayıcı görev/bütünleyici çalışma olarak verilen yeniden oluşturma çalışması öğrenciler tarafından istekle tamamlanmıştır. 6. eylem planı ile ilgili öğrenci görüşleri öğrenci günlüklerine şu şekilde yansımıştır:

“Bugün ünlem konusunu işledik. Dersin başında öğretmenimiz bize emoji resimleri verdi ve bu yüz ifadeleri ile ilgili cümle kurmamızı söyledi. Bana bir fikri beğenmiş ve onaylamış emoji geldiği için ben öğretmenlerin kurul toplantısında aldığı karar çok hoşuma gitti dedim. Arkadaşlarımın hepsi çok güzel cümleler kurdu. Sonra 5 kişi tahtaya çıkıp doğaçlama yaptı. İçinde ben de vardım!” (Ö₁, 19.03.2018)

“Sevgili günlük yine etkinlik yaptık ama en güzel etkinlik. Bugün ünlemlerle ilgili etkinlik yaptık. Emojiler her şey vardı. İlk etkinliğimizde emoji resimli kâğıtlar vardı. Emojilerle ilgili cümleler kurduk. Hocamız herkesi kaldırıp cümle kurdurdu. Gerçekten çok eğlenceliydi.” (Ö₉, 19.03.2018)

“Arkadaşlarımızı tahtaya çıkarıp emojilerden bir oyun canlandırmalarını istedi. Canlandırdılar ve güzel bir oyun olmuştu.” (Ö₁₅, 19.03.2018)

“Bugün emojiyle ilgili etkinlik yaptık. Çok güzel geçti. Bu emojiyle ilgili hangi yüzü ifade ettiğini söyledik sırayla. Bugün eğlendik. Çok güzel geçti vakit.” (Ö₂₀, 19.03.2018)

“Bugün Türkçe dersinde büyük kâğıtlarda emoji vardı. Hoca onları bize gösterdi ve hepsi de çok güzeldi. Hoca teker teker dağıttı ve onlarla ilgili cümleler kurduk. Ders çok güzel geçti.” (Ö₂₅, 19.03.2018)

“Sevgili günlük bugün Türkçe dersimiz baya güzel geçmişti ve çok komikti. İlk önce hocamız A4 kâğıdının üzerinde emoji verdi. Biz o emojiyle ilgili cümleler kurduk.” (Ö₃₂, 19.03.2018)

“Bugün okulda yine etkinlik yaptık. Yine her zamanki gibi çok eğlenceliydi. Çok güzel geçti. En sevdiğim bölüm emoji bölümüydü.” (Ö₃₃, 19.03.2018)

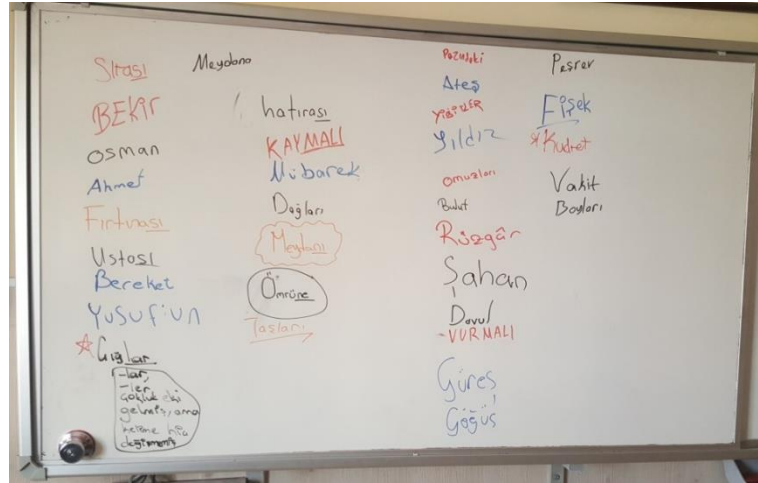
4.7. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak Basit, Türemiş ve Birleşik Kelimelerin İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar

“Basit türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder” kazanımı doğrultusunda basit, türemiş ve birleşik kelimelerle ilgili bilgi ve kuralları kavrama/uygulama amacıyla hazırlanan 7. eylem planı 29 öğrenciyle uygulanmıştır. Dersin başında öğrencilerin derse hazırbuluşluklarını sağlamak amacıyla Çalışma Yaprığı 1 öğrencilere dağıtılmış ve çalışma yaprağında yer alan altı çizili kelimelerin yapısını sezdirmeye yönelik sorular sorulmuştur. “Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder” kazanımına yönelik gözlem bölümü Tablo 32’de sunulmaktadır.

Tablo 32. “Basit, Türemiş ve Birleşik Kelimeleri Ayırt Eder” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü

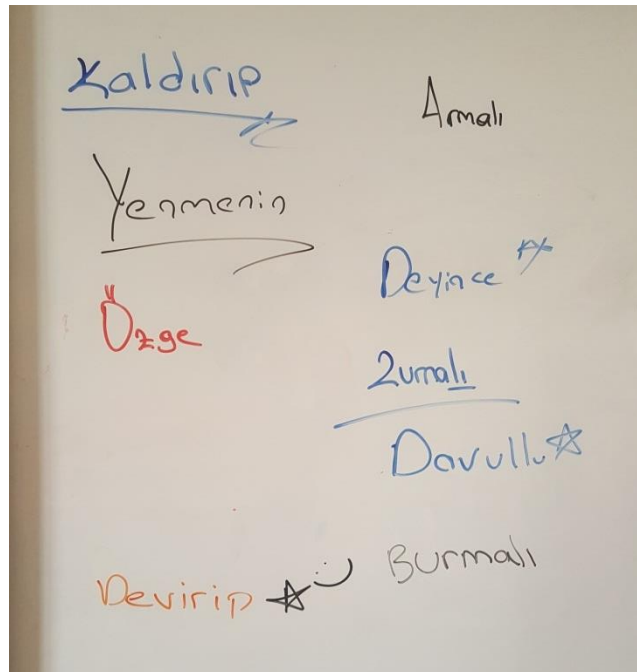
Tarih: 26.03.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: 09.15-09.25	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
“Altı çizili kelimelerin anlamlı en küçük parçası nedir?”, “Ek olan kelimeler hangileridir?”, “Bu kelimeler ek alınca ne yapmış kelimeyi?” gibi sorularla öğrencilerde farkındalık oluşturulmaya çalışıldı [1]. Öğrencilerin var olan bilgilerini harekete geçirmek ve yeni öğrenilecek bilgilere zemin hazırlamak amacıyla sorulan bu sorularla öğrencilere gövde durumundaki sözcüklerin anlamlarında değişiklik meydana geldiği sezdirilmeye çalışıldı [2]. Sözcüklerin almış oldukları eklerden bazılarının sözcüğün anlamını değiştirirken bazılarının sözcüğün anlamında herhangi bir değişiklik meydana getirmediğine dikkat çekildi [4].	Farkındalık oluşturma Sezdirme Dikkat çekme	Dil bilgisi öğretiminde sezdirme yaklaşımı

Öğrencilere birleşik kelimeleri sezdirmeye yönelik gerçekleştirilen bu çalışmanın ardından örnek metin “Cazgır” öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrenciler metni önce sessiz bir şekilde okumuş daha sonra öğrenciler metni okuma konusunda istekli oldukları için metin sınıfta sesli olarak iki kere okunmuştur. Öğrencilere metinde bulunan basit kelimelerden birkaç örnek verilerek öğrencilerden metinde ek almamış ya da ek alsa bile anlamında herhangi bir değişiklik olmamış kelimeleri bulmaları istenmiştir. Öğrenciler bulmuş oldukları kelimeleri tahtaya yazmışlardır. Öğrencilerin basit kelimeleri bulmada hiç zorlanmadıkları görülmüştür. Öğrencilerin cevaplarının ardından bu kelimelerin yapıca basit kelime olduğu belirtilerek konuyla ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Örnek metinde yer alan basit kelimelere yönelik öğrenci uygulamaları Şekil 37’de görülmektedir.

Şekil 37. Örnek metinde yer alan basit kelimelere yönelik öğrenci uygulamaları

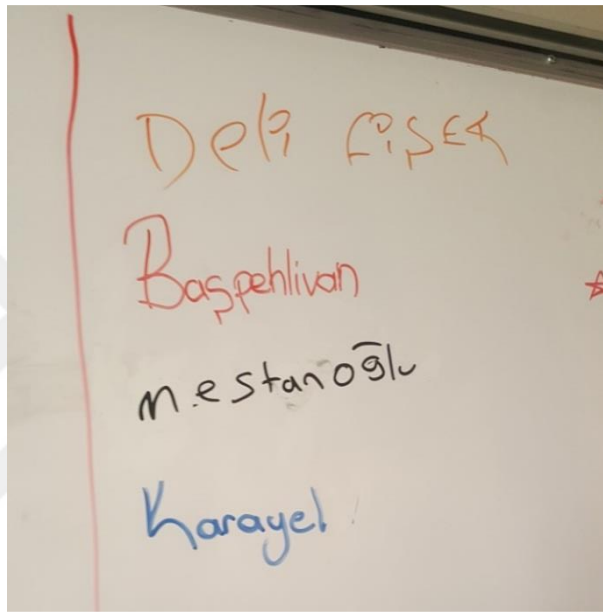
Öğrencilerin basit kelimeleri iyice kavradığından emin olunduktan sonra metinde bulunan türemiş kelimelere örnek verilerek öğrencilerin de ek olarak anlamında bir değişiklik meydana gelmiş sözcükleri bulmaları istenmiştir. Öğrenciler türemiş kelimeleri bulurken birkaç öğrencinin birleşik kelime örneği verdiği görülmüştür. Bunun üzerine gerekli sezdirme çalışmaları yapılarak vermiş oldukları örneklerin birleşik sözcük olduğu kavratılmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin bulmuş oldukları türemiş sözcükleri tahtaya yazmalarının ardından bu kelimelerin yapıca türemiş kelime olduğu belirtilerek konuyla ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Örnek metinde yer alan türemiş kelimelere yönelik öğrenci uygulamaları Şekil 38’de görülmektedir.

Şekil 38. Örnek metinde yer alan türemiş kelimelere yönelik öğrenci uygulamaları

Metinde bulunan birleşik kelimelere birkaç örnek verilerek öğrencilerden metinde bu şekilde iki kelimenin birleşmesi ile oluşan kelimeleri bulmaları istenmiştir. Öğrenciler bulmuş oldukları örnekleri tahtaya yazmışlardır. Öğrencilerin birleşik kelimeleri bulma konusunda zorluk yaşamadıkları görülmüştür. Öğrencilerin cevaplarının ardından bu kelimelerin yapıcı birleşik kelime olduğu belirtilerek konuyla ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Örnek metinde yer alan birleşik kelimelere yönelik öğrenci uygulamaları Şekil 39’da görülmektedir.

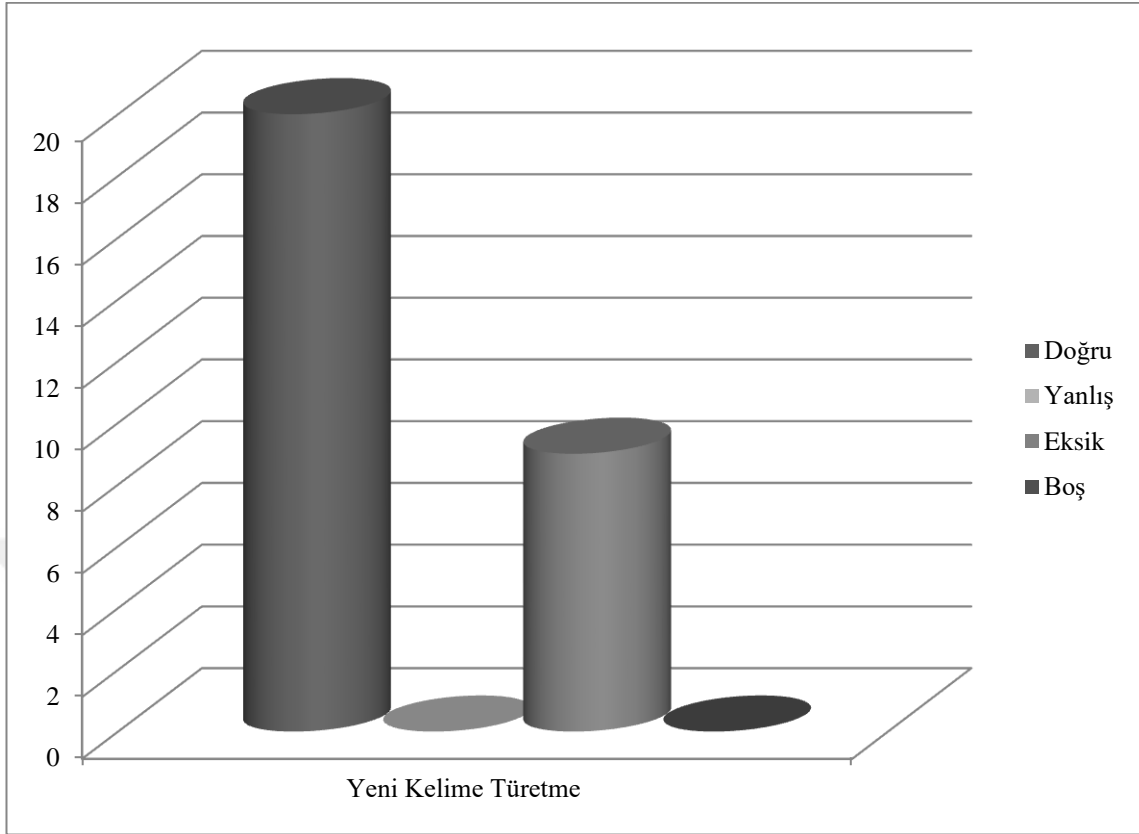

Şekil 39. Örnek metinde yer alan birleşik kelimelere yönelik öğrenci uygulamaları

Öğrencilerin konuyu daha iyi kavramalarını sağlamak ve ölçme değerlendirme amacı ile Çalışma Yaprağı 2 öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden bu çalışma yaprağında kökler ve ekleri ayrı ayrı verilen kelimelerden yeni kelimeler türetmesi istenmiştir. Öğrencilerin bu etkinliği kolay bir şekilde tamamladıkları görülmüştür. Birkaç öğrenci dışında öğrencilerin büyük çoğunluğu yeni kelime türetme konusunda zorluk yaşamamıştır. Çalışma Yaprağı 2 ile ilgili bilgiler Tablo 33’te ve Grafik 12’de sunulmaktadır.

Tablo 33. Çalışma Yaprağı 2’de Yer Alan Sorunun Cevaplanma Durumu

Soru	Doğru	Yanlış	Eksik	Boş
Sevgili çocuklar, kökler ve ekler benden yeni kelimeler türetmek sizden.	Ö ₁ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₇ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₆ , Ö ₂₈ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ , Ö ₃₂		Ö ₂ , Ö ₆ , Ö ₈ , Ö ₁₃ , Ö ₁₆ , Ö ₁₈ , Ö ₂₁ , Ö ₂₅ , Ö ₃₃	

Grafik 12. Sorulara göre cevapların dağılımı

Grafik 12’den de görüldüğü gibi öğrencilerden kökler ve ekleri ayrı ayrı verilen kelimelerden yeni kelimeler türetmesinin istendiği soruyu 20 öğrenci doğru, 9 öğrenci eksik cevaplamıştır. Soruyu boş bırakan ya da yanlış cevaplayan öğrenci ise bulunmamaktadır.

Öğrencilerin çalışma yaprakları incelendiği zaman soruyu eksik cevaplayan öğrencilerin “duy-“ ve “sat-“ fiillerini “-ar” eki ile birleştirerek “duyar” ve “satar” şeklinde yazdıkları; “ev”, “Türk” ve “fiş” kelimelerine “-im” ekini getirerek “evim”, “Türkü” ve “fişim” şeklinde kelime oluşturmaya çalıştıkları görülmüştür. Çalışma yapraklarında yer alan en dikkat çekici örnekler ise “al-“ fiiline “-man” ekinin getirilerek “Alman” kelimesinin oluşturulması ve “son” kelimesine “-er” eki getirilerek “Soner” kelimesinin oluşturulmasıdır. Ö₃₃ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı Şekil 40’ta görülmektedir.

ÇALIŞMA YAPRAĞI 2

Sevgili çocuklar, kökler ve ekler benden yeni kelimeler türetmek sizden.

The worksheet contains the following lists of roots and affixes:

Left Circle (Roots):

- *genç
- *vefa
- *güzel
- *ev
- *son
- *Hülya
- *arka
- *bil-
- *ince
- *gez-
- *beş
- *kan
- *böl-
- *koş-
- *göz
- *duy-
- *sat-
- *sev-
- *kira
- *kir
- *fiş
- *yok
- *deli
- *seç-
- *say-
- *mavi
- *su
- *Türk
- *çık-
- *al-

Right Circle (Affixes):

- ış
- çe
- kır
- imsi
- man
- im
- lik
- suz
- a
- luk
- inç
- cik
- ar
- gin
- ıcı
- li
- ge
- cil
- sız
- gil
- daş
- er
- le
- gu
- r
- cı
- üm
- uş

Handwritten Words (Bottom Circle):

güzellik,
gençlik, bilgim,
arkadaş, suluk, vefasız
gözlük, sevgi, bölge
Türküm, arka, yoluk,
kırtı, Alman, susuz,
sona, incecik, Hülyagil
delilik, evli, seçim,
beşlik, sayı...

Şekil 40. Ö₃₃ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı

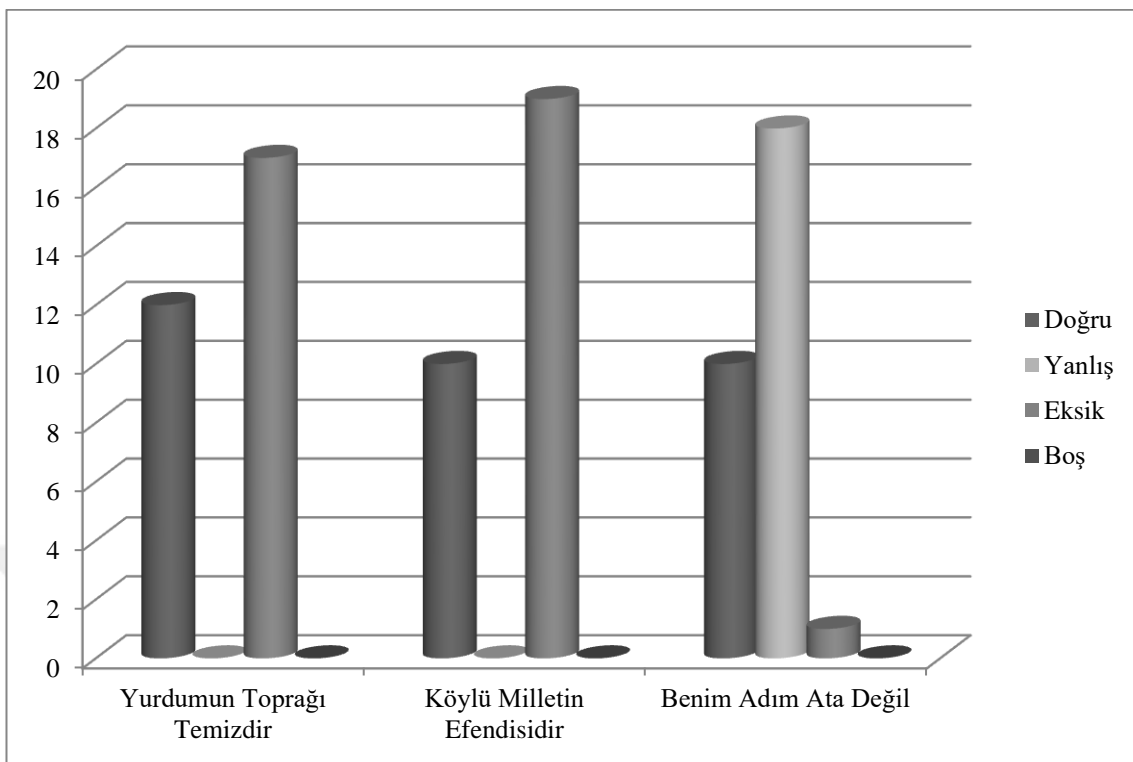
Bu etkinliğin ardından Çalışma Yaprağı 3 öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden çalışma yaprağındaki metinlerde geçen altı çizili kelimelerin yapısını bulup yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin bu etkinlikte başarılı oldukları gözlemlenmiştir. Öğrencilerin metinlerde yer alan altı çizili kelimelerin yapısını hızlı ve kolay bir şekilde buldukları görülmüştür. Bu durum araştırmacı günlüğünde şu şekilde yer almaktadır:

“Öğrencilerden çalışma yaprağındaki metinlerde geçen altı çizili kelimelerin yapısını bulup yazmalarını istedim. Öğrenciler bu etkinlikte de oldukça başarılıydı. Metinlerde geçen altı çizili kelimelerin yapısını hızlı ve kolay bir şekilde buldular.” (Araştırmacı Günlüğü, 26.03.2018)

Çalışma Yaprağı 3 ile ilgili bilgiler Tablo 34 ve Grafik 13’te sunulmaktadır.

Tablo 34. Çalışma Yaprağı 3’te Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları

Sorular	Doğru	Yanlış	Eksik	Boş
“Yurdumun Toprağı Temizdir” metninde geçen altı çizili kelimelerin yapısını bulup altlarına yazınız.	Ö ₁ , Ö ₄ , Ö ₁₄ , Ö ₁₆ , Ö ₁₈ , Ö ₂₀ , Ö ₂₅ , Ö ₂₆ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ , Ö ₃₃		Ö ₂ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉ , Ö ₂₁ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₈ , Ö ₃₂	
“Köylü Milletın Efendisidir” metninde geçen altı çizili kelimelerin yapısını bulup altlarına yazınız.	Ö ₁ , Ö ₄ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₄ , Ö ₁₈ , Ö ₂₅ , Ö ₂₆ , Ö ₂₉ , Ö ₃₃		Ö ₂ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₈ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ , Ö ₃₂	
“Benim Adım Ata Değil” metninde geçen altı çizili kelimelerin yapısını bulup altlarına yazınız.	Ö ₁ , Ö ₄ , Ö ₇ , Ö ₁₀ , Ö ₁₄ , Ö ₁₆ , Ö ₁₈ , Ö ₂₆ , Ö ₃₁ , Ö ₃₃	Ö ₆	Ö ₂ , Ö ₅ , Ö ₈ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₅ , Ö ₂₈ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₂	

Grafik 13. Sorulara göre cevapların dağılımı

Grafik 13'e bakıldığında öğrencilerden "Yurdumun Toprağı Temizdir" metninde geçen altı çizili kelimelerin yapısını bulup altlarına yazmalarının istendiği ilk soruyu 12 öğrencinin doğru, 17 öğrencinin ise eksik cevapladığı görülmektedir. "Köylü Milletin Efendisidir" metninde 10 öğrenci soruyu doğru, 19 öğrenci ise eksik cevaplamıştır. Soruyu yanlış cevaplayan ya da boş bırakan öğrenci bulunmamaktadır. "Benim Adım Ata Değil" metninde ise 10 öğrenci soruyu doğru, 18 öğrenci ise eksik cevaplamıştır. 1 öğrenci soruyu yanlış cevaplarırken soruyu boş bırakan öğrenci bulunmamaktadır. Bu çalışma yaprağında en kısa metin "Benim Adım Ata Değil" metni, en uzun metin "Köylü Milletin Efendisidir" metnidir. Buna rağmen öğrencilerin başarılarının neredeyse birbiriyle aynı olduğu görülmüştür.

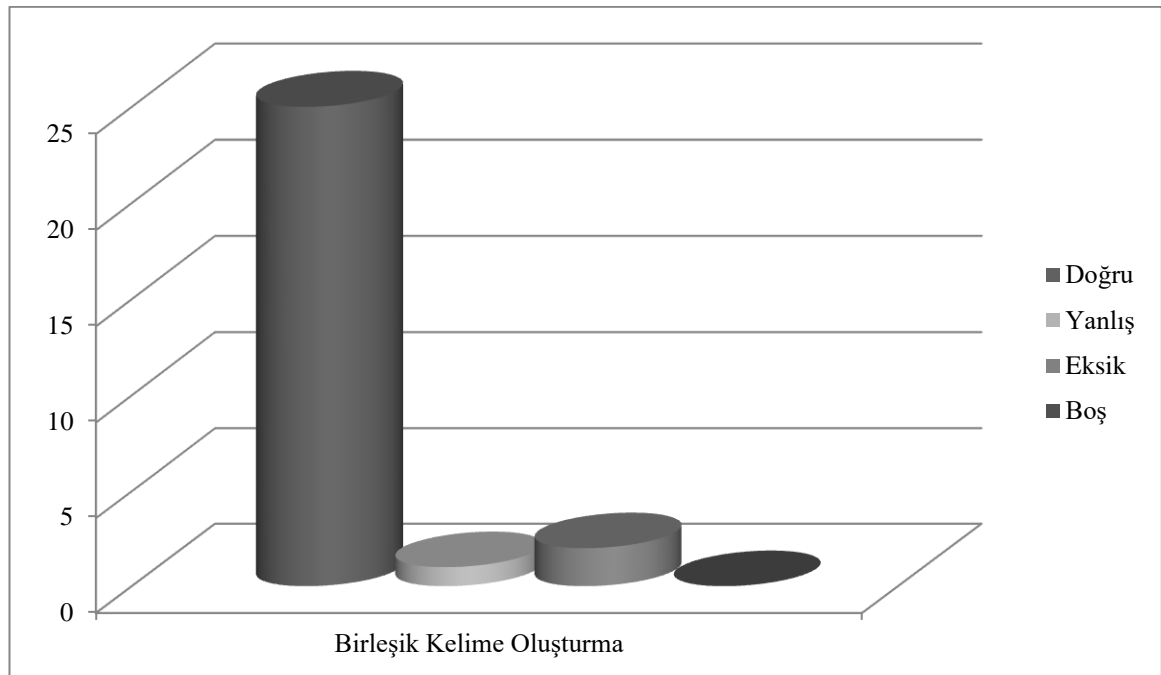
Öğrencilere Çalışma Yapağı 4 dağıtılmış, öğrencilerden çalışma yaprağında yer alan resimleri inceleyerek resimlerle ilişkili olan yeni birleşik kelimeler oluşturmaları istenmiştir. Öğrencilerin bu etkinliği yaparken eğlendikleri görülmüştür. Görsellerden hareketle çalışma yapmak öğrencileri derse motive etmiştir. Bu durum araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

“Öğrencilere Çalışma Yaprağı 4’ü dağıttım. Öğrencilerden çalışma yaprağında yer alan resimleri inceleyerek resimlerle ilişkili olarak yeni birleşik kelimeler oluşturmalarını istedim. Öğrenciler bu etkinliği yaparken çok eğlendiler. Görsellerden hareketle çalışma yapmak öğrencileri mutlu ediyor.” (Araştırmacı Günlüğü, 26.03.2018)

Çalışma Yaprağı 4 ile ilgili bilgiler Tablo 35 ve Grafik 14’te sunulmaktadır.

Tablo 35. Çalışma Yaprağı 4’te Yer Alan Sorunun Cevaplanma Durumu

Soru	Doğru	Yanlış	Eksik	Boş
Aşağıdaki resimleri inceleyerek resimlerle ilişkili olarak yeni birleşik kelimeler yapınız.	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₅ , Ö ₂₆ , Ö ₂₈ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀ , Ö ₃₂ , Ö ₃₃	Ö ₁₃	Ö ₂₁ , Ö ₃₁	

Grafik 14. Sorulara göre cevapların dağılımı

Grafik 14'e bakıldığı zaman 26 öğrencinin soruyu doğru cevapladığı, 2 öğrencinin soruyu yanlış cevapladığı, 1 öğrencinin ise soruyu eksik cevapladığı görülmüştür. Soruyu yanlış cevaplayan öğrenci bulunmamaktadır. Öğrencilerin bu çalışma yaprağında başarılı olmalarının temel sebeplerinden biri cevapların görsellerden hareketle bulunmuş olmasıdır.

Öğrencilere dersin sonunda öğrenci günlüğü dağıtılmıştır. Öğrencilerin günlüğe dersi çok iyi anladıklarını, dersin eğlenceli geçtiğini ve çalışma yapraklarında yer alan etkinlikleri beğendiklerini yazdıkları görülmüştür.

“Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.” kazanımına yönelik olarak hazırlanan 7. eylem planı 3 ders saati olarak belirlenmiş ve belirlenen sürede tamamlanmıştır. Öğrencilerin derse aktif katılımının sağlandığı gözlemlenmiştir. Ders esnasında ve ders sonunda alınan geri bildirimler neticesinde öğrencilerin konuyu kavradığı görülmüştür. Bu durum araştırmacı günlüğü ve öğrenci günlüklerine şu şekilde yansımıştır:

“Öğrenciler bugün konuyu çok kısa sürede kavradı. Derse aktif olarak katıldılar. Belirlenen sürede dersi tamamladım.” (Araştırmacı Günlüğü, 26.03.2018)

“Çalışma kâğıdının birinde kelime oluşturduk. Birinde kelimelerin türünü yazdık. Birinde ise verilen resimleri birleştirip birleşik kelimeler oluşturduk. Çok eğlenceli geçti.” (Ö₁, 26.03.2018)

“Biz bu saat basit kelime, türemiş kelime ve birleşik kelimeleri işledik. Öncelikle öğretmenimiz bize etkinlik dağıttı ve biz o etkinlikte basit kelimeler bulduk. Bulduğunuz kelimeleri tahtaya yazdık. Son olarak da birleşik kelimeleri yazdık ve bu sayede ben dersi çok iyi şekilde anladım.” (Ö₂, 26.3.2018)

“Sevgili günlük bugün çok eğlendim. Niye diye sorarsan Çalışma Yaprağı 1, 2, 3 ve 4'ü yaptık. Çok eğlendiğim. Çalışma Yaprağı 4'teki resimleri birleştirerek bir isim türettik. Çok kolaydı hiç zorlanmadım.” (Ö₂₆, 26.03.2018)

“Bugün yine etkinlik yaptık. Çok eğlenceliydi. Sözcüğün basit mi, türemiş mi, birleşik mi olduğunu öğrendik. En çok etkinlik 4 güzeldi. 2 resim veriliyor mesela aslan ve ağız resmi. Son olarak burada ikisi birleşince olan kelimeyi buluyoruz. O kısım çok iyiydi. Bu konuyu anladım. Çok güzel geçti. Ben böyle

çok daha iyi anlıyorum. Kavraması daha kolay oluyor. Konu çabuk anlaşılıyor.”
(Ö₃₃ 26.03.2018)

4.8. Dil Bilgisi Öğrenme Alanı: Dil Bilgisi Unsuru Olarak Zamirlerin İşlevsel Kullanımı ve Öğretimi ile İlgili Yapılan Uygulamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar

“Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.” kazanımı doğrultusunda, zamirlerle ilgili bilgi ve kuralları kavrama/uygulama amacıyla hazırlanan 8. eylem planı 29 öğrenci ile uygulanmıştır. Yoklama alındıktan sonra öğrencilerin derse hazırbulunmuşluklarını sağlamak amacıyla Çalışma Yaprağı 1 öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilere çalışma yaprağında verilen bilgilerden hareketle bir hikâye oluşturacakları ve hikâye oluşturulurken görsellerde verilen isimleri sadece bir kez kullanabilecekleri belirtilmiştir. Daha sonra bu isimleri kullanmadan hikâyelerinde bu isimlerden bahsedecekleri ve isimlerin yerine kullandıkları kelimelerin altını çizecekleri söylenmiştir. “Bakalım yazacağınız hikâyede bu isimlerin yerine neler kullanacaksınız?” diye sorularak öğrenciler motive edilmeye çalışılmıştır. “Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımına yönelik gözlem bölümü Tablo 36’da sunulmaktadır.

Tablo 36. “Zamirlerin Metnin Anlamına Olan Katkısını Açıklar” Kazanımına Yönelik Gözlem Bölümü

Tarih: 02.04.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: 09.20-09.40	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Öğrencilere yazacakları hikâye ile ilgili gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra hikâyelerini yazmaları için zaman verildi [1]. Öğrenciler hikâyelerini yazdıktan sonra onlara resimleri verilen isimlerden ikinci kez bahsederken hangi kelimeleri kullandıkları soruldu [2]. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplardan konuyu hızlı bir şekilde kavradıkları anlaşıldı [3]. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun yazmış oldukları hikâyelerinde isimlerden ikinci kez bahsederken zamirleri kullanmış olduğu görüldü [4].	Hikâye yazma Resim Zamir	Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında temel dil becerilerinden faydalanma

Ö₁ kodlu öğrencinin çalışma yapığı Şekil 41'de görülmektedir.

BİR SANIYELERİN MACERA

6-I sınıf öğrencilerine "öğretmenler Ayşe Hanım bir araştırma yaptı ve bir Eren, Ceren, Hasan, Umut ve Nergis okul çıkışı kütüphaneye gitmeye karar verdiler. Umut, her kütüphaneye gitmemişti. Çünkü arabası sıkı ve çok sık sık aldığına düşünürdü. Bu yüzden çok heyecanlıydı. Ona bunu arkadaşlarına hiç söylemedi.

Zor çalıştı. Okuldan çıkışlarıdır. Oraya doğru yola çıktılar. Okul tarfından çıkışları olduğu için, tarah bölümüne vardılar. Okul çatıda bakınca çok kalın ve güzel estemeleri" den bir kitap görüldü. Duramaz ve bakarlardı. Kitabı açtıklarında bir çizgi vardı. Orada bir karakter çıktı. Onları pine aldı. Sonra çocuklar bir belmeçlek ve bir şeyler buldu. Bir kitap düşerler.

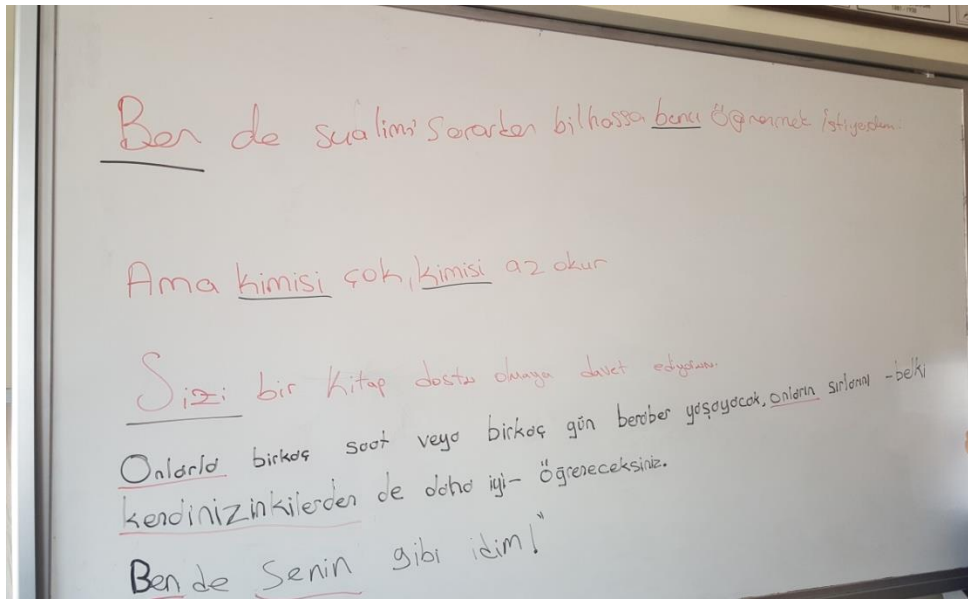
Eren, "Haah! Haah! Haah! Çok küçüksiniz!" der. Nergis, "Sanki senin parka var bir şey!" der. Sonra çocuklar fakat nereye gittiklerini bilmezler. Tam bir kütüphaneden geçerken karşıdan karşıya geçmeye çalışırlar. Bir kitap görüldü. Ceren, Hasan ve Umut "Hadis gibi geldi" diye karşıya geçirelmişlerdi. Çiğdem annesi kucaklardı ve karşıya geçirelmişler. Onun sahibi bu çocuklara ne isterseniz verebiliriz" diyor. Çocuklar "Hayvanlar da bizim gibi canlıdır. Onların da güzel bir yaşamı olmalı. Var. Bu yüzden yaptığımız bu şey için mükafata gerek yok" derler.

Köpeğin sahibi, onlara üzerinde "Hayvan Koruma Memuru (HKM)" yazılı bir rozet verdi. Çocuklar yine okulun karadükten geçerek bedava geri döndüler. (13)

Şekil 41. Ö₁ kodlu öğrencinin çalışma yapığı

Öğrencilerin cevaplarının ardından örnek metin “Kitaba Hürmet” öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerin metni önce sessiz olarak okumaları istenmiş metin daha sonra sınıfta sesli bir şekilde okunmuştur. Öğrencilere okudukları metinde yazmış oldukları metindekine benzer şekilde ismin yerine kullanılan kelimeler olup olmadığı sorulmuştur. Öğrencilerin metinde ismin yerine kullanılan kelimeleri başarılı bir şekilde buldukları görülmüştür. Daha sonra öğrencilere örnek metinde yer alan zamirlerin parçadan çıkarılmış şekli dağıtılarak “Metinde boş bırakılan yerlere neler getirilebilir?” diye sorulmuştur. “Metinde çıkarılmış kelimeler anlam daralması ya da anlam değişikliğine sebep oluyor mu?” diye sorularak zamirlerin işlevleri sezdirilmeye çalışılmıştır.

Öğrenciler boş bırakılan yerlerdeki kelimeler olmadan anlam bütünlüğünün sağlanamadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu cevabının ardından öğrencilere metinde ismin yerine kullanılan kelimelere örnek verilmiş ve öğrencilerin de konuyla ilgili örnek vermesi istenmiştir. Öğrenciler bulmuş oldukları örnekleri tahtaya yazmıştır. Öğrencilerin derse katılım konusunda oldukça aktif oldukları görülmüştür. Öğrencilerin vermiş oldukları örneklerden hareketle konuyu sezdiklerinden emin olunduktan sonra isimlerin yerine kullanılan kelimelere zamir denildiği belirtilerek zamirlerle ilgili gerekli açıklamalarda bulunulmuş ve öğrencilerin zamirler konusunu kavraması sağlanmaya çalışılmıştır. Örnek metinde bulunan zamirlere yönelik öğrenci uygulamaları Şekil 42’de görülmektedir.

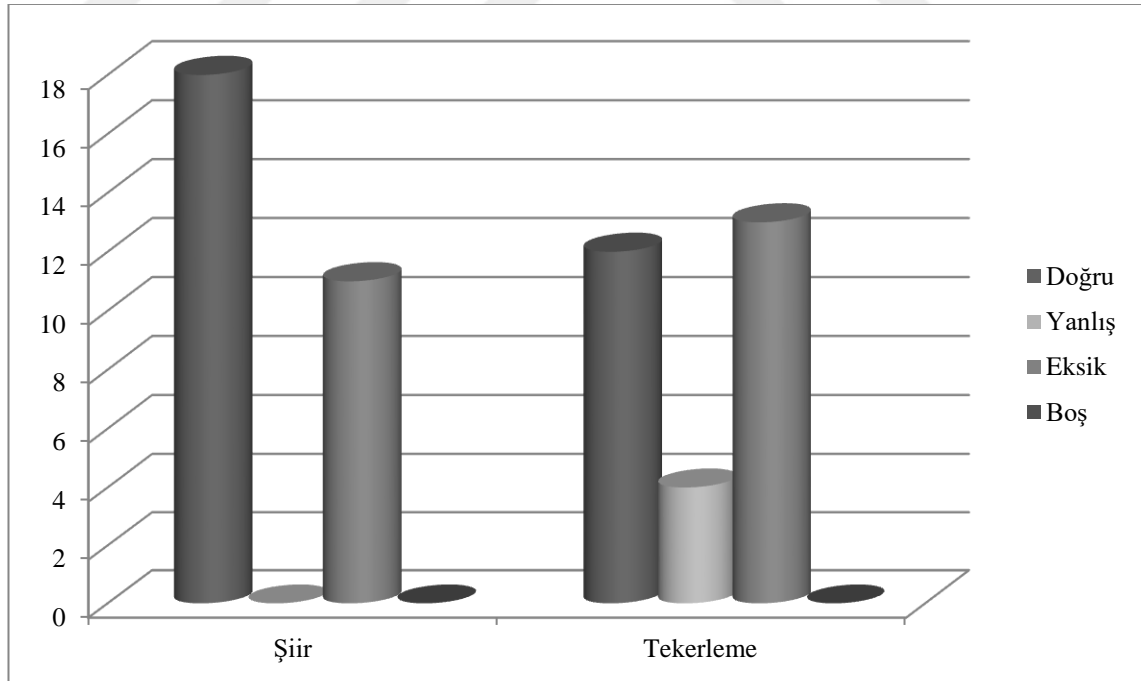

Şekil 42. Örnek metinde bulunan zamirlere yönelik öğrenci uygulamaları

Öğrencilere bu etkinliğin ardından Çalışma Yaprağı 2 dağıtılmıştır. Öğrencilerden bu çalışma yaprağında yer alan şiir ve tekerlemedeki ismin yerine tutan kelimeleri bulmaları istenmiştir. Öğrencilerin hızlı bir şekilde çalışma yaprağını tamamladıkları görülmüştür. Öğrenciler şiir ve tekerlemede geçen zamirleri başarılı şekilde bulmuştur. Çalışma Yaprağı 2 ile ilgili bilgiler Tablo 37’de ve Grafik 15’te sunulmaktadır.

Tablo 37. Çalışma Yaprağı 2’de Yer Alan Soruların Cevaplanma Durumları

Sorular	Doğru	Yanlış	Eksik	Boş
Aşağıdaki şiirde adların yerini tutan sözcükleri, yanlarındaki kutulardaki noktalı yerlere yazınız.	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₇ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₄ , Ö ₁₆ , Ö ₁₈ , Ö ₂₀ , Ö ₂₂ , Ö ₂₆ , Ö ₂₇ , Ö ₂₉ , Ö ₃₀		Ö ₆ , Ö ₈ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉ , Ö ₂₁ , Ö ₂₃ , Ö ₂₅ , Ö ₂₈ , Ö ₃₁ , Ö ₃₂	
Aşağıdaki tekerlemede adların yerini tutan sözcükleri, yanlarındaki kutulardaki noktalı yerlere yazınız.	Ö ₁ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₇ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₄ , Ö ₁₈ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀ , Ö ₂₆	Ö ₆ , Ö ₈ , Ö ₂₁ , Ö ₂₉	Ö ₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₅ , Ö ₂₈ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ , Ö ₃₂	

Grafik 15. Sorulara göre cevapların dağılımı

Grafik 15’e bakıldığında zaman öğrencilerden çalışma yaprağında yer alan şiirde ismin yerine tutan kelimelerin bulmalarının istendiği soruyu 18 öğrencinin doğru, 11 öğrencinin eksik cevapladığı görülmektedir. Soruyu yanlış cevaplayan ya da boş

bırakan öğrenci bulunmamaktadır. Öğrencilerden tekerlemede adların yerini tutan sözcükleri, yanlarındaki kutulardaki noktalı yerlere yazmalarının istendiği soruyu 12 öğrenci doğru, 13 öğrenci eksik, 4 öğrenci yanlış cevaplamıştır. Soruyu boş bırakan öğrenci bulunmamaktadır. Öğrencilerin şiirde adların yerini tutan sözcükleri tekerlemede adların yerini tutan sözcüklerden daha kolay ve doğru şekilde buldukları görülmüştür. Öğrenciler şiirde genellikle “herkes” zamirini bulamamıştır. Ö₁₉ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı Şekil 43’te sunulmaktadır.

ÇALIŞMA YAPRAĞI 2

Aşağıdaki şiir ve tekerlemede adların yerini tutan sözcükleri, yanlarındaki kutucuklardaki noktalı yerlere yazınız.

Avuçlarıma aldım onu
Sımsıkı sarıldım sıcacık yüreğine.
Kanadına saçlarındaki mavi boncuklardan sürecektim.
Uçtu o.
Denize koştum.
Boncuklar savurdum ona. gökyüzüne
Kimler yaraladı seni. diyecektim.
Herkes döndü.
Dönmedi o.

.....onu.....
.....o.....
.....ona.....
.....seni.....
.....o.....
.....
.....

Ebe ebe gel bize
Uzaktan vur elimize
Eğer vuramazsan
Ebesin ebe
Bir. iki. üç. dört. beş. altı. yedi.
Bunu sana kim dedi?
Diyen dedi on yedi
Yağlı böreği kim yedi?

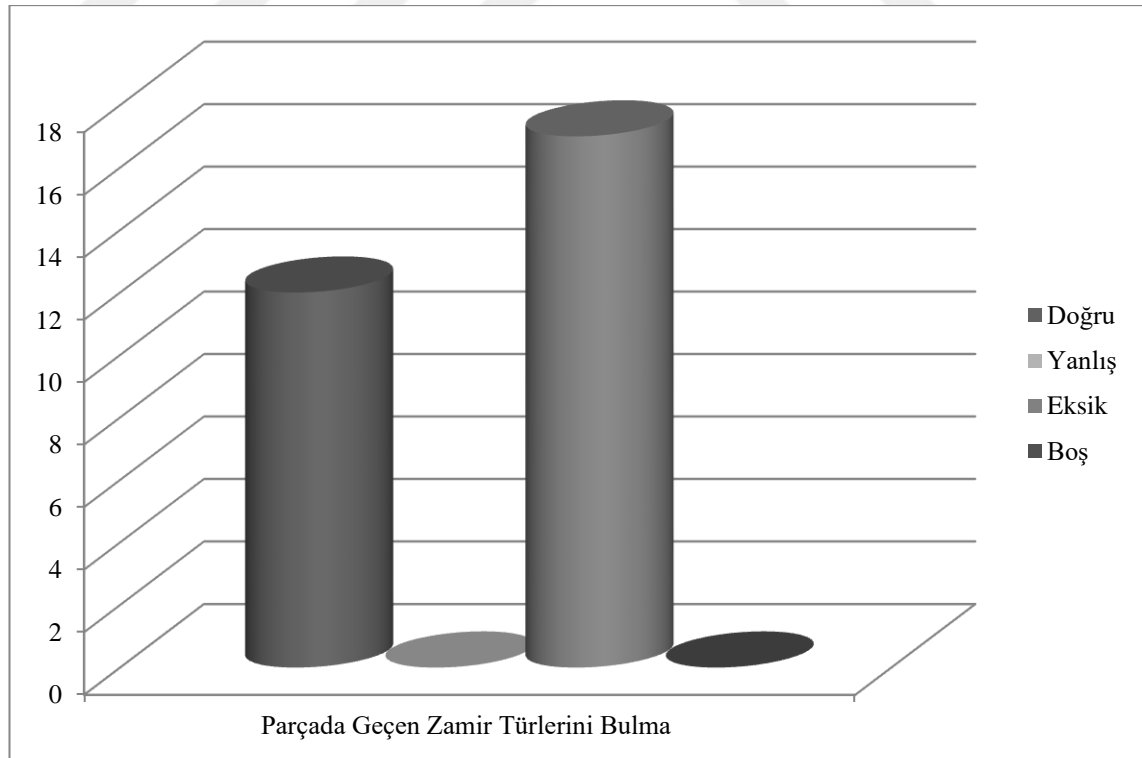
.....bize.....
.....buna.....
.....sana.....
.....kim.....
.....
.....

Şekil 43. Ö₁₉ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı

Öğrencilere bu etkinliğin ardından Çalışma Yaprağı 3 dağıtılmış öğrencilerden çalışma yaprağındaki metinde yer alan zamirleri bularak zamirlerin türlerini doğru yerlere yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin metinde; kişi zamiri, işaret zamiri ve soru zamirini belgisiz zamirden daha kolay buldukları gözlemlenmiştir. Öğrencilerin bir kısmı belgisiz zamir bulamazken bir kısmı ise belgisiz zamir olarak yanlış kelime bulmuştur. Bunu üzerine öğrencilere belgisiz zamirlerle ilgili hatırlatmalarda bulunulmuştur. Çalışma Yaprağı 3 ile ilgili bilgiler Tablo 38’de ve Grafik 16’da sunulmaktadır.

Tablo 38. Çalışma Yaprağı 3’te Yer Alan Sorunun Cevaplanma Durumu

Soru	Doğru	Yanlış	Eksik	Boş
Parçada geçen zamirleri bulunuz. Doğru yerlere yerleştiriniz.	Ö ₁ , Ö ₅ , Ö ₁₀ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀ , Ö ₂₆ , Ö ₃₀ , Ö ₃₁ , Ö ₃₂		Ö ₂ , Ö ₄ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₁ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₈ , Ö ₂₁ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₅ , Ö ₂₇ , Ö ₂₈ , Ö ₂₉	

Grafik 16. Sorulara göre cevapların dağılımı

Grafik 16'ya bakıldığı zaman öğrencilerden çalışma yaprağındaki metinde yer alan zamirleri bularak zamirlerin türlerini doğru yerlere yazmaları istendiği soruyu 12 öğrencinin doğru, 17 öğrencinin eksik cevapladığı görülmüştür. Soruyu yanlış cevaplayan ya da boş bırakan öğrenci bulunmamaktadır. Çalışma yaprağı incelendiği zaman öğrencilerin genellikle belgisiz zamir bulma konusunda zorlandığı görülmüştür. Belgisiz zamir bölümünü bazı öğrenciler boş bırakırken Ö_{16,18,22,23,25,28,29} kodlu öğrenciler belgisiz zamir kutusuna “bol bol kitap” yazmıştır. Ayrıca öğrencilerin bir kısmının işaret zamiri bölümüne “onun” yazdıkları görülmüştür. Ö₁₆ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı Şekil 44'te görülmektedir.

ÇALIŞMA YAPRAĞI 3

Parçada geçen zamirleri bulunuz. Doğru yerlere yerleştiriniz.

Ben bir zorlukla karşılaştığım zaman, onun kötü yönlerinden çok, iyi yönlerini düşünüyorum. Bazen kötü gibi görünen bir durumun sana faydası dokunur. Mesela pikniğe gitme planı yaptığımız gün havanın bozduğunu düşünün. Kimi bunu bir felaket sayar. Ben ise bol bol kitap okuyacağımı, kendime zaman ayıracağımı düşünürüm.

Kim mutsuz olmaktan hoşlanır ki? En güzeli insanın kendisine hayatı daha zor hale getirmek yerine bir çıkış yolu bulmasıdır.

işaret zamiri ONUN	kişi zamiri Ben Kim
soru zamiri Ki Kimi Kim	belgisiz zamir Bol Bol Kitap

Şekil 44. Ö₁₆ kodlu öğrencinin çalışma yaprağı

Öğrencilere Çalışma Yaprağı 4 dağıtılarak öğrencilerden tamamlayıcı görev/bütünleyici çalışma olarak çalışma yaprağında yer alan kavram havuzundan kelimeler seçerek kitaplarla ilgili duygu ve düşüncelerini anlatan bir metin yazmaları ve yazmış oldukları metinde öğrenmiş oldukları zamirleri kullanmaya özen göstermeleri istenmiştir. Öğrencilerin kitapla ilgili duygu ve düşüncelerini yazarken zamirleri doğru şekilde kullandıkları görülmüştür. Daha sonra dersin işleniş süreci hakkında öğrencilerin görüşlerini öğrenmek, varsa yaşanan aksaklıkları belirlemek ve öğrencilerin derste genel manada neler öğrendiklerini belirlemek amacı ile öğrenci günlüğü yazdırılmıştır. Öğrencilerin genel olarak günlükte dersin güzel geçtiğini ve etkinlikleri zorlanmadan yaptıklarını yazdıkları görülmüştür. 8. eylem planı ile ilgili araştırmacı ve öğrenci görüşleri günlüklerde şu şekilde yer almıştır:

“Bugünkü ders planlandığı gibi 3 ders saatinde bitti. Derste herhangi bir sıkıntı yaşamadım. Ders eğlenceli geçti. Öğrenciler derse aktif bir şekilde katıldılar. Etkinlikleri zorlanmadan yaptılar.” (Araştırmacı Günlüğü, 02.04.2018)

“Ben bu dersi de çok iyi anladım.” (Ö₁,02.04.2018)

“Konuyu iyi anladım ders iyi geçti.” (Ö₁₁,02.04.2018)

“Bugünkü derste oyun oynamadık ama çok güzel etkinlikler yaptık şiirler okuduk etkinlikler yaptık ders iyi geçti.” (Ö₁₄,02.04.2018)

“Dersimiz çok güzel geçti. Konuları çok güzel anladım.” (Ö₁₅,02.04.2018)

“Bugün oyun oynamadık hep çalışma yaptık ama olsun yine de eğlendik.” (Ö₁₇, 02.04.2018)

“Zamir konusunu güzel anladım. Ders çok güzel geçti.” (Ö₂₀, 02.04.2018)

“Ders çok eğlenceli geçti.” (Ö₂₂, 02.04.2018)

“Dersi çok iyi anladım.” (Ö₂₃, 02.04.2018)

“Ders çok güzel geçti. Dersi çok iyi anladım. Çok da sevdim.” (Ö₂₅,02.04.2018)

“Dersi çok seviyorum. Derste öğretmenimizin dediği her şeyi anladım.” (Ö₂₆, 02.04.2018)

“Konuları metinli işleyince daha iyi anlıyorum.” (Ö₂₇, 02.04.2018)

“Konuyu anladım. Ders çok güzel geçti. Yani insan böyle metinden okuyup alıştırmaya yapınca bir şeyler öğrenince kendisini çok mutlu ve öğrenmiş hissediyor.” (Ö₃₀, 02.04.2018)

4.9. Katılımcılarla Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde öğrencilerle gerçekleştirilen ön görüşme ve son görüşmelerinden elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Her görüşme sorusuna ait bir tablo oluşturulmuş ve öğrenci görüşleri bu tablolar aracılığıyla aktarılmıştır. “İsimler” ve “hâl ekleri” konusunun işlenme şekli hakkındaki görüşler Tablo 39’da sunulmaktadır.

Tablo 39. “İsimler” ve “Hâl Ekleri” Konusunun İşlenme Şekli Hakkındaki Görüşler

A1: ‘İsimler’ ve ‘Hâl Ekleri’ konusunu daha önceki dil bilgisi konularından farklı bir biçimde işlediniz. Dil bilgisi konularının bu şekilde işlenmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?		
Tarih: 20.02.2018/23.02.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: Her görüşme ± 30’ar dakika	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Ö _{1,7,13,19,27,29,30,33} : Benim için eğlenceli geçiyor. Kendimi dil bilgisinin eğlenceli ve farklı dünyasına dalmışım gibi hissediyorum [1].	Eğlenceli olma Dil bilgisi	Dil bilgisi öğretimine yönelik farklı bakış açısı geliştirme
Ö _{2,4,5,8,11,14,16,18,20,21,23,25,26} : Çok güzel bir uygulama çalışması olmuş. Önceden dil bilgisini pek anlamıyordum ama hocamızla etkinlik yapınca konuyu çok iyi anladım [2].	Uygulama çalışması Kavrama Etkinlik	Etkinlik ve uygulamaların dil bilgisi öğretimine etkisi
Ö _{12,17,22,28,31,32} : Önceden konuyu işleyip geçiyorduk. Fakat şimdi metinle işlediğimiz için akılda kalıyor. Hem konuyu öğreniyoruz hem oyun oynuyoruz [3].	Kalıcılık Öğrenme Oyun	Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi

Tablo 39’da metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik olarak hazırlanan ve uygulanan “isimler” ve “hâl ekleri” konusunun işlenme şekline yönelik olarak öğrencilerin tamamının konuların işleniş şeklinden memnun oldukları görülmüştür. Öğrencilerin bir kısmı dil bilgisi konularının öğretimi çalışmalarını esnasında dersin zevkli geçtiğini belirtmiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu metinlerden hareketle dil bilgisi konularının öğretimi çalışmalarını sayesinde dil bilgisi konularını anladıklarını, öğrendikleri bilgilerin kalıcı olduğunu ve yapılan etkinliklerin konuların pekiştirilmesinde önemli bir rol oynadığını dile getirmiştir. Ayrıca öğrenciler dil bilgisi konularının öğretimi esnasında oynanan oyunlar sayesinde dersin eğlenceli geçtiğini belirtmişlerdir. Dil bilgisi konularını metin temelli işleme sürecinde derse katılım konusunda görüşler Tablo 40’te sunulmaktadır.

Tablo 40. *Dil Bilgisi Konularını Metin Temelli İşleme Sürecinde Derse Katılım Konusunda Görüşler*

A2: Dil bilgisi konularını metin temelli işleme sürecinde derse katılımınız konusunda ne düşünüyorsunuz?		
Tarih: 20.02.2018/23.02.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: Her görüşme ± 30’ar dakika	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Ö _{1,2,4,5,6,7,9,10,11,12,13,14,15,16,17,22,23,28,29,30,31,32} Bence bu uygulamadan sonra derse katılımım arttı. Bu çok büyük bir değişiklik. Önceden Türkçe dersini pek sevmezdim ama Türkçe dersini artık çok seviyorum [1].	Derse karşı olumlu tutum geliştirme	Metin temelli dil bilgisi öğretiminin derse katılıma etkisi
Ö _{8,18,19,26,33} : Dersten önce etkinlik yapmak konuyu daha iyi anlamamızı sağlıyor. Metin olunca hem sıkılmıyoruz hem de konuları pekiştiriyoruz Böylece derse katılabiliyoruz [2].	Etkinlik yapma Metin Kalıcı öğrenme Pekiştirme	
Ö _{20,21,25,27} : Derse orta şekilde, bazen katılıyorum. Derse daha fazla katılmaya çalışacağım [3].	Derse katılım	

Tablo 40'ta dil bilgisi konularının metin temelli işleme sürecinde öğrencilerin derse katılım konusundaki görüşlerine bakıldığı zaman öğrencilerin %71'inin metinlerden hareketle gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi sayesinde derse katılımının arttığı ve Türkçe dersine karşı olumlu tutum geliştirdikleri yönünde görüş belirttikleri görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin %16'sı dersten önce metinlerden hareketle gerçekleştirilen etkinlikler sayesinde konuyu anladıklarını, derste sıkılmadıklarını ve derse katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %13'ü ise derse katılım konusunda kendilerini yetersiz gördüklerini ancak derse daha fazla katılım konusunda gayret göstereceklerini dile getirmişlerdir. Metinlerle işlenen dil bilgisi konularının kavranma durumuna yönelik görüşler Tablo 41'de sunulmaktadır.

Tablo 41. *Metinlerle İşlenen Dil Bilgisi Konularının Kavranma Durumuna Yönelik Görüşler*

A3: Metinlerle işlediğiniz dil bilgisi konularını kavrama durumunuz konusunda ne düşünüyorsunuz?		
Tarih: 20.02.2018/23.02.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: Her görüşme ± 30'ar dakika	Kod Listesi	Üst Kategori/ Tema
Ö _{1,2,4,5,7,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,22,23,25,26,27,28,30,31} : Konuları bu şekilde çok iyi anlıyorum. Bu çok güzel bir şey. Artık Türkçe dersinden korkmuyorum [1].	Konuyu kavrama	Dil bilgisi konularının metinlerden hareketle kavranma durumu
Ö ₂₉ : Konuları anlıyorum ama daha çok soru çözssek iyi olur [2].	Soru çözme	

Tablo 41'de öğrencilerin dil bilgisi konularını metinlerle işleme sürecindeki kavrama durumuna yönelik görüşlerine bakıldığı zaman bir öğrenci hariç bütün öğrencilerin metinlerden hareketle gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi sayesinde konuları çok iyi kavradıklarını belirttikleri ve Türkçe dersinden artık korkmadıklarını belirttikleri görülmüştür. Bir öğrenci ise konuları anladığını ancak soru çözenin konuları kavrama açısından daha iyi olacağını dile getirmiştir. Dil bilgisi konularının metin temelli işlenmediği derslerdeki anlama ve kavrama durumuna yönelik görüşler Tablo 42'de sunulmaktadır.

Tablo 42. *Dil Bilgisi Konularının Metin Temelli İşlenmediği Derslerdeki Anlama ve Kavrama Durumuna Yönelik Görüşler*

A4: Dil bilgisi konularının metin temelli işlenmediği derslerdeki anlama ve kavrama durumunuz konusunda neler söylersiniz?		
Tarih: 20.02.2018/23.02.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: Her görüşme ± 30'ar dakika	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Ö _{1,2,5,6,7,12,14,15,16,20,22,23,25,27,28,29,31,33} :		
Metin verilip eğlenceli ve eğitici oyunlar oynandığı zaman çok daha güzel oluyor. Bence bu yaptığımız dil bilgisi daha öğretici ve daha iyi önceden dersi hiç anlayamıyordum [1].	Oyun oynama Öğrenme	Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında anlama ve kavrama durumu
Ö _{4,9,10,11,19,21,26,30} : Metinsiz çalışma olunca çok anlamıyordum. Biraz daha zor anlıyordum [2].	Kavrama durumu	
Ö _{17,18} : Her ikisi de aynı [3].		

Tablo 42'de öğrencilerin dil bilgisi konularının metin temelli işlenmediği derslerdeki anlama ve kavrama durumuna yönelik görüşlerine bakıldığı zaman öğrencilerin %64'ünün metin verilip eğlenceli ve eğitici oyunlar oynandığı zaman dersi daha iyi anladıkları yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Ayrıca metinlerden hareketle ve eğlenceli oyunlarla gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi çalışmaları sayesinde konuların daha öğretici ve anlaşılır olduğu dile getirilmiştir. Öğrencilerin %7'si dil bilgisi konularının metin temelli işlenmediği derslerdeki anlama ve kavrama durumlarının aynı olduğunu herhangi bir farklılık meydana gelmediğini belirtmiştir. Dil bilgisi kurallarının öğretiminde metinden hareketle konuların kavratılması sürecinde derste rahatsız eden, gereksiz bulunan durumlara yönelik görüşler Tablo 43'te sunulmaktadır.

Tablo 43. *Dil Bilgisi Kurallarının Öğretiminde Metinden Hareketle Konuların Kavratılması Sürecinde Derste Rahatsız Eden, Gereksiz Bulunan Durumlara Yönelik Görüşler*

A5: Dil bilgisi kurallarının öğretiminde metinden hareketle konuların kavratılması sürecinde derste sizi rahatsız eden ya da gereksiz bulduğunuz durumlar oluyor mu?		
Tarih: 20.02.2018/23.02.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: Her görüşme ± 30'ar dakika	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Ö _{1,2,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,18,19,20,22,23,26,27,28,29,30,31,32} : Hayır olmuyor, derslerimizin çok iyi geçtiğini düşünüyorum [1].	Derste rahatsız olma durumu	Ders işleme sürecinde rahatsız
Ö _{16,17,21,25,33} : Bazı arkadaşlarımın konuşması dışında hiçbir şeyden rahatsız olmuyorum. Bazı arkadaşlarım konuştuğu için derse konsantre olamıyorum [2].	Sınıf ortamı	olunan/gereksiz bulunan durumlar

Tablo 43'e bakıldığı zaman öğrencilerin %83'ünün dil bilgisi kurallarının öğretiminde metinden hareketle konuların kavratılması sürecinde derste rahatsız eden ya da gereksiz buldukları bir durumun olmadığı derslerin çok iyi geçtiğini belirttiği görülmüştür. Öğrencilerin %17 ise derste bazı arkadaşlarının konuşmaları nedeniyle derste konsantre olamadıkları bu nedenle de bu durumdan rahatsızlık duydukları dile getirilmiştir. Dil bilgisi konularının öğretiminde metinlerin kullanılmasına yönelik görüşler Tablo 44'te sunulmaktadır.

Tablo 44. *Dil Bilgisi Konularının Öğretiminde Metinlerin Kullanılmasına Yönelik Görüşler*

A6: Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi uygulamaları sürecini düşünerek bundan sonra da dil bilgisi konularının öğretiminde metinlerin kullanılmasını ister misiniz? Neden?		
Tarih: 20.02.2018/23.02.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: Her görüşme ± 30'ar dakika	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Ö _{1,5,7,12,14,15,19,20,21,26,28,29,31} : Evet çünkü ders hem eğlenceli hem de daha kısa sürede anlamamızı sağlıyor [1].	Eğlenceli olma Kısa sürede anlama	Dil bilgisi konularının öğretiminde
Ö _{2,4,7,8,9,10,11,13,16,17,18,22,23,25,27,30,32,33} : İsterim çünkü bu şekilde metin olunca konuları çok iyi anlıyorum [2].	Konuyu kavrama	metinlerin kullanımı

Tablo 44'ten de görüleceği gibi “metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi uygulamaları sürecini düşünerek bundan sonra da dil bilgisi konularının öğretiminde metinlerin kullanılmasını ister misiniz?” sorusuna bütün öğrenciler evet cevabı vermiştir. Öğrencilerin %42'si metinlerden hareketle işlenen dil bilgisi konularının öğretimi çalışmalarında hem dersin eğlenceli geçtiğini hem de konuların kısa sürede anlaşıldığını belirtmiştir. Öğrencilerin %58'i ise metinlerden hareketle dil bilgisi konularının çok iyi anlaşıldığını dile getirmiştir. Dil bilgisi konularının metin temelli olarak işlenmesine yönelik görüşler Tablo 45'te sunulmaktadır.

Tablo 45. *Dil Bilgisi Konularının Metin Temelli Olarak İşlenmesine Yönelik Görüşler*

A1: Bu dönem dil bilgisi konularını daha önceki dil bilgisi konularından farklı bir biçimde metin temelli olarak işlediniz. Dil bilgisi konularının bu şekilde işlenmesini nasıl buldunuz?		
Tarih: 05.04.2018/09.04.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: Her görüşme ± 30'ar dakika	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Ö _{1,2,5,7,8,10,11,12,13,15,16,18,19,20,21,22,25,27,28,29,30,31,32} : Çok güzel ve eğlenceli. Hem okumayı geliştiriyor hem de konuyu anlamamızı sağlıyor. Böyle daha verimli daha eğlenceli ve öğretici [1].	Eğlenceli olma Öğrenmeyi kolaylaştırma	Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi
Ö _{4,14,17,23} : Daha iyi oldu artık Türkçe dersini seviyorum [2].	Derse karşı olumlu tutum	
Ö _{6,26} : Güzel önceki dil bilgisi biraz zordu ama bu dönem kolaydı [3].	geliştirme	

Tablo 45'e bakıldığı zaman dil bilgisi konularının önceki dil bilgisi konularından farklı bir biçimde metin temelli olarak işlenmesi konusunda öğrencilerin %79'unun memnun olduğu görülmektedir. Dil bilgisi konularının bu şekilde öğretilmesi sayesinde öğrenciler, konuları daha iyi anladıklarını ve dersin eğlenceli geçtiğini dile getirmişlerdir. Ayrıca dil bilgisi konularının metinlerden harekete öğretimi çalışmaları sayesinde öğrencilerin Türkçe dersine olan sevgilerinin arttığı ve anlaşılması zor olan dil bilgisi konularının bu dönem kolay bir şekilde kavrandığı da öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Dil bilgisi konularını metin temelli olarak işleme sürecinde derse katılıma yönelik görüşler Tablo 46'da sunulmaktadır.

Tablo 46. *Dil Bilgisi Konularını Metin Temelli Olarak İşleme Sürecinde Derse Katılıma Yönelik Görüşler*

A2: Dil bilgisi konularını metin temelli olarak işleme sürecinde derse katılımınız konusunda ne düşünüyorsunuz?		
Tarih: 05.04.2018/09.04.2018 Saat: Her görüşme ± 30’ar dakika	Kodlayarak Temalandırma	
	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Ö _{1,2,4,5,6,7,8,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30,31,32} : Eskiden derse pek katılmak istemezdim. Çünkü yanlış cevap vermekten korkardım. Artık derse çok daha fazla katıldığımı düşünüyorum. Ders çok güzel geçiyor [1].	İstekli olma Kendini ifade etme	Metin temelli dil bilgisi öğretimi sürecinde derse katılım
Ö _{25,26} : Derse biraz daha katılabilirdim diye düşünüyorum [2].	Derse katılım	

Tablo 46’da öğrencilerin dil bilgisi konularını metin temelli olarak işleme sürecinde derse katılımı konusundaki düşüncelerine bakıldığı zaman öğrencilerin %93’ünün önceden derse katılım konusunda isteksiz olduğu, derse katılmaktan korktuğu şimdi ise derse çok fazla katıldıklarını ve dersin çok güzel geçtiğini belirttikleri görülmektedir. Öğrencilerin %7’si ise derse katılım konusunda kendilerini yetersiz bulduklarını dile getirmiştir. Metinlerle işlenen dil bilgisi konularının kavranma durumuna yönelik görüşler Tablo 47’de sunulmaktadır.

Tablo 47. *Metinlerle İşlenen Dil Bilgisi Konularının Kavranma Durumuna Yönelik Görüşler*

A3: Metinlerle işlediğiniz dil bilgisi konularını kavrama durumunuz konusunda ne düşünüyorsunuz?		
Tarih: 05.04.2018/09.04.2018 Saat: Her görüşme ± 30’ar dakika	Kodlayarak Temalandırma	
	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Ö _{1,2,4,7,8,10,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23,25,26,27,28,29,30,31,32} : Dersi çok iyi ve çabuk kavradığımı düşünüyorum. Daha çok bilgi sahibi oluyorum [1].	Hızlı ve kolay kavrama	Metinlerle işlenen dil bilgisi konularının kavranma durumuna
Ö _{5,16} : Derse çok güzel odaklanıyorum. Sınavlarda ve sözlülerde daha başarılı oluyorum [2].	Derse odaklanma Başarılı olma	

Tablo 47’de metinlerle işlenen dil bilgisi konularının kavranma durumuna yönelik görüşlere bakıldığı zaman bütün öğrencilerin olumlu görüş belirttikleri görülmektedir. Öğrencilerin %93’ü metinlerden hareketle gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi çalışmalarlarıyla dersi çok iyi ve çabuk kavradığını ve daha fazla bilgi sahibi olduğunu belirtirken %7’si metinler sayesinde derse odaklanarak sınavlarda başarılı olduklarını dile getirmişlerdir. Dil bilgisi konularının metin temelli işlenmediği derslerdeki anlama ve kavrama durumuna yönelik görüşler Tablo 48’de sunulmaktadır.

Tablo 48. *Dil Bilgisi Konularının Metin Temelli İşlenmediği Derslerdeki Anlama ve Kavrama Durumuna Yönelik Görüşler*

A4: Dil bilgisi konularının metin temelli işlenmediği derslerdeki anlama ve kavrama durumunuz konusunda neler söylersiniz?		
Tarih: 05.04.2018/09.04.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: Her görüşme ± 30’ar dakika	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Ö _{1,5,8,10,11,12,13,14,15,17,19,20,21,22,23,25,26,28,29,30,31} : Konu pek anlaşılıyordu ve konuyu pek kavrayamıyordum. En az iki defa tekrarlanmadan anlamıyordum ama artık hemen anlıyorum [1].	Konuyu kavrama durumu Tekrar yapma	
Ö _{7,29} : Ben metinsiz de anlıyorum ama dersin böyle etkinliklerle işlenmesi daha iyi oluyor [2].	Etkinlik yapma	Metin temelli dil bilgisi öğretiminde anlam ve kavrama durumu
Ö _{16,18} : Öğretmenimiz konuyu iyi anlatıyor, metin olmasa da anlardım öğretmenimiz iyi anlattığı için [3].	Öğretmen faktörü	

Tablo 48’de dil bilgisi konularının metin temelli işlenmediği derslerdeki anlama ve kavrama durumuna yönelik öğrenci görüşlerine bakıldığı zaman öğrencilerin %84’ünün konuyu kavrama noktasında sıkıntılar yaşadığını en az iki defa tekrar etmeden dil bilgisi konularını anlayamadıklarını ancak şimdi konuları hemen anladıklarını belirttikleri görülmektedir. [Ö_{7,29}] kodlu öğrenciler dil bilgisi konularını metin olmadan da anlayabildiklerini ancak dersin böyle etkinliklerle işlenmesinin daha iyi olduğunu belirtmiştir. [Ö_{16,18}] kodlu katılımcılar ise dil bilgisi konularını öğretmenleri iyi anlattığı için anladıklarını bu nedenle metin olmasa da öğretmenleri konuyu iyi anlattığı için

konuyu anlayacaklarını dile getirmişlerdir. Dil bilgisi kurallarının öğretiminde metinden hareketle konuların kavratılması sürecinde rahatsız olunan/gereksiz bulunan durumlara yönelik görüşler Tablo 49’da sunulmaktadır.

Tablo 49. *Dil Bilgisi Kurallarının Öğretiminde Metinden Hareketle Konuların Kavratılması Sürecinde Rahatsız Olunan/Gereksiz Bulunan Durumlara Yönelik Görüşler*

A5: Dil bilgisi kurallarının öğretiminde metinden hareketle konuların kavratılması sürecinde derste sizi rahatsız eden ya da derste gereksiz bulduğunuz durumlar oldu mu?		
Tarih: 05.04.2018/09.04.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: Her görüşme ± 30’ar dakika	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Ö _{1,2,4,5,7,8,10,11,12,13,14,16,18,19,20,,22,23,27,28,29,30,31,32} :		
Hayır olmadı. Dersler çok akıcı geçti [1].	Konuların kavratılma süreci	Konuların kavratılması
Ö _{15,21,25} : Hayır yok ama bazen arkadaşlarım çok konuyor [2].	Sınıf ortamı	sürecinde rahatsız olunan/gereksiz bulunan durumlar
Ö ₁₇ : Oyunları çok az oynuyoruz [3].	Oyun oynama	

Tablo 49’da dil bilgisi kurallarının öğretiminde metinden hareketle konuların kavratılması sürecinde rahatsız olunan/gereksiz bulunan durumlara yönelik öğrenci görüşlerine bakıldığı zaman öğrencilerin %85’inin rahatsız oldukları ya da gereksiz buldukları herhangi bir şey olmadığı derslerin çok akıcı geçtiği yönünde görüş belirttikleri görülmüştür. [Ö_{15,21,25}] kodlu katılımcılar genel olarak rahatsız oldukları bir durumla karşılaşmadıklarını ancak bazen arkadaşlarının konuşmalarından rahatsız olduklarını dile getirmiştir. [Ö₁₇] kodlu katılımcı ise dil bilgisi öğretimi çalışmalarını sırasında oynanan oyunların az olduğunu belirtmiştir. Dil bilgisi konularının öğretiminde metinlerin kullanılmasını isteme durumuna yönelik görüşler Tablo 50’de sunulmaktadır.

Tablo 50. *Dil Bilgisi Konularının Öğretiminde Metinlerin Kullanılmasını İsteme Durumuna Yönelik Görüşler*

A6: Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi uygulamaları sürecini düşünerek bundan sonra da dil bilgisi konularının öğretiminde metinlerin kullanılmasını ister misiniz? Neden?		
Tarih: 05.04.2018/09.04.2018	Kodlayarak Temalandırma	
Saat: Her görüşme ± 30'ar dakika	Kod Listesi	Üst Kategori/Tema
Ö _{1,8,10,13,14,15,16,20,21,25,26,28,29,31} : Evet, çünkü daha güzel, eğlenceli ve kolay [1].	Eğlenceli olma	Dil bilgisi konularının öğretiminde metin kullanımı
Ö _{2,4,5,7,11,12,17,18,22, 23,27,30,32} : Evet, çünkü böyle işleyince daha iyi anlıyorum. Dersi böyle işlemek daha öğretici ve öğrenmemizi kolaylaştırıyor. Derste öğrendiklerimiz kalıcı oluyor [2].	Öğrenmeyi kolaylaştırma Kalıcı öğrenme	

Tablo 50'de öğrencilerin dil bilgisi konularının öğretiminde metinlerin kullanılmasını isteme durumuna yönelik görüşlerine bakıldığı zaman bütün öğrencilerin olumlu görüş belirttiği görülmektedir. [Ö_{1,8,10,13,14,15,16,20,21,25,26,28,29,31}] kodlu öğrenciler metinlerden hareketle gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi çalışmalarının eğlenceli, güzel ve kolay olduğunu belirtmiştir. [Ö_{2,4,5,7,11,12,17,18,23,27,30,32}] kodlu öğrenciler ise dil bilgisi konularının metinlerden hareketle öğretilmesiyle konuları daha iyi anladıklarını dile getirmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Dil öğretimi çalışmalarında tartışılan önemli konulardan biri de hiç kuşkusuz dil bilgisi öğretimidir. Günümüzde, Türkçe öğretiminde dil bilgisi konu alanının öğretimi ve eğitimine yeterince yer verilmemekte; bu alanın Türkçe öğretimi içindeki önemi görmezlikten gelinmektedir. Bu yüzden ülkemizde dil bilgisi öğretiminin dolayısıyla Türkçe öğretiminin genel durumu iyi değil, sorunları da fazladır (Sağır ve Demir Atalay, 2016, s. 29). Literatürde dil bilgisi öğretimi ile ilgili çeşitli sorunlar yer almaktadır (Salman, 2018; Ülkümen, 2017; Özgül, 2017; Bıyık, 2016; Ömeroğlu, 2016; Kutlubay, 2015; Demirel ve Kerimoğlu, 2015; Karagöz ve Oryaşın, 2014; Karagöz, 2013; Karatay, Kartallıoğlu ve Coşkun, 2012; Şekerci, 2011; Kılıç ve Akçay, 2011; Özbulur, 2011; Erdem, 2008; Büyükkiz, 2007; Erdem, 2007; Kaygusuz, 2006; Daloğlu, 2005; İşcan ve Kolukısa, 2005; Calp, 2001).

Bu çalışmada Türkçe eğitiminde dil bilgisi öğretimi çalışmalarının metinlerden hareketle işlevsel bir şekilde gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. İşlevsel dil bilgisi öğretimiyle hedeflenen dilin etkin bir şekilde kullanılması ve temel dil becerilerinin gelişimine katkı sağlanmasıdır. Literatürde işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında metnin önemine değinilmektedir. “Dil bilgisi konuları, etkinlikleri derste işlenen metin ve konulardan bağımsız olarak işlenemeyeceğinden dil bilgisi etkinliklerinin işlenen konuyla birlikte yürütülmesi gerektiği bilinmelidir” (Akın, 2015, s. 32). Ancak Karagöz ve Oryaşın (2014) yapmış oldukları çalışmada dil bilgisi öğretimi çalışmalarında etkinliklerin metin temelli olması gerekirken işlenen metin üzerinde gerçekleştirilen ve bağlam içerisinde ele alınan bir dil bilgisi etkinliğinin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Metinlerden hareketle gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi çalışmaları sayesinde temel dil becerilerinin gelişimi desteklenmektedir. Dil bilgisi öğretimi çalışmalarının etkili ve verimli şekilde gerçekleştirilmesinde yöntem tercihi de önemlidir. Bıyık (2016)

tarafından yürütülen araştırma sonucunda Türkçe öğretmenlerinin çeşitli nedenlerden dolayı dil bilgisi öğretim sürecinde geleneksel öğretim yöntemlerini tercih ettikleri tespit edilmiştir. Dil bilgisi öğretimi çalışmalarının amacına ve işlevine uygun olarak gerçekleştirilmesi için Türkçe öğretimi çalışmalarında tümevarım yöntemi tercih edilmelidir. Metinlerden hareketle gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi çalışmalarında seçilen metnin niteliği kadar dil bilgisel konunun özelliklerine uygun yöntem tercihi de büyük önem taşımaktadır. Güneş (2013b) de yapılandırmacı yaklaşımla birlikte dil bilgisi öğretiminde yeni dil bilgisi, beceri ve etkinlik yaklaşımı, tümevarım modeli ve sezdirme yöntemi kullanıldığına ve dil bilgisinin ayrı bir ders olarak değil dil öğrenme alanlarının içinde ele alındığına dikkat çekmiştir. “Sezdirme yöntemiyle dil bilgisi aktif olarak öğrenilmekte ve zihinde yapılandırılmaktadır. Bu yönüyle yapılandırıcı yaklaşımla dil bilgisi öğretiminde bu yöntem kullanılmaktadır” (Güneş, 2013b, s. 180). Bu çalışmada metinler aracılığıyla dil bilgisi konularının işlevi öğrencilere sezdirilerek konuların kavranması için zemin hazırlanmıştır. Öğrencilerin metinlerden hareketle dil bilgisi konularını kolaylıkla kavradığı ve kalıcı öğrenmelerin gerçekleştiği doküman, görüşme ve gözlemler yoluyla tespit edilmiştir.

Dil bilgisi unsuru olarak isimlerin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulama çalışmalarında “İsimlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar” kazanımına yönelik gözlem bölümü II ve III; dil bilgisi unsuru olarak basit, türemiş ve birleşik kelimelerin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulamalarda “Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder” kazanımına yönelik gözlem bölümü dil bilgisi öğretimi çalışmalarında sezdirme yönteminin öğrencinin dili işlevsel olarak kullanmasına sağladığı katkıya vurgu yapmaktadır.

Dil bilgisi öğretimi çalışmalarıyla anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesi hedeflenir. Bu nedenle dil bilgisi öğretimi çalışmalarında bütünlük ilkesi ve tümevarım yöntemini benimsemek oldukça önemlidir. Nitekim Göçer (2015) de temel dil becerilerinin geliştirilmesinde dil bilgisi öğrenme alanının yeri, işlevi ve öğretimi üzerinde durduğu çalışmada dil bilgisi öğretimi çalışmalarında bütünlük ilkesi ve tümevarım yöntemine vurgu yapmış ve bu yöntemlerin Türkçe eğitiminde öğrenci kazanımları ve dil eğitimindeki işlevlerine dikkat çekmiştir. Anılan (2014) ise çalışmada ilköğretim birinci kademedeki Türkçe dil bilgisinin öğretiminin bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Türkçe eğitiminde dil bilgisi

unsurlarının işlevsel kullanımı ve öğretimine yönelik hazırlanan ve uygulanan eylem planları bütüncül bir yaklaşımla hazırlanmış ve eylem planlarında tümevarım yöntemi kullanılmıştır. Özellikle “Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder” kazanımına yönelik gözlem bölümü I’de dil bilgisi öğretimi çalışmalarında ve dilin işlevsel kullanımının sağlanmasında bütüncül bir yaklaşımla hareket etmenin ve tümevarım yöntemini kullanmanın önemine değinilmiştir.

Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında dilin işlevsel kullanımının sağlanması ve temel dil becerilerinin gelişiminin desteklenmesi için uygun yöntem ve tekniklerin kullanılmasının yanında süreçte çeşitli materyallerin kullanılması da oldukça önemlidir. Kutlubay (2015) 1928’den günümüze kadar geçen sürede geliştirilmiş Türkçe öğretim programlarının tümünde dil bilgisi öğretiminin dinleme, konuşma, okuma ve yazma temel dil becerilerini destekleyecek şekilde öğretilmesinin vurgulandığını ancak dil bilgisi öğretim sürecinde uygulanacak yöntem ve teknikler, öğretim sürecinde kullanılacak materyaller hakkında yeterli bilgilerin verilmediğini tespit etmiştir. Bu çalışmada metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik olarak hazırlanan ders planlarında dil bilgisel konunun özelliklerine uygun yöntem ve teknikler kullanılmış ve konuların öğretimi çalışmalarında çeşitli materyallerden yararlanılmıştır. Metinlerden hareketle gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi çalışmalarında dil bilgisel konunun özelliğine uygun yöntem ve teknikleri kullanmak, çeşitli materyallerden yararlanmak dil bilgisel konunun kavranmasını kolaylaştırmakta ayrıca öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin gelişimini desteklemektedir.

Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında oyunun olumlu etkisi hiç şüphesiz göz ardı edilemez. Hazırlanan eylem planlarında yer alan oyunlar sayesinde öğrenciler derse motive olmuş ve öğrencilerin derse olan ilgileri artmıştır. Dil bilgisi unsuru olarak isimlerin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulama çalışmalarında; dil bilgisi unsuru olarak çekim eklerinin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulama çalışmalarında; dil bilgisi unsuru olarak sıfatların işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulama çalışmalarında; dil bilgisi unsuru olarak ünlemlerin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulama çalışmalarında; dil bilgisi unsuru olarak zamirlerin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulama çalışmalarında ve öğrencilerle gerçekleştirilen ön görüşme ve son görüşmelerde öğrencilerin; dil bilgisi öğretimi çalışmalarında oynanan oyunlar sayesinde derse daha çok motive olduklarını,

konuları hızlı ve kolay bir şekilde anladıklarını ve dersin daha zevkli geçtiği yönünde görüş belirttiği görülmüştür. Solak Sağlam (2013) da oyunun çocuğun hayatındaki öneminden bahsettiği çalışmasında öğrencilerin soyut kavramları oyunla öğrenmesinin öğrenmeyi kalıcılaştırdığına dikkat çekmiş ve bu tür etkinliklerin çoğaltılmasının öğretim süreçlerine olumlu yönde yarar sağlayacağını belirtmiştir.

Metne dayalı olarak gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi çalışmaları, “bu çalışma alanının anlama ve anlatma becerileriyle birlikte yürütülerek bütünsellik ilkesinin uygulanmasını sağlar. Bu durum dil bilgisi öğretiminin temel amacı olan Türkçeyi etkili ve doğru kullanma becerisinin geliştirilmesine katkıda bulunur” (Karagöz ve Oryaşın, 2014, s. 190). Nitekim Türkçe eğitiminde dil bilgisi unsurlarının işlevsel kullanımı ve öğretimine yönelik hazırlanan ve uygulanan eylem planlarında da öğrencilerin temel dil becerilerinin etkin kullanımının gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Dil bilgisi unsuru olarak isimlerin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan yeniden oluşturma çalışması; dil bilgisi unsuru olarak isim ve sıfat tamlamalarının işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulamalarda yer alan Çalışma Yaprığı 4; dil bilgisi unsuru olarak zamirlerin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulama çalışmalarında öğrencilerin derse hazırbulunmuşluklarını sağlamak amacıyla gerçekleştirilen Çalışma Yaprığı 1’de yer alan yeniden oluşturma çalışması örneği metinler aracılığıyla öğrencilerin temel dil becerilerini etkin bir şekilde kullandıklarını göstermektedir.

Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında öğrenme sürecine etki eden birçok unsur bulunmaktadır. Bu çalışmada dil bilgisi öğretimi çalışmalarında öğrenme sürecine etki eden unsurlardan biri dil bilgisel konunun özelliğidir. Bazı dil bilgisel konuların metinler aracılığıyla kavratılması süreci daha hızlı gerçekleşmiştir. Dil bilgisi unsuru olarak isimlerin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili ölçme ve değerlendirme amacıyla uygulanan Çalışma Yaprığı 1’de özel isimleri doğru bulan öğrenci sayısının cins ismini doğru bulan öğrenci sayısından fazla olduğu belirlenmiştir. Bu durumun özel isimlerin metinde daha belirgin bir halde bulunmaları ve cümle içinde büyük harfle yazılmalarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir Çalışma Yaprığı 2’de “çoğul” ve “somut” isimleri doğru cevaplayan öğrenci sayısının “tekil” ve “soyut” isimleri doğru cevaplayan öğrenci sayısından fazla olduğu tespit edilmiştir. Öğrenciler şiirde yer alan

çoğul isimleri zorlanmadan bulmuşlardır çünkü çoğul isimlere gelen “-lar\ -ler” eki öğrencilere çoğul isimleri bulmalarında önemli bir ipucu sağlamıştır.

Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında öğrencilerin bilişsel özellikleri de sürece etki etmektedir. 1. eylem planının uygulanması aşamasında öğrenciler henüz soyut işlemler dönemine geçmediği için soyut kelimeleri kavramakta zorluk çekmiş ve metinde yer alan soyut kelimeleri bulma konusunda yeterli başarı elde edilememiştir. Konunun kavratılması esnasında öğrencilerden alınan dönütlerden de öğrencilerin soyut kelimeleri bulmakta zorlandıkları fark edilmiştir. Bu durum çalışma yapığında elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermiştir.

Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında metinler derse hazırbulunuşluğu sağlama, dil bilgisel konunun kavranmasına yardımcı olma ve ölçme değerlendirme amacıyla kullanılması işlevsel bir dil bilgisi öğretimi için önem taşımaktadır. Nitekim uygulanan 2. eylem planında dersin başında dil bilgisel konuyla uyumlu “Evin Hâlleri” adlı şiirin öğrencileri derse motive ettiği belirlenmiştir. Öğrenci günlüklerine bakıldığı zaman öğrencilerin neredeyse tamamının derste “hâl ekleri”ni öğrendiklerinden bahsettikleri görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin günlüklerinde “Evin Hâlleri” adlı şiiri okuduklarından ve “ev” kelimesinden sıklıkla söz etmişlerdir. Bu durumun dil bilgisi öğretiminde doğru metin seçiminin derse hazırbulunuşluğu sağlama ve dersin kavranmasına olan katkısını ortaya çıkarması açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde temel dil becerilerinin geliştirilmesinde etkin bir rol oynayan dil bilgisi öğretimi çalışmalarının metinlerden hareketle gerçekleştirilmesi sayesinde dil bilgisi öğretiminin amaçlarına ulaşılabilceği görülmüştür. Bu düşünce literatürdeki farklı konularda yapılan çalışmalarda da dile getirilmiştir. Karagöz ve Oryaşın (2014) araştırmasında 6. sınıf dil bilgisi etkinlikleri incelemiş ve bu etkinliklerin metinlerle ilişkileri değerlendirmiştir. Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında etkinliklerin metin temelli olması gerekirken işlenen metin üzerinde gerçekleştirilen ve bağlam içerisinde ele alınan bir dil bilgisi etkinliğinin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Derman (2008) doktora tez çalışmasında, dil bilgisi konularına yönelik olarak bünyesinde ders kitabındaki metinlerden daha fazla örnek içeren metinlerle işlenen dil bilgisi konularının ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarını arttırmada etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında dil bilgisel konunun özelliğine uygun metin seçiminin yanı sıra derse hazırlık amacıyla yapılan çalışmalar da süreci önemli ölçüde etkilemektedir. Uygulanan eylem planlarında yer alan hâl ekleri konusu sıfatlar konusuna göre daha kısa bir konu olmasına rağmen sıfatlar konusu öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılmıştır. Bunda derse yönelik metin seçiminin ve derse hazırlık amacıyla yapılan çalışmanın öğrencilerin dikkatini daha çok çekmesinin etkili olmuştur. Ayrıca örnek metin ve balonların birbiriyle çok uyumlu olması öğrencilerin konuya adapte olmalarını kolaylaştırmıştır. Metinlerden hareketle gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi çalışmaları öğrencilerin konuyu hızlı kavramalarına ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmelerine yardımcı olmuştur. Dil bilgisi öğretimi çalışmaları sırasında gerçekleştirilen etkinlikler sayesinde öğrencilerin Türkçe dersine olan ilgilerinin arttığı ve derse karşı olumlu tutum sergiledikleri fark edilmiştir.

5.2. Sonuç

Dil bilgisi öğretimi çalışmalarının dilin işlevsel kullanımına yönelik olarak yapılmadığı dolayısıyla öğrencinin anlama ve anlatma becerilerinin gelişiminin desteklenmediği belirlenmiştir. Araştırmacı tarafından problem durumuna çözüm üretebilmek amacıyla eylem planı tasarlanmıştır.

Eylem planı çerçevesinde öğrencilerin dil bilgisi öğretimi çalışmalarıyla temel dil becerilerinin geliştirilmesi ve çok yönlü gelişimlerinin desteklenmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Bu noktadan hareketle dil bilgisi öğretimi çalışmalarının odak noktasını metinler oluşturmuştur. Metinlerden hareketle dil bilgisi öğretimi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 6. sınıf Türkçe dersinde dil bilgisi kazanımlarına yönelik olarak eylem planları hazırlanmıştır. Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimini esas alarak hazırlanan bu eylem planları uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik hazırlanan ders planlarının, öğrencilerin dil bilgisi konularını kavramalarını kolaylaştırdığı ve temel dil becerilerinin gelişimini desteklediği fark edilmiştir. Ayrıca metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında seçilen metnin niteliğinin, dil bilgisel konunun özelliklerinin, kullanılan yöntem ve tekniklerin sürece etki ettiği belirlenmiştir.

Dil bilgisi unsuru olarak isimlerin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili uygulanan 1. eylem planında ölçme değerlendirme amacıyla “Kim Olduğunu Bil” etkinliği gerçekleştirilmiş ve bu etkinlik yapılırken öğrencilerin organize olmaları sırasında zaman kaybı yaşanmıştır. Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında zaman yönetiminin önemli olduğu görülmüş, yapılan etkinliklerde süreyi göz önünde bulundurmanın gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Öğrencilere örnek metinde belirledikleri isimleri kullanarak “vatan sevgisi”ni anlatan şiir ya da öykü türünde bir metin yazmaları için tamamlayıcı görev verilmiştir. Bir sonraki derste bu metinler toplanmış ancak verilen tamamlayıcı görevin öğrencilerden alınan geri bildirimler neticesinde yeterince anlaşamadığı belirlenmiştir. Öğrencilere verilen tamamlayıcı görev çalışmalarında verilen yönergelerin açık ve anlaşılır olmaması nedeniyle öğrencilerin dili işlevsel bir şekilde kullanamadıkları tespit edilmiştir. Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında verilen tamamlayıcı görevlerde öğrencilere daha açık ve anlaşılır yönergeler verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Dil bilgisi unsuru olarak çekim eklerinin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulama çalışmalarında “Karikatür Kartları Oyunu”nda birinci olan öğrenciler arkadaşları tarafından alkışlanmış ve ayrıca öğrencilere küçük ödüller verilmiştir. Öğrencilerin bu durumdan çok mutlu oldukları görülmüştür. Ayrıca arkadaşlarının başarısının ödüllendirildiğinin görülmesi diğer öğrencilerin derse olan motivasyonunu arttırmıştır. Öğrenci günlüklerinde Ö₁₀ kodlu öğrenci “*Hâl eklerini biraz karıştırıyordum ama oyun oynadığımız için artık çok fazla karıştırmıyorum ve çok mutluyum.*” Ö₁₁ kodlu öğrenci ise “*Hâl eklerine şunlar örnektir: Ev, evi, eve, evde, evden. Arkadaşlarım ve ben bunu etkinlik ve oyunla daha iyi anladık.*” ifadelerini kullanmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda öğrencilerin derse hazırbulunuşluğunu sağlamak, süreç içinde konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve süreç sonunda ölçme değerlendirme amaçlarından herhangi biri için kullanılan oyunun metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında da öğrenciyi derse motive etmek, süreci şekillendirmek ve ölçme değerlendirme amacıyla kullanılabileceği fark edilmiştir.

Dil bilgisi unsuru olarak çekim eklerinin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulama çalışmalarıyla ilgili öğrenci günlüklerinde öğrenciler derste “hâl ekleri”ni öğrendiklerinden bahsetmiştir. Ayrıca öğrenciler günlüklerinde “Evin Hâlleri” adlı şiiri okuduklarından ve “ev” kelimesinden sıklıkla söz etmişlerdir. Bu durum dil bilgisi öğretiminde doğru metin seçiminin, derse hazırbulunuşluğu sağlama ve dersin kavranmasına olan katkısını ortaya çıkarması açısından oldukça önemlidir.

Dil bilgisi unsuru olarak çekim eklerinin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulama çalışmalarında öğrencilerin “Kar Yolları Kaplamıştı” metninde “Mısır Mucizesi” metnine göre daha başarılı oldukları belirlenmiştir. “Kar Yolları Kaplamıştı” isimli hikâyede boş bırakılan yerlere uygun olan hâl eklerini getirerek hikâyeyi doğru tamamlayan 14 öğrenci bulunurken Çalışma Yaprağı 2’de yer alan “Mısır Mucizesi” isimli parçada geçen hâl eklerini doğru bularak tablodaki yerlerine yazan öğrenci sayısı sadece 6’dır. Öğrencilerin “Kar Yolları Kaplamıştı” metninde “Mısır Mucizesi” metnine göre daha başarılı olmasının en önemli nedenlerinden biri metin seçimidir. “Kar Yolları Kaplamıştı” isimli öykü öğrenciler tarafından anlaşılması daha kolay bir metinken “Mısır Mucizesi” isimli parça “Kar Yolları Kaplamıştı” isimli öyküye göre anlaşılması daha zor bir metindi. Bu çalışmada metin temelli dil bilgisi öğretimine yönelik yapılan uygulamalarda dilin işlevsel kullanımının sağlanması ve temel dil becerilerinin gelişiminin desteklenmesi için doğru metin seçiminin, derse hazırbulunuşluğu ve dersin kavranması sağlanması ve ölçme değerlendirme aşamalarında oldukça önemli olduğu fark edilmiş ve sonraki hazırlanan eylem planlarında bu durum göz önünde bulundurulmuştur.

Dil bilgisi unsuru olarak sıfatların işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulama çalışmalarında hâl ekleri konusu sıfatlar konusuna göre daha kısa bir konu olmasına rağmen sıfatlar konusunda yapılan etkinliklerde öğrencilerin daha başarılı olduğu tespit edilmiştir. Bunda derse yönelik metin seçimi ve derse hazırlık amacıyla yapılan çalışmanın öğrencilerin dikkatini daha çok çekmesi etkili olmuştur. Örnek metin ve balonların birbiriyle çok uyumlu olması öğrencilerin konuya adapte olmalarını kolaylaştırmış ve öğretilecek dil bilgisel konu ile metnin uyumlu olmasının dil bilgisi öğretimi çalışmalarında başarıya etki ettiği tespit edilmiştir.

Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik olarak hazırlanan eylem planlarında derse hazırlık amacıyla çeşitli etkinlikler yapılmıştır. 1. eylem planında öğrencilerin dikkatini derse çekmek ve hazırbulunuşluklarını ölçmek amacıyla “isim, şehir, eşya oyunu” oynanmıştır. 2. eylem planında dil bilgisel konuyla uyumlu bir şiir okunmuştur. 3. eylem planında sınıfa değişik renk ve şekillerde balonlar getirilerek sınıfta öğrencilerle birlikte şişirilmiş ve tahtaya asılmıştır. Daha sonra bu balonların özellikleri hakkında öğrencilerle sohbet edilmiş, öğrencilere çeşitli sorular sorulmuştur (Balonların rengi, şekli, sayısı vb.). 4. eylem planında beyin fırtınası tekniği kullanılmış öğrencilerin konuyla ilgili çağrışımlarını tahtaya yazmaları sağlanmıştır. 5, 7 ve 8. eylem planlarında derse hazırbulunuşluğu sağlamak için çalışma yaprağı kullanılmıştır. 6. eylem planında dersin başında öğrencilerin derse hazırbulunuşluklarını sağlamak amacıyla öğrencilere his simgeleri dağıtılmıştır. Öğrencilere bu kartlardaki yüz ifadelerine dikkatle bakmaları söylenmiştir. Daha sonra yüz ifadelerinin ne ifade ettiği öğrencilere sorulmuş ve öğrencilerin cevaplarının ardından öğrencilerden bu yüz ifadelerinin taşıdığı duygularla ilgili cümle kurmaları istenmiştir. Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında derse hazırlık amacıyla yapılan bu çalışmaların öğrencilerin derse olan ilgisini arttırdığı ve konuların kavranmasını kolaylaştırdığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin derse hazırbulunuşluklarını sağlamak amacıyla kullanılan çeşitli materyaller öğrencilerin dikkatini çekmiş ve derse motive olmasını kolaylaştırmıştır. Dil bilgisi unsuru olarak sıfatların işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulamalara yönelik yazılan öğrenci günlüklerinde Ö₂₆ kodlu öğrenci “*Dünkü kırmızı balonlarla yaptığımız etkinlikler çok hoşumuza gitti. Hem eğlenip hem de yeni şeyler öğrendim. Okuduğumuz kırmızı balon metnini çok sevdim. Tahtaya astığımız balonların bir özelliğini söylediğimizde çok eğlendim. Türkçe dersini seviyordum. Şimdi daha çok seviyorum. İyi ki öğretmenimiz böyle bir etkinlik düşünmüş. Çok eğlendim.*” ifadelerini kullanmıştır. Dil bilgisi unsuru olarak ünlemlerin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulamalara yönelik yazılan öğrenci günlüklerinde Ö₉ kodlu öğrenci “*Sevgili günlük yine etkinlik yaptık ama en güzel etkinlik. Bugün ünlemlerle ilgili etkinlik yaptık. Emojiler her şey vardı. İlk etkinliğimizde emoji resimli kâğıtlar vardı. Emojilerle ilgili cümleler kurduk. Hocamız herkesi kaldırıp cümle kurdurdu. Gerçekten çok eğlenceliydi*” sözleriyle yapılan uygulama ile ilgili düşüncelerini ifade etmiştir. Dersin işleniş süreci hakkında öğrencilerin görüşlerini öğrenmek varsa yaşanan

aksaklıkları belirlemek ve öğrencilerin derste genel manada neler öğrendiklerini belirlemek amacıyla yazdırılan öğrenci günlüklerine; öğrenciler dersi anladıklarını, dersin eğlenceli geçtiğini ve çalışma yapraklarında yer alan etkinlikleri beğendiklerini yazmışlardır.

Metin temelli dil bilgisi öğretimi çalışmalarının amacına uygun olarak gerçekleştirilmesinde dil bilgisel konuya ve kullanılan metne yönelik çeşitli yöntem ve tekniklerin kullanılmasının işlevsel dil bilgisi öğretiminin gerçekleştirilmesine önemli katkıları olduğu fark edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirerek derse hazırbulunuşluğunu sağlamak amacıyla beyin fırtınası gibi yöntem ve tekniklerin kullanılmasının öğrencilerin derse motive olmasını ve aktif katılımını sağladığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin dil bilgisi konularını metin temelli olarak işleme sürecinde derse katılımı konusundaki düşüncelerine bakıldığı zaman öğrencilerin %93'ü önceden derse katılım konusunda isteksiz olduğunu, derse katılmaktan korktuğunu şimdi ise derse katıldıklarını belirttikleri görülmektedir.

Dil bilgisi unsuru olarak ünlemlerin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulama çalışmalarında tamamlayıcı görev/bütünleyici çalışma olarak verilen yeniden oluşturma çalışması öğrenciler tarafından istekle tamamlanmıştır. Dil bilgisi öğretiminde tamamlayıcı görev/bütünleyici çalışmalar neticesinde öğrencilerin becerilerini sergileyebildikleri ürünleri ortaya çıkarmıştır.

Dil bilgisi unsuru olarak basit, türemiş ve birleşik kelimelerin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulamalarda Çalışma Yapağı 3'te öğrencilerden "Yurdumun Toprağı Temizdir" metninde geçen altı çizili kelimelerin yapısını bulup altlarına yazmalarının istendiği ilk soruyu 12 öğrencinin doğru, 17 öğrencinin ise eksik cevapladığı belirlenmiştir. "Köylü Milletin Efendisidir" metninde 10 öğrenci soruyu doğru, 19 öğrenci ise eksik cevaplamıştır. Soruyu yanlış cevaplayan ya da boş bırakan öğrenci bulunmamaktadır. "Benim Adım Ata Değil" metninde ise 10 öğrenci soruyu doğru, 18 öğrenci ise eksik cevaplamıştır. 1 öğrenci soruyu yanlış cevaplarırken soruyu boş bırakan öğrenci bulunmamaktadır. Bu çalışma yapağında en kısa metin "Benim Adım Ata Değil" metni, en uzun metin "Köylü Milletin Efendisidir" metnidir. Buna rağmen öğrencilerin başarılarının neredeyse birbiriyle aynı olduğu görülmüştür. Öğrencilerin metinlerden hareketle gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi çalışmalarında;

çalışma yapraklarında yer alan metinlerin açık, anlaşılır ve sade olmasının soruların doğru yanıtlanma oranını arttırdığı tespit edilmiştir.

Dil bilgisi unsuru olarak isim ve sıfat tamlamalarının işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulama çalışmalarında öğrencilerin sıfat tamlaması konusunu isim tamlamasına göre daha kolay kavradığı belirlenmiştir. Bunda bir önceki derste sıfatlar konusunun işlenmiş olması önemli etkenlerden biridir. Öğrencilerin, birbirinin devamı niteliğinde olan dil bilgisi konularını diğer konulara göre daha kolay kavradığı tespit edilmiştir. Çalışma yapraklarında yer alan görseller öğrencilerin ilgisini çekmiş ve çalışma yapraklarının renkli olması öğrencilerin yazma becerilerini ortaya koymalarını kolaylaştırmıştır.

Türkçe eğitiminde dil bilgisi unsurlarının işlevsel kullanımı ve öğretimine yönelik hazırlanan ve uygulanan eylem planlarında bir öğretim materyali olarak kullanılan metinler aracılığıyla öğrencilerin, derse hazırbulunuşluklarının sağlandığı ve derse olan ilgilerinin arttığı belirlenmiştir. Ayrıca dil bilgisi unsuru olarak isimlerin işlevsel kullanımı ve öğretimi ile ilgili yapılan uygulamalarda dil bilgisi konularının öğretiminde kullanılan metinlerin konuyu kavramada öğrenciler için zihinsel alt yapı oluşturduğu tespit edilmiştir.

Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik olarak hazırlanan eylem planlarında dil bilgisel konuların metinlerden hareketle sezdirilerek öğretilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca dil bilgisi öğretimi çalışmalarında tümevarım yöntemi kullanılmıştır. Uygulanan eylem planlarında dil bilgisel konuların metinlerden hareketle sezdirilerek öğretilmesinin ve dil bilgisi öğretimi çalışmalarında tümevarım yönteminin kullanılmasının dil bilgisi öğretimi çalışmalarının amacına hizmet ettiği belirlenmiştir.

5.3. Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda bundan sonraki çalışmalarda ve uygulamalarda daha iyi sonuçlar elde edilebilmesi için eğitim öğretim sürecine, araştırmacılara ve öğretmenlere yönelik birtakım öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında temel dil becerilerinin etkin bir şekilde geliştirilmesinde metinlerden yararlanılabilir. Metinlerden hareketle

gerçekleştirilecek dil bilgisi öğretimi çalışmalarında metinler titizlikle seçilmeli, seçilen metinlerin konuyla ilgili açık ve anlaşılır olmasına dikkat edilmelidir.

- Dil bilgisi konularının metinlerden hareketle öğretimi çalışmalarında öğrencilerin derse olan ilgisini arttıracak ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirebilecekleri farklı yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.
- Dil bilgisi öğretimi çalışmalarının metinlerden hareketle sezdirilerek gerçekleştirilmesi temel dil becerilerinin kazandırılmasında oldukça önemlidir. Bu nedenle metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında dil bilgisel konular sezdirilerek kavratılmalıdır.
- Metinlerden hareketle gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi çalışmalarında tümevarım yöntemi takip edilmeli; konu, kural ve kavramların öğretimi çalışmalarında bütünlük ilkesiyle hareket edilmelidir.
- Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında akademik başarıyı ve tutumu olumlu yönde etkilediği görülen görsel unsurlara daha fazla yer verilmelidir.
- Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında tamamlayıcı görev/bütünlükleyici çalışmalara yer verilerek öğrencilerin becerilerini sergileyebildikleri ürünler ortaya çıkarması sağlanmalıdır.
- Bu çalışma, eylem araştırması olarak tasarlanıp yürütüldüğü için sınıflarında dil bilgisi öğretimi ile ilgili sorun yaşayan öğretmenlere problemlerin çözümü için yol gösterebilir. Öğretmenlerin bu çalışmadaki eylem adımlarını dikkate alarak dil bilgisi öğretimi çalışmalarını gerçekleştirmeleri önerilmektedir.
- Dil bilgisi öğretimi çalışmalarında oyun; öğrenciyi derse motive etmek, süreci şekillendirmek ve ölçme değerlendirme amacıyla kullanılabilir. Bu nedenle metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi çalışmalarında oyunlara yer verilmelidir.
- Dil bilgisi öğretimi çalışmalarını daha etkili ve dikkat çekici bir hale getirmek için çeşitli materyallerden yararlanılmalıdır.

- Bu çalışma metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik 6. sınıf düzeyinde gerçekleştirilmiştir. Benzer incelemeler farklı sınıf seviyelerinde de yapılarak elde edilen sonuçlar karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Ak Başoğul, D. (2019). Dil bilgisi ve sınıf içi uygulama rnekleri. F. Topçuoğlu nal (Ed.), *Türkçe ğrenme ve ğretim yaklaşımları* içinde (ss. 203-232). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Akbaba, N. (2007). *Görsel araçların ilköğretim ikinci kademedede dil bilgisi öğretimine katkısı üzerine deneysel bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akın, E. (2015). Türkçe alışma kitaplarındaki (6, 7 ve 8. sınıflar) dil bilgisi etkinliklerinin çeşitli açılardan değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 10(15), 19-34.
- Akkaş Baysal, E. ve Ocak, G. (2018). ğrenme ortamında eylem araştırması kullanan öğretmenlerin eylem araştırması hakkındaki görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 283-307.
- Akkaya, A. (2011). *Karikatürlerle dil bilgisi ğretimi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aksan, D. (1994). Anadili. *TMER Dil Dergisi*, 16, 63-71.
- Aksan, D. (2006). *Anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi* (4. basım). Ankara: Engin Yayınevi.
- Altas, S. (2009). *Türkçe dil bilgisi öğretiminin tarihi ve içerik odaklı dil bilgisi ğretimi ile görev odaklı dil bilgisi öğretiminin uygulamalı karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Altunkaya, H. (2010). *Eski ve yeni II. kademe Türkçe dersi ğretim programları ve ders kitaplarında dil bilgisi öğretiminin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Anılan, H. (2014). Sınıf ğretmenlerinin görüşlerine göre Türkçe dil bilgisi öğretiminin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(5), 1893-1924.
- Arıcı, A. F. (2005). İlköğretim okullarında dil bilgisi ğretimi üzerine ğretmen görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 52-60.

- Aslan, C. (2017). *Örnek eğitim durumlarıyla Türkçe - Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydın, Ö. (1999). Ortaokullarda dilbilgisi öğretimi üzerine öğretmen görüşleri. *Dil Dergisi*, 81, 23-29.
- Aytan, T. ve Güney, N. (2012). *Aktif öğrenme teknikleriyle dil bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bayram, B. (2015). *5E modelinin 6. sınıf dil bilgisi öğretiminde başarıya, akademik motivasyona ve kalıcılığa etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Beyhan, A. (2013). Eğitim örgütlerinde eylem araştırması. *Bilgisayar ve Eğitim Araştırma Dergisi*, 1(2), 65-89.
- Bıyık, T. (2016). *Türkçe öğretmenlerinin dil bilgisi öğretiminde kullandıkları yöntemler ve ortaokul Türkçe kitap setindeki dil bilgisi öğrenme alanı için verilen yönerge ve etkinlikler hakkındaki görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Bulut, K. (2019). Metin merkezli dil bilgisi öğretimi. C. Epçaçan ve E. Akın (Ed.), *Dil bilgisi öğretimi* içinde (ss. 207-226). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bulut, P. (2015). İlkokul öğrencilerine dil bilgisi öğretiminde bir yöntem önerisi: Yaratıcı drama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (37), 719-725.
- Büyükikiz, K. K. (2007). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım becerilerinin söz dizimi ve anlatım bozukluğu açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö. E. ve diğerleri (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (Geliştirilmiş 19. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Calp, M. (2001). *İlköğretim okulları ikinci kademedeki dil bilgisi öğretimi üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Calp, M. (2007). *Özel öğretim alanı olarak Türkçe öğretimi*. (Gözden geçirilmiş 3. baskı). Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.

- Creswell, J. W. (2017). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Daloğlu, K. (2005). *İlköğretim okullarında okutulan Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi konuları üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Demirel, M. V. ve Kerimoğlu C. (2015). Türkçe dil bilgisi öğretiminde kip. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(3), 1268-1289.
- Derince, Z. M. ve Özgen, B. (2017). Eylem araştırması. F. N. Seggie, ve Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma yöntem teknik analiz ve yaklaşımları içinde* (2. baskı) (ss. 146-161). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Derman, S. (2008). *Dil bilgisi öğretiminde metinlerin seçimi üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dik, S. C. (1997). *The theory of functional grammar* (2nd rev. ed., 2 vols.) Edited by Kees Hengeveld. Berlin, Germany: De Gruyter.
- Dolunay, S. K. (2010). Dil bilgisi öğretiminin amacı ve önemi. *TÜBAR*, XXVII, 275-284.
- Dolunay, S. K. ve Savaş, Ö. (2018). Çoklu zekâ kuramı destekli dil bilgisi öğretimi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1433-1455.
- Ekinci Çelikpazu, E. (2015). Ortaokul 5-8. sınıf Türkçe dil bilgisi öğretimi üzerine bir inceleme. *Turkish Studies*, 10(15), 333-360.
- Erdem, İ. ve Bahşı, N. (2019). 8. sınıf öğrencilerinin dil bilgisi konularını öğrenme düzeyleri. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 2 (1), 25-46.
- Erdem, İ. (2007). *İlköğretim II. kademedeki dil bilgisi öğretiminin sorunları üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdem, İ. (2008). Öğretmen görüşlerine göre dil bilgisi konularının öğretilme güçlükleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 85-105.
- Ergin, M. (2013). Türk dil bilgisi, İstanbul: Bayrak Basım/Yayıml/Tanıtım.

- Ersin, P. ve Bayyurt, Y. (2017). Odak grup görüşmeleri. F. N. Seggie, ve Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma yöntem teknik analiz ve yaklaşımları içinde* (2. baskı) (ss. 202-218). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertekinoglu, S. (2003). *Türkçe derslerinde dil bilgisi öğretimi üzerine öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Göçer, A. (2007). *Türkçe ve sınıf öğretmenleriyle öğretmen adayları için Türkçe öğretimi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Göçer, A. (2008). Türkçe dil bilgisi öğretiminde çözümleme yönteminin kullanımı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (10), 101-120.
- Göçer, A. (2015). Temel dil becerilerinin geliştirilmesinde dil bilgisi öğrenme alanının yeri, işlevi ve öğretimi: bütünlük ilkesi ve tümevarım yöntemi ekseninde tematik bir yaklaşım. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 233-242.
- Göçer, A. (2017). *Türkçe özel öğretim yöntemleri* (2. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Göçer, A. ve Arslan, S. (2018). Türkiye’de dil bilgisi öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezler hakkında bir meta-analiz çalışması. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 107-122.
- Göçer, A. ve Arslan, S. (2019). Ortaokulda gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi durumunun öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 297-326.
- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Güneş, F. (2009). Türkçe öğretiminde günümüz gelişmeleri ve yapılandırıcı yaklaşım. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 1-21.
- Güneş, F. (2013a). Dil bilgisi öğretiminde yeni yaklaşımlar. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(7), 71-92.
- Güneş, F. (2013b). Yapılandırıcı yaklaşımla dil bilgisi öğretimi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(3), 171-187.

- Halliday, M. A. K. ve Matthiessen, C. M. I. (2014). *An introduction to functional grammar* (4nd ed). London: Routledge.
- Hendricks, C. (2006). *Improving schools through action research: A comprehensive guide for educators*. Boston: Pearson.
- İşcan, A. (2007). İşlevsel dil bilgisinin Türkçe öğretimindeki yeri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 253-258.
- İşcan, A. ve Kolukısa H. (2005). İlköğretim ikinci kademe dil bilgisi öğretiminin durumu, sorunları ve çözüm önerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 299-308.
- İtmeç, F. (2008). *İlköğretim altıncı sınıf Türkçe dersi öğretim programı dil bilgisi öğrenme alanının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Johnson, A. P. (2015). *Eylem araştırması el kitabı* (2. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karagöz, M. ve Oryaşın, U. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi etkinliklerinin metinlerle ilişkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 187-194.
- Karagöz, M. (2013). *İlköğretim 6-7-8. sınıflarda Türkçe dil bilgisi öğretiminde fiil*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Karahan, L. (2009). Dil bilgisi öğretiminde bütün-parça ilişkisinin önemi. *Turkish Studies*, 4(8), 23-30.
- Karatay, H., Kartallıoğlu, N. ve Coşkun, S. (2012). İlköğretim öğrencilerinin dil bilgisi konularını öğrenme düzeyleri. *TÜBAR-XXXII*, 199-219.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Hasırcı, S. (2016). *Türkçe öğretimi: Türkçe öğretimi Türkçe ve sınıf öğretmenleri için*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaygusuz, T. (2006). *İlköğretim ikinci kademede Türkçe dil bilgisi öğretimi üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Kılıç, M. ve Akçay, A. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının görüşleri çerçevesinde dil bilgisi eğitimi. *Sakarya University Journal of Education (SUJE)*, 1(1), 26-31.

- Köklü, N. (1993). Eylem araştırması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 26(2), 357-365.
- Köklü, N. (2001). Eğitim eylem araştırması-öğretmen araştırması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 34(1-2), 35-43.
- Kutlubay, H. (2015). *1928'den günümüze kadar Türkçe öğretimi programlarında dil bilgisi öğretiminin durumu*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Kuzu, A. (2009). Öğretmen yetiştirme ve mesleki gelişimde eylem araştırması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 425-433.
- Martinet, A. (1998). *İşlevsel genel dilbilim*. (Çev. B. Vardar,) İstanbul: Multilingual.
- MEB (2005). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı (6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- MEB (2015). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2017) *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1-8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Yayınları.
- MEB (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Ömeroğlu, A. F. (2016). *Ortaokul 6, 7, 8. sınıflarda Türkçe dil bilgisi öğretiminde sözcükte yapı konusunun öğretimi üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Ömeroğlu, A. F. (2018). Dil bilgisi öğretiminin 2004-2017 yılları arası Türkçe dersi öğretim programları açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(1), 260-280.
- Önal, M. E. (2010). *Türkçe öğretmenlerinin ilköğretim II. kademedeki gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi hakkındaki görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

- Özbulur, E. P. (2011). *İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarında yer alan dil bilgisi etkinlikleri üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Özgül, E. (2017). *Dil bilgisi öğrenme alanının temel dil becerilerini desteklemedeki işlevi: Bir durum belirleme çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Öztürk, J. ve Ömeroğlu, A. F. (2015). Dil bilgisi öğretiminde kavram haritalarının kullanımı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(31), 69-86.
- Polatcan, F. (2013). *6. sınıflarda kavram haritalarıyla dil bilgisi öğretiminin başarıya etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Sağır, M. ve Demir Atalay, T. (2016). *Yeni programa uygun etkinliklerle dil bilgisi öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Sağır, M. (2002). *İlköğretim okullarında Türkçe dil bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Salman, B. (2018). *Yapılandırmacı yaklaşıma göre dil bilgisi öğretimine yönelik öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Salman, B. ve Aydın, İ. S. (2018). Yapılandırmacı yaklaşıma göre dil bilgisi öğretimine yönelik öğretmen görüşleri. *Turkish Studies*, 13(27), 1265-1284.
- Sart, G. (2017). Gözlem. F. N. Seggie, ve Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma yöntem teknik analiz ve yaklaşımları* içinde (2. baskı) (ss. 219-230). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Solak Sağlam, M. (2013). Oyunların dil bilgisi öğretiminde ve kelime serveti etkinliklerindeki yeri (Yenilenen ilköğretim 5. sınıf ders kitapları örneği). *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(4), 274-285.
- Schaaik, G. (1998). 'İşlevsel dilbilgisi' nedir? *Dilbilim Araştırmaları*, s. 9-25.

- Şahinci, C. (2011). *İlköğretim ikinci kademedeki dil bilgisi konularının öğretimine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Şekerci, H. (2011). *İlköğretim 4-5. sınıf Türkçe dersi öğretim programının dil bilgisi öğretimi açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Şenyüz, A. (2014). *İlköğretim 6-8. sınıflar Türkçe dil bilgisi öğretiminde konu sıralaması ve konu tekrarı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Tezcan, Ö., Ada, S. ve Baysal, Z. N. (2016). Eğitim alanında eylem araştırmaları. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, 133-148.
- Ülkümen, M. (2017). *Dil bilgisi öğretiminde kip, zaman ve görünüş konusunun öğretiminin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yakışan, O. (2017). *Ortaokullarda dil bilgisi öğretiminde buluş yoluyla öğretim stratejisinin öğrenci başarısına ve kalıcılığa etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. tıpkı basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Elektronik Kaynaklar:

<http://img.eba.gov.tr/>

<http://sosyobaz.com/public/images/resized/>

<http://www.butundunya.com/pdfs/>

<http://www.dersyap.com/>

<http://www.dilbilgisi.net/ogretmen/>

<http://www.edebiyatfatihi.net/>

<http://www.eokulegitim.com/unlem-isareti-ile-ilgili-siirler/>

<http://www.mesuthayat.com/>

<http://www.nkfu.com/wp-content/uploads/>

<http://www.sadikkerimuzan.com/>

<http://www.sorubak.com/>

<http://www.turkceogretmeniyim.net/>

<https://egitimdezekaoyunlari.wordpress.com/>

<https://www.odevde.com/>

<https://www.turkcedersi.net/forum/>

<https://www.insanidegerleregitiimi.com/admin/pdf/>

EKLER

EK 1. KURUMSAL ONAY BELGESİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 16/02/2018-E.18852

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı :14065294/044/E. 18852
Konu :Anketler

16/02/2018

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 15/01/2018 tarihli ve 4793 sayılı yazınız.
b) Kayseri İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 14/02/2018 tarihli ve 3117009 sayılı yazısı.

Kayseri Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünden alınan ilgi (b) yazıda; Enstitünüz Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Doktora Programı öğrencilerinden Sevtap ARSLAN'ın "Türkçe Eğitiminde Dil Bilgisi Öğrenme Alanının Yeri, İşlevi ve Öğretimi" konulu anket çalışmasını Kayseri İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilgi yazınız ekinde bulunan okullarda yapmasında bir sakınca olmadığının Anket Değerlendirme Komisyonu tarafından tespit edildiği ve eğitim öğretimi aksatmadan Okul Müdürünün gözetimi ve sorumluluğunda 2017-2018 eğitim - öğretim yılı sonuna kadar yapmasının uygun görüldüğü bildirilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır

Prof.Dr. Murat DOĞAN
Rektör Yardımcısı

EK :
1- İlgi (b) yazı (5 Sayfa)

Evrakı Doğrulamak İçin : http://ebys.erciyes.edu.tr/en/Vision-Sorgula/validate_doc.aspx?V=BE6E53AMP

Pin : 22902

Koşk Mahallesi Kutadgu Bilg Sokak No:1 38030 Melikgazi KAYSERİ
Telefon: +90 352 437 49 47
E-Posta: ogridbak@erciyes.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Bekir Yılmaz
Faks: +90 352 437 20 23
Elektronik Ağ: <http://ogrisl.erciyes.edu.tr>

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 2. ARASTIRMA İZİN BELGESİ

T.C.
KAYSERİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 94025929-605.02-E.2987162
Konu : Sevtap ARSLAN'ın Araştırma İzni

12/02/2018

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22/08/2017 tarih ve 12607291 sayılı (2017/25 Genelge) emirleri.

Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Doktora Programı Öğrencisi Sevtap ARSLAN'ın "Türkçe Eğitiminde Dil Bilgisi Öğrenme Alanının Yeri, İşlevi ve Öğretimi" konulu çalışma yapma isteği ile ilgili, Erciyes Üniversitesi'nin 16/01/2018 tarih ve E-1127 sayılı yazısı ve ekleri ilişikte sunulmuştur.

Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Doktora Programı Öğrencisi Sevtap ARSLAN'ın "Türkçe Eğitiminde Dil Bilgisi Öğrenme Alanının Yeri, İşlevi ve Öğretimi" konulu çalışmayı yapmasında bir sakıncaın olmadığı Anket Değerlendirme Komisyonu tarafından tespit edilmiştir. Her sayfası mühürlü çalışma evrakları ilişikte sunulmuş olup, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı sonuna kadar eğitimi aksatmadan okul müdürlüğünün gözetiminde, Müdürlüğümüze bağlı ekli listede isimleri belirtilen ortaokullarda araştırmanın yapılması Müdürlüğümüze uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Osman ELMALI
İl Millî Eğitim Müdür V.

EK: Yazı ve Ekleri (28 Sayfa)

OLUR
12/02/2018

Baha BAŞÇELİK
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK 3. ETKİNLİK EYLEM PLANLARI

Bu bölümde araştırmaya yönelik olarak hazırlanan eylem planları yer almaktadır. Eylem planlarının biçimsel bölümünde ders, sınıf, tema, konu, dil bilgisel konu, metin (araç), hafta, yaklaşık süre, temel beceriler, kazanımlar, amaç, materyaller ve yöntem-teknikle ilgili bilgiler verilmektedir. Eylem planlarının içerik bölümünde süreç akışı ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Ölçme ve değerlendirme bölümünde ise süreç içerisinde ve sonunda yapılan ölçme değerlendirme uygulamalarına yönelik bilgiler yer almaktadır.

EYLEM PLANI 1	
BİÇİMSEL BÖLÜM	
Ders Sınıf Tema Konu Dil Bilgisel Konu Metin (Araç) Hafta Yaklaşık Süre Temel Beceriler Kazanımlar Amaç Materyaller Yöntem -Teknik	Türkçe 6 Millî Mücadele ve Atatürk Çanakkale İsimler Çanakkale 1. hafta 3 ders saati Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar. İsimlerle ilgili bilgi ve kuralları kavrama/uygulama Örnek metin, çalışma yaprakları, boş beyaz kâğıtlar, “Kim Olduğunu Bil” oyun kartları, toplu iğne Metin temelli dil bilgisi öğretimi yaklaşımı, tümevarım yöntemi, sezdirme yöntemi, tartışma yöntemi, soru-cevap tekniği
İÇERİK BÖLÜMÜ	
SÜREÇ AKIŞI	
<ol style="list-style-type: none"> Öğretmen öğrencilerin dikkatini derse çekmek ve hazırbulunuşluklarını ölçmek amacıyla öğrencilere daha önce hiç “isim, şehir, eşya oyunu”nu oynayıp oynamadıklarını sorar. Öğretmen öğrencilerden aldığı dönütlerden sonra bu oyunun özellikleri ile ilgili bilgi verir. 	

3. Bu oyunla ilgili öğrencilerin tahtaya çıkarak örnek vermeleri sağlanır.
4. Tahtaya yazılan isimlerin özelliklerinin neler olduğu öğrencilere sorulur. Bu kelimelerin günlük hayatımızda ne gibi bir işlev sahip olduğu sezdirilmeye çalışılır.
5. Örnek metinde yer alan “Çanakkale” adlı şiir sınıfta okunur.
6. Öğrencilerin şiirde geçen varlıkları ve kavramları tanıtan kelimelerin altını çizmesi sağlanır.
7. Öğrenciler kendi arasında tartışarak bu kelimeleri bulmaya çalışırlar.
8. Öğretmen bu esnada öğrenciler arasında dolaşarak onlara gerekli yönlendirmelerde bulunur.
9. Öğretmen örnek metinde geçen “Çanakkale” ve “bayrak” kelimelerini söyleyerek öğrencilerin dikkatini bu kelimelere çeker.
10. Öğrencilere bu iki kelime arasında ne gibi bir fark olduğunu sorar.
11. Öğretmen öğrencilerin soruyu daha iyi anlamalarını sağlamak için bu kelimeleri tek bir varlığa verilen isimler ve aynı cinsten olan isimler olarak karşılaştırmalarını ister.
12. Öğretmen öğrencilerin bu farkı kavradığından emin olduktan sonra isimlerin varlıklara verilmesine göre “cins isim” ve “özel isim” olarak adlandırıldığını belirtir.
13. Öğrencilerin örnek metin üzerinden farklı cins isim ve özel isim bulmaları istenir.
14. Öğretmen öğrencilerden “mızrak, ok”; “yiğitler, adamlar” ve “donanma, ordu” kelimelerini sayı bakımından karşılaştırmalarını ister.
15. Öğrenciler bu esnada metin içinde bu kelimelerin geçtiği yerlere bakıp varlıkların sayı bakımından nasıl ifade edildiğini belirlemeye çalışır.
16. Öğretmen varlık ve kavramları sayı bakımından belirleyen isimlerin tekil isim, çoğul isim ve topluluk ismi olduğunu belirtir.
17. Öğrencilerin metin üzerinde farklı örnekler bulmalarını ister.
18. Öğretmen, öğrencilerden “top, ev” ve “inanç, hal” kelimelerini metin aracılığı ile duyu organları yoluyla hissetme bakımından karşılaştırmalarını ister.
19. Duyu organları yoluyla hissedilen isimlerin somut isimler, hissedilmeyen isimleri soyut isimler olduğunu öğrencilere aktarır.
20. Öğrencilerin örnek metinden bu isim gruplarına örnekler bulmasını ister.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Çalışma Yaprağı 1: Öğrencilere dağıtılarak öğrencilerin etkinliği yapmasına fırsat verilir. Etkinlik kontrol edilerek öğrencilere geri bildirimde bulunulur.
2. Çalışma Yaprağı 2: Öğrencilere dağıtılır. Çalışma yaprağında yer alan şiir öğrencilere okutulur. Daha sonra öğrencilerin şiirlerde yer alan sorulara yanıt vermesi sağlanır. Öğretmen, öğrenci yanıtlarını kontrol ederek geri bildirimde bulunur.
3. Kim Olduğunu Bil Etkinliği: Öğrencilere gerekli açıklamalar yapılır. Tahtaya çıkmak üzere dokuz gönüllü öğrenci çağırılır. Hazırlanan yaka kartları öğrencilere yakalarına takmak üzere dağıtılır. Kartlarda yer alan metinler isimlerle ilgili doğru ve yanlış bilgiler içermektedir. Daha sonra geriye kalan yirmi bir öğrenci yedişerli üç gruba ayrılır. Gruplar sırayla hangi arkadaşının yaka kartında yanlış bilgi olduğunu bulmaya çalışır. Yanlış olan kartlar öğrenci tarafından not edilir. Çözümleme işlemi bitince herkes yerine oturur. Etkinlik sonunda tüm yaka kartları değerlendirilir, doğru ve yanlış cümleler nedenleriyle ortaya konur, konuşulur. Yanlış yazılan kartları en çok bulan gruba ödül verilir.
4. Öğrenci Günlüğü: Dersin işleniş süreci hakkında öğrencilerin görüşlerini öğrenmek, varsa yaşanan aksaklıkları belirlemek ve öğrencilerin derste genel manada neler öğrendiklerini belirlemek amacıyla öğrenci günlüğü yazdırılır.
5. Öğrencilere örnek metinde belirledikleri isimleri kullanarak “vatan sevgisi”ni anlatan şiir ya da öykü türünde bir metin yazmaları için tamamlayıcı görev verilir. Bir sonraki derste bu metinler toplanarak öğrencilere geri bildirimde bulunulur.

ÇANAKKALE

Övün ey Çanakkale, cihan durdukça övün!
 Ömründe göstermedin bin düşmana bir gün.
 Sen bir büyük milletin savaşa girdiği gün,
 Başına yüz milletin birden üşüştüğü yersin!

Sen savaşa girince mızrakla, okla, yayla.
 Karşına çıktı düşman çelikten bir alayla.
 Sen topun donanmayla, tüfeğin bataryayla,
 Neferin ordularla boy ölçüştüğü yersin!

Nice tüysüz yiğitler yılmadı cenk devinden,
 Koştun senin koynundan çıkar çıkmaz evinden.
 Sen onların açtığı bayrağın alevinden,
 Kaç bayrağın tutuşup yere düştüğü yersin!

Toprağından fazladır sende yatan adamlar,
 Irmağın kanla çağlar, yağmurun kanla damlar.
 O cenkten armağandır sana kızıl akşamlar,
 Sen silahın inançla son dövüştüğü yersin!

Bir destana benziyor senin bugünkü halin.
 Okurken duyuyorum sesini ihtilalin.
 Övün ey Çanakkale, ki sen Mustafa Kemal'in,
 Yüz milletle yüz yüze ilk görüştüğü yersin!

Faruk Nafiz ÇAMLIBEL

ÇALIŞMA YAPRAĞI 1

Aşağıdaki metinde varlık adlarını bildiren sözcüklerin altını çizin.¹

ÇUKUROVA

Toros eteklerinden bakınca ovaya, bir deniz görürsün; mavi. Dalgaları gibi olur. Ak bulutlar salınır yücesinde. Bir yanı İhsaniye, Pazarcık Ovası, bir yanı Dört Yol, İskenderun, bir yanı Pozantı, Kadirli, Kozan, bir yanı da Silifke'nin dağları, İçel'in yaylası... Bu ovaya yeşil bir halı sermişler. İşte bu ova, Çukurova'dır. Ne derler: Çok eskiden bir adam elindeki değneği toprağa sokunca değnek yeşerivermiş, dallanmış. Çukurova toprağı, dünyanın en bereketli topraklarından biridir. Sonra Seyhan, Ceyhan, Berdan, Göksu, Sumbas Çayı, daha bir sürü irili ufaklı su. Bu sular, yılın on iki ayında boz bulanık akarlar. Bereket taşırlar.

Çukurova adlı metinde geçen **özel isimleri** yazınız.

Çukurova adlı metinde geçen **cins isimlerini** yazınız.

¹ <https://www.turkcedersi.net/forum/konu/isimler-adlar-calisma-kagitlari.780/> 05/02/2018

ÇALIŞMA YAPRAĞI 2

CİNS İSMİ KONUŞUYOR²

Kitaplarda yazıyım ben.
Topraklarda kazıyım ben.
Türkülerin sazıyım ben.
Benden vardır her bir yerde...

Birçok varlık adıyım ben.
Tanımazsanız eğer beni,
Hepinize küserim ben.

Tahtadaki bütün bilgi,
Defterlere girivermiş.
Onları dinleyen silgi,
İsimleri silivermiş.

Yukarıdaki şiirde geçen **tekil isimleri** yazınız.

Yukarıdaki şiirde geçen **çoğul isimleri** yazınız.

ÖZEL AD KONUŞUYOR

Büyük harfle başlarım.
Köye kente koşarım.
Gezegene el sallar,
Ülkeleri aşarım.

İnsanlara ad olurum.
Yükseklerde dağ olurum.
Denizlerden sorulurum.
Nehirlerde, ırmaklarda,
Ovalarda, yaylalarda,
Kıtalarda bulunurum.

Kurumlarda kurum kurum
Ay ne güzel kurulurum,
Sokaklarda caddelerde,
Geze geze yorulurum.

Gazete, dergi, kitaplarda,
Çok yakışıklı dururum.
Gerisini siz söyleyin,
Başka nelere ad olurum?

Yukarıdaki şiirde geçen **somut isimleri** yazınız.

Yukarıdaki şiirde geçen **soyut isimleri** yazınız.

“**Sürü**den ayrılanı kurt kapar.”
cümlesindeki altı çizili kelimenin özellikleri şu şekildedir:

- Cins isim
- Topluluk ismi
- Somut isim

“**Cocuklar** geleceğimizin teminatıdır.”
cümlesindeki altı çizili kelimenin özellikleri şu şekildedir:

- Cins isim
- Topluluk ismi
- Somut isim

Nilüfer en sevdiğim çiçektir.

Altı çizili kelime özel isimdir.

Yağmur sınıftaki en kısa saçlı kızdır.

Altı çizili kelime özel isimdir.

“**Beypazarı’nın** tarihi **çarşısında** o **dükkân** senin bu **dükkân** benim dolaşıyorum.

Yukarıdaki cümlede isim olan kelimelerin altı çizilmiştir.

“**Sabahın** erken **vakitlerindeki** şaşkınlığımı ve yabancılığımı üzerimden atıp en dost canlısı haline büründüğüm için asırlık **dükkânlarda gelsin** çaylar gitsin **gazozlar.**”

Yukarıdaki cümlede altı çizili kelimelerin **tümü** isimdir.

“Ama ille de çaylar; burada kimsenin dükkânından tavşankanı bir çay içmeden çıkılmaz.”

Yukarıdaki cümlede özel isim **bulunmamaktadır.**

“Beypazarı’nın son kemer ustasını dükkânın önündeki kaldırıma oturup bekliyorum.”

Yukarıdaki cümlede özel isim **bulunmamaktadır.**

“Ustanın evi dükkânın hemen üstünde; ama doksan yaşına merdiven dayadığı için olsa gerek eskisi gibi erken çıkamıyormuş dışarıya.”

Yukarıdaki cümlede yer alan isimlerin **tümü** tekildir.

“Bayındır Han’a Gürcistan’dan at, kılıç ve bir de çomak **getirdiler.**”

Yukarıdaki cümlede altı çizili olan kelime **çoğul** isimdir.

“Bayındır Han bu duruma çok üzüldü.”

Yukarıdaki cümlede yer alan kelimelerin tümü isimdir.

“Bayındır Han’ın yurdunda yiğitler vardır.”

Yukarıdaki cümlede yer alan kelimelerin tümü isimdir.

“Mustafa Kemal Atatürk’ün açtığı yolda ilerlemeliyiz.”

Yukarıdaki cümlede özel ve cins isme örnek kullanım vardır.

“Galatasaray, Türkiye’yi en iyi şekilde temsil etmektedir.”

Yukarıdaki cümlede yer alan isimlerin tümü özel isimdir.

“Küçük yanlışlarımı büyük suçmuş gibi başıma kakmayın. Bana yanlış payı bırakın.”

Yukarıdaki cümlede yer alan isimlerin tümü cins isimdir.

“Bana haksızlık ettiğinizde açıklayın. Duygularınızı ifade edin.”

Yukarıdaki cümlede yer alan isimlerin tümü soyuttur.

“Duvarda boyanacak yer kalmadı artık. Hepsini kırmızıya boyadık.”

Yukarıdaki cümlede yer alan isimlerin tümü somuttur.

“İstanbul Lisesinden elli kadar gönüllü öğrenci kabul edildi. Ancak biri geri çevrildi. Yaşadığı hüznün bambaşkaydı.”

Yukarıdaki cümlede somut ve soyut isme örnek kullanım vardır.

“**Kışık** ayakkabılarımı giymeye başladım.”

Yukarıdaki cümlede yer alan altı çizili kelime isim olarak kullanılmıştır.

“Bir demet çiçekle eve geldiğinde annem çiçekleri hemen suya koyardı.”

Yukarıdaki cümlede özel, cins ve topluluk ismine örnek kullanım vardır.

³**“KİM OLDUĞUNU BİL” ETKİNLİĞİ AÇIKLAMA VE UYGULAMA:**

Öğrenci sayısı kadar yaka kartı hazırlanır. Kartlar yakalara takılmak üzere öğrencilere dağıtılır. Kartlarda metinler yer almaktadır. Bu metinlerde isimlerle ilgili doğru ve yanlış bilgiler vardır. Öğrenciler sınıfta gezerek (öğrencilerin hepsi aynı anda) hangi arkadaşının yaka kartında yanlış bilgi olduğunu bulmaya çalışır. Yanlış olan kartlar öğrenci tarafından not edilir. (Öğrenci ayakta dolaşırken elinde kâğıt ve kalem hazır olmalıdır.) Çözümleme işlemi bitince herkes yerine oturur. Etkinlik sonunda tüm yaka kartları değerlendirilir, doğru ve yanlış cümleler nedenleriyle ortaya konur, konuşulur. (Ek araç gereç: Kağıtları yakaya tutturmak için toplu iğne)

---

³ <https://www.turkcedersi.net/forum/konu/kim-oldugunu-bil-isimler-farkli-bir-etkinlik-ornegi.779/>
05/02/2018

EYLEM PLANI 2	
BİÇİMSEL BÖLÜM	
Ders Sınıf Tema Konu Dil Bilgisel Konu Metin (Araç) Hafta Yaklaşık Süre Temel Beceriler Kazanımlar Amaç Materyaller Yöntem -Teknik	Türkçe 6 Millî Kültürümüz Yurdumuz Hâl Ekleri Türkiye'ye Sesleniş 2. hafta 3 ders saati Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder. İsim çekim ekleri (çoğul eki, hâl ekleri, iyelik ekleri ve soru eki) üzerinde durulur. Hâl ekleri ile ilgili bilgi ve kuralları kavrama/uygulama Örnek metinler, çalışma yaprakları, boş beyaz kâğıtlar, “Karikatür Kartları Oyunu” oyun kartları Metin temelli dil bilgisi öğretimi yaklaşımı, tümevarım yöntemi, sezdirme yöntemi, tartışma yöntemi, soru-cevap tekniği
İÇERİK BÖLÜMÜ	
SÜREÇ AKIŞI	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Evin Hâlleri şiiri öğrencilere dağıtılarak öğrencilerin şiiri sessiz bir şekilde okumaları istenir. 2. Şiiri tahtada okumak isteyen öğrenciler sorularak beş öğrenci tahtaya çıkartılır. 3. Öğrenciler sırayla şiirin birer kıtasını okurlar. 4. Öğretmen öğrencilere arkadaşlarının okudukları kıtalarda geçen ortak kelimenin ne olduğunu sorar. 5. Bu sırada şiirin başlığına dikkat çekilerek öğrencilere ipucu verilir. 6. Şiirin her kıtasında geçen ”ev” kelimesi bulunur. Bu kelimenin şiirde “ev, evi, eve, evde ve evden” şeklinde yer aldığı belirtilerek bu kelimeler tahtaya yazılır. 7. Öğretmen önceki derslerde öğrenilen, varlıkları ve kavramları ifade eden kelimelerin isim olarak adlandırıldığını öğrencilere hatırlatır. 	

8. İsimlerin birtakım ekler alarak çeşitli durumlar içinde bulunabileceğini söyler.
9. İsmın yalın hâlinin geçtiğı 1. kıta öğrenciler tarafından tekrar okunur.
10. Öğretmen ismin yalın hâli ile ilgili açıklama yaparak şiirde geçen “ev” kelimesini örneklerle destekler ve öğrencilerden de konuyla ilgili örnek vermelerini ister.
11. İsmın belirtme hâlinin geçtiğı 2. kıta öğrenciler tarafından yeniden okunur.
12. Öğretmen şiirde geçen “evi” kelimesinin “-i” eki aldığına dikkat çekerek öğrencilere belirtme hâliyle ilgili açıklamalarda bulunur.
13. Öğretmen belirtme hâli ile ilgili örnekler verir ve öğrencilerin de konuyla ilgili örnekler vermeleri sağlanır.
14. İsmın yönelme hâlinin geçtiğı 3. kıta öğrenciler tarafından okunur.
15. Öğretmen şiirde geçen “eve” kelimesinin “-e” eki aldığına dikkat çekerek öğrencilere yönelme hâliyle ilgili açıklamalarda bulunur.
16. Öğretmen yönelme hâliyle ilgili örnekler verir ve öğrencilerin de konuyla ilgili örnekler vermeleri sağlanır.
17. İsmın bulunma hâlinin geçtiğı 4. kıta öğrencilere yeniden okutulur.
18. Öğretmen bu kıtada geçen “evde” kelimesinin “-de” eki aldığına dikkat çekerek öğrencilere bulunma hâliyle ilgili açıklamalarda bulunur.
19. Öğretmen bulunma hâliyle ilgili örnekler verir ve öğrencilerin de konuyla ilgili örnekler vermeleri sağlanır.
20. İsmın ayrılma hâlinin bulunduğu 5. kıta öğrenciler tarafından okunur.
21. Öğretmen şiirde geçen “evden” kelimesinin “-den” eki aldığına dikkat çekerek öğrencilere ayrılma hâliyle ilgili açıklamalarda bulunur.
22. Öğretmen ayrılma hâliyle ilgili örnekler verir ve öğrencilerin de konuyla ilgili örnekler vermeleri sağlanır.
23. Öğretmen “ev” kelimesinin aldığı ekler sonucu yapısında bir değişiklik olup olmadığını yani kelimenin başka bir kavrama dönüşüp dönüşmediğini sorar.
24. Öğretmen öğrencilerden gelecek cevaplardan sonra hâl eklerinin ismin anlamında herhangi bir değişiklik meydana getirmediğini bu nedenle de çekim ekleri içinde yer aldığını ifade eder.
25. “Türkiye’me Sesleniş” adlı şiir öğrencilere dağıtılır. Şiir öğrenciler tarafından okunur.

26. Öğrencilerden şiirde geçen hâl eklerinin altını çizmeleri istenir.

27. Öğrencilerin tahtaya çıkarak şiirde bulunan hâl eklerine birer örnek yazmaları sağlanır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Çalışma Yaprağı 1: Öğrencilere dağıtılır. Öğrencilerden “Kar Yolları Kaplamıştı” isimli öyküde boş bırakılan yerlere uygun olan hâl eklerini getirerek hikâyeyi tamamlamaları istenir. Etkinlik sonrası öğretmen öğrenci yanıtları kontrol ederek geri bildirimde bulunur.

2. Çalışma Yaprağı 2: Öğrencilere dağıtılır. Öğrencilerden “Mısır Mucizesi” isimli parçada geçen hâl eklerini bularak tablodaki yerlerine yazmaları istenir. Öğretmen, öğrenci yanıtlarını kontrol ederek geri bildirimde bulunur.

3. Karikatür Kartları Oyunu: Bu etkinlikte karşılıklı diyalogların olduğu karikatür kartları bulunmaktadır. Diyaloglar içerisinde geçen kırmızı kelimenin hangi hâl ekini aldığı her bir kartın arkasına yazılmıştır. Bu etkinlik gruplar halinde oynanır ve her gruba bir grup başkanı seçilir. Grup başkanı grup üyelerine sırayla kartlar göstererek diyalogda geçen kırmızı kelimenin hangi hâl ekini aldığını sorar. Doğru bilen grup üyelerine kart verir. Tüm kartlar bittiğinde en çok kart toplayan öğrenci en yüksek puanı alır.

4. Öğrenci Günlüğü: Dersin işleniş süreci hakkında öğrencilerin görüşlerini öğrenmek, varsa yaşanan aksaklıkları belirlemek ve öğrencilerin derste genel manada neler öğrendiklerini belirlemek amacıyla öğrenci günlüğü yazdırılır.

EVİN HÂLLERİ

Evin yalın hâli
İster cüce, ister dev
Camlarında perde yok
Bomboş, ev.

Evin -i hâli, sabah,
Geciktiniz haydi!
Uykuların tatlandığı sularda
Bırakacaksınız evi.

Evin -e hâli, gün boyu,
Ha gayret emektar deve!
Sırtınızda yılların yorgunluğu
Akşam erkenden eve.

Evin -de hâli, saadet,
Isınmak ocaktaki alevde
Sönmüş yıldızlara karşı
Işıklar varsa evde.

Evin -den hâli, uzaksınız,
Hatta içinde yaşarken
Aşkların, ölümlerin omzunda
Ayrılmak varken evden.

Behçet NECATİGİL

TÜRKİYE'ME SESLENİŞ

Diz boyu çayırklar, sıralı dağlar
Yaylana, çölüne kurban olayım.
Tanıktır tarihler, ses verir çağlar,
Tozuna, külüne kurban olayım.

Mevlana'ya uğrar, divan dururum,
Hoşgörüyü tadar, huzur bulurum,
Anadolu'm, ülkem, yurdum, gururum
Tığına, tülüne kurban olayım.

İznik'te çiniyim, camide desen,
İmbat rüzgârıyım Ege'de esen,
Dünyada bir güzel varsa o da sen,
Şivene, diline kurban olayım.

Dört yol'da portakal, İzmir'de üzüm,
Ağrı Dağı'nda kış, Mersin'de yazım,
Kalpte yanan ateş, yürekte közüm,
Selvine, çalına kurban olayım.

Kırka'da boraksım, Oltu'da taşım,
Yağmurludur ovam, sislidir başım,
Zümrüttür Fethiye'm, cennettir Kaş'ım,
Arına, balına kurban olayım.

Tekir'de villayım, Erdek'te yazlık,
Isparta'da gülüm, Eber'de sazlık,
Maçka'da yaylayım, Urfa'da düzlük,
Düzüne, beline kurban olayım.

Abant'ta çiçeğim, Ilgaz'da karım,
Anamur'da muzum, Aydın'da narım,
Sen nerde ol dersen, ben orda varım,
Atkına, şalına kurban olayım.

Bünyan'da halıyım, Antep'te kilim,
Bursa'da yeşilim, bayrakta alım,
Keban'da barajım, Harran'da selim,
Damlana, gölüne kurban olayım.

Her zaman geçilmez Külek Boğazı,
Sivas'tan yükselir Veysel'in sazı,
Başkadır Çakıt'ın baharı, yazı,
Ayına, yılına kurban olayım.

Afyon'da kaymağım, Anzer'de balım,
Çat'ta patikayım, Keşan'da yolum,
İncitirsem seni, çürüsün dilim,
Tavrına, hâline kurban olayım.

Bitektir toprağın, yücedir dağın,
Salkım salkım üzüm yüklüdür bağın,
Koca Yunus olmuş sevgi yumağın,
Çayına, seline kurban olayım.

Trabzon'da horon, Çorum'da halay,
Uludağ'da çilek, Konya'da buğday,
Yerde mavi deniz, gökte dolunay,
Moruna, alına kurban olayım.

Muharrem KUBAT

ÇALIŞMA YAPRAĞI 1⁴

Aşağıdaki hikâyede boş bırakılan yerlere uygun olan hâl eklerini getirerek hikâyeyi tamamlayınız.

KAR YOLLARI KAPLAMIŞTI

Bundan yirmi-yirmi beş yıl önceydi... Ben okul çağındaydım. Bir sabah uyandıığımız..... annem:

“Bu sabah okul..... gidemezsiniz, çünkü kar bütün yollar..... kapamış...” diye odamız..... girdi.

Üç kardeştik. Sıcacık sobalı oday..... koştüğümüz..... lâpa lâpa yağan karın köşe başların..... sanki kardan duvarlar örmek..... olduğun..... gördük.

Annem:

“Pek ummuyorum ama, pencere..... kolların da, ekmek arabası gelirse, ekmek alalım” dedi. Camın önün..... uzun zaman bekledim. Sokaklar bomboştu. Neden sonra, semtimizin fırınının çinko kaplı arabası görüldü. İyice yaklaştığın..... gözlerim..... inanamadım. Çünkü arabanın önün..... at yoktu. Arabacı atın yerin..... kendi geçmiş, soğuktan morarmış yüzü ile arabay..... çekerek geliyordu. Her zamanki ekmekçimizin atı ya hasta idi, yahut o hava..... hayvan..... kıyamamıştı. Fakat içindeki sorumluluk duygusu ile bütün bir mahalley..... ekmeksiz bırakmamak için, Allah bilir, çektiği yük..... belki de umursamıyordu.

Köşey..... geldiğin..... bakkal dükkânın..... bekleyen birkaç erkek ile pencere..... durum..... gören komşular sokağ..... fırlayıp arabay..... itelemey..... başladılar. Çocuk gözlerim..... yaşlar dolmuştu.

Ara..... bunca yıl geçti. Öyle büyük bir insan..... bir daha rastlamadım. Bu ekmekçiy..... hiçbir zaman unutamam.

⁴ <http://www.sadikkerimuzan.com/> 13/02/2018

ÇALIŞMA YAPRAĞI 2

Aşağıdaki parçada geçen hâl eklerini bularak tablodaki yerlerine yazınız. ⁵

MISIR MUCİZESİ

Mısır seferine gidilirken ordunun korkunç Sina Çölü'nden geçmesi gerekiyordu. Kum fırtınalarının etrafı kasıp kavurduğu, gündüzleri dayanılmaz sıcaklara sahne olurken geceleri dondurucu soğukları davet eden bu çölü dünyada hiç bir ordu geçememişti. Yavuz Sultan Selim ordusuna moral verici sözler söyledikten sonra atını çöle sürdü. Herkes yanındaki suyu idareli kullanıyor, namazlar teyemmüm yapılarak kılınıyordu. Yolculuk böyle sürüp giderken Yavuz Sultan Selim'in bir ara atından indiği ve saygılı bir halde yaya olarak yürüdüğü görüldü. Herkes şaşırılmıştı ama kimse sebebini soramıyordu. Padişahın hiç yanından ayırmadığı Hasan Can durumu öğrenmekte gecikmedi. Padişah O'na şunları söylemişti: “İki cihan sultanı Peygamber Efendimiz önümüzde yaya olarak yürürlerken biz nasıl at üstünde olabiliriz Hasan Can?”

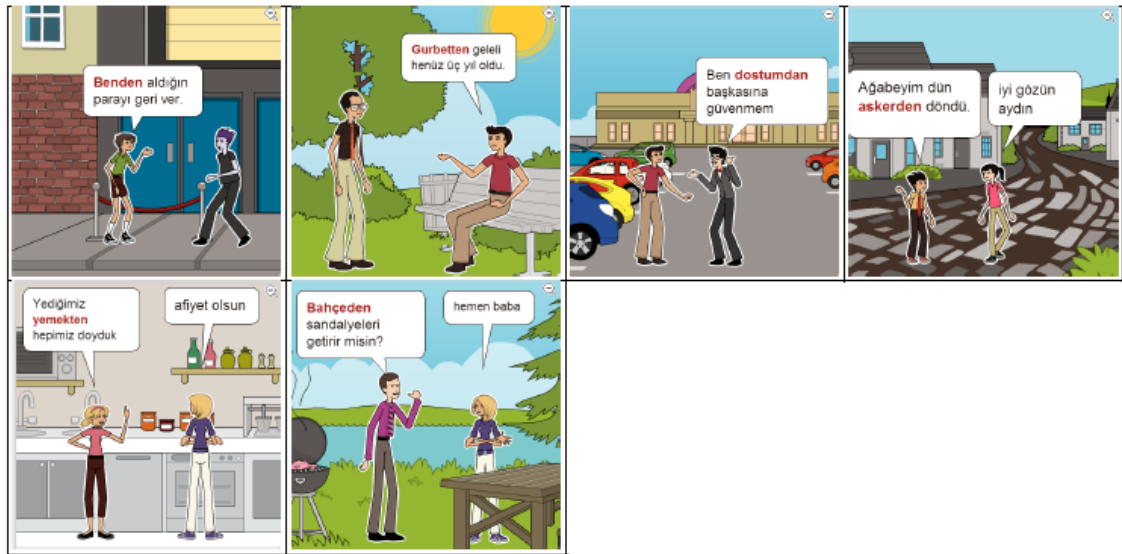
Yalın Hâli	Belirtme Hâli	Yönelme Hâli	Bulunma Hâli	Ayrılma Hâli

⁵ <http://www.sadikkerimuzan.com/> 13.02.2018

6

⁶ <https://egitimdezekaoyunlari.wordpress.com/2015/09/24/karikatur-kartlari-oyunu-hal-ekleri/11/02/2018>

EYLEM PLANI 3

BIÇİMSEL BÖLÜM

Ders	Türkçe
Sınıf	6
Tema	Çocuk Dünyası
Konu	Oyuncak
Dil Bilgisel Konu	Sıfatlar
Metin (Araç)	Kırmızı Balon
Hafta	3. hafta
Yaklaşık Süre	4 ders saati
Temel Beceriler	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
Kazanımlar	İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.
Amaç	Sıfatlarla ilgili bilgi ve kuralları kavrama/uygulama
Materyaller	Örnek metin, çalışma yaprağı, boş beyaz kâğıtlar, renkli balonlar, bant, sıfat küpü
Yöntem -Teknik	Metin temelli dil bilgisi öğretimi yaklaşımı, tümevarım yöntemi, sezdirme yöntemi, tartışma yöntemi, soru-cevap tekniği

İÇERİK BÖLÜMÜ

SÜREÇ AKIŞI

1. Öğretmen sınıfa değişik renk ve şekillerde balonlar getirir.
2. Balonlar sınıfta öğrencilerle birlikte şişirilerek tahtaya asılır.
3. Öğretmen bu balonların özellikleri hakkında öğrencilerle sohbet eder. Öğrencilere çeşitli sorular sorar. (Balonların rengi, şekli, sayısı vb.)
4. “Kırmızı Balon” isimli örnek metin öğrencilere dağıtılır.
5. Metin önce öğrenciler tarafından sessiz bir şekilde okunur.
6. Metin daha sonra bir öğrenciye sesli şekilde okutulur.
7. Öğretmen “Kırmızı Balon” isimli metindeki sıfatların çıkartıldığı metni öğrencilere dağıtarak öğrencilerin metni bir kez de böyle okumalarını ister.
8. Öğrencilere metnin anlamında ne gibi değişiklikler olduğunu sorar.

9. Metinden sıfatlarla ilgili birkaç örnek yazarak sıfatların işlevini sezdirmeye çalışır.
10. Öğretmen; isimleri renk, biçim, durum açısından niteleyen; işaret, sayı, belirsizlik ve soru açısından belirten sözcüklere sıfat (ön ad) denildiğini belirtir.
11. Sıfatın tanımını yaptıktan sonra metinden örnekler verir.
12. Öğretmen ayrıca sıfatların, mutlaka bir isimden önce gelmesi gerektiğini örnekler üzerinden sezdirir.
13. Öğrencilerin metinden örnek vermesi sağlanır.
14. Öğretmen, tahtaya niteleme sıfatı örneklerinin bulunduğu cümleler yazarak öğrencilere sıfat görevindeki sözcükleri sezdirir.
15. Bu sıfatların cümleye ne gibi etki yaptıklarını öğrencilerin görüşlerini de alarak açıklar.
16. Öğretmen, öğrencilerin de niteleme sıfatlarının bulunduğu cümleler kurmalarını ister. Böylece örnek cümlelerin çoğaltılarak öğrencilerin niteleme sıfatlarını kullanmaları sağlanır.
17. Öğretmen daha sonra isimlerden önce gelerek onları renk, biçim, durum bakımından niteleyen sıfatlara niteleme sıfatı dendiğini belirtir. Ayrıca isme sorulan “Nasıl?” sorusunun cevabının niteleme sıfatı olduğunu söyler.
18. Öğrencilere metinden örnek verilir.
19. Öğrencilerin metinde geçen ve kendi buldukları başka örnekleri tahtaya yazmaları istenir.
20. Öğrencilere niteleme sıfatları dışında bir de belirtme sıfatları olduğu söylenerek belirtme sıfatlarının kendi içinde dörde ayrıldığı belirtilir.
21. Konuyla ilgili tablo tahtaya çizilir.
22. Öğretmen, tahtaya işaret sıfatı örneklerinin bulunduğu cümlelerin yazarak öğrencilere sıfat görevindeki sözcükleri sezdirir. Cümleye ne gibi etki yaptıklarını öğrencilere sorar.
23. Öğrencilerin işaret sıfatlarının bulunduğu cümleler kurmaları istenir.
24. Öğretmen, isimlerden önce gelerek onların yerlerini işaret ederek belirten sıfatlara işaret sıfatı denildiğini söyler.
25. Öğretmen çeşitli varlıkları işaret yoluyla göstererek öğrencilerin konuyu daha iyi anlamalarına yardımcı olmaya çalışır.

26. Öğretmen tahtaya “Kırmızı Balon” metninden ve başka belgisiz sıfat örneklerinin bulunduğu cümleler yazar.
27. Öğrencilere sıfat görevindeki sözcükler sezdirilir. Bu örneklerde yer alan sıfatların cümleye ne gibi etki yaptıkları öğrencilere sorulur.
28. Öğrencilerin de belgisiz sıfatların bulunduğu cümleler kurmaları istenir.
29. Öğretmen, isimlerden önce gelerek onların özelliklerini ve sayılarını kesin olarak değil de belirsiz bir şekilde belirten sıfatlara belgisiz sıfat denildiğini söyler.
30. Öğrencilerin tahtadaki tabloya bakmaları istenerek sayı sıfatlarının çeşitleri üzerinde durulur.
31. Öğretmen tahtaya asıl sayı sıfatı örneklerinin bulunduğu cümleler yazar. Bu sıfatların cümleye ne gibi etki yaptıklarını öğrencilere sorarak konuyla ilgili açıklama yapar.
32. Öğrencilerden asıl sayı sıfatlarının bulunduğu cümleler kurmaları istenir.
33. Öğretmen, isimlerden önce gelerek onların sayılarını belirten sıfatlara asıl sayı sıfatı dendiğini söyler.
34. Öğretmen tahtaya sıra sayı sıfatı örneklerinin bulunduğu cümleler yazar. Öğrencilere sıfat görevindeki sözcükleri sezdirerek bunların cümleye ne gibi etki yaptıklarını açıklar.
35. Öğrencilerin de sıra sayı sıfatlarının bulunduğu cümleler kurmalarını ister.
36. Öğretmen, “İsimlerden önce gelerek onların sıralarını belirten sıfatlara sıra sayı sıfatı denir.” diyerek sıra sayı sıfatlarını tanımlar.
37. Öğretmen tahtaya üleştirme sayı sıfatı örneklerinin bulunduğu cümleler yazar. Bu cümlelerde geçen sıfat görevindeki sözcükleri öğrencilere sezdirir.
38. Bu sıfatların cümleye ne gibi etki yaptıkları açıklanır.
39. Öğrencilerden üleştirme sayı sıfatlarının bulunduğu cümleler kurmaları istenir.
40. Öğretmen, “İsimlerden önce gelerek onların kaç bölüme ayrıldığını belirten sıfatlara üleştirme sayı sıfatı denir.” diyerek üleştirme sayı sıfatlarını tanımlar.
41. Öğretmen tahtaya kesir sayı sıfatı örneklerinin bulunduğu cümleler yazar. Öğrencilere bu cümlelerde geçen sıfat görevindeki sözcükleri sezdirir. Cümleye ne gibi etki yaptıklarını açıklar.
42. Öğrencilerin kesir sayı sıfatlarının bulunduğu cümleler kurmaları istenir.

43. Öğretmen, isimlerden önce gelerek onların kesir cinsinden değerlerini belirten sıfatlara kesir sayı sıfatı dendiğini söyler.

44. Öğretmen tahtaya soru sıfatı örneklerinin bulunduğu cümleler yazar. Öğrencilere sıfat görevindeki sözcükleri sezdirerek bu sıfatların cümleye ne gibi etki yaptıklarını açıklar.

45. Öğrencilerin soru sıfatlarının bulunduğu cümleler kurmalarını ister.

46. Son olarak öğretmen, isimlerden önce gelerek onları soru yoluyla belirten sıfatlara soru sıfatı dendiğini belirterek soru sıfatlarını tanımlar.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Sıfat Küpü Oyunu: Öğrencilere birinde resimlerin diğerinde sıfatları bulmaya yönelik soruların yer aldığı iki adet küp verilir. Öğrenciler sırasıyla bu küpleri atarak üste gelen resimlere ve sorulara uygun cevaplar verirler. Böylece hem eğlenir hem de öğrenirler.

2. Çalışma Yaprağı: Öğrencilere dağıtılarak öğrencilerin etkinlikte yer alan 1. sorudaki parçada yer alan sıfatları bulmaları istenir. Ardından 2. soruda yer alan boşlukları uygun sıfatlarla tamamlamaları istenir. Etkinlik kontrol edilerek öğrencilere geri bildirimde bulunulur.

3. Öğrenci Günlüğü: Dersin işleniş süreci hakkında öğrencilerin görüşlerini öğrenmek, varsa yaşanan aksaklıkları belirlemek ve öğrencilerin derste genel manada neler öğrendiklerini belirlemek amacıyla öğrenci günlüğü yazdırılır.

KIRMIZI BALON

Ah ne severim baloncuları, balonları... Pazar günleri sokak sokak dolaşır, bir baloncu bulur, ardına takılırdım. Öyle çok severdim ki balonları... Onları kırmızı, mavi, sarı, beyaz renkleriyle dev akide şekerlerine benzetirdim. Çok balonu olduğu için baloncuyu dünyanın en mutlu insanı sanırdım.

"Ah baloncu ben olsam bu balonların tümünü asarım boyumca bir yere, sonra ilkin kırmızıdan başlarım okşamaya, sonra sarıya geçerim, sonra yeşile, sonra beyaza..." derdim. Ortaya sarıyı koyar, yanlarına beyazları dizer, kocaman papatyaya yaparım. Yeşilleri oraya buraya serpiştirir, papatyama çimen yaparım. Yere otururum, balonları yanıma yöreme yığar, balonların ortasında ben de balon olurum. Patlatmam hiç onları, bir patlasa ağlarım. Ama hiç balonum olmadı ki o yaşa dek. Onun için nerede bir baloncu görsem ardı sıra yürürdüm. Baloncu gider, ben giderdim. Gözlerim hep balonlarda olduğu için bazen de tökezler, düşerdim. Dizimin kanamasına, parmağımın sızlamasına aldırılmaz, uzaklaşan baloncunun ardı sıra koşardım. Balonlardan en irisine, en güzeline "benim" derdim. Bir çocuk balon alacağı zaman, benim balonumu gösterecek "Bunu istiyorum amca!" diyecek diye ödüm kopardı. Ama çocuk başka bir balon gösterince sevinir, "Oh!" derdim. Baloncu gider, ben giderdim.

O pazar baloncuyu parkın orada görünce kuş gibi uçtum anamın yanına.

- Ana ana, para, dedim, balon alacağım.

Anam:

- Yok, dedi.

Zaten anamda hiç para olmazdı. Yine koştum gittim baloncunun yanına. O yürüdü, ben yürüdüm. O gün kırmızı balonu seçmiştim kendime, en tepede, balonların ortasında nazlı nazlı giden balonu.

Ah, işte bir çocuk, parası elinde koştu, geldi. Parmağıyla alacağı balonu gösteriyor. Hayır, hayır olamaz! O balon benim, benim balonum o. Baloncu uzanıyor, koparacak... Parmağıyla:

- Bu mu, bu mu? diye gösterip soruyor.

Ama o da nesi, bir rüzgâr, bir deli rüzgâr kopardı balonumla birlikte birkaç balonu, çıkardı, çınar ağacının tepesine kondurdu.

Balonum şaşkın, ben şaşkın, baloncu şaşkın...

Evet evet, tastamam yedi balon orada, ağacın tepesinde. En üstte yine benim kırmızı balonum...

- Küçük, hey küçük!

Baloncu bana sesleniyordu, eliyle gel gel yapıyordu. Koştum.

- Bana bak, şu balonları indirirsen sana birini veririm, dedi.

Ah!...

Nasıl indirmem, kuş olur uçarım. Kırmızı balonum orada.

Muzaffer İZGÜ
Zıkkımın Kökü

..... BALON

Ah ne severim baloncuları, balonları... Pazar günleri sokak sokak dolaşır, ... baloncu bulur, ardına takılırdım. Öyle çok severdim ki balonları... Onları ....., ..., ..., ... renkleriyle ..... akide şekerlerine benzetirdim. .... balonu olduğu için baloncuyu dünyanın en ..... insanı sanırdım.

"Ah baloncu ben olsam ..... balonların tümünü asarım ..... yere, sonra ilkin kırmızıdan başlarım okşamaya, sonra sarıya geçerim, sonra yeşile, sonra beyaza..." derdim. Ortaya sarıyı koyar, yanlarına beyazları dizer, ... papatyaya yaparım. Yeşilleri oraya buraya serpiştirir, papatyama çimen yaparım. Yere otururum, balonları yanıma yöreme yığar, balonların ortasında ben de balon olurum. Patlatmam hiç onları, bir patlarsa ağlarım. Ama hiç balonum olmadı ki o ..... dek. Onun için nerede ..... baloncu görsem ardı sıra yürürdüm. Baloncu gider, ben giderdim. Gözlerim hep balonlarda olduğu için bazen de tökezler, düşerdim. Dizimin kanamasına, parmağımın sızlamasına aldırılmaz, ... baloncunun ardı sıra koşardım. Balonlardan en irisine, en güzeline "benim" derdim. .... çocuk balon alacağı zaman, benim balonumu gösterecek "Bunu istiyorum amca!" diyecek diye ödüm kopardı. Ama çocuk ..... balon gösterince sevinir, "Oh!" derdim. Baloncu gider, ben giderdim.

..... pazar baloncuyu parkın orada görünce kuş gibi uçtum anamın yanına.

- Ana ana, para, dedim, balon alacağım.

Anam:

- Yok, dedi.

Zaten anamda ..... para olmazdı. Yine koştum gittim baloncunun yanına. O yürüdü, ben yürüdüm. .... gün ..... balonu seçmiştim kendime, en tepede, ... balonu.

Ah, işte ... çocuk, parası elinde koştu, geldi. Parmağıyla alacağı balonu gösteriyor. Hayır, hayır olamaz! ... balon benim, benim balonum o. Baloncu uzanıyor, koparacak... Parmağıyla:

- Bu mu, bu mu? diye gösterip soruyor.

Ama o da nesi, ... rüzgâr, ... rüzgâr kopardı balonumla birlikte ... balonu, çıkardı, çınar ağacının tepesine kondurdu.

Balonum şaşkın, ben şaşkın, baloncu şaşkın...

Evet evet, tastamam .... balon orada, ağacın tepesinde. En üstte yine benim ..... balonum...

- Küçük, hey küçük!

Baloncu bana sesleniyordu, eliyle gel gel yapıyordu. Koştum.

- Bana bak, ... balonları indirirsen sana birini veririm, dedi.

Ah!...

Nasıl indirmem, kuş olur uçarım. .... balonum orada.

Muzaffer İZGÜ
Zıkkımın Kökü

ÇALIŞMA YAPRAĞI ⁷

S.1. Aşağıdaki okuma parçasında geçen sıfatları yazınız.

“... Dışarısını seyrediyorum. Yaşlı kadın, elindeki eski şemsiyeyi yere vura vura yürümeye çalışıyor. Yaramaz çocuklar kedi yavrularını kovalıyorlar. Sarı bir taksi geçiyor son hızla. Az ötedeki masmavi denizden gelen beyaz martıların boğuk seslerini duyuyorum. Küçük çocuk elindeki gazeteleri satmaya çalışıyor. Çiroz Hüsnü dükkânını açıyor. Tertemiz bir hava var dışarıda. Çevremi kuşatan yeşil bahçelere uzun uzun bakıyorum. Kırmızı güllerin harika kokusu içimi bayıltıyor. Yaşlı kadın yaramaz çocuklara bağıyor. Sıcak bir çay istiyor canım. Mutfağa doğru giderken yalnızca kendimin duyabileceği bir sesle mırıldanıyorum: Yaşamak çok güzel... Hele insanlar, hepsinden güzel...”

Metinde geçen sıfatlar :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

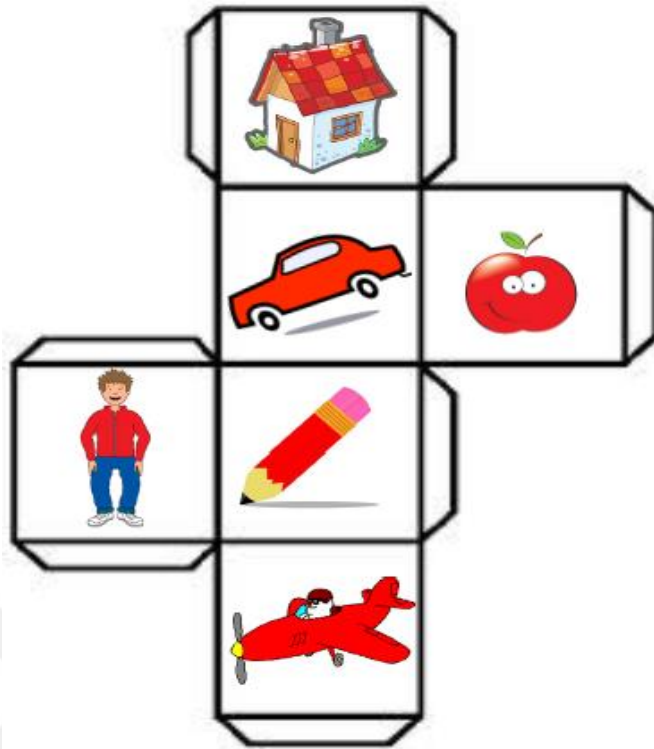
.....

.....

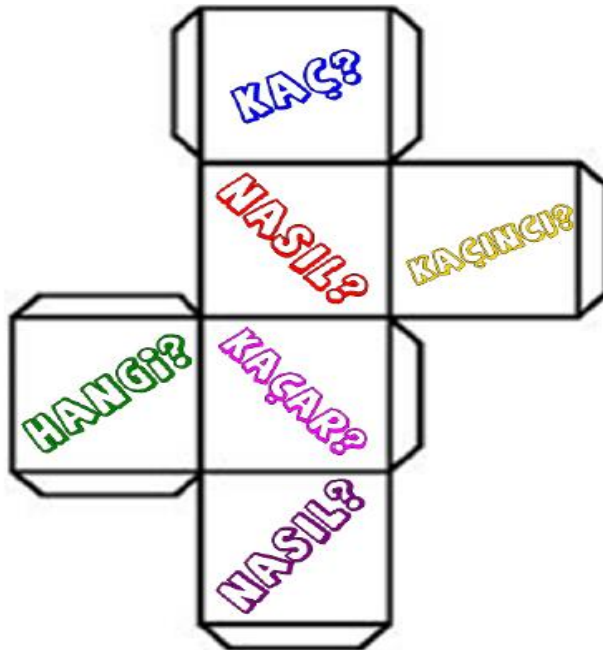
S.2. Yazıdaki boşlukları, uygun sıfatlarla tamamlayınız.

“Öt ..... kuş öt. .... gökyüzünde uç.
 ..... ağaçlara kon. .... yurdumu baştan başa dolaş.
 Yanına ..... arkadaş daha al. .... dağları aş
 ..... denizlerin üzerinden geç. Bana ..... renk çiçekler
 getir. Bulutlara selam söyle; onlardan ..... yağmur istiyorum. Güneşe de
 uğra. ‘..... günler yakın mı?’ diye sor. Fırıncı kardeşlerimi görmeden
 gelme sakın. Senden sım..... ekmekler istiyorum.”

⁷ http://www.sadikkerimuzan.com/ders_notlari_dosyalar/678_tum_calisma_kagitlari/calismaKagitlari6-7-8.pdf/18.02.2018

SIFAT KÜPÜ OYUNU⁸

⁸ <https://www.turkcedersi.net/forum/konu/sifatlar-baslangic-etkinligi.765/18.02.2018>

EYLEM PLANI 4

BİÇİMSEL BÖLÜM

Ders	Türkçe
Sınıf	6
Tema	Doğa ve Evren
Konu	Doğa
Dil Bilgisel Konu	İsim ve Sıfat Tamlamaları
Metin (Araç)	Ormanlar
Hafta	4. hafta
Yaklaşık Süre	4 ders saati
Temel Beceriler	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
Kazanımlar	İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.
Amaç	İsim ve sıfat tamlamalarıyla ilgili bilgi ve kuralları kavrama/uygulama
Materyaller	Örnek metin, çalışma yaprakları
Yöntem -Teknik	Metin temelli dil bilgisi öğretimi yaklaşımı, tümevarım yöntemi, sezdirme yöntemi, tartışma yöntemi, soru-cevap tekniği, beyin fırtınası

İÇERİK BÖLÜMÜ

SÜREÇ AKIŞI

1. Öğretmen öğrencilerin hazırbulunuşluklarını ortaya çıkarmak ve önceki bilgilerinin yeni öğrenecekleri bilgilere zemin hazırlaması amacıyla öğrencilere, isim deyince akıllarına ne geldiğini sorar.
2. Öğrenciler sırasıyla tahtaya çıkarak isimle ilgili akıllarına gelenleri yazarlar.
3. Öğretmen derse hazırlık amacıyla beyin fırtınası yaptırır.
4. Öğretmen tahtaya yazılan isim örneklerinden de hareketle iki ismi birbirine bağlayan örnekler verir.
5. Öğrencilerin de buna benzer örnekler vermelerini ister.
6. Öğretmen “Orman” adlı örnek metni öğrencilere dağıtır.
7. Metin önce öğrenciler tarafından sessiz bir şekilde okunur.

8. Metin daha sonra bir öğrenciye sesli şekilde okutulur.
9. Öğretmen metinden isim tamlamasına örnek vererek öğrencilerin de örnek vermesini ister.
10. Öğrenciler metinde buldukları isim tamlamalarını tahtaya yazarlar.
11. Öğretmen öğrencilere bu kelime grupları arasında ne gibi bir bağlantı olduğunu sorarak isim tamlamalarını sezdirmeye çalışır.
12. Öğrencilerden gerekli dönütleri aldıktan sonra isim tamlamasının tanımını yapar.
13. Öğretmen tahtaya belirtili, belirtisiz ve zincirleme isim tamlaması örnekleri yazarak öğrencilere bu sözcük grupları arasındaki benzerlik ve farklılıkları sorar.
14. Öğretmen tahtaya belirtili isim tamlaması örnekleri yazarak öğrencilerin bu tamlamadaki kelimelerin birbirine nasıl bağlandığını ve hangi ekleri aldıklarını sezmeleri için gerekli ipuçlarını verir.
15. Öğretmen, konuyla ilgili birkaç örnek daha yazdıktan sonra öğrencilerin de belirtili isim tamlaması ile ilgili örnekler vermelerini ister. Öğrencilerin cevaplarının ardından belirtili isim tamlamasının tanımını yapar.
16. Öğretmen tahtaya belirtisiz isim tamlaması örnekleri yazarak öğrencilerin bu tamlamadaki kelimelerin birbirine nasıl bağlandığını ve hangi ekleri aldıklarını sezmeleri için gerekli ipuçlarını verir.
17. Belirtili isim tamlaması ile ilgili yazılan örnekleri göstererek bu iki tamlama arasında ne gibi bir fark olduğunu sorar.
18. Öğrencilerin bu iki tamlama arasındaki farkı kavramalarını sağlar.
19. Öğretmen belirtisiz isim tamlaması ile ilgili gerekli açıklamaları yaptıktan sonra tahtaya konuyla ilgili örnekler yazar.
20. Öğrencilerin de belirtisiz isim tamlaması ile ilgili örnekler vermelerini ister.
21. Öğretmen, belirtisiz isim tamlamasının tanımını yaparak konuyla ilgili gerekli açıklamalarda bulunur.
22. Öğretmen tahtaya zincirleme isim tamlaması örnekleri yazarak öğrencilerin bu tamlamadaki kelimelerin birbirine nasıl bağlandığını ve hangi ekleri aldıklarını sezmeleri için gerekli ipuçlarını verir.
23. Belirtili ve belirtisiz isim tamlaması ile ilgili yazılan örnekleri göstererek zincirleme isim tamlamasının bu tamlamalardan ne gibi bir farkı olduğunu sorar.
24. Öğretmen öğrencilerin zincirleme isim tamlaması ile ilgili örnekler vermelerini ister.

- 25.Öğretmen öğrencilerin verdikleri örneklerden sonra zincirleme isim tamlamasının tanımını yaparak konuyla ilgili gerekli açıklamalarda bulunur.
26. Öğretmen isim tamlamalarıyla ilgili anlatılanların genel bir tekrarını yaptıktan sonra “Çalışma Yaprağı 1”i öğrencilere dağıtır.
27. Öğretmen, öğrenci yanıtlarını kontrol ederek geri bildirimde bulunur.
28. Öğretmen, öğrencilerin önceki derslerde öğrendikleri bilgilerin yeni öğrenecekleri bilgilere zemin hazırlaması amacıyla öğrencilere sıfat denince akıllarına gelenleri tahtaya yazmalarını isteyerek beyin fırtınası yaptırır.
29. Öğrenciler sırasıyla tahtaya çıkarak sıfatla ilgili akıllarına gelenleri yazarlar.
30. Öğrencilerin bu sayede yeni öğrenecekleri sıfat tamlamaları konusuna zihinsel olarak hazırlanmaları sağlanır.
31. Öğretmen öğrencilere sıfatların diğer adını sorarak sıfatların bir ismin önüne geldiğini hatırlatır.
32. Öğretmen, öğrencilerin tahtaya yazdıkları sıfat örneklerinden de yola çıkarak sıfat tamlamasına örnekler yazar.
33. Öğrencilerin de sıfatlarla ilgili örnek vermesi sağlanır.
34. Öğretmen sıfatların mutlaka bir ismin önüne geldiğine dikkat çeker.
35. Öğretmen daha sonra “Sıfatların, isimlerin önüne gelerek onlarla oluşturdukları söz öbeklerine sıfat tamlaması denir.” diyerek sıfat tamlamaları ile ilgili açıklamalarda bulunur.
36. Öğretmen tahtaya konuyla ilgili örnekler yazar. Öğrencilerin de sıfat tamlaması ile ilgili örnek vermesini sağlar.
37. Öğrencilerden “Orman” adlı örnek metni çıkarmalarını isteyerek burada yer alan bir sıfatı örnek verir.
38. Öğretmen sıfatın tek başına değil de yanında bir isimle kullanıldığına dikkat çekerek bu sıfatın aynı zamanda bir sıfat tamlaması oluşturduğunu öğrencilere sezdirir.
39. Öğretmen öğrencilerden “Orman“ adlı metni yeniden okuyarak metinde geçen sıfat tamlamalarını bulmalarını ister.
40. Öğrenciler buldukları örnekleri tahtaya yazarlar.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Çalışma Yaprağı 1: Bu çalışma yaprağının 1. sorusunda öğrencilere bir metin verilir. Öğrencilerden metinde geçen isim tamlamalarını bulup çeşitlerine göre gruplandırarak belirtilen yerlere yazmaları istenir.
2. soruda ise öğrencilere bazı sözcük çiftleri verilir. Öğrencilerden verilen sözcük çiftleriyle isim tamlamaları yapmaları ve bu isim tamlamalarını kullandıkları kısa bir metin yazmaları istenir. Öğretmen, öğrenci yanıtlarını kontrol ederek geri bildirimde bulunur.
2. Çalışma Yaprağı 2: Öğrencilere bir şiir verilerek öğrencilerden bu şiirde geçen sıfat tamlamalarını bulmaları ve sıfat tamlamalarının altını çizmeleri istenir. Öğretmen, öğrenci yanıtlarını kontrol ederek geri bildirimde bulunur.
3. Çalışma Yaprağı 3: Öğrencilere üzerinde resim olan bir çalışma yaprağı verilir. Öğrencilerden resmi tasvir eden bir metin oluşturmaları ve oluşturdukları metinde geçen isim tamlamaları ve sıfat tamlamalarının altını farklı renkte kalemle çizmeleri istenir. Yazılan metinlerde isim ve sıfat tamlamalarını en çok kullanan öğrenci belirlenerek ödüllendirilir.
4. Öğrenci Günlüğü: Dersin işleniş süreci hakkında öğrencilerin görüşlerini öğrenmek, varsa yaşanan aksaklıkları belirlemek ve öğrencilerin derste genel manada neler öğrendiklerini belirlemek amacıyla öğrenci günlüğü yazdırılır.

ORMANLAR⁹

Ağaçlarla kaplı geniş alanlara orman denir. Büyük bir çeşitlilik gösteren ormanların gelişmesi için gerekli iklim koşulları ve toprağın niteliği de farklılık gösterir. Yeryüzünde 20.000'den fazla ağaç türü vardır ve bunların yaklaşık 1.000'i kereste üretimi için ticari amaçla yetiştirilir. Kereste ağaçları iğne yapraklılar ve geniş yapraklılar olmak üzere iki gruba ayrılabilir. İğne yapraklıların yaprakları yıllarca canlı kalıp değişik zamanlarda döküldüğü için her mevsim yeşildirler. Geniş yaprakların çoğu ise belli bir mevsimde yapraklarını döker. Yaprakların dökülmesi soğuk ülkelerde kış aylarına, sıcak ve kurak ülkelere yağmurun yağmadığı kurak aylara rastlar. Ama yağmurların yıl boyunca görüldüğü tropik ülkelere bu ağaçların çoğu her zaman yeşil kalır. Genellikle iğne yapraklılar yumuşak odunlu, geniş yapraklılar sert odunlu ağaçlar olarak bilinir. Yeryüzünde en büyük ağaçların bulunduğu ormanlar Kuzey Amerika'nın batısındaki iğne yapraklı ormanlar ile Avustralya'daki okaliptüs ormanlarıdır. Bu ağaçların uzunluğu doksan metreyi, gövdelerinin çevresi on beş metreyi aşabilir. Çeşit bakımından en zengin ve sık ormanlar dönenceler arasında kalan bol yağmurlu bölgelere yayılmıştır. Bu ormanlarda bazen yan yana duran iki ağaç bile birbirine benzemez. Birçoğu büyüktür ve dev gövdeleri sarmaşıklar, eğreltiler ve öbür bitkilerle öylesine sarılmıştır ki, yerden tepelerini görmek olanaksızdır. Ama dönenceler arasındaki ormanların birçoğu, sık bitki örtüsünün gelişmesine elverişli olmayan daha kurak yerlerde bulunur ve daha soğuk ülkelerdeki geniş yapraklı ormanlardan pek farklı değildir.

⁹ <https://www.turkcedersi.net/forum/konu/tamlamalar-iki-adet-calisma-kagidi.748/ormanlar/> 20.02. 2018

ÇALIŞMA YAPRAĞI 2

Aşağıdaki şiirde geçen sıfat tamlamalarını bularak sıfat tamlamalarının altını çizin.

DOĞA DEDİ Kİ

Uyandı doğa sabah sabah dedi ki
Sizin için varım, varım sizin için
Karanlığına çekilmiş dün geceki
Ova bayır, sizin için, böyle gelin.

Işık verdim uçan kuşun kanadına
Bakın, yeryüzüne aydınlık getirdim.
Kişioğlu bu cümbüş senin adına
Tanyeri ağarırken atılan her adım.

Yönü yöreyi kuşatan bu mavilik
Bu sıcaklık kara topraktan fişkıran
Bu açıklık, bu arılık, bu gerçeklilik
Atları haramın, dolu dizgin koşan.

Bir yazı yazdım ak kağıt üstüne
Sevdiklerimizin adınca okunur.
Böğürtlen mi, yusuşuk mu türkü mü ne?
Belki tarlalara boşanan yağmurdur.

Gelin siz de bir şey ekleyin bu işe
Ölçülmüş biçilmiş düzene doğaca.
Zorlayıverin usunuzu yokuşa
Bir tuğla koyun bu yapıya insanca.

Sabahattin Kudret AKSAL

EYLEM PLANI 5

BİÇİMSEL BÖLÜM

Ders	Türkçe
Sınıf	6
Tema	Erdemler
Konu	Sabır, Cesaret
Dil Bilgisel Konu	Edat ve Bağlaçlar
Metin (Araç)	Püf Noktası, Deneme Cesareti
Hafta	5. hafta
Yaklaşık Süre	3 ders saati
Temel Beceriler	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
Kazanımlar	Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.
Amaç	Edat ve bağlaçlarla ilgili bilgi ve kuralları kavrama/uygulama
Materyaller	Örnek metinler, çalışma yaprakları
Yöntem -Teknik	Metin temelli dil bilgisi öğretimi yaklaşımı, tümevarım yöntemi, sezdirme yöntemi, tartışma yöntemi, soru-cevap tekniği

İÇERİK BÖLÜMÜ

SÜREÇ AKIŞI

1. Öğretmen öğrencilerin hazırbulunuşluklarını ortaya çıkarmak ve yeni öğrenecekleri bilgilere öğrencileri zihinsel olarak hazırlamak amacıyla “Çalışma Yapağı 1”i dağıtır.
2. Öğrenciler çalışma yapağında bulunan boşluklara uygun edat ve bağlaçları getirirler.
3. Öğretmen boşluklara getirilen bu edat ve bağlaçların cümleye ne gibi bir katkısı olduğunu sorar.
4. Öğrencilere edat ve bağlaçların cümledeki görevlerini sezdirmeye çalışır.
5. Öğretmen ayrıca bu kelimelerin tek başına kullanılıp kullanılmadığını sorarak öğrencilere edat ve bağlaçların tek başına bir anlamı olmadığını cümle içinde bir anlam kazandığını sezdirmeye çalışır.
6. Öğretmen öğrencilerin derse hazırbulunuşluğunu sağladıktan sonra edatlarla ilgili bilgi ve kuralları kavratmak/uygulatmak amacıyla örnek metin “Deneme Cesareti”ni dağıtır.

7. Öğrenciler metni bir kez sessiz şekilde okurlar.
8. Metin daha sonra sınıfta sesli bir şekilde okunur.
9. Öğretmen okunan metinden edatlarla ilgili birkaç örnek verir.
10. Öğrencilere edatların bu örneklerdeki görevini sorarak edatların işlevlerini sezdirmeye çalışır.
11. Daha sonra bu kelimelerin tek başına kullanılıp kullanılmadığını sorarak edatların tek başına bir anlam taşımadığı ancak cümle içinde bir anlam kazandığı öğrencilere fark ettirilir.
12. Öğretmen “Çalışma Yaprağı 1”de yer alan edat örneklerini öğrencilere hatırlatarak bu kelimelerin cümledeki görevini sorar.
13. Öğretmen öğrencilerden örnek metinde geçen tek başına kullanılmayan ve cümle içinde anlam kazanan kelimeleri bulmalarını ister.
14. Öğrencilerin örnek metinde geçen edatları bulmasının ardından bu kelimelerin cümlede ne gibi bir görevde kullanıldığını sorulur.
15. Öğretmen öğrencilerin konuyu iyice kavradığından emin olduktan sonra tek başına anlamı ve görevi olmayan ancak kendinden önce gelen sözcükle öbekleşerek anlam ve görev kazanan sözcüklere edat dendiğini öğrencilere belirtir.
16. Öğretmen edatlarla ilgili gerekli açıklamaları yapar.
17. Öğrencilerin konuyu anladığından emin olduktan sonra edatlarla ilgili genel bir tekrar yaparak bağlaçlar konusuna geçer.
18. Öğretmen “Çalışma Yaprağı 1”de yer alan bağlaç örneklerini öğrencilere hatırlatarak bu kelimelerin cümledeki görevini sorar.
19. Öğrencilerin bağlaçların eş görevli sözcükleri, sözcük gruplarını, cümleleri birbirine bağlayan ya da çeşitli anlam ilgileri kuran sözcük veya sözcük grupları olduğunu sezdirmeye çalışır.
20. Öğretmen öğrencilerin bağlaçlarla ilgili bilgi ve kuralları kavratmak/uygulatmak amacıyla örnek metin “Püf Noktası”nı dağıtır.
21. Öğrenciler metni bir kez sessiz şekilde okurlar.
22. Metin daha sonra sınıfta sesli bir şekilde okunur.
23. Öğretmen okunan örnek metinden bağlaçlarla ilgili birkaç örnek vererek bunların cümledeki işlevine dikkat çeker.

24. Öğrencilere bağlaçların bu örneklerdeki görevini sorarak bağlaçların işlevlerini sezdirmeye çalışır.
25. Öğretmen daha sonra bu kelimelerin tek başına kullanılıp kullanılmadığını öğrencilere sorar.
26. Öğretmen daha sonra bağlaçların; eş görevli sözcükleri, sözcük gruplarını, cümleleri birbirine bağlayan ya da çeşitli anlam ilgileri kuran sözcük veya sözcük grupları olduğunu sezdirmeye çalışır.
27. Bağlaçların tek başına bir anlam taşımadığını ancak cümle içinde bir anlam kazandığını fark ettirir.
28. Öğretmen daha sonra öğrencilerden örnek metinde geçen eş görevli sözcükleri, söz gruplarını, cümleleri birbirine bağlayan ya da çeşitli anlam ilgileri kuran sözcük veya söz öbeklerini bulmalarını ister.
29. Öğrencilerin örnek metinde geçen bağlaçları bulmasının ardından öğretmen, bu kelimelerin cümlede ne gibi bir görevde kullanıldığını sorar.
30. Öğretmen öğrencilerin konuyu iyice kavradığından emin olduktan sonra eş görevli sözcükleri, sözcük gruplarını, cümleleri birbirine bağlayan ya da çeşitli anlam ilgileri kuran sözcük veya sözcük gruplarına bağlaç denildiğini söyleyerek konuyla ilgili gerekli açıklamalarda bulunur.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Çalışma Yaprağı 2: Öğretmen, öğrencilerden öncelikle çalışma yaprağında yer alan metinde boş bırakılan yerlere uygun edatları getirmelerini ister. Öğretmen daha sonra öğrencilerin diğer soruda yer alan edatların cümleye kattıkları anlamların karışık olarak verildiğini ve bu anlamlarla cümleleri eşleştirmelerini istediğini belirtir. Öğrencilerin çalışma yapraklarını kontrol edip öğrencilere geri bildirimde bulunur.
2. Çalışma Yaprağı 3: Öğretmen, öğrencilerden öncelikle çalışma yaprağında yer alan metinde boş bırakılan yerlere uygun bağlaçları getirmelerini ister. Öğretmen daha sonra öğrencilerin diğer soruda yer alan cümlelerdeki bağlaçların altını çizmelerini ister. Öğrencilerin çalışma yapraklarını kontrol edip öğrencilere geri bildirimde bulunur.
3. Öğrenci Günlüğü: Dersin işleniş süreci hakkında öğrencilerin görüşlerini öğrenmek, varsa yaşanan aksaklıkları belirlemek ve öğrencilerin derste genel manada neler öğrendiklerini belirlemek amacıyla öğrenci günlüğü yazdırılır.

DENEME CESARETİ¹¹

Kral maiyetini önemli bir görev için sınamak istemiş. Birçok güçlü ve akıllı adam etrafında toplanmış. Kral onları o güne kadar görüp görebilecekleri en büyük kapının önüne getirerek şöyle söylemiş:

“Siz akıllı insanlar, benim bir sorunum var ve hanginizin bunu çözebileceğini görmek istiyorum. Burada krallığımdaki en büyük ve en ağır kapıyı görüyorsunuz. Hanginiz bu kapıyı açabilirsiniz?”

Saray mensuplarından bazıları açamayız der gibi başlarını sallamış. Diğerleri, çevresindekilere göre daha akıllı sayılanlar, kapıyı daha yakından incelemiş, fakat onlar da açamayacaklarını kabul etmişler.

Bu akıllı insanlar böyle söyleyince, saraylılar sorunun çözülemeyecek kadar zor olduğunda fikir birliğine varmışlar. Sadece bir vezir kapının yanına giderek onu şöyle bir gözden geçirmiş ve elleriyle yoklamış, açmak için çeşitli yolları denemiş, en sonunda kuvvetle yüklendiğinde ağır kapı açılmış. Meğer kapı zaten tam kapalı değilmiş ve açmak için deneme isteği ve yüreklilikle davranma cesaretinden başka bir şey gerekmiyormuş.

Kral vezirine şöyle söylemiş: “Sadece gördüğün ve işittiğine bağlı kalmadan, kendi gücünü devreye soktuğun ve denemeyi göze aldığın için saraydaki görevi sen alacaksın.”

---

¹¹ <https://www.turkcedersi.net/forum/eklentiler/13-en-guzel-hikayeler-rar.233/> 04.03.2018

PÜF NOKTASI

Vaktiyle testi ve çanak çömlek imal edilen kasabalardan birinde, uzun yıllar bu meslekte çalışan bir çırak, kalfa olup artık kendi başına bir dükkân açmayı arzu eder olmuş. Ne yazık ki her defasında ustası ona:

- Sen, demiş, daha bu işin püf noktasını bilmiyorsun, biraz daha emek vermen gerekiyor.

Ustanın bu sonu gelmez nasihatlerinden sıkılan kalfa, artık dayanamaz ve gidip bir dükkân açar. Açar açmasına da yeni dükkânında güzel güzel yaptığı testiler, küpler, vazolar, sürahiler onca titizliğe ve emeğe rağmen orasından burasından yarılmaya, yer yer çatlamaya başlar. Kalfa, bir türlü bu çatlamların önüne geçemez. Nihayet ustasına gider ve durumu anlatır. Usta,

- Sana demedim mi evlâdım; sen bu işin püf noktasını henüz öğrenmedin. Bu sanatın bir püf noktası vardır.

Usta bunun üzerine tezgâha bir miktar çamur koyar ve,

- Haydi, der, geç bakalım tezgâhın başına da bir testi çıkar. Ben de sana püf noktasını göstereyim.

Eski çırak ayağıyla merdaneyi döndürüp çamura şekil vermeye başladığında usta önünde dönen çanağa arada sırada “püf!” diye üfleyerek zamanla testiye çatlatacak olan bazı küçük hava kabarcıklarını patlatıp giderir. Böylece çırak da bu sanatın püf denilen noktasını öğrenmiş olur.

Her sanatın incelik gereken nazik kısmına da o günden sonra püf noktası denilmeye başlanır.

İskender PALA

ÇALIŞMA YAPRAĞI 1¹²

Annese onun bir gün geleceğine o kadar eminmiş ..... her kapı çalışında "Tahsindir!" diye yerinden fırlarmış.

KADAR

Tanıdıklarımın arasında merakını bu soruların cevabını bizzat kendisinden istemeye ..... vardiıranlar olmuştu.

GİBİ

Ay, pencereden bir ışık şelalesi ..... bu mütevazi karanlık odaya akıyordu.

FAKAT

Cemil, onun yanında olduğunu biliyor ..... yüzüne bir türlü bakamıyordu.

GÖRE

Boyuma ..... kaç kilo olmalıyım?

Kİ

¹² <https://www.turkcedersi.net/forum/eklentiler/calisma-kagidi-edat-baglac-doc.972/04.03.2018>

ÇALIŞMA YAPRAĞI 2¹³

Aşağıdaki paragrafı uygun edatlarla tamamlayınız.

Kitap, bizi avuttuğu _____ yükseltir de. Kısa hayatında insanın edindiği tecrübeler ne ___ azdır! Oysaki şiirler ve romanlar, yaratıcılarının türlü iç tecrübeleri ___ kaynaşır. Onlar zenginleşir, onlar ___ eksikliklerimizi gideririz. Bir şeyler öğrenmek _____ roman veya şiir okuduğunu sanmıyorum. Sanatçı bir şeyler öğretmek, bazı doğruları göstermek amacı yazmıştır ki okuyucu öğrenmek _____ okusun! Fikir eseri _____ sanat eserinin ayrıldığı nokta işte burada!

Aşağıdaki cümlelerde yer alan edatların cümleye kattıkları anlamlar karışık olarak verilmiştir. Bu anlamlarla cümleleri eşleştiriniz.

benzerlik

yaklaşıklık

araç

sebepl

uğrunda

amaç

uygunluk

dışında

sadece

birliktelik

1. Ahmet karınca gibi çalışkandır. (benzerlik)
2. Eve minibüs ile dönmüş. (.....)
3. Senin için her şeyi yaparım. (.....)
4. Ayağına göre bir ayakkabı bulmuştu sonunda. (.....)
5. Kitap okumak için sessiz bir yer arıyor. (.....)
6. Senden başka böyle düşünen yok. (.....)
7. Bu caddede on kadar mağaza var. (.....)
8. Bana ancak siz yardım edebilirsiniz. (.....)
9. Sınavı kazandığı için bilgisayar alınmış. (.....)
10. Oraya kardeşim ile gideceğim. (.....)

¹³ <http://www.mesuthayat.com/attachment.php?aid=1056/04.03.2018>

ÇALIŞMA YAPRAĞI 3¹⁴

Aşağıdaki cümleleri uygun bağlaçlarla tamamlayınız.

_____ bizimle geleceksin _____ evde kalacaksın. Bu son söz _____ onun hoşuna gitmemiştir. _____ emri vakiden hiç hoşlanmazdı... İkisini _____ yapmayacaktı

_____ başka çaresi _____ yoktu. Sözüünü _____ söylemeden ağlamaya başladı.

_____ bir dokun bin ah işit kıvamındaymış. _____ annesi böyle istedi, onlarla gidecekti; _____ yüzünü _____ asmaya devam edecekti. Evde kalıp kitap okumak istiyordu, _____ gideceği yeni komşunun çocuklarıyla tanışmak istemiyordu _____.

_____ kitaplarında bir sürü arkadaşı vardı onun... Yoksa annesi bilmiyor muydu onun kitaplarındaki dostlarını. Bilse _____ bu kadar ısrarcı olmazdı. _____ o annesini hiç kırmak istemezdi, _____ onun şu otoriter tavırları yok muydu?

Aşağıdaki cümlelerde bulunan bağlaçların altını çizelim.

- Sen de bizimle gelmek ister misin?
- Yarın Oya ile Hande bize gelecek.
- Onu affederim ama benden özür dilemeli.
- Gelirim ancak fazla kalamam.
- O günden beri ne aradı ne de sordu.
- Boş zamanlarında hem müzik dinler hem de resim yapar.
- O kadar çok ağlamış ki gözleri şişmiş.
- Tiyatro ve sinemaya zaman ayırmalıyız.
- Çok kızgındı yalnız belli etmiyordu.

¹⁴ <https://www.turkcedersi.net/forum/eklentiler/calisma-kagidi-edat-baglac-doc.972/> 04.03.2018

EYLEM PLANI 6

BİÇİMSEL BÖLÜM

Ders	Türkçe
Sınıf	6
Tema	Duygular
Konu	Heyecan, kaygı, beğenme, korku, mutluluk, üzüntü, sevgi...
Dil Bilgisel Konu	Ünlemler
Metin (Araç)	Karagöz ile Hacivat
Hafta	6. hafta
Yaklaşık Süre	3 ders saati
Temel Beceriler	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
Kazanımlar	Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.
Amaç	Ünlemlerle ilgili bilgi ve kuralları kavrama/uygulama
Materyaller	Örnek metin, çalışma yaprağı, his simgeleri
Yöntem -Teknik	Metin temelli dil bilgisi öğretimi yaklaşımı, tümevarım yöntemi, sezdirme yöntemi, tartışma yöntemi, soru-cevap tekniği, rol oynama, tamamlayıcı görev/bütünleyici çalışma

İÇERİK BÖLÜMÜ

SÜREÇ AKIŞI

1. Öğretmen öğrencilerin derse hazırbulunuşluklarını sağlamak amacıyla his simgeleri dağıtır.
2. Öğretmen öğrencilerden bu kartlardaki yüz ifadelerine dikkatle bakmalarını söyler.
3. Öğrencilerden daha sonra bu yüz ifadelerinin anlamlarını tahmin etmesini ister.
4. Öğretmen öğrencilerden gelen tahminlerin ardından öğrencilerin bu yüz ifadelerinin taşıdığı duygularla ilgili cümle kurmalarını ister.
5. Öğretmen öğrencilerden gönüllü olarak tahtaya çıkmak isteyenleri sorar. Tahtaya çıkan öğrencilere his simgeleri olan maskeler verir ve öğrencilerin bu simgelerin ifade ettiği duyguları yansıtacak şekilde küçük bir oyun sahnelemelerini ister.
6. Öğretmen öğrencilere duyguları ifade ederken beden dilinden de yararlanabilecekleri hatırlatılır.
7. Öğrencileri anlatılacak konuya zihinsel olarak hazırlayacak bu etkinliklerden sonra örnek metin “Karagöz ile Hacivat” dağıtılır.

8. Öğretmen öğrencilerden metni bir kez içinden okumalarını ister ve öğrencilerin metni tahtada canlandıracaklarını belirtir.
9. Öğrenciler metni okuduktan sonra metin tahtada canlandırılır.
10. Öğretmen öğrencilere canlandırma yapmadan önce metindeki duygulara uygun olarak sesini ve beden dilini ayarlaması gerektiğini belirtir.
11. Metin öğrenciler tarafından canlandırıldıktan sonra öğretmen metinde yer alan duygulara örnek vererek öğrencilerden de duygu ifade eden kelimeleri söylemelerini ister.
12. Öğrencilerin cevaplarının ardından öğretmen sevinme, coşma, kızma, acıma, şaşma, korkma gibi duyguları anlatan; seslenme, buyruk gibi durumları bildiren ya da doğa seslerini yansıtan sözcüklere ünlem dendiğini belirterek konuyla ilgili örnekler verir.
13. Öğrencilerden de ünlemler ile ilgili örnekler vermelerini ister.
14. Öğrencilerin vermiş oldukları örneklerden de hareketle konuyla ilgili genel bir bilgi verir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Çalışma Yaprağı: Öğretmen, öğrencilerden öncelikle çalışma yaprağında yer alan ünlemlerin cümleye kattığı anlamları belirleyerek bunları eşleştirmelerini ister. Öğretmen daha sonra öğrencilerin diğer soruda yer alan ünlemleri cümlelerdeki uygun yerlere yazmalarını ister. Öğrencilerin yerleştirmiş oldukları ünlemlerin yay araç içindeki duyguyu yansıtmasına özen göstermelerini istediğini belirtir. Öğrencilerin çalışma yaprağını kontrol edip öğrencilere geri bildirimde bulunur.
2. Tamamlayıcı Görev/Bütünleyici Çalışma: Öğretmen hem ölçme değerlendirme amacıyla hem de öğrenilenlerin kalıcılığını sağlama ve pekiştirme amacıyla yeniden oluşturma çalışması yaptırır. Sınıftaki öğrenciler beş gruba ayrılarak her bir gruba farklı bir konuda yeniden oluşturma çalışması yaptırılır. 1. gruptan “görmüş oldukları bir kaza”yla ilgili, 2. gruptan “tanışma” konulu, 3. gruptan “tartışma” konulu, 4. gruptan “hasta ziyareti”yle ilgili ve 5. gruptan da “alışveriş” konulu bir diyalog metni oluşturması istenir.
3. Öğrenci Günlüğü: Dersin işleniş süreci hakkında öğrencilerin görüşlerini öğrenmek, varsa yaşanan aksaklıkları belirlemek ve öğrencilerin derste genel manada neler öğrendiklerini belirlemek amacıyla öğrenci günlüğü yazdırılır.

KARAGÖZ İLE HACİVAT

(...)

Hacivat: Yar bana bir eğlence... Aman bana bir eğlence...

Karagöz: (Sahnenin köşesinden) Hacivat ne bağıyorsun?

Hacivat: Vay benim iki gözüm, candan dostum, şekerden tatlım! Gel aşağıya da biraz konuşalım.

Karagöz: (Hacivat'ın yanına gelir.) Sabah sabah beni uykudan uyandırdın? Ne konuşacaksın?

Hacivat: Karagöz'üm insan önce bir selam verir, sende hiç incelik yok!..

Karagöz: Üzerimde gecelik var ya!..

Hacivat: Ne geceliği Karagöz'üm, incelik incelik...

Karagöz: O nasıl şey?

Hacivat: İnsanlar karşılaşıncı birbirine selam verir.

Karagöz: Biz karşılaşmadık ki, sen beni uyandırdın.

Hacivat: Neyse efendim, günaydın!

Karagöz: Sabah sabah seni görenin günü nasıl aydın olur?

Hacivat: Efendim, öyle demezler.

Karagöz: Ne derler?..

Hacivat: Hoş geldiniz, safa geldiniz, keyifler nasıl? derler.

Karagöz: Peki öyle olsun. Nereden geliyorsun böyle?

Hacivat: Efendim, başıma bir şapka almak için çarşıya gitmişim. Dönerken yorgunluk çıkarmak üzere Karagöz'üme uğrayayım dedim.

Karagöz: Ne yapayım şapka aldınsa? Paran varmış da almışsın. Olmayanlar ne yapsın?

Hacivat: Canım Karagöz'üm, öyle mi derler?

Karagöz: Ya nasıl derler?

Hacivat: Güle güle kullan, başında paralansın, demek yok mu!?

Karagöz: Güle güle kullan, başında paralansın!

Hacivat: Hah aferin! İşte böyle demeli ya! Derken efendim, evde odun bitmiş, biraz al, dediler. Hazır elimde para varken doğru oduncuya gittim. Beş on çeki odun aldım. Oradan kömürcüye gittim. Beş on çuval da kömür aldım. Odunları odunluğa, kömürleri de kömürlüğe yerleştirdim.

Karagöz: Güle güle kullan, başında paralansın!

Hacivat: Aman Karagöz'üm, ben odun, kömür aldım.

Karagöz: İyi ya, güle güle kullan, başında paralansın!

Hacivat: Karagöz'üm öyle demezler...

Karagöz: Ne bileyim ben, sen öyle öğretmedin mi?

Hacivat: O şapkaya göreydi.

Karagöz: Oduna, kömüre ne derler?

Hacivat: Güle güle yak, otur da külüne bak derler.

Karagöz: Anladık, güle güle yak, otur da külüne bak!

(...)

Suat BATUR

HİS SİMGELERİ

ÇALIŞMA YAPRAĞI¹⁵

Ünlem, aniden beliren duyguların etkisiyle ağızdan bir çırpıda çıkan, bu duyguları daha etkili anlatmaya yarayan kelimelerdir, arkadaşlar. Ödevimi yapmayı unuttuğum için babam bana kızdı ve bol ünlemli cümleler kurdu ne yazık ki! Neyse, şimdi benim aşağıdaki etkinliği yapmam gerekiyor. Bana yardımcı olur musun? Teşekkür ederim.

✓ Ünlemlerin cümlelere hangi anlamı kattığını belirleyiniz ve bunları eşleştiriniz.

CÜMLELER	ÜNLEMİN KATTIĞI ANLAM
Yakacaksın kendini, Orhan! Sorumluluklarını yerine getir artık!	Rahatlama
Çocuklarımı anlayamıyorum. Hepsi, her şeyi birbirine karıştırma şampiyonu!	Yakınma
Çocuklar, kompozisyonlarınızı yazarken noktalama işaretlerine dikkat edin lütfen!	Şaşkınlık
Şşşt, beni duymuyor musun yahu!	Pişmanlık
Aaa! Buraya yeni bir spor salonu açılmış.	Seslenme
Ah be anneciğim! Ne olur okul gezisine gitmeme izin versen...	Öfke
Hey, şuraya bak! Babam bana neler almış.	Alay
Öf, ya! Yarın sabah da mı erken kalkacağım?	Uyarı
Tüh ya! Yine çenemi tutamadım.	Sevinç
Oh be, bu test kitabındaki tüm soruları da çözdüm çok şükür!	Bıkkınlık
	Üzüntü

✓ Aşağıdaki ünlemleri, cümlelerdeki uygun yerlere yazınız. Yerleştirdiğiniz ünlemlerin yay araç içindeki duyguyu yansıtmasına özen gösteriniz.

Yeter artık!

Allah'ım,

Hey!

Aşk olsun çocuklar,

Vah vah

- ..... 7. sınıf oldunuz, hâlâ yazım yanlışı yapıyorsunuz. (Yakınma)
- ..... şu adamla beni karşılaştırma, ne olur! (Yalvarma)
- ..... başıma ne işler açtınız baksanıza! (Kızgınlık)
- ..... Biraz bakar mısınız? (Seslenme)
- ..... zavallı yavrucağ! Kim yardım edecek ona şimdi? (Acıma)

¹⁵ <https://www.turkcedersi.net/forum/konu/unlem-calisma-kagidi.711/10.03.2018>

EYLEM PLANI 7	
BİÇİMSEL BÖLÜM	
Ders Sınıf Tema Konu Dil Bilgisel Konu Metin (Araç) Hafta Yaklaşık Süre Temel Beceriler Kazanımlar Amaç Materyaller Yöntem -Teknik	Türkçe 6 Sağlık ve Spor Güreş Yapı Bakımından Sözcükler Cazgır 7. hafta 3 ders saati Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder. Basit, türemiş ve birleşik kelimelerle ilgili bilgi ve kuralları kavrama/uygulama Örnek metin, çalışma yaprakları Metin temelli dil bilgisi öğretimi yaklaşımı, tümevarım yöntemi, sezdirme yöntemi, tartışma yöntemi, soru-cevap tekniği
İÇERİK BÖLÜMÜ	
SÜREÇ AKIŞI	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Öğretmen öğrencilerin derse hazırbulunuşluklarını sağlamak amacıyla “Çalışma Yaprağı 1”i dağıtır. 2. Çalışma yaprağında yer alan altı çizili kelimelerin yapısını sezdirmeye yönelik sorular sorar. 3. Öğrencilerin var olan bilgilerini harekete geçirmek ve yeni öğrenilecek bilgilere zemin hazırlamak amacıyla kök ve gövde durumunda olan kelimeleri sorar. 4. Gövde durumundaki sözcüklerin ek almadan önceki anlamları ve ek aldıktan sonraki anlamları arasında nasıl bir fark olduğunu sorar. 5. Gövde durumundaki sözcüklerin anlamında değişiklik meydana geldiğini sezdirir. 6. Daha sonra altı çizili sözcüklerden iki kelimenin birleşmesiyle oluşan sözcükleri göstererek bu kelimelerin nasıl oluştuğunu öğrencilere sorar. 7. Öğrencilere birleşik sözcüklerin özelliklerini sezdirmeye çalışır. 8. Öğretmen örnek metin “Cazgır”ı öğrencilere dağıtır. 9. Öğrencilerden metni önce sessiz olarak okumalarını ister. 	

10. Öğretmen metni daha sonra sesli şekilde okutur.
11. Öğretmen metinde bulunan basit kelimelere birkaç örnek vererek öğrencilerden metinde ek almamış ya da ek alsın anlamında herhangi bir değişiklik olmamış kelimeleri bulmalarını ister.
12. Öğrenciler bulmuş oldukları kelimeleri tahtaya yazarlar.
13. Öğretmen öğrencilerin cevaplarının ardından bu kelimelerin yapıca basit kelime olduğu belirtir ve konuyla ilgili açıklamalarda bulunur.
14. Öğretmen metinde bulunan türemiş kelimelere örnek vererek öğrencilerin de ek alarak anlamında bir değişiklik meydana gelmiş sözcükleri bulmalarını ister.
15. Öğrenciler bulmuş oldukları kelimeleri tahtaya yazarlar.
16. Öğretmen öğrencilerin cevaplarının ardından bu kelimelerin yapıca türemiş kelime olduğu belirtir ve konuyla ilgili açıklamalarda bulunur.
17. Öğretmen metinde bulunan birleşik kelimelere birkaç örnek vererek öğrencilerden metinde iki kelimenin birleşmesiyle oluşan kelimeleri bulmalarını ister.
18. Öğrenciler bulmuş oldukları kelimeleri tahtaya yazarlar.
19. Öğretmen öğrencilerin cevaplarının ardından bu kelimelerin yapıca birleşik kelime olduğu belirtir ve konuyla ilgili açıklamalarda bulunur.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Çalışma Yaprağı 2: Öğretmen bu çalışma yaprağında kökler ve ekleri ayrı ayrı vererek öğrencilerin bunlardan yeni kelimeler türetmesini ister. Öğrencilerin çalışma yaprağını kontrol edip öğrencilere geri bildirimde bulunur.
2. Çalışma Yaprağı 3: Öğretmen, öğrencilerden çalışma yaprağındaki metinlerde geçen altı çizili kelimelerin yapısını bulup yazmalarını ister. Öğrencilerin çalışma yaprağını kontrol edip öğrencilere geri bildirimde bulunur.
3. Çalışma Yaprağı 4: Öğretmen öğrencilerden çalışma yaprağında yer alan resimleri inceleyerek resimlerle ilişkili olarak yeni birleşik kelimeler yapmalarını ister. Öğrencilerin çalışma yaprağını kontrol edip öğrencilere geri bildirimde bulunur.
4. Öğrenci Günlüğü: Dersin işleniş süreci hakkında öğrencilerin görüşlerini öğrenmek, varsa yaşanan aksaklıkları belirlemek ve öğrencilerin derste genel manada neler öğrendiklerini belirlemek amacıyla öğrenci günlüğü yazdırılır.

Cazgır: Güreşecek olan pehlivanları yüksek sesle izleyicilere tanıtan ve dua okuyarak alana süren kimse.

CAZGIR

Vur ha vur, vur davul, başpehlivan havası.

Çıksın Bekir, Osman, Mestanoğlu, Dülger Ahmet.

Vur ha vur, vur davul, gürlemenin sırası.

Davran bre pehlivan ha ömrüne bereket.

Ateş alsın büklüm büklüm pazındaki kudret.

Davran deli fişek, karayel fırtınası.

Çığlar devirip yenmenin güreşmenin ustası.

Vur ha vur, vur davul, dağları taşları titret.

Dile gelsin Yusufun, Aliço'nun hatırası.

Çıkalım hele meydana yanardağ gibi emret.

Hey mübarek mübarek! Er meydanı bu meydandır.

Cümle âlem birikmiş işte davullu zurnalı.

Her biri bir özge diyarda başpehlivandır.

Yiğitler gelir güreş tutmaya göğsü armalı.

Boyları yıldız döker, omuzları çifte burmalı.

Hoy senin pehlivan dediğin şahan olup da uçandır.

Rüzgâr deme buluttur. Bulut, deme, dumandır.

Vur ha vur davul, gök yerinden kaymalı.

Hodri meydan! Vakit tamam, peşrev tamamdır.

Ha deyince kaldırıp kaldırıp yere vurmalı.

Attilâ İLHAN

ÇALIŞMA YAPRAĞI 1¹⁶

KIRKPINAR MACERASI

(...) O kadar maceradan sonra nihayet Edirne'ye vardık. Dedem yolu bildiği için Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin yapıldığı alanı bulmakta zorlanmadık. Hayatımda ilk defa bir güreş müsabakası izleyeceğim için çok heyecanlıydım. Yemyeşil çimenlerin üzerinde, ciltleri parlayan devasa pehlivanları görünce çok şaşırdım. Ne kadar da güçlü görünüyorlardı (...)

Şaşkınlığım birden meydana atlayan cazgırın manileri ile dağılmıştı. Pehlivanları izlemeyi bırakmış pür dikkat cazgırı dinliyordum. Güreşler, pehlivanlar, kalabalığın coşkusu gerçekten görülmeye değerdi. Dedem “bunların hepsi başpehlivan olmak için” diye anlatmaya başladı. “Başpehlivan olunca altın kemer ona geçer ve bir sene boyunca başpehlivanda kalır” diye ekledi.

¹⁶ <https://www.odevde.com/kirkpinar-macerasi/13.03.2018>

ÇALIŞMA YAPRAĞI 2¹⁷

Sevgili çocuklar, kökler ve ekler benden yeni kelimeler türetmek sizden.

*genç *vefa *güzel
 *ev
 *son *Hülya
 *arka
 *bil- *ince *gez-
 *beş *kan *böl- *koş-
 *göz
 *duy- *sat- *sev- *kira
 *kir *fiş *yok
 *deli *seç-
 *say- *mavi *su *Türk
 *çık- *al-

-ış -çe -kır
 -imsi -man -im
 -lik -suz -a -luk
 -inç -cik -ar -gin
 -ıcı -li -ge -cil -sız
 -gil -daş -er -le -gu
 -r -cı -üm -uş

K

ö

E

K

K

¹⁷ <http://www.dersyap.com/6-sinif-calisma-kagitlari.html/13.03.2018>

ÇALIŞMA YAPRAĞI 3¹⁸

Aşağıdaki metinlerde geçen altı çizili kelimelerin yapısını bulup altlarına yazınız.

YURDUMUN TOPRAĞI TEMİZDİR

Kral Edvard İstanbul'a geldiği zaman,yatından bir motora binerek Dolmabahçe Saray'ına yanaştı. Atatürk rıhtımda onu bekliyordu.Deniz dalgalıydı.Kralın bindiği motor, inip çıkıyordu.İmparator rıhtıma çıkmak istediği bir sırada,eli yere değerek tozlandı. O sırada Atatürk elini uzatmış bulunuyordu. Bunu gören Kral bir mendille elini silmek istediği zaman Atatürk "Yurdumun toprağı temizdir,o elinizi kirletmez." diyerek kralı elinden tutup rıhtıma çıkardı.

KÖYLÜ MİLLETİN EFENDİSİDİR

Bir gece beraber oturuyorduk. Yanımızda Siirt milletvekili Mahmut Soydan, şimdiki Macaristan elçimiz Ruşen Eşref Onaydın, bir de Soysallı vardı. Atatürk, ertesi günü TBMM'de okuyacağı söylevi hazırlıyordu. Mahmut'la Ruşen Eşref not tutuyorlardı. Atatürk ara sıra bana da, "Ne dersin?" diye soruyordu. Ben ne diyebilirim?

Hiç... Sonra Atatürk bana döndü ve dedi ki:

- Bu memleketin efendisi kimdir?

Düşündüm. Karşılığı o verdi:

- Türk köylüsüdür, dedi. Ve devam etti:

- Türk köylüsü "Efendi" yerine getirilmedikçe memleket ve millet yükselmez!...

Prof. Mahmut Esat BOZKURT

BENİM ADIM ATA DEĞİL

Atatürk'ün sinirlendiği önemli bir nokta vardı. Gazetelerde, kendisine "Ata" denildiğini okudukça şöyle dedi:

— Benim adım Ata değil, Atatürk'tür! Bazı gazeteler neden böyle yazarlar?

Şükrü KAYA

¹⁸ <https://www.turkcedersi.net/forum/konu/yapisina-gore-sozcukler-4-adet-calisma-kagidi.735/>
13.03.2018

ÇALIŞMA YAPRAĞI 4¹⁹

Aşağıdaki resimleri inceleyerek resimlerle ilişkili olarak yeni birleşik kelimeler yapınız.

1-

2-

3-

4-

5-

6-

7-

¹⁹ <http://www.mesuthayat.com/Konu-yapi-bakimindan-kelimeler-calisma-kagidi-l/13.03.2018>

EYLEM PLANI 8

BİÇİMSEL BÖLÜM

Ders	Türkçe
Sınıf	6
Tema	Okuma Kültürü
Konu	Okuma Sevgisi
Dil Bilgisel Konu	Zamirler
Metin (Araç)	Kitaba Hürmet
Hafta	8. hafta
Yaklaşık Süre	3 ders saati
Temel Beceriler	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
Kazanımlar	Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.
Amaç	Zamirlerle ilgili bilgi ve kuralları kavrama/uygulama
Materyaller	Örnek metin, çalışma yaprakları
Yöntem -Teknik	Metin temelli dil bilgisi öğretimi yaklaşımı, tümevarım yöntemi, sezdirme yöntemi, tartışma yöntemi, soru-cevap tekniği, tamamlayıcı görev/bütünleyici çalışma

İÇERİK BÖLÜMÜ

SÜREÇ AKIŞI

1. Öğretmen öğrencilerin derse hazırbulunuşluklarını sağlamak amacıyla “Çalışma Yapağı 1”i dağıtır.
2. Çalışma yaprağında verilen bilgilerden hareketle bir hikâye oluşturacaklarını ve hikâye oluştururken görsellerde verilen isimleri sadece bir kez kullanabileceklerini belirtir.
3. Daha sonra bu isimleri kullanmadan hikâyelerinde bu isimlerden bahsedeceklerini ve isimlerin yerine kullandıkları kelimelerin altını çizeceklerini söyler. “Bakalım hikâyemizde bu isimlerin yerine neler kullanacaksınız?” diye sorar.
4. Öğretmen öğrencilere gerekli açıklamaları yaptıktan sonra öğrencilerin hikâyelerini yazmaları için zaman verir.
5. Öğrenciler hikâyelerini yazdıktan sonra onlara resimleri verilen isimlerden ikinci kez bahsederken hangi kelimeleri kullandıklarını sorar.
6. Öğrencilerin cevaplarının ardından örnek metin “Kitaba Hürmet”i dağıtır.
7. Öğrencilerden metni önce sessiz olarak okumalarını ister.
8. Öğretmen metni daha sonra sesli şekilde okutur.

9. Öğretmen öğrencilere okudukları metinde yazmış oldukları metindekine benzer şekilde ismin yerine kullanılan kelimeler olup olmadığını sorar.
10. Öğretmen daha sonra örnek metinde yer alan zamirlerin parçadan çıkarılmış şeklini öğrencilere dağıtır.
11. Öğretmen “Metinde boş bırakılan yerlere neler getirilebilir?” diye sorar.
12. “Metinden çıkarılmış kelimeler anlam daralması ya da anlam değişikliğine sebep oluyor mu?” diye sorarak zamirlerin işlevini sezdirmeye çalışır.
13. Öğretmen daha sonra öğrencilere metinde ismin yerine kullanılan kelimelere örnek vererek öğrencilerin de örnek vermesini ister.
14. Öğrenciler bulmuş oldukları kelimeleri tahtaya yazarlar.
15. Öğretmen öğrencilerin vermiş oldukları örneklerden öğrencilerin konuyu sezdiklerinden emin olduktan sonra isimlerin yerine kullanılan kelimelere zamir denildiğini belirtir.
16. Zamirlerle ilgili gerekli açıklamalarda bulunarak öğrencilerin zamirler konusunu kavramasını sağlar.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Çalışma Yaprağı 2: Öğretmen öğrencilerden bu çalışma yaprağında yer alan şiir ve tekerlemedeki ismin yerini tutan kelimeleri bulmalarını ister. Öğrencilerin çalışma yaprağını kontrol edip öğrencilere geri bildirimde bulunur.
2. Çalışma Yaprağı 3: Öğretmen, öğrencilerden çalışma yaprağındaki metinde yer alan zamirleri bularak zamirlerin türlerini doğru yerlere yazmalarını ister. Öğrencilerin çalışma yaprağını kontrol edip öğrencilere geri bildirimde bulunur.
3. Çalışma Yaprağı 4: Öğretmen tamamlayıcı görev/bütünleyici çalışma olarak öğrencilerden çalışma yaprağında yer alan kavram havuzundan kelimeler seçerek kitaplarla ilgili duygu ve düşüncelerinizi anlatan bir metin yazmalarını ister. Yazmış oldukları metinde öğrenmiş oldukları zamirleri kullanmaya özen göstermelerini ister. Öğrencilerin çalışma yaprağını kontrol edip öğrencilere geri bildirimde bulunur.
4. Öğrenci Günlüğü: Dersin işleniş süreci hakkında öğrencilerin görüşlerini öğrenmek, varsa yaşanan aksaklıkları belirlemek ve öğrencilerin derste genel manada neler öğrendiklerini belirlemek amacıyla öğrenci günlüğü yazdırılır.

KİTABA HÜRMET

—Okumayı sever misiniz?

Böyle bir soru olur mu? Elbette seversiniz; sevmeseydiniz bu gazeteyi almaz, bu satırları da okumazdınız. Her kim olursa olsun bir muharririn hitap ettiği kimseler, muhakkak okumayı seven kimselerdir. Ama kimisi çok, kimisi az okur.

Ben de sorularımı sorarken bilhassa bunu öğrenmek istiyordum: Az okuyarlardan mısınız? Çok okuyarlardan mı? Birinci sınıftansanız haksızsınız; çünkü az okumak hiç okumamakla hemen hemen birdir. Sizi bir kitap dostu olmaya davet ediyorum.

Dünyada kitaptan güzel ne vardır ki? İşte önünüzde iki yüz, üç yüz sahifelik bir kitap... Ne olduğunu, neden bahsettiğini bilmiyorsunuz. Yalnız ismini görüyorsunuz. Muharririni de tanıyorsunuz. Sadece biliyorsunuz ki bir romandır. Hiç durmadan açın, belki içinde elemleri, muhabbetleri veya nefretleri sizi alakadar edecek bir veya birkaç insanla tanışacaksınız. Onlarla birkaç saat veya birkaç gün beraber yaşayacak, onların sırlarını -belki kendinizinkilerden de daha iyi- öğreneceksiniz. Onların belki de dostu olacaksınız, onların kederlerine ağlayacak, saadetleri ile sevineceksiniz. Onlar da sizin dostunuz olacak; en ıstıraplı günlerinizden birinde bir roman kahramanının size geldiğini görebilir, "Bilmez misin? Ben de senin gibi idim!" dediğini duyabilirsiniz. Çok okuyan, hikâye ve romanlarla geçen saatlerin kaybolmadığına inanan adam ömründe asla yalnız kalmaz.

Okuyun, ne bulursanız okuyun; hiç olmazsa bir kere açın. Çok mu fena buldunuz? Bırakması zor değil ya!..

(...)

Nurullah ATAÇ

(Kısaltılmıştır.)

KİTABA HÜRMET

—Okumayı sever misiniz?

Böyle bir soru olur mu? Elbette seversiniz; sevmeseydiniz bu gazeteyi almaz, bu satırları da okumazdınız. Her ..... olursa olsun bir muharririn hitap ettiği ....., muhakkak okumayı seven ....., Ama ..... çok, ... az okur.

..... de soruları sorarken bilhassa ..... öğrenmek istiyordum: Az okuyanlardan mısınız? Çok okuyanlardan mı? Birinci sınıftansanız haksızsınız; çünkü az okumak hiç okumamakla hemen hemen birdir. .... bir kitap dostu olmaya davet ediyorum.

Dünyada kitaptan güzel .... vardır ki? İşte önünüzde iki yüz, üç yüz sahifelik bir kitap... ..... olduğunu, ... bahsettiğini bilmiyorsunuz. Yalnız ismini görüyorsunuz. Muharririni de tanıyorsunuz. Sadece biliyorsunuz ki bir romandır. Hiç durmadan açın, belki içinde elemleri, muhabbetleri veya nefretleri ..... alakadar edecek bir veya birkaç insanla tanışacaksınız. .... birkaç saat veya birkaç gün beraber yaşayacak, ... sırlarını -belki ..... de daha iyi- öğreneceksiniz. .... belki de dostu olacaksınız, ... kederlerine ağlayacak, saadetleri ile sevineceksiniz. .... da ..... dostunuz olacak; en ıstıraplı günlerinizden birinde bir roman kahramanının ..... geldiğini görebilir, "Bilmez misin? ..... de ..... gibi idim!" dediğini duyabilirsiniz. Çok okuyan, hikâye ve romanlarla geçen saatlerin kaybolmadığına inanan adam ömründe asla yalnız kalmaz.

Okuyun, ... bulursanız okuyun; hiç olmazsa bir kere açın. Çok mu fena buldunuz? Bırakması zor değil ya!..

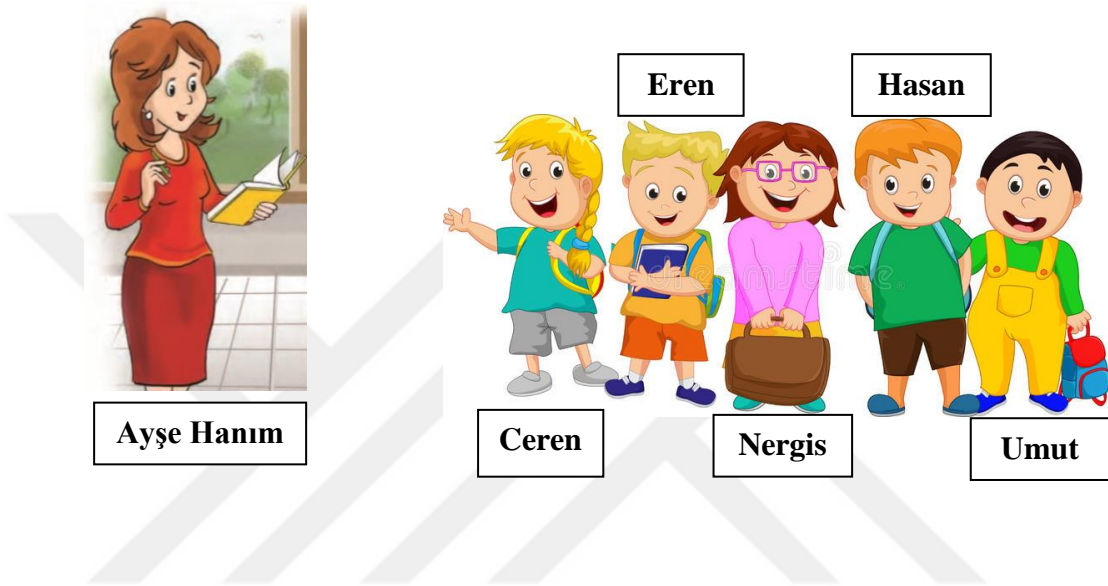
(...)

Nurullah ATAÇ

(Kısaltılmıştır.)

ÇALIŞMA YAPRAĞI 1

6-I sınıfı öğrencilerine öğretmenleri Ayşe Hanım bir araştırma ödevi verir. Eren, Ceren, Umut, Hasan ve Nergis okul çıkışı kütüphaneye gitmeye karar verirler...

Okul

Kütüphane

Yukarıdaki verilen bilgilerden hareketle bir hikâye oluşturacağız. Hikâye oluştururken görsellerde verilen isimleri bir kez kullanacağız. Daha sonra bu isimleri kullanmadan hikâyemizde bu isimlerden bahsedeceğiz. İsimlerin yerine kullandığımız kelimelerin altını çizeceğiz. Bakalım hikâyemizde bu isimlerin yerine neler kullanacağız?

ÇALIŞMA YAPRAĞI 2²¹

Aşağıdaki şiir ve tekerlemede adların yerini tutan sözcükleri, yanlarındaki kutucuklardaki noktalı yerlere yazınız.

Avuçlarıma aldım onu
Sımsıkı sarıldım sıcacık yüreğine.
Kanadına saçlarındaki mavi boncuklardan sürecektim.
Uçtu o.
Denize koştum,
Boncuklar savurdum ona, gökyüzüne
Kimler yaraladı seni, diyecektim.
Herkes döndü,
Dönmedi o.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ebe ebe gel bize
Uzaktan vur elimize
Eğer vuramazsan
Ebesin ebe
Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi,
Bunu sana kim dedi?
Diyen dedi on yedi
Yağlı böreği kim yedi?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

²¹http://www.turkceogretmeniyim.net/index.php?option=com_remository&Itemid=226&func=fileinfo&id=816/ 24.03.2018

ÇALIŞMA YAPRAĞI 3²²

Parçada geçen zamirleri bulunuz. Doğru yerlere yerleştiriniz.

Ben bir zorlukla karşılaştığım zaman, onun kötü yönlerinden çok, iyi yönlerini düşünüyorum. Bazen kötü gibi görünen bir durumun sana faydası dokunur. Mesela pikniğe gitme planı yaptığınız gün havanın bozduğunu düşünün. Kimi bunu bir felaket sayar. Ben ise bol bol kitap okuyacağımı, kendime zaman ayıracağımı düşünürüm.

Kim mutsuz olmaktan hoşlanır ki? En güzeli insanın kendisine hayatı daha zor hale getirmek yerine bir çıkış yolu bulmasıdır.

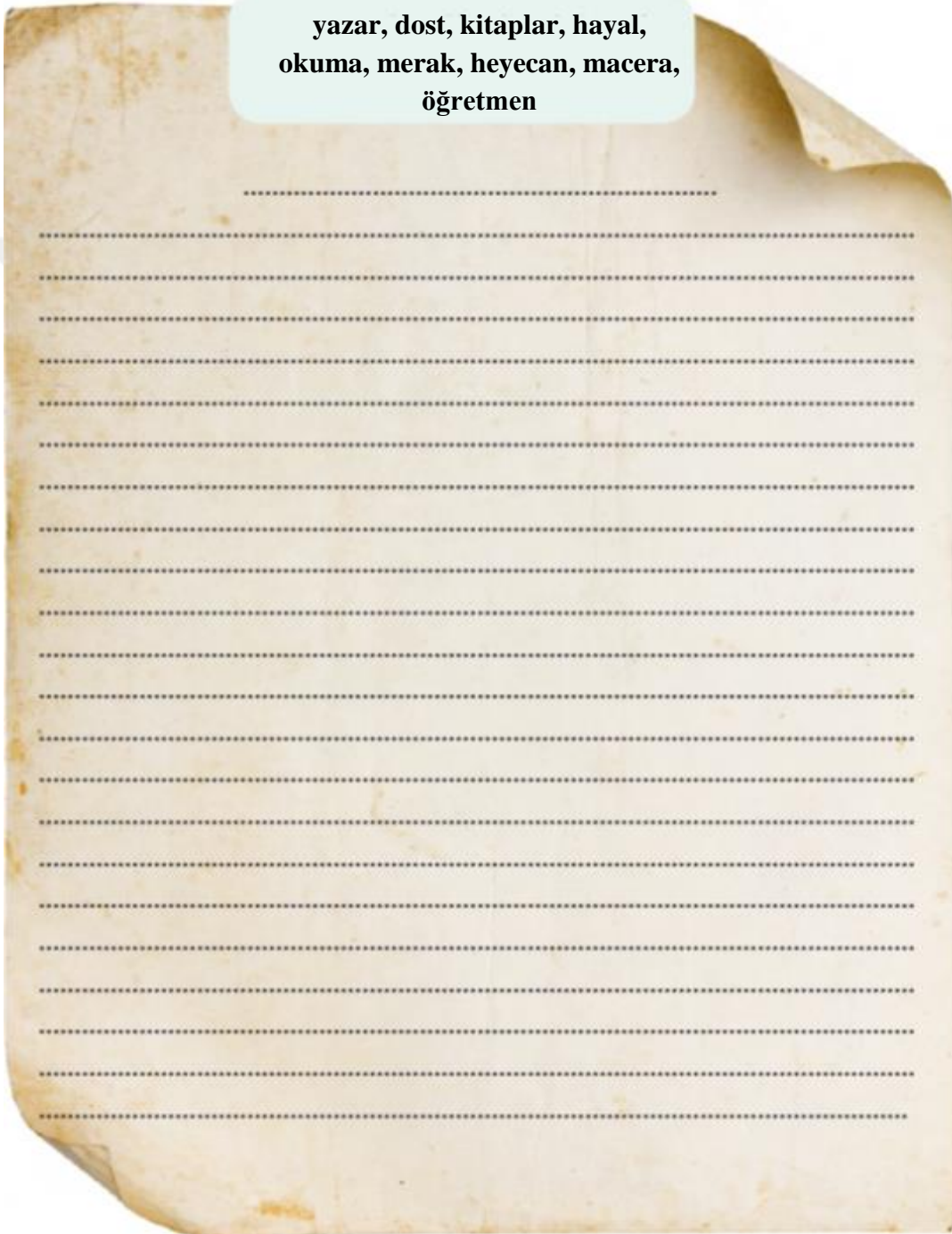
²²<http://img.eba.gov.tr/24.03.2018>

ÇALIŞMA YAPRAĞI 4²³

Aşağıdaki kavram havuzundan kelimeler seçerek kitaplarla ilgili duygu ve düşüncelerinizi anlatan bir metin yazınız. Yazmış olduğunuz metinde öğrenmiş olduğunuz zamirleri kullanmaya özen gösteriniz.

**yazar, dost, kitaplar, hayal,
okuma, merak, heyecan, macera,
öğretmen**

²³ <http://www.dilbilgisi.net/ogretmen/ders-kitaplari/5-sinif-turkce-ders-calisma-kitabi/s.170/> 25.03.2018

EK 4. UZMAN GÖRÜŞLERİ DOĞRULTUSUNDA DERS PLANINA SON ŞEKLİNİ VERME ÖRNEKLERİ

08.03.2018 tarihinde saat 11.00’de Prof. Dr. Ali GÖÇER başkanlığında uzman görüşleri doğrultusunda ders planına son şeklini vermek için toplandı. Doktora öğrencisi Sevtap ARSLAN toplantıda hazır bulundu.

Doktora öğrencisi Sevtap ARSLAN uygulamış olduğu “4. Eylem Planı”nı ile ilgili bulguları paylaştı:

- Eylem planı 4 ders saati olarak belirlenmiş ve belirlenen sürede tamamlanmıştır.
- Öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirerek derse hazırbulunuşluğunu sağlamak amacıyla beyin fırtınası tekniğinin kullanılması öğrencilerin derse motive olmasını ve aktif katılımını sağladığı gözlemlenmiştir.
- Ders esnasında ve ders sonunda alınan geri bildirimler neticesinde öğrencilerin konuyu çok iyi kavradığı görülmüştür.
- Öğrencilerin sıfat tamlaması konusunu isim tamlamasına göre daha kolay kavradığı görülmüştür. Bunda bir önceki derste sıfatlar konusunu işlemiş olmaları önemli etkenlerden biri olarak görülmektedir.
- Çalışma yapraklarında yer alan görsellerin öğrencilerin ilgisini çektiği görülmüştür.
- Çalışma Yapağı 3’teki resmin renkli olmasının öğrencilerin resmi tasvir etmelerini ve tamlamalarla ilgili yazı yazmalarını kolaylaştırdığı gözlemlenmiştir.

Prof. Dr. Ali GÖÇER’in 05.03.2018 ve 06.03.2018 tarihinde ikişer saat olmak üzere toplam 4 ders saatinde uygulanan “4. Eylem Planı” ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

- Prof. Dr. Ali GÖÇER derse hazırlık aşamasında ve ölçme değerlendirme amacıyla yapılan etkinliklerin yerinde olduğunu belirtti.
- Beyin fırtınası tekniğinin öğrencilerin derse aktif katılımını sağladığı bu nedenle diğer eylem planlarında da farklı yöntem ve teknikler kullanılarak öğrencilerin derse aktif katılımının sağlanması gerektiği dile getirildi. Ayrıca farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmasının metin temelli dil bilgisi öğretiminin işlerliğini arttıracığı vurgulandı.

Doktora öğrencisi Sevtap ARSLAN hazırlamış olduğu “5. Eylem Planı”nı sundu.

Prof. Dr. Ali GÖÇER “5. Eylem Planı” ile ilgili görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

- Eylem planının basamakları doğru bir şekilde sıralanmıştır.
- Hazırlanan “5. Eylem Planı”nı üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan planın uygulanması uygun bulunmuştur.

“5. Eylem Planı”nın 12.03.2018 tarihinde uygulanmasına ve 15.03.2018 tarihinde saat 11.30’da yapılan uygulamaları görüşmek ve bir sonraki eylem planını tasarlamak için toplanılmasına karar verildi.

EK 6. ÖĞRENCİ ÖN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu

“Öğrencilerin metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik bakış açıları nasıldır?”

Tarih: *Başlangıç:*..... *Bitiş:* ..... **Saat :** *Başlangıç:*..... *Bitiş:*.....

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı:

Cinsiyeti:

Yaşı:

Sınıfı:

GİRİŞ

Merhaba ben Sevtap ARSLAN. Mehmet Soysaraç Ortaokulunda Türkçe öğretmeni olarak görev yapıyorum. Bu görüşme formu sizlerin metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik görüşlerinizi almak ve değerlendirmek için hazırlanmıştır. Sizlere metin temelli dil bilgisi öğretimine yönelik bakış açınız ile ilgili yönelteceğim soruları içtenlikle cevaplandırmanız Türkçe eğitiminde dil bilgisi kurallarının işlevsel olarak öğretilip kullanılmasına dikkat çekecek bir araştırma için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle aşağıdaki sorulara tüm içtenliğinizle cevap vermeniz önemlidir.

- Görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizli kalacaktır. Bu bilgileri araştırmacının dışında kimsenin görmesi mümkün değildir. Araştırma raporunda kişisel bilgilerinize yer verilmeyecektir.
- Başlamadan önce bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

SORULAR

1. “İsimler” ve “Hâl Ekleri” konusunu daha önceki dil bilgisi konularından farklı bir biçimde işlediniz. Dil bilgisi konularının bu şekilde işlenmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Dil bilgisi konularını metin temelli işleme sürecinde derse katılımınız konusunda ne düşünüyorsunuz?
3. Metinlerle işlediğiniz dil bilgisi konularını kavrama durumunuz konusunda ne düşünüyorsunuz?
4. Dil bilgisi konularının metin temelli işlenmediği derslerdeki anlama ve kavrama durumunuz konusunda neler söylersiniz?
5. Dil bilgisi kurallarının öğretiminde metinden hareketle konuların kavratılması sürecinde derste sizi rahatsız eden ya da gereksiz bulduğunuz durumlar oluyor mu?
6. Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi uygulamaları sürecini düşünerek bundan sonra da dil bilgisi konularının öğretiminde metinlerin kullanılmasını ister misiniz? Neden?

EK 7. ÖĞRENCİ SON GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu

“Öğrencilerin metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik bakış açıları nasıldır?”

Tarih: *Başlangıç:*..... *Bitiş:* ..... **Saat :** *Başlangıç:*..... *Bitiş:*.....

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı:

Cinsiyeti:

Yaşı:

Sınıfı:

GİRİŞ

Merhaba ben Sevtap ARSLAN. Mehmet Soysaraç Ortaokulunda Türkçe öğretmeni olarak görev yapıyorum. Bu görüşme formu sizlerin metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik görüşlerinizi almak ve değerlendirmek için hazırlanmıştır. Sizlere metin temelli dil bilgisi öğretimine yönelik bakış açınız ile ilgili yönelteceğim soruları içtenlikle cevaplandırmanız Türkçe eğitiminde dil bilgisi kurallarının işlevsel olarak öğretilip kullanılmasına dikkat çekecek bir araştırma için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle aşağıdaki sorulara tüm içtenliğinizle cevap vermeniz önemlidir.

- Görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizli kalacaktır. Bu bilgileri araştırmacının dışında kimsenin görmesi mümkün değildir. Araştırma raporunda kişisel bilgilerinize yer verilmeyecektir.
- Başlamadan önce bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

SORULAR

1. Bu dönem dil bilgisi konularını daha önceki dil bilgisi konularından farklı bir biçimde metin temelli olarak işlediniz. Dil bilgisi konularının bu şekilde işlenmesini nasıl buldunuz?
2. Dil bilgisi konularını metin temelli olarak işleme sürecinde derse katılımınız konusunda ne düşünüyorsunuz?
3. Metinlerle işlediğiniz dil bilgisi konularını kavrama durumunuz konusunda ne düşünüyorsunuz?
4. Dil bilgisi konularının metin temelli işlenmediği derslerdeki anlama ve kavrama durumunuz konusunda neler söylersiniz?
5. Dil bilgisi kurallarının öğretiminde metinden hareketle konuların kavratılması sürecinde derste sizi rahatsız eden ya da derste gereksiz bulduğunuz durumlar oldu mu?
6. Metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi uygulamaları sürecini düşünerek bundan sonra da dil bilgisi konularının öğretiminde metinlerin kullanılmasını ister misiniz? Neden?

EK 8. ARASTIRMACI GÜNLÜĞÜ ÖRNEK SAYFALAR

12.02.2018

ARAŞTIRMACI GÜNLÜĞÜ

Bugün 6. sınıflarda öğrencilerin "isimlerle ilgili bilgi ve kuralları kavrayıp uygulaması amacıyla 3 ders saati süren toplam 180 dakikalık bir plân uyguladım. Sınıf mevcudu 33'tü ancak 4 öğrenci derse gelmemişti. Sınıfta toplam 29 öğrenci vardı.

Dersin başında öğrencilerin hazırbulunuluk seviyesini belirlemek ve derse aktif katılımlarını sağlamak amacıyla öğrencilere daha önce hiç "isim, şehir, esya" oyunu" oynayıp oynamadıklarını sordum. Öğrencilerin tamamı bu oyunu daha önce oynadığını söyledi. Bunun üzerine oyunun nasıl oynandığını öğrencilere sordum. Öğrencilerin neredeyse tamamı parmak kaldırarak oyunun kurallarını anlatmak istedi. Birkaç öğrenciye söz hakkı verip oyunun kuralları hakkında bilgi aldıktan sonra bu oyunu tahtada üç öğrenciye oynattım.

Öğrenciler bu oyunu oynama konusunda gayet istekliydi. Dersle motive etmek amacıyla gerçekleştirilen bu etkinliğin ardından öğrencilere tahtada oynadıkları oyunla ilgili yazmış oldukları isimlerin ne gibi özelliklere sahip olduğunu sordum. Öğrenciler bu kelimelerin bazısının insan ve yer ismi olduğunu bazısının ise bir bitkiye, esyaya ve hayvana ait isimler olduğunu belirttiler.

Öğrencilerin konuyla ilgili hazırbulunuluk seviyeleri oldukça iyiydi. Bu etkinliğin ardından örnek metinde yer alan "Ganakkale" isimli şiiri öğrencilere dağıttım. Şiiri önce bir kez sessiz bir şekilde okumalarını istedim. Ardından iki öğrenciye de sesli şekilde okuttum şiiri.

Öğrencilerden bu süreçte geçen varlık ve kavramların altını çizmelerini istedim. Ben de bu esnada sınıfta dolayarak öğrencilere yardımcı olma çalıştım. Öğrenciler anlamını bilmedikleri birkaç kelimeyi sordu. Örnekle bu kelimelerin anlamını metnin bağlamından tahmin etmelerini istedim. Ardından sözlükten kelimelerin anlamlarını buldu ve öğrencilerin bu kelimelerin anlamlarını arkadaşlarıyla ile paylaşmasını istedim.

Öğrencilerin bu etkinliği tamamlandıklarında emin oldukta, sarra öğrencilere sırasıyla söz hakkı vererek süreçte geçen varlık ve kavramlara birer örnek vermelerini sağladım. Zil geldi 20 dakikalık bir tenefüs arası verdik. 10.20'de ders tekrarı başladı. Öğrenciler derse karşı gayet ilgilidiler.

Örnek metinde yer alan "Canakkale" ve "Bayrak" kelimelerin tahtaya yazarak öğrencilere bu iki kelime arasında ne gibi bir fark olabileceğini sordum. Öğrenciler genel olarak birinin şehis ismi olduğunu diğeri bir nesnenin adı olduğunu söylediler. Yalnız öğrencilerden biri "Canakkale" kelimesi iki kelimenin birleşmesiyle oluşmuş, diğeri tek kelimeden oluşmuş dedi. Öğrenciye cevabının doğru olduğunu ancak ben bu işin en zorluklarına verilmesine göre aralarında ne gibi farklılıklar olabileceğini sordum. Bahirdin bir cevapların ardından "Canakkale" kelimesinin özel isim "Bayrak" kelimesinin cisim ismi olduğunu öğrencilere belirttim. Tahtaya kavramla ilgili birkaç örnek yazdıktan sonra sarra öğrencilerin altını çizmiş oldukları örneklerde hangilerinin özel isim, hangilerinin cisim ismi olduğunu sordum. Öğrenciler bu soruya zorlanmadan yanıt verdiler. Tahtaya birkaç öğrenciye özel isim ve cisim ismi metninde örnekler yazdırıldı.

Ardında tahtaya "mirat, ok" ; "yigitler, adamlar" ve "donarma, ardu" kelimelerini yazarak öğrencilerin bu kelimeleri sayı bakımından karşılaştırmalarını istedim. Öğrenciler bu esnada metin içinde bu kelimelerin geçtiği yerlere bakarak varlıkların sayı bakımından nasıl ifade edildiğini belirleye çalıştılar. Konuyu kavramakta zorluk çekmemek üzere kelimelerin sayı bakımından tek bir varlıkta bulunmaktan çok varlık ve kavram bir arada bulunma varlıklar ve kavramlar olduğunu söyleyerek kelimeleri karşılaştırdılar. Bunun üzerine ben de varlıklar ve kavramın sayı bakımından belirgen isimlerin tekil isim, çoğul isim ve topluluk ismi olduğunu belirttim. Öğrencilerden metinde bu kelimelere örnek vermesini istedim. Öğrenciler sayı ile ilgili bir şekilde tutar tutarlık için birbirinde yerdi.

Öğrencilerden "top, ev" ve "inanc, hâl" kelimelerin metin aracıyla ita duygu argümanıyla birlikte hesapta bakımından karşılaştırmalarını istedim. Öğrenciler "top, ev" kelimelerinin duygu argümanıyla birlikte hesapta bildiğini ancak "inanc ve hâl" kelimelerinin duygu argümanıyla hesapta hesaplanmadığını belirttiler. Bunun üzerine duygu argümanıyla hesaplanan isimlerin somut isimler, hesaplanmayan isimlerin soyut isimler olduğunu belirttim. Öğrencilerden metinde geçen bu isim gruplarına örnek bulmalarını istedim. Öğrenciler somut isimler hal miktarında örnek bulmasına rağmen örnek metinde yer alan soyut kelimelerin azlığından dolayı soyut kelimelere örnek bulmakta zorlandılar. Ben de bunun üzerine metinde yer olmayan soyut kelimelerden örnekler vererek kavram daha iyi anlaşılmasını sağlamaya çalıştım.

Sıra öğrencilerin sabırsızlıkla beklediği "Kim Öğrenmiş" oyununa gelmişti. Öğrenciler oyun araçları için oldukça sabırsızdı. Oyun nasıl oynanacağı ile ilgili gerekli açıklamaları yaptıktan sonra tahtaya oyunla ilgili bilgileri yer alıp, yaka kartlarını takacak şekilde 9 öğrenci seçildim. Öğrencilere yaka kartlarını tahtadan sonra paraya kalan 21 öğrenciye yaka kartları dağıtarak 3 grup oluşturdum. Her grup 2 dakika tahtaya çıkarak yaka kartlarında yer alan bilgi olan arkadaşlarını tespit etmeye çalıştılar. Sonunda üç grup da belirledikleri isimleri yazarak bana teslim ettiler. Öğrenciler çok heyecanlıydı. Oyunun sonucunu sabırsızlıkla bekliyorlardı.

Tahtada yaka kartları takılı olan öğrencilerin yaka kartlarındaki yazılı olan bilgileri tek tek okuyarak bu bilgilerin doğru mu yanlış mı olduğunu birlikte belirledik. Ardından grupları bana teslim etmiş oldukları kağıtları okumaya başladık. Öğrenciler çok heyecanlıydı çünkü grupları birbirine gidiyordu. Bu sırada zil çaldı ama öğrencilerin hiçbirisi dışarı çıkmak istemedi. Normalde zil çalar çalınca dışarı çıkmak için sabırsızlanırlardı. Oyunun sonucu belli olmuştur nihayet öğrenciler birbirine kalmıştı. Yaka kartlarındaki 9 bilgiden 5 tanesi yanlışti. Üç grup da toplam 4 yanlış bilgi bularak birbirine kaldılar. Hediyeler olarak na vereceğini söylediler. Tahtada yaka kartları takılı öğrenciler hocam biz oyun oynamadık değil olan öğrenciler miyiz, diye sınıflarını dışarı getirdi. Ben de bu fırsatı değerlendirip bütün sınıfa vereceğini söyledim.

Saat 14.10'da ders tekrar başladı. Öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadıklarını öğrenmek için "Çalışma Yaprakı 1" dağıttım. Öğrencilere gerekli acıtları yaptıkları sonra etkinlik; öğrencilerin yapması için 5 dakika mihlet verdim. Öğrenciler etkinliği tamamlandıktan sonra birlikte yaptık. Çalışma yaprakında yer alan metindeki özel isim ve cins isimleri gazetede bulunan öğrenciler tarafından bulunmuştu. Konunun iyice anlaşılacağından emin olduktan sonra "Çalışma Yaprakı 2"yi öğrencilere dağıttım. Öğrenciler etkinlikle 1. sırada yer alan tekil, çoğul ve topluluk isimleri bulunan 2. sırada ise sorul ve sorulmuş isimleri bulacaklardı. Gerekli acıtları yapıldıktan sonra öğrencilere 7 dakika süre verdim. Öğrenciler çalışmayı tamamlandıktan sonra etkinliği birlikte yaptık. Çalışma yaprakındaki ilk sırada topluluk isimleri de vardı fakat sırada topluluk ismi yoktu. Bazı öğrenciler soruları birden çok olan kelimeleri topluluk isimine yazmadı. Bazen (biraz, hepimiz) genel maddede öğrenciler 2. sırada topluluk adı olmadığını anlamıştı. 2. sırada ise sorul isimleri kolay bir şekilde bulunan öğrenciler sorul isimleri konusunda biraz zorlandılar.

Çalışma yapraklarındaki etkinlikler yapıldıktan sonra öğrencilere örnek metinde belirtilen isimleri bulacak "vatan sevgisini anlatan şiir ya da şiir" şeklinde bir metin yazmaları için talimatları verdim.

Öğrencilere böylece dersle neler öğrendiklerini, dersin nasıl geçtiğini, dersle ilgili duygularını ve düşüncelerini anlatmalarını istediğim öğrenci görüşlerini öğrendim. Öğrenciler 15 dakika içinde görüşlerini yazıp bana teslim ettiler. Bu konuda beklentilerim karşılandı. Ders bitti.

3 ders saati süren 1. Eylem Planı tamamlandı.
Hazırlanmış olduğum planı genel maddede başarıyla
tamamladığımı düşünüyorum.

Öğrenciler derse hazırlık aşamasında ve ödev
değerlendirme amacıyla oynanan oyunları çok sevdi.
Derse olan ilgileri arttı. Bu oyunları anlattığı
kadar çok motive edeceğini düşünüyordum.

ARASTIRMACI GÜNLÜĞÜ

26.02.2018

Bugünkü dersimizde "İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar." kazanımı doğrultusunda sıfatlarla ilgili bilgi ve kuralları kavrama / uygulama amacı doğrultusunda etkinlik planı hazırlanmış ve bu plan uygulanmıştır.

Bugün derse dört öğrenci gelmemiştir. Yirmi dokuz öğrenci ile ders istedim. Öğrencilerin derse hazır bulunuşluklarını sağlamak ve derse olan ilgisini arttırmak amacıyla sınıfa farklı renk ve şekillerde balon getirdim. Öğrencilere bu balonları dağıtarak şişirmelerini istedim. Şişirdikleri balonları benif yardımıyla tahtaya astık. Öğrencilere tahtada gördükleri balonlar hakkında konuşmalarını sağladım. Onlara balonların rengi, sayısı ve şekli ile ilgili sorular sordum. Öğrencilerden balonların rengine, şekline ve sayısına yönelik cevaplar aldım. Öğrencilerden bazıları balonları şişirememiştir. Bazı balonlar ise potluk çıkmıştır. Öğrenciler bu balonları olduğu tahtaya asmıştır. Balonların özellikleri ile ilgili konuşmalarında öğrenciler "nasıl balon" sorusuna "potluk balon", "şişiremeyen balon" gibi cevaplar vermiştir. Ayrıca renkli balon, pembe balon, berekli balon, kışık balon, yirmi dokuz balon, ince balon" gibi yanıtlar aldım.

Öğrencilerin derse hazır olduklarında etkinin ardından sonra "Kırmızı Balon" isimli örnek metni öğrencilere okuttum.

Metni önce sessiz bir şekilde okumalarını istedinim. Metni daha sonra sesli olarak okuttum. Metin babanlarla ilgili olduğu için ve metni okumadan önce babanlarla ilgili etkinlik yaptığımız için metin öğrencilerin dikkatini çekti. Metindeki bazı özelliklerinden, metinde ne anlatıldığını kısaca bahsettikten sonra "Kırmızı Balan" isimli metni sıfatları aktarılmış bir şekilde öğrencilere okuttum. Öğrencilerde metni bir de bu şekilde okumalarını istedinim. Metnin anlamında ne gibi değişimlerin olduğunu sordum. Öğrenciler mesela balan denilmiş ama razi söylenmemiş, sayı verilmiş gibi cevaplar verdiler. Anlatılan şeyin özellikleri ile ilgili eksik bilgilerin verildiğini bunun da metnin anlamını etkilediğini belirttik. Öğrencilerin bu cevapların ardından metindeki sıfatlarla ilgili birkaç örnek yazdım. "Kırmızı balan, bir balıncı, çok balan..." gibi öğrencilere burada kelimelerle ilgili hangi bilgilerin verildiğini sordum. Öğrencilerde gelen diğer yanıtların ardından isimleri, türü, biçim, durum açısından niteliği, işaret, sayı, belirtki ve soru açısından belirtilen sözcüklere sıfat ("ör ad") denildiğini belirttik. Daha sonra metinde birkaç örnek daha yazdım. "Kocaman papotya, su balıncı, den akide zekeri". Öğrencilere bu kelime gruplarında bulunan isimleri sordum. Öğrenciler papotya, balan ve zekeri cevabını verdi. Ben de zekeri pek akide zekeri mi diye sordum. Akide zekeri denenin daha doğru olduğunu karar verdiler. Öğrencilere bu isimlerin başka yerler kelimeler nasıl bir grupta kullanıldığı diye sorarak konuyu daha canlı kavrularına yardımcı olma amaçlı yaptım.

Sıfatın diğer isminin "ön ad" olmasına dikkat çekerek neden "ön ad" denildiğini sordum. Öğrenciler isimlerin önüne geldiği için bu isimin verilmiş olabileceğini söyleyerek soruya doğru yanıt verdiler.

Öğrencilerin de sıfatlarla ilgili metinler örnek ver-melerini istedim. Öğrenciler "yedi tane kırmızı tane kocaman papatya" gibi örnekler verdiler. Öğrencilerin cevap larında sarı tahtaya nitelene sıfatı örneklerin bulunduğu cümleler yazarak öğrencilere sıfat görevindeki sözcükleri sezdirmeye çalıştım. Bu sıfatları cümlede ne gibi etki yaptıklarını öğrencilerin de görüşlerini aldıktan sonra açıkladım. Öğrencilerin de nitelene sıfatlarını bulduğunu cümleler kurmasını istedim. Öğrenciler kolay bir şekilde nitelene sıfatına örnek verdi. Sınıf genel olarak nitelene sıfatını karıncı gibi görüldüğünde öğrencilerin verdikleri örneklerden sarı isimlerden önce gelecek anlamlı renk, biçim, durum yada başka nitelene sıfatları nitelene sıfatı denildiğini belirttim. Ayrıca isim olduğuna "mesil" sorularını cevapları oldu. Örneklerden hareketle fark ettik. Öğrencilere metinler örnek verdim. Öğrencilerden metinler gelen ve geçen başka örnekler vermesini istedim. Öğrenciler tahtaya örneklerini yazdılar. Tahtaya citip örnek yazarak öğrenciler çok mutlu etti.

Öğrencilere nitelene sıfatları dışında bir de belirtme sıfatları olduğunu söyleyerek kutuları üzerinde ayrıldığında bahsettik. Ardından tahtaya tablo çizerek öğrencilerin görsel olarak görmelerini sağlanmaya çalıştım.

Nitelene sifetlerde olduğu gibi sırasıyla diğer sifet türlerini de belirtmek amacıyla önce örnek cümleler yazıp bu cümlelerdeki sifetlerin görevini belirtmeye çalıştım. Öğrencilerden örnek vermelerini istedim. Ardından konuyla ilgili açıklamalar yaparak tekrar örnekler verdim meliki. Öğrencilerin de farklı örnekler vermelerini sağladım.

Sifetler konu anlatımı bitliğinde 2 ders saati idi. Planımı 3 ders saati olarak yapmıştım ancak 3 ders saati bu etkin planı için yeterli değildi. Bunun üzerine ders saatini 4'e çıkardım ve bu işlemleri 2 saat yapmaya karar verdim. 2 ders uygulanması kararı verdim.

Öğrenciler bu işlemleri dersin aktif bir şekilde katıldı. Konuyu anlamakta herhangi bir zorluk yaşamadı.

ARASTIRMACI GÜNLÜĞÜ

26.03.2018

Bu gün 6. sınıf öğrencileri ile "Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder" kazanım doğrultusunda basit, türemiş ve birleşik kelimelerle ilgili bilgi ve kuralları kavrama / uygulama amacıyla hazırlanmış olduğum 7. etkinliği planını uyguladım. Dersin başında yaklaşıma aldım 3 öğrenci derse gelmemişti Sınıf mevcudu 32'ydi derste 29 öğrenci vardı.

Dersin başında öğrencilerin derse hazır bulunup bulunmamasını sağlamak amacıyla "Galina Toprakçı 1": abğttim Galina toprakında yer alan altı cıvıtlı kelimelerin yapısını sözcüğe yönelik sorular sordum. "Altı cıvıtlı kelimelerin anlamları en küçük parçası nedir? Ek olan kelimelerin kelimeleridir? Bu kelimelerin ek almaya ne yapmış kelimelerdir?" gibi sorularla konuyu öğrencilere sözcüğe çalıştırmaya öğrencilerin var olan bilgilerini harekete geçirmek ve yeni öğretilmesi gereken bilgilere zemin hazırlamak amacıyla sordum olduğum bu sorularla öğrenciler gülmeye durmaksızın sözcüklerin anlamlarında değişiklik meydana geldiğini fark ettirmeye çalıştım. Sözcüklerin ek almaya geldikleri eklerde bazılarının sözcüğün anlamını değiştirdiğini bazılarının sözcüğün anlamında herhangi bir değişiklik meydana getirmemiş olduğunu belirtmeye çalıştım. Öğrencilere altı cıvıtlı sözcüklerden "Kırkpınar" kelimesi göstererek bu kelimenin nasıl oluştuğunu öğrencilere sözcüğe çalıştırmaya çalıştım. Öğrenciler bu kelimenin iki farklı anlamı birleşimle oluştuğunu söyledikleri için altı cıvıtlı kelimelerden bu tarzda olan kelimelerin olup olmadığını sordum.

Öğrencilere birleşik kelimeleri sözdürmeye yönelik yapmış olduğum bu çalışmanın ardından örnek metin "Coğrafya"ı okudum. Öğrenciler metni önce sesli bir şekilde okudular. Daha sonra metni sesli yazı olarak iki kez okudum. Öğrencilere metinde bulunan basit kelimelerden birkaç örnek vererek öğrencilerden metinde ek anlamı ya da ek olsa bile anlamda herhangi bir değişiklik olmuş kelimeleri bulmalarını istedim. Öğrenciler bulmuş oldukları kelimeleri tabloya yazdılar. Öğrenciler basit kelimeleri bulmada hiç zorlanmadı. Öğrencilerin cevaplarının ardından bu kelimelerin yapıcı basit kelime olduğunu belirterek konuyla ilgili açıklamalarda bulundum.

Metinde bulunan türemiş kelimeleri örnek vererek öğrencilerden ek anlamda bir değişiklik meydana gelmiş sözcükleri bulmalarını istedim. Öğrenciler türemiş kelimeleri bulurken birkaç öğrenci birleşik kelime örneği verdi. Gereklisi sözdürme çalışmalarını yaparak vermiş oldukları örneklerin birleşik sözcük olduğunu kavratmaya çalıştım. Öğrenciler bulmuş oldukları türemiş sözcükleri tabloya yazdıktan sonra bu kelimelerin yapıcı türemiş kelime olduğunu belirterek konuyla ilgili açıklamalarda bulundum.

Metinde bulunan birleşik kelimelere birkaç örnek vererek öğrencilerden metinde bu şekilde iki kelimenin birleşmesiyle oluşan kelimeleri bulmalarını istedim. Öğrenciler bulmuş oldukları örnekleri tabloya yazdılar. Öğrenciler birleşik kelimeleri bulma konusunda da zorlanmadı. Öğrencilerin cevaplarının ardından bu kelimelerin yapıcı birleşik kelime olduğunu yazdım ve konuyla ilgili açıklamalarda bulundum.

Öğrencilerin konuyu daha iyi kavramalarını sağlamak ve ölçme değerlendirme amacıyla "Çalışma Yaprığı 2" yi dağıttım. Öğrencilerden bu çalışma yaprığında kökler ve ekleri ayrı ayrı verilen kelimelerden yeni kelimeler türetmesini istedim. Öğrenciler etkinliği kolay bir şekilde tamamladılar. Birkaç öğrenci dışında öğrencilerin büyük çoğunluğu yeni kelime türetmede zorluk yaşamadı.

Bu etkinliğin ardından "Çalışma Yaprığı 3" ü öğrencilere dağıttım. Öğrencilerden çalışma yaprığındaki metinlerde geçen altı çizili kelimelerin yapısını bulup yazmalarını istedim. Öğrenciler bu etkinlikte de oldukça başarılıydı. Metinlerde geçen altı çizili kelimelerin yapısını hızlı ve kolay bir şekilde buldular.

Öğrencilere "Çalışma Yaprığı 4" ü dağıttım. Öğrencilerden çalışma yaprığında yer alan resimleri inceleyerek resimlerle ilişkili olarak yeni birleşik kelimeler oluşturmalarını istedim. Öğrenciler bu etkinliği yaparken çok eğlendiler. Görsellerden hareketle çalışma yapmak öğrencileri mutlu ediyor.

Öğrencilere dersin sonunda öğrenci günlüğü dağıttım. Öğrenciler günlükte dersi çok iyi anladıklarını, dersin eğlenceli geçtiğini ve çalışma yapraklarında yer alan etkinlikleri beğendiklerini yazmışlar.

Öğrenciler bütün konuyu çok kısa sürede kavradı. Dersle aktif olarak katıldılar. Belirlenen sürede dersi tamamladım.

EK 9. ÖĞRENCİ GÜNLÜĞÜ ÖRNEK SAYFALAR

ÖĞRENCİ GÜNLÜĞÜ

26/03/2018

Sevgili Günlük

Bu gün öğretmen bize bir hikaye verdi. Hplayede
 altı kişi on on bir tane kelime vardı. Bunların
 başı, türeni ve birleşik olanlarını söyletke.

Bunun haricinde bir tane çalışma yaptık ve
 bir tane daha hikaye verdi. Öğretmen tahtaya
 hikayelerde bulduğumuz kelimeleri yazdıktan
 sonra türeni ve birleşik kelimeleri ben çok iyi
 anladım. Bütün arkadaşlar yanında. Çok iyi anladım.
 Çok güzel geçti.

İlk verilen hikayenin adı "Kırtınar Macerası"
 İlk çocuğun babası gittiği bir güzel anlatıyor
 çocuğun a annesi heyecanlı anlatıyor.
 Bir de şer vardı. Adı "Cangır" idi. Atilla
 P. HANK'in eseriydi. Bunlarda bulunan başı, türeni
 ve birleşik kelimeleri bulup tahtaya yazdık.
 Çalışma kağıdının başında kelime oluşturduk. Başında
 kelimelerin türeni vardı. Başında ise verilen
 nesimleri birleştirip birleşik kelimeleri oluşturduk. Çok eğlenceli geçti. Diğer arkadaş-
 larımı bolmen, ama ben çok iyi anladım.
 Neyse, hoşçakal. Sevgili Günlük.

İYİ GÜNLER

ÖĞRENCİ GÜNLÜĞÜ

12/03/2018

Seygü Günlük

Bugün edat ve bağlaçları öğrendik. Çalışmalar yaptık metinler okuduk. Çok eğlendik. Diğer arkadaşlarımı bilmen ama ben çok eğlenem. En başta bir metin okuduk. Bu metin adı "DENEME CESARETİ" Pdp sonra anada bulduğumuz edat ve bağlaçların altına edat bulduğumuz edat ve bağlaçları tahtaya yazdık. Sonra burada çalışma yaptık. Üç tane çalışma yaptık. Birinde babalarının yanında sınıfta boş bırakılan yere edat ve bağlaçları yazdık. Diğerinde de bir metin tamamla. İkinci ve üçüncü çalışmada birer metin tamamladık.

Bu derste de çok eğlendim. Birçok arkadaş derse çok istekle Pdp Sınıfın yanından farlası parmak kaldırıp tahtaya çıktı. Bence bu uygulamamız çok güzel oldu. Ben çok eğlenem. Neyse bir dahaki derste görüşmek üzere. Seygü Günlük. Pazartesi günü yine görüşürük.

HOŞCAKAL 🍀

ÖĞRENCİ GÜNLÜĞÜ

26/02/2018

Seygeli Günü,
 Bugün çok güzel bir konuya değindik.
 Konumuz "sıfatlar" oldu. İlk saat sıfat
 öğrendik. Bununla ilgili bir şey yap-
 tık. Balonlar sınıfın tahtaya astık. Bu
 balonların diyalogları söyledik. Sonra
 bir metin verdi öğretmenimiz. Metnin adı
 "Kırmızı Balon" oldu. Okuyup parantez sıfatları
 yazdık tahtaya. Çok eğlenerek geçti ders.
 Yalnızca diğer gün? dersimiz bittik. Oyunu
 GÖK EĞİTİMİ SEÇTİ?

27/02/2018

Seygeli Günü,
 Bugün dersimizde yine sıfatları öğrendik.
 Tahtaya örnekler yazdıktan sonra sorular yazdı.
 Birçok arkadaş tahtaya çıktı. Erkekler hep
 arabadan örnek verdi. Uzun ya araba ya traktör
 ya da motordan örnek verdi. Ben de çıktım
 tahtaya.
 Sonra öğretmen bir çalışma kağıdı verdi.
 Ona da bazı sıfatlar yazdı. Daha
 doğrusu metin tamamlandı. Bir metin yazdı.
 Sonra okuduğumuz metindeki sıfatları
 bulduk. Çok eğlenerek oldu. Sınıfta biraz
 seslendi hüküm sürdü. Ama her zaman ki
 gibi yine bozuldu. Neyse bu derste
 çok eğlenerek geçti. Bir oyun oynadık.
 Sıfatlarla ilgili oldu. O da çok eğlenerek
 geçti. En güzel derslerimizden biri oldu.
 Çok güzel geçti. Görüşünüz. (P)

ÖĞRENCİ GÜNLÜĞÜ

02/04/2018

Merhaba arkadaşlar bugün kitap dersinde zamanlar öğrendik
 zamanlar b.ç. aydır. altı tane zaman vardır bunlar
 his zamanı, isret zamanı, belgisiz zaman, soru zamanı, işle
 zamlık zamanıdır. ondan sonra alıştırma yaptık bir metinden
 zamanları buldık ve altı ayrı ayrı ondan sonra metin
 yaptık. isimler bir kez kullanarak çalışma yaptık. 4. te
 da zamanlara ait bir metin yapıp ilerde his zamanı :
 ben, sen, o, biz, siz, onlardır. isret zamanı ise :
 o, bu, su, bunlar, şunlar, onlar. belgisiz zaman : birisi, u
 bakışını, hepsi, gibi. Soru zamanı ise kim, hangisi, ne
 iştir. Çalışma yaptık. 2- de ise birer kez okuyarak
 bildiğimize zamanları yapıp hatırlatıcı olarak ondan
 sonra süper geldi yani isret böyle kitap okuyunca
 alıştırma yapınca böylece öğrenince kendin
 okut matla ve öğrenmiş hissediyorsun. buharlık kitap

ÖĞRENCİ GÜNLÜĞÜ

26/03/2018

Bu pazartesi Basit, Birleşik, türemiş
 kelimelerini işlevlik konumu kalaydı
 ama sadece birleşik ve türemişte, bir
 zorlandım. İlk önce Çalışma yaprağı
 bir ile ilgili yaptık orada Basit, birleşik
 türemiş kelimeleri bulduk ve tahtaya
 yazdık. Çalışma yaprağı üç ve dört-
 teki kelimeleri bulup boşluklara yazdık
 konuyu iyi anladım umarım arkadaş-
 larımda konuyu iyice anlamıştır.

EK 10. GÖZLEM FORMU ÖRNEĞİ

GÖZLEM FORMU

TANIMLAYICI BİLGİLER	
Gözlem Amacı	metin temelli dil bilgisi öğretimi çalışmalarının dil bilgisi konularının öğrenimine etkisini gözlemlemek
Tarih	12/02/2018
Saat	09.20 - 11.50
Sınıf	6
Konu	Ganoktule
Gözlem Odağı	
Gözlem Süresi	120 dakika
Öğrenci Sayısı	30
GÖZLEM NOTLARI	
Zaman Aralığı	Etkinlikler
09.20	Sınıfa girdim yoklama aldıktan sonra derse başladım.
09.24	Öğrencilerin dikkatini derse çekmek ve hazır buluşluklarını belirlemek amacıyla daha önce "isim, şehir, eşya oyunu" oynayıp oynamadıklarını sordum.
09.27	Öğrencilerin tamamı bu oyunu daha önce oynadıklarını söyledi. Bunun üzerine oyunun nasıl oynandığını öğrencilere sordum. Öğrencilerin neredeyse tamamı parmak kaldırarak oyunun kurallarını anlatmak istedi.
09.29	Parmak kaldıran öğrencilerden birine söz hakkı verdim. Öğrenci : -Kafidi bölümlere ayırıyoruz. isim, şehir, eşya, hayvan, bitki, puan diye. Daha sonra rakiplerden biri alpateyi içinden saymaya başlıyor. Karşısındaki dur diyor. Hangi harfse o harfle ilgili birbirine balamadan isim, şehir, eşya, hayvan, bitki yazıyorlar. Ondan sonra karşılaştırıyolar. iki kişi aynı şey yazarsa 5 puan herkes farklı yazarsa 10 puan şeklinde puanlandırıyorlar.
09.30	Öğrencinin bu cevabında sonra başka kelenet istedikleri bir şey olup olmadığını sordum.

09.32	<p>Öğrencilerden biri: "Eğer öğrenciler biri soruya cevap veremediyse ve diğer öğrenci o soruya yanıt vermişse yanıt veren öğrencinin 20 bas biraten öğrencinin 0 puan alır" dedi.</p>
09.33	<p>Öğrencilere: - Bu oyun hangi kategorilerde oynuyor? Tahtaya kim çizmek ister? diye sordum.</p>
09.37	<p>Öğrencilerden biri tahtaya çıkarak tabloyu oluşturdu. Öğrenci tahtaya isim, şehir, hayvan, bitki, eya ve puan yazıp bölümlere ayırdı.</p>
09.38	<p>- Kategorilerimize bu şekilde mi? diye sordum. Öğrenciler "Evet" cevabını verdi. - Başka bir şey ekleyebilir miyiz? - Hocam bir de hangi harflerle ilgili yazdığımızı ekleriz.</p>
09.41	<p>Dedi öğrencilerden biri. Öğrencilerden birine: "Alfabeyi sıradan say." dedim. Tahtaya çıkacak 5 öğrenci belirledim bu sırada. Öğrencilerden biri alfabeyi sırasıyla yazdı. desine: "Dur" dedi. Öğrenci "Hocam g" dedi Sınıftaki arkadaşları güldü.</p>
09.43	<p>- Bildiğiniz gibi alfabemizde "g" ile başlayan bir kelime yok. Dedim. Ben üzerine öğrencilerden biri söz hakkı isteyerek: - Hocam "g" çıkarsa "g" de olur. "c" çıkarsa "c" de olur. Birbirine yakın harfler seçebiliriz. cevabını verdi.</p>

09. 45

Öğrenciler "ğ" harfiyle ilgili isimleri yazdılar. Sonra cevaplarını birlikte kontrol ettiler.
- Öğrenci "ğ" harfi ile şehir değil ilçe ismi olan Gelibolu yazmıştı. Arkadaşları bunun doğru olmadığını o yüzden 0 puan alması gerektiğini belirtti. Bu esnada öğrencilerden biri esya ismi olarak yazılan "gardırop" kelimesinin yanlış olabileceğini söyledi. Öğrenciye imla kılavuzunu açıtarak doğru yazılı, yazılmadığına değinerek imla kılavuzunun "ğ" harfi yazım kılavuzuna baktıktan sonra tahtadaki yazımın doğru olduğunu söyledi.

09. 48

Puana bittikten sonra 2 olan öğrenci arkadaşları tarafından alkışlandı.

Öğrencilere: "Tahtaya yazmış olduğumuz isimlerin özellikleri neler olabilir?" diye soruldu.

Öğrencilerden biri

- Hocam, Gelibolu, Gaziantep, Gamsa

özel isim

- Gergeçler, Gül, gardırop birden fazla bulunan isimlerdir.
cevabını verdi.

09. 50

Öğrencinin bu cevabının ardından örnek metin "Gaziantep" adlı şiiri öğrencilere dağıttım.

- İcinizden bir kere okuyun, dedim

Öğrenciler okuduktan sonra iki öğrenci tarafından şiir sesli okundu. Daha sonra

- Şiirde geçen yerlik ve kauranların altlarını çizmelerini istedim. Şiirde geçen öğrencilerin yaptıklarını kontrol ettim.

09. 55

EK 11. TAMAMLAYICI GÖREV-BÜTÜNLEYİCİ ÇALIŞMA ÖRNEĞİ

ALIŞVERİŞ MERKEZİ

Zeynep, Sevket, Yasin, Yunus ve Eda yakın arkadaşları. Bir gün bir ödev için alışveriş merkezine gittiler. Alışveriş merkezinde herkes kendi malzemelerini aldı. Kasaya geldiklerinde bir çocuk annesine otulda işledikleri konudan bahsediyordu.

Çocuk:

- Anne biz otulda ünlileri işledik. Çot gızeldi.

Anne:

- Aaaa! gerçetten mi?

Çocuk:

- Evet anne konuyu çot işi anlادم. Sana örnekler verebilir miyim?

Anne:

- Tabii de.

Çocuk:

- Ünlüler duyguları anlatır. Örneğin anneciğim Ayy! , Of! , Uah! , Yasasin! Oley! , Eyuah! , Hey! ve daha fazlası.

Anne:

- Afşerin! O zaman sana bir ödül verdim değil mi?

Çocuk:

- Yasasin! Canım Annem!

Bunları duyan arkadaşlar çot sevindiler. Fakat yolunda gitmeyen bir şey vardı.

Zeynep:

- Eda ve Yasin nerede?

Sevket:

- Eyuah! Yoksa kayıp mı oldular?

Yunus:

- Ayy! Nasıl umutluk onları?

Zeynep:

- Of! Çot şikâdim. Neyse gidip arayalım.

Yasin ve Eda'nın kayıp olması, ödevlerini aksatacağı. Bu yüzden herkes onları aramaya başladı.

Bu iki arkadaş Fenerbahçe'li olduğu için bir müzeye gidip orada eğlendiler. Fakat arkadaşlarına haber vermediler. Herkes bir yere dağılıp aramaya başladı. Aradılar ama kimse yoktu. Sonra Zeynep'in aklına bir fikir geldi.

Zeynep:

- Arkadaşlar! Benim aklına bir fikir geldi.

Şevket:

- Aaa! Söyle hadi.

Zeynep:

- Arkadaşlar! Olor Fenerbahçe Müzesi'ne gelmiş olabilirler.

Tam bu sırada Yasın ve Eda çıktılar. Ve karşılarında olan arkadaşlarına şaşırdılar.

Yasın:

- Ohh! Geldiler sonunda.

Şevket:

- Hangelden Yasın.

Eda:

- Hey! Bende burdayım.

Eda ve Yasın gelmişti ve sorular bitmişti ve ödev yapma zamanıydı.

Eda:

- Bizim konumuz neydi ya?

Yasın:

- Ünlüler.

Eda:

- Aaaa! Fata mı yapıyorsun?

Dört arkadaş mutlu mutlu devam ettirir. Bu metinde de gördüğümüz üzere günlük hayatta **Eyvah!**, **Of!**, **Oh!**, **Wah!**, **Çak!**, **Okey!**, **Yasın!**, **Hey!**, **Ay!**, **Ah!** vb. ifadeleri çok kullanırız.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı : Sevtap ARSLAN
 Uyuşu : Türkiye (T.C.)
 Doğum Tarihi ve Yeri : 12 Eylül 1987, Kayseri
 Medeni Durumu : Evli
 e-posta : sevtapcavus24@hotmail.com
 Yazışma Adresi: : Mehmet Soysaraç Ortaokulu, Melikgazi/KAYSERİ

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı	2015
Lisans	Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Programı	2008
Lise	Tomarza Çok Programlı Lisesi	2004

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2012- Halen	Mehmet Soysaraç Ortaokulu (Kayseri)	Türkçe Öğretmeni
2009–2012	Kanuni Süleyman Ortaokulu (Kayseri)	Türkçe Öğretmeni

YABANCI DİL

İngilizce (İyi)

YAYINLAR

Diğer Dergilerde Yayımlanan Makaleler

- Göçer, A. ve Çavuş, S. (2016). Türkçe Eğitiminde Alternatif/Tamamlayıcı Değerlendirme Aracı Olarak Tanılayıcı Dallanmış Ağaç ve Yapılandırılmış Grid Kullanımı. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 24-36.
- Göçer, A., Çaylı, C. ve Çavuş, S. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimiyle ilgili kaynakça denemelerine kesitsel bir katkı: 2013-2015 yılları. *Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 1(1), 19-85.

3. Göçer A., Arslan, S. ve Çaylı, C. (2017). Türkçe eğitiminde öğrenci gelişim durumunun belirlenmesinde süreç temelli tamamlayıcı ölçme değerlendirme yöntem ve araçları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(3), 263-292.
4. Göçer, A. ve Arslan, S. (2018). Türkiye’de dil bilgisi öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezler hakkında bir meta-analiz çalışması. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 107-122.
5. Göçer, A. ve Arslan, S. (2019). Ortaokulda gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi durumunun öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 297-326.

Hakemli Kongre/Sempozyum Bildiri Kitaplarında Yer Alan Yayınlar

1. Göçer, A. ve Arslan, S. (2019). *Ortaokulda yürütülen proje çalışmalarına yönelik Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi*. 2. Uluslararası Sosyal Bilimleri Kongresi (USBİK 2019), Nevşehir, Türkiye, 30 Ocak - 2 Şubat 2019, ss. 528-539.